

መልስ ይኖረው ይሆን?

Is There Any Answer?

Mihretu P.Guta

ምሕረቱ ጴጥታ

ይህን መጽሐፍ ያለ ደራሲው ፈቃድ በማንኛውም መንገድ ማባዛት በሕግ የተከለከለ ነው።

All Rights Reserved.

1ኛ ዕትም 1992 ዓ.ም (2000)

2ኛ ዕትም 1995 ዓ.ም (2003)

3ኛ ዕትም 1996 ዓ.ም (2004)

4ኛ ዕትም 1998 ዓ.ም (2006)

አሳታሚ

ምሕረቱ ጴጥታ

አዲስ አበባ ፡ ኢትዮጵያ

የፖ.ሣ.ቁ. 5773

የሽፋን ሥዕል፡ ኤስ አይ ኤም ማተሚያ ቤት

Publisher

Mihretu P. Guta

Addis Ababa, Ethiopia

C/o P.O.Box 5773

Or 28834

E-mail:- mihretup@yahoo.com

በኤስ አይ ኤም ማተሚያ ቤት ታተመ

Printed by SIM Press

P.O.Box 127

A.A.

«ለዚህም በጎ ተግባር ዛሬ በየቤተክርስቲያኖቹ ውስጥ እንደማይጠቅም ነገር እየተቆጠረ ያለው የትምህርት አስፈላጊነት ከመቼውም ጊዜ ይልቅ መጠናከር አለበት የሚል ጠንካራ አዳም አለኝ።»
ደራሲው

የክርስትናን እውነት አሳንሰው፤ በፊናቸው የራሳቸውን እውነቱ፤ እምነቱ፤ ዓላማዬ ብለው ያሉትን የራሳቸውን አጉልተው ለማስተዋወቅ የወሰኑ፤ ሚዛን በጎደለው ሁኔታ ስለ ራሳቸው ከሚገባ በላይ ብለው ስለ ሌሎች ግን ቅንጣት ያህል ሳይጠነቀቁ እኔና የእኔ እያሉ ጸያፍ በብዙዎች ዘንድ እየተለመደ የመጣ ጉዳይ ሆኗል። ታዲያ በዚህ ጊዜ ወጣቱ ምህረቱ ለራሳቸው ገደብ የለሽ ነጻነት ሰጥተው የክርስትናን እውነት አሳንሰው ጽሑፋቸውን ላሠራጩት ምሁር ሚዛን የጠበቀና ጨዋነት የተሞላበት ምላሽ ለመስጠት መለናዳቱ ጎሽ የሚባል ጅምር ነው። እኔም ይህ ወጣት ያደረገውን ሙከራ እደግ ተመንደግ በማለት ልባዊ ምስጋናዬን ሳቀርብለት ሌሎቻችሁም የወንድማችንን የድካም ፍሬ በመቅመስ የበረከቱ ተካፋይ እንድትሆኑ በጌታ ፍቅር እጋብዛችኋለሁ።

አቶ ኃይለ ቸርነት (የመሠረተ ክርስቶስ ኮሌጅ ዲን)

እማናዊው እውነት እውነትን ከሚመስሉ አስተሳሰቦች ሁሉ ፍንትው ብሎ ይታይ ዘንድ የዚህ ዓይነቱን አፖሎጂቲክ መጻሕፍት ማገላበጡ የጎላ ሚና ይኖረዋል ብዬ አስባለሁ።

ገርማዊ

መቼም ሰዎች ስለ ጥሩ መጻሕፍትና ስለ ጥሩ ጸሐፍት ብዙ ይላሉ፤ እኔ ግን ስለዚህ በእጃችን ስላለው መጽሐፍ የምለው እንዲህ ነው፤ መጽሐፉ ይዞት የተነሣው ሀሳብ ብርቱና ብስል ከመሆኑም በላይ ትሑት በሆነ መንገድ ሕሊናንና ሰሜትን ወጥሮና ጨምድዶ የሚይዝ ነው። ይሁን እንጂ ጸሐፊው ከዚህም ገለጻ በላይ ነው። የመጀመሪያው መጽሐፍ ቢሆንም ገና ከጀማሪው ተስፋ የሚጣልበት ጸሐፊ መሆኑን አስመስክሯል።

አቶ ተድላ ገ/የሱስ (የቀድሞው የኢ.ቲ.ሲ. ተማሪ)

ይህን መጽሐፍ የማበረከተው በመጀመሪያ በጌታ መንገድ እስከ ዛሬ እንድንገዝ በሕይወታቸው ምሳሌ ለሆኑኝ

ለእናቴ ለወ/ሮ አበራሽ ኃይሌ፤

ለአቶ ዳንኤል ወ/ጊዮርጊስና ለባለቤታቸው ለወ/ሮ አበበች ጎታ

በሁለተኛ ደረጃ ደግሞ እግዚአብሔር በውስጤ ያስቀመጠውን ሸክም በማስተማር ለእግዚአብሔር ሕዝብ እንዳካፍል ዕድሉን ለሰጡኝ የቲዮሎጂ ኮሌጆች

- ለኢኸንጀሊካል ቲዮሎጂካል ኮሌጅ
- ለፔንቴኮስታል ቲዮሎጂካል ኮሌጅ
- ለመሠረተ ክርስቶስ ኮሌጅ
- ለሆሳዕና አገልጋዮች ማሠልጠኛ ኮሌጅ
- ለዲላ አገልጋዮች ማሠልጠኛ ኮሌጅ እና
- ላስተማርኳቸው ተማሪዎች በሙሉ ነው።

Dedicated to:

- Aberash Haile (my mother)
- Ato Daniel W/Georgis and his wife Abebech Gota
- Bible Colleges where I taught.
 - Evangelical Theological College
 - Pentecostal Theological College
 - Meserete Kristos College
 - Hossanna KMTC
 - Dilla KMTC and for all Students I taught.

ማውጫ

መግቢያ

ምዕራፍ አንድ፡ መጽሐፍ ቅዱስ ከተለያዩ አቅጣጫ ሲታይ.....1

መጽሐፍ ቅዱሳዊ ግምገማ.....1	
ብሉይና አዲስ ኪዳን.....6	
መጽሐፍ ቅዱስና ጸሐፊዎቹ.....7	
ሳይንስ እና መጽሐፍ ቅዱስ.....7	
የቋንቋ ተጽዕኖ.....10	
ካኖን.....11	
ተቃርኖዎችና ስሕተቶች.....13	
የመጽሐፍ ቅዱስ እትሞች.....22	
ራእይ.....23	
የክርስትና ሃይማኖት መሥራች.....24	
ክርስትና.....25	
መጽሐፍ ቅዱስ.....2	
የሰላምታ መግለጫ ደብዳቤዎች.....26	
እውነተኛ መፈታተኛ.....29	
ሰባኪ ከመድረክ በፊት.....30	
ሰባኪ በመድረክ ላይ.....33	
ሰባኪ ከመድረክ በኋላ.....35	
መነሻና መድረሻ.....37	
የዘመን ጉዳይ.....39	

ምዕራፍ ሁለት፡ ትምህርተ ሥላሴ.....40

ሥላሴ በብሉይ ኪዳን.....41	
ሥላሴ በአዲስ ኪዳን.....43	
የሥላሴ ሀሳብ ትንተና.....43	
የሥላሴ አካሎች ድርሻ.....44	
የክርስቶስ ልጅነት.....46	
መንፈስ ቅዱስ በብሉይ ኪዳን.....48	
የእግዚአብሔር ስሞች.....48	
ዘፍጥረት 2:2.....49	

ምዕራፍ ሦስት፡ የክርስቶስ ማንነት.....50

የኢየሱስ ስቅለት.....53	
ደኅንነት (ድነት).....56	

የክርስቶስ ባሕሪያትና ምክንያቶቻቸው.....57	
የክርስቶስ መለኮትነት.....57	
የክርስቶስ ስብእና.....60	
የክርስቶስ መለኮትነትና ስብእና በአንድ እይታ.....61	
የክርስቶስ ባሕሪያት ዓላማዎች.....62	

ምዕራፍ አራት፡ የእምነት መሠረት.....63

ክርስትናና መሠረታዊ እምነቶች.....63	
የኢየሱስ ተልዕኮ.....66	
የፍርድ ቀን.....70	

ምዕራፍ አምስት፡ ሥርዓቶች.....70

ምልጃ.....71	
ንስሐ.....71	

ምዕራፍ ስድስት፡ የክርስትና መለኪያ.....74

አሥርቱ ትዕዛዛት.....75	
የድነት (ደኅንነት) ዋስትና.....77	
የሰበካ ዐቢይ ርእስ.....77	
ካህናትና «ተራ» ምእመን.....78	
አጠቃላይነትና ሁለንተኛነት.....79	
ዛፍና ፍሬዎች.....85	

ምዕራፍ ሰባት፡ ሕግና ዓላማው.....91

የዮሐንስ ወንጌል 2.....91	
ውርስ.....91	
የሙሴ ሕግ.....91	
ጋብቻ.....93	
የኢፕሮስ ሕልም.....96	

ምዕራፍ ሰምንት፡ የክርስትና እምነት.....97

ክርስቲያን የሆንኩት ለምንድን ነው?.....97	
ጎልዮት.....102	

ማጠቃለያ.....106

ዋቢ መጻሕፍት (Bibliography).....109	
የግርጌ ማስታወሻዎች (Endnotes).....112	
(Subject Index).....115	

መቅድም

መጽሐፍ ማንበብ የሚያስደስተውን ያህል መጽሐፍ መጻፍ ደግሞ ዋጋ ያስከፍላል። ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ሽክሙን በሰው ውስጥ ካስቀመጠ መከናወኑ አይቀርም። እኔም እንግዲህ ገና በአሥራ ሦስት ዓመቱ ነበር መጽሐፍ የመጻፍ ፍላጎት በልቤ ውስጥ ያደረገው። ፍላጎቴን ለማርካት የተለያዩ ጽሑፎችን እየጻፍኩኝ አስቀምጥ ነበር። በ1983 ዓ.ም. የአሥራ አንደኛ ክፍል ተማሪ እያለሁ ነበር “Keeping and Knowing the Will of God” (የእግዚአብሔርን ፈቃድ መጠበቅና ማወቅ) የሚል መጽሐፍ ለመጻፍ ፈልጌ ጽሑፉን ወደ ሥነ መለኮት ኮሌጅ በመግባቴ ሳልጨርሰው ቀረሁ። አሁን ግን እግዚአብሔር ይህን ሕልሜን ገና በሃያዎቹ መሐል ላይ እያለሁ እውን አደረገው። እንግዲህ በሕይወቴ ብዙውን ጊዜ ከመኖሪያው ነገሮች አንዱ የክርስትና እምነት እስከ አሁን ድረስ በዓለማችን ከሚገኙ ሃይማኖቶች ሁሉ ስለ እውነታ (Reality) የሚያቀርባቸው ማስረጃዎች እጅጉን አሳማኝ እንደሆኑ ማሳየት ነው። ይህ የመጀመሪያዬ የሆነ የክርስትና አቃቤ እምነታዊ ሥራዬ (Apologetics) በብዙ መንገድ እጅግ በጣም ጥሩ አጋጣሚ እንደሆነልኝ አምናለሁ። ይህን አቃቤ እምነታዊ ሥራ (Apologetics) በመጠኑም ቢሆን እንደሠራው ያነሣሣኝ ነገር ቢኖር በ1989 ዓ.ም. በዶ/ር ሙሐመድ ዐሊ አልኹሊ በእስልምና እና በክርስትና ላይ የተሠራ ሥራ ነው። ሥራው ያተኮረው «በእስልምና እና በክርስትና ሃይማኖቶች ንጽጽራዊ አቀራረብ» በሚል በዶ/ር ሙሐመድ መጽሐፍ ላይ ነው።

በርግጥ ይህ ሥራ በዶ/ር ሙሐመድ ዐሊ አልኹሊ በመጽሐፍ መልክ ታትሞ መቅረቡ የእስልምና ሃይማኖት ስለ ክርስትና ሃይማኖት እምነት ምን እንደሚል ለማያውቁ ሰዎች እውቀት ከማስጨበጡ ውጭ ስለ ክርስትና ሃይማኖት የተባሉት ነገሮች ሙሉ በሙሉ በእውነት ላይ የተመሠረቱ አለመሆናቸውን ለማሳወቅ ፈልጌ ነው ይህን የመከላከያ መልስ ለመስጠት የወሰንኩት። በአጠቃላይ ዶ/ር ሙሐመድ ዐሊ አልኹሊ በመጽሐፋቸው የሰነዘሩዋቸው ነጥቦች በሙሉ የእስልምናን ሃይማኖት ከልክ ያለፈ የትክክለኛነት ወንበር ላይ ከማስቀመጥ ባሻገር ሚዛናዊ ሥራ አለመሆኑን ከተሠራው ሥራ መረዳት ይቻላል። በተለይም በአለንበት ዘመን የአንድ መንገድ ክርክር የትም አያደርስም። እስልምና ልክ ሊሆን የሚችለው ሙስሊምነት ስላሉ ሳይሆን ሃይማኖቱና ትምህርቱ ነው ይህን ሐቅ ማስቀመጥ ያለበት። ክርስትናም እንደዚሁ። እንግዲህ የአንድን ነገር እውነትነትና ውሸትነት

ለማረጋገጥ መታየት ያለባቸው ብዙ ነገሮች አሉ። ነገር ግን እንዲሁ በደረሰው ሰዎች የራሳቸውን ነገር ለመደገፍ የማይቀበሉትን ነገር ስለጥላሉት ብቻ ምንም ነገር ውሸትም ሆነ እውነት ሊሆን አይችልም።

በዚህ አቃቤ እምነታዊ ሥራዬ ውስጥ አንዳችም የእስልምናን ሃይማኖት የሚያጥላላ አሳብ ይንጸባረቃል የሚል እምነት ባይኖረኝም፤ ዋና ዓላማዬ ግን የክርስትናን እምነት ቀጥተኛነትና የመጽሐፍ ቅዱስን መልእክት ጥራት አጠር ባለ መልኩ ማስቀመጥ ነው። ሌላው ዓላማዬ ደግሞ ዶ/ር ሙሐመድ በመጽሐፋቸው ላነሡዋቸው ነጥቦች ከዚህ ሥራዬ መጠነኛ ግንዛቤ ይጨብጣሉ የሚል እምነት ደግሞ አለኝ።

ያለንበት ዘመን ከመቼውም ጊዜ በበለጠ በክርስትና ሃይማኖትና በመጽሐፍ ቅዱስ ላይ ከፍተኛ የሆነ ተቃውሞ የሚሰነዘርበት ጊዜ ነው። ዶ/ር ራቪ ዘካርያስ የሚባሉ የታወቁ የእምነት አቃቤ «አፖሎጂስት» ሲናገሩ አንዳሉት «በሰሜን አሜሪካ ምክንያት ባይገባኝም ሰዎች ስለ ሌሎች ስለማናቸውም ነገሮች ማውራት ደስ ይላቸዋል። ሆኖም ግን ስለ ኢየሱስ በተነሣ ጊዜ ተናጋሪው በችግር ላይ ይወድቃል።» ይህ ሊሆን የቻለው ኢየሱስ የክርስትና ሃይማኖት ማዕከል ስለሆነ ነው።

በእኔ እምነት በተገኘው አጋጣሚ ሁሉ የክርስቲያኖች ሥራ የእምነታቸውን ጤናማነት ለመናገር መረባረብ መሆን አለበት። ለዚህም በጎ ተግባር ዛሬ በየቤተክርስቲያኖቹ ውስጥ እንደማይጠቅም ነገር እየተቆጠረ ያለው የትምህርት አስፈላጊነት ከመቼውም ጊዜ ይልቅ መጠናከር አለበት የሚል ጠንካራ አጭም አለኝ። ከዚሁም ጋር በተያያዘ መልኩ ደግሞ የሕዝባችን የማንበብ ልምድ በከፍተኛ መጠን ሊዳብር ይገባል። ይህን በማሰብ እኔም ደግሞ በዚህ ዓይነት መልኩ ክርስትናም ሆነ መጽሐፍ ቅዱስ ምን ዓይነት ነገሮች እንደሆኑ ዶ/ር ሙሐመድ ዐሊ አልኹሊ ስለ ክርስትናና ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ላነሡዋቸው ነጥቦች ምላሽ በመስጠት ለአንባቢያን አቅርቤአለሁ።

በተለይም በዚህ አነስተኛ መጽሐፍ ተጠቃሚ ይሆናሉ ብዬ የማስበው ብዙም ባይሆን በመጠኑም የመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት የተማሩ እና ከሙስሊሞች ጋር ስለ ክርስትና ለማውራት የሚፈልጉ በሙሉ ናቸው። በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የተቀመጡ አንዳንድ አሳቦች ከበድ ሊሉ ቢችሉም በጣም ብዙ ነገሮችን ከዓላማዬ አኳያ ቀለል አድርጌ ማንም ሰው ሊረዳው በሚችል መልኩ ነው ጽሑፌን ለማቅረብ የሞከርኩት። ምዕራፍ አንድ የሚያተኩረው መጽሐፍ ቅዱስ ከተለያየ አቅጣጫ ሲታይ ምን እንደሚመስል ሊሆን፤ ምዕራፍ ሁለት

በትምህርተ ሥላሴ ላይ ነው፤ ምዕራፍ ሦስት በክርስቶስ ማንነት ላይ ነው፤ ምዕራፍ አራት በእምነት መሠረት ላይ ነው። ምዕራፍ አምስት በሥርዐቶች ላይ ነው፤ ምዕራፍ ስድስት በክርስትና መለኪያ ላይ ነው፤ ምዕራፍ ሰባት በሕግና ዓላማው ላይ ነው፤ ምዕራፍ ስምንት በክርስትና እምነት ምክንያት ላይ ነው።

የሁለተኛው ዕትም መቅድም

በዚህ በሁለተኛው ዕትም የተደረጉ ለውጦች አሉ። አንደኛው፡ በመጀመሪያው ዕትም ከጊዜ እጥረት የተነሣ በትክክል ያልታረሙ ሃሳቦችና ሆሄያት በተቻለ መጠን ሊገሩ ጥረት ተደርጓል። በተለይም በዚህ በሁለተኛው ዕትም ውድ ጊዜያቸውን በመሠዋት ረቂቁን አንብበው የበኩላቸውን አስተያየት ለሰጡኝ ለአቶ ዘነበ ገብረሐና፣ ለአቶ ሰለሞን ጥላሁን፣ ለአቶ ስምዖን ሙሳቱ፣ ለአቶ ፍሬው ታምራትና ለወ/ት ሰብለ ወንጌል ዳንኤል ከልብ የፈለቀ ምስጋናዬን አቀርባለሁ። የሥራ ባልደረቦቼ የነበሩ የኢንተርናሽናል ባይብል ሶሳይቲ ምሥራቅ አፍሪካ ቢሮ ሠራተኞች፤ አቶ ፍትሐ አምላክ እንደሆኑ፤ አቶ ነጋሳ ጉቱ፤ እና አቶ ታደሰ አፍጋን ስላደረጉልኝ የሆሄያት እርማት ተባረኩ ከማለት ውጭ ምንም አልልም። እንዲሁም ደግሞ በጸሎት የረዳችኝን ወ/ሮ ወይንሽት አባተን ላመሰግን እወዳለሁ። የጽሑፉን ረቂቅ ለሁለተኛ ጊዜ ሰለቸኝ ደክመኝ ሳትል ለጌታ ሥራ በሙሉ ፈቃደኝነትና ደስታ ራሷን ሰውታ በመጻፍና ከመደበኛው የሥራ ቀን ውጭ እንኳ ሳይቀር ቢሮ በመግባት ይህ ሥራ እንዲጠናቀቅ ምክንያት ለሆነች ለወ/ሮ አለምጸሐይ እውነቱ የከበረ ምስጋናዬን ብቻ ሳይሆን በጌታ ስም ልባርካት እወዳለሁ። ውለታሽን እግዚአብሔር ይመልስልሽ።

እግዚአብሔር ደግሞ ጓደኞች ብቻም ሳይሆን እህትም ወንድምም አርጎ የሰጠኝን ውድ ወይዘሮ አምሳለ ገነት ማምንና አቶ ዳንኤል ሮቤልን ይህ ሥራ እንዲሠራ ሳደረጉልኝ አስተዋጽኦ እግዚአብሔር አብዝቶ ይባርካችሁ እላለሁኝ።

ሁለተኛው፡ የተወሰኑ አዳዲስ ክርክሮች (Arguments) አልፎ አልፎ በመጽሐፌ ውስጥ አካትቼአለሁ። ሦስተኛው፡ አጠር ያለ አንድ ተጨማሪ ምዕራፍ አክዬበታለሁ። አራተኛው፡ ሰፊ ያለ ማውጫ ተሰርቶለታል። እንግዲህ እኔ ይህች አነስተኛ መጽሐፍ በአማርኛ መጽሐፍ ቅዱስ ትምርህት ቤት ውስጥ የሃይማኖት ትምህርትን በሚመለከት በሚሰጡ ኮርሶች ዙሪያ እንደ ረዳት መማሪያ መጽሐፍ ልትሆን እንደምትችል አሳስባለሁ።

በመጨረሻም በተለያዩ ወቅቶች ለቃለ ሕይወት መጽሔት ያበረከትኳቸውን ጽሑፎቼን በዚህ መጽሐፍ ውስጥ እንዳካትት ስለተፈቀደልኝ የቃለ ሕይወት ሥነ ጽሑፍ አገልግሎት ከፍልን በጣም አመሰግናለሁ።

ምሥጋና

በዚህ ሥራ በቀጥታም ይሁን በተዘዋዋሪ የዕርዳታ እጃቸውን የዘረጉልኝ በርካታ ሰዎች ነበሩ። የእያንዳንዱን ስም መጥቀስ የሚቻል ባይሆንም ቢያንስ የጥቂቶቹን እዚህ ላይ ማስፈር ግዴታዬ ሆኖ አግኝቼዋለሁ።

በጸሎት የረዳችሁኝ የዱራሜ ጠዛ ቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ምእመናንና የመጽሐፍ ቅዱስ ተማሪዎች፣ ዳንኤል ሮቤልና ባለቤቱ አምሳለ ገነት ማሞ፣ ሰብለ ወንጌል ዳንኤል፣ እጅጋየሁ ከበደ፣ ሔናክ ግርማ፣ ማይክ መንገሻ፣ ወንድዬ ዐሊ፣ ተስፋዬ ሮበሌ (አ.አ.)፣ ዮሴፍ ነጋሽ (አሜሪካ) ምሥጋናዬ ይድረላችሁ። በጸሎት ብቻም ሳይሆን በሌላም በሚያስፈልገኝ ነገር ሁሉ ከሁለት ዓመት ላላነሰ ጊዜ ትልቅ ውለታ የዋሉልኝን ጓደኞቼን ዓለምስገድ ከተማንና ባለቤቱን ኑድህን (Noodhana) ተባረኩ ብል ሲያንስባቸው ነው። ተድላ ገ/የሱስ ለዚህ ጽሑፍ ትልቅ አስተዋጽኦ ያበረከተና ለፍልስፍና ምንባቦች ዝንባሌ እንዲያድርብኝ ከፍተኛ አስተዋጽኦ ያደረገልኝ ወንድም በመሆኑ በጣም አመሰግናለሁ።

ለዚህ ሥራ ያነሣሣኝን ግርማዊና፣ የጎትመቱ ነገር ፈር እንዲይዝ የረዳኝን ዳዊት ደጀኔን፣ በጽሑፍ ረቂቅ ዙሪያ ውድ ጊዜያቸውን በመሠዋት አስፈላጊውን የቴክኒክና የህሳብ ማሻሻያ ዕገዛ ያደረጉልኝ ዶ/ር ፒተር ኮትሮል፣ ሚስተር ዳግለስ ፐርሰን፣ ቂስ ኃይሉ መኮንን፣ አቶ ኃይሉ ቸርነት፣ ልባዊ አክብሮቴና ምሥጋናዬ ይድረላቸው። በተለይም ውድ ጊዜውን በመሰዋት አጠቃላይ የቴክኒክ ዕገዛ ያደረገልኝ ደረጃ አበበን አመሰግናለሁ። የመጀመሪያውን የእጅ ጽሑፍ ረቂቅ በኮምፒውተር በመጻፍ የተባበረችኝን እህት እንግዳሽ ወርቅ ማርቆስን፣ የጽሑፉን የመጨረሻ ረቂቅ በማውጣት የተባበረችኝን ወ/ሮ ዓለምፀሐይ እውነትን በጣም አመሰግናለሁ። በጥሩ ጓደኝነታቸው ያጽናኑኝን በቀለ ጩፋኖን፣ ዓለሙ በቂን፣ ተሻለ አቢዴን፣ ማቴዎስ ሾቢሶን፣ ብሩክ ዳንኤልን፣ ምኒሊክ አስፋውንና አሳየሽን በቀለን በጣም አመሰግናለሁ። በመጨረሻም ሁሉን ላስቻለኝ ለእግዚአብሔር ክብር ይሁን!

ምዕራፍ አንድ

በምዕራፍ አንድ ላይ በዶ/ር ሙሐመድ ለተዳሰሱት በርካታ ነጥቦች መጽሐፍ ቅዱሳዊ ምላሽ ከመስጠቴ በፊት ዋና ዋና ነገሮቼን በዐጭሩ ለማስቀመጥ እፈልጋለሁ።

እንደ ዶ/ር ሙሐመድ አባባል አራቱንም ወንጌሎች በምንመለከትበት ጊዜ የማቴዎስ ወንጌል የተጻፈው በዕብራይስጥ ቋንቋ ሲሆን የመጀመሪያው ቅጅ ጭራሹት ስለጠፉ አሁን ያለው ቅጅ ተቀባይነት የለውም። የማርቆስ ወንጌል ደግሞ ተቀባይነት አይኖረውም፤ ምክንያቱም ማርቆስ የኢየሱስ ቀጥተኛ ደቀ መዝሙር አይደለም። የሱቃስ ወንጌል ተቀባይነት የለውም። እርሱም ቢሆን የኢየሱስ ደቀ መዝሙር አይደለምና። የዮሐንስ ወንጌል ተቀባይነት የለውም ምክንያቱም በዮሐንስ ሳይሆን የተጻፈው በሌላ ሰው ነው። ብሉይና አዲስ ኪዳንን በተመለከተ ደግሞ እርስ በርስ ይጋጫሉ። መጽሐፍ ቅዱስ የሰዎችን ቃል ያካተተ ነው። ሳይንሳዊ እውነታዎችን በመቃረኑ መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል አለመሆኑን ያሳያል። መጽሐፍ ቅዱስ ብዙ ቅጆች ስላሉት ለዕርማት ተጋልጦአል። የኢየሱስ ከእግዚአብሔር ምንም ዐይነት ራእይ አልተቀበለም። ወንጌሎች እርስ በርስ አይጣጣሙም። ክርስትና የጳውሎስ ፈጠራ ነው። የጳውሎስ ሰላምታና የመልካም ምኞት መግለጫ የመጽሐፍ ቅዱስን ኢ-መለኮታዊነት ያመለክታል። መጽሐፍ ቅዱስ የሚል ቃል በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ አይገኝም። ክርስትና የሚለውም እንደዚሁ። ለባዚዎች ከበድ ያሉትን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ትተው ቀለል ያሉትን ብቻ ነው የሚሰብኩት ምክንያቱም ከበድ የሚሉት ኢ-አመክንዮታውያን ናቸውና። መጽሐፍ ቅዱስ መነሻውን ወይም ማቆሚያውን የሚለይ በመለኮታዊ ራእይ የተደገፈ አንቀጽ የለውም። መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈው ብዙ ቊጥር ባላቸው በማይታወቁ ጸሐፍት ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ብዙ ስሕተቶችን አካቶአል የሚሉና ሌሎችም ይገኙበታል።

መጽሐፍ ቅዱሳዊ ግምገማ

በአጠቃላይ በምዕራፍ አንድ ላይ ጎልቶ የሚታየው ነገር መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል ሲሆን አይችልም የሚል ድምጽ ማስተጋባት ነው። የወንጌል ጸሓፊዎችን በተመለከተ የተደረሰባቸውን ድምጻዊዎች ስንመለከት ነጥቦቹ በአንድ በኩል እውነትነት ቢኖራቸውም፣ በነጥቦቹ ላይ በመመርኮዝ የተደረሰባቸው መቋጫ አሳቦች ፈጽሞ አላማኝ ብቻም ሳይሆኑ ልክም ስላልሆኑ ጭምር ተቀባይነት የላቸውም። በመጀመሪያ ደረጃ የማቴዎስ ወንጌል በኩረ ጽሑፉ ራሱ በዕብራይስጥ መጻፍ አለመጻፉ መረጋገጥ አለበት። የጥንቷ

ቤተ ክርስቲያን ያለምንም ጥርጥር የማቴዎስ ወንጌል በዕብራይስጥ፣ ወይንም በአረማይክ፣ ተጽፎአል ብላ ታምን ነበር። ሆኖም ግን ይህ አመለካከት ራሱ በምንአልባትነት ላይ የተመረኮዘ እንጂ በተረጋገጠ እውነት ላይ የተመሠረተ አይደለም። የማቴዎስ ወንጌል የተጻፈው መጀመሪያ በዕብራይስጥ፣ አሊያም ደግሞ በአረማይክ፣ ከዚያም ዐልፎ በግሪክ ይሁን እስከ ዛሬ ድረስ ከግምት ውጭ ምንም የተጨበጠ ነገር የለም። ይልቁንስ በጣም አማካይና ካሉት አመለካከቶች ሁሉ አስተማማኝ ሆኖ የተገኘው በግሪክ ቋንቋ ተጽፎአል የሚለው ነው። በዚህ ላይ ጠለቅ ብለን ያሉትን አመለካከቶች አናይም፣ ምክንያቱም የዚህ ሥራ ዓላማ አይደለምና። «የማቴዎስ ወንጌል ግሪክ ሲነበብ እንደ ትርጉም ግሪክ አይነበብም። በተጨማሪም ደግሞ የወንጌሉን ሥነ ጽሑፋዊ ባህርይን ከማርቆስ ወንጌል እና ከሉቃስ ወንጌል ግሪክ ጋር ስናስተያይ፣ የማቴዎስ ወንጌል ከግሪክ ውጭ በሌሎች ቋንቋዎች ተጽፎአል የሚለውን ግምት እጅጉን አጠራጣሪ ያደርገዋል። በርግጥ በአንደኛው ምእተ ዓመት የነበሩ ክርስቲያኖች ለዕብራይስጥም ሆነ ለአረማይክ ሥራ እንግዳ አልነበሩም። ሆኖም ግን በተለምዶ ይህን ነገር ከማቴዎስ ወንጌል መጻፍ ጋር ቢያገናኙትም፣ የማቴዎስ ወንጌል በዕብራይስጥ እና በአረማይክ ተጽፎአል ከሚል ድምዳሜ ላይ አያደርስም።»

ወጣም ወረደ የማቴዎስ ወንጌል የተጻፈበት የመጀመሪያው ኮፒ ካለመኖሩ የተነሣ የአሁኑ ኮፒ እውነትነትና ተቀባይነት አይኖረውም የሚለው ነገር ራሱ ምንም ዐይነት ተቀባይነት አይኖረውም። ወደ በኋላ ላይ በአዲስ ኪዳን ተአማኒነት ላይ የምለው ይኖረኛል። ለአሁን ግን የማቴዎስ ወንጌል በዕብራይስጥም ሆነ በአረማይክ ስለ መጻፉ ምንም መረጃ ስለሌለ በግሪክ ተጽፎአል ማለቱ አሳማኝ ነው። በሌላ አነጋገር በዕብራይስጥም ይሁን በአረማይክ ተጽፎአል ብለን ብንከራከር እንኳ ግልጽ የሆነና አጥጋቢ መረጃ ማቅረብ አንችልም። በግምት ግን ብዙ ነገር ልንል እንችላለን። መገመት ደግሞ በራሱ የሚቻል ነገር ቢሆንም የማቴዎስ ወንጌል በየትኛው ቋንቋ ተጽፎአል የሚለውን ዋና የክርክር ነጥብ ሙሉ በሙሉ ሊፈታው አይችልም። ስለዚህ ክርክሩ መቶኛ አይኖረውም። ማንም ሰው በግትርነት የኔ መቶኛ ብቻ ትክክል ነው ቢል አያስኬደውም። ይህን ነጥብ ሚዛኑን በጠበቀ መንገድ መያዝ እንዳለብን አምናለሁ። ለዚህም ምክንያቱ ግልጽ የሆነ ነገር ስለሌለ ነው።

በሌላ በኩል የማቴዎስ ወንጌል የእግዚአብሔር ቃል ስለ መሆኑ የራሱ የሆነ መረጃ አለው። የብሉይ ኪዳን ትንቢቶች መፈጸም የማቴዎስ ወንጌል የእግዚአብሔር ቃል መሆኑን ያረጋግጣል

(ማቴ.1:22፣ 2:15፣ 23፣ 4:14፣ 8:17፣ 12:17፣ 13:35፣ 21:4)። የማቴዎስ ወንጌል የእግዚአብሔር ቃል ነው ብለን ለመቀበል የግድ የመጀመሪያው ቅጅ አያስፈልገንም ምክንያቱም አሁን በእጃችን ካለው ስለማይለይ ነው። ለዚህም ዋነኛው ምክንያት የማቴዎስ ወንጌል ከሌሎች ከመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ጋር ያለምንም ጥንቅቅ ስለሚሰማና ብዙ የቀዳሚ ጽሑፍ ‘Manuscript’ መረጃዎች ስላሉ ነው። ከዚህ የተነሣ የዶ/ር ሙሐመድ ነጥብ ተቀባይነት የለውም።

ማርቆስ የኢየሱስ ክርስቶስ ቀጥተኛ ደቀ መዝሙር አለመሆኑ እውነት ሆኖ ሳለ የኢየሱስ ቀጥተኛ ደቀ መዝሙር ካለመሆኑ የተነሣ ወንጌሉ እውነትነት የለውም ማለት ግን የሚያዋጣ ሊሆን አይችልም። ማንም ቢሆን የአንድን ነገር ትክክለኛ መረጃ ለማግኘት የመጀመሪያ ሰው ሊሆን አይገባም። በቀላሉ እንኳ ብናይ የዛሬ አንድ መቶ ዓመት ታሪክ እንዲመዘገብ ቢያስፈልግ፣ የግድ የታሪኩ ዘጋቢ ከመቶ ዓመት በፊት የመኖር ግዴታ የለበትም። አስተማማኝ ምንጮች ካሉት ርግጠኛ ሆኖ የዛሬ መቶ ዓመት ስለ ተፈጸመ ድርጊቶች መናገር ይቻላል። ይህ እውነት ተቃውሞ ከገጠመው የታሪክ ዘጋቢዎችና ሥራዎቻቸው በሙሉ ተቀባይነት አይኖራቸውም ማለት ነው። በመልረሻም ታሪክ ተአማኒነት የለውም ወደሚለው (ጠርገሬአዊነት)

“Skepticism” ውስጥ ያስገባናል። ጳውሎስ ሐዋርያ ነው ምክንያቱም ኢየሱስ በደማስቆ መንገድ ተገልጦለታል (የሐዋ.9)። ማርቆስ ደግሞ የጸጥሮስ ተከታይ ነው። ሐዋርያው ጴጥሮስ ደግሞ ከኢየሱስ ጋር የቆየ ሥራዎቹንም ያየ ደቀ መዝሙሩ ነው። እንግዲህ ማርቆስ መረጃዎችን ከእነዚህ ሰዎች በማግኘቱ ወንጌሉን እንከን እንዳለበት የሚያመለክት ምንም ዐይነት መንገድ አይታየንም። በርግጥ በዚህ ሁሉ የማርቆስ ዋነኛው ምንጭ ሐዋርያው ጴጥሮስ ነው ለማለት አጥጋቢ መረጃ ባይኖረንም ከሞላ ጎደል በሐዋርያው ጴጥሮስ መታገዙ አይቀሬ ነው። ዮሐንስ የተባለው ማርቆስ ራሱ ከሐዋርያት አጠገብ በመሆን ስለ ኢየሱስ ብዙውን ነገር በቅርበት ላያውቅ አልቀረም (የሐዋ. ሥራ. 12:12፣ 25፣ 13:15፣ 13:15:37)። በአራቱም የአዲስ ኪዳን መልእክቶች ተጠቅሷል (ቆላ.4:10፣ 2ኛጢ.ጥ. 4:11፣ 1ኛጢ.5:13)። ከዚህ መረዳት እንደሚቻለው ማርቆስ ቀጥተኛ የኢየሱስ ተከታይ ባይሆንም፣ በዘመኑ ከነበሩ ሰዎች አንዱ እንደ መሆኑ መጠን የጻፈው ወንጌል ትክክል አይደለም ማለት ፈጽሞውኑ አሳማኝ አይደለም። ሐዋርያው ጴጥሮስ የኢየሱስ ክርስቶስ ቀጥተኛ ምስክር ነው (2ኛጢ. 1:16)። ማርቆስ ደግሞ ወጻጁ ከሆነ ወንጌሉ አሳማኝ ነው ማለት ይቻላል። እንግዲህ ማርቆስ የግድ ስለ ኢየሱስ ለመጻፍ ቀጥተኛ ደቀ መዝሙር መሆን አለበት ማለት ደካማና ኢ-አመክንዮታዊ ነው።

የሉቃስ ወንጌልን በምንመለከትበት ጊዜ፤ ጸሐፊው በኢየሱስ ዘመን የነበረ ሰው እንደ ሆነ እንገነዘባለን። ወንጌሉ በጥንቃቄ የተጻፈ ከመሆኑም በላይ፤ በአስተማማኝ ምንጮች ላይ የተደገፈ እንደሆነ ጸሐፊው ሉቃስ ራሱ ይነግረናል (ምዕ. 1:1-4)። በዐጭሩ ከዚህ መረዳት የምንችለው ሉቃስ ጠንቃቃ የታሪክ ጸሐፊና ላመነበት ነገር ማስረጃ ያለው መሆኑን ነው። የሉቃስ ወንጌልን ቅጅ ስንመለከት በተለይም አስተማማኝ የሆኑ ሁለት ቀዳምያን ጽሑፎችን “Manuscripts” ስመጥር የሥነ መለኮት ተመራማሪዎች አግኝተዋቸዋል። «ትልቁ p75 ለመጀመሪያ ኮፒ እጅጉን የሚቀርበው በተለይም ለሁለተኛ ምዕተ ዓመት መጨረሻ ወይንም ለሦስተኛ ምዕተ ዓመት መጀመሪያ ሲቀርብ p45 የሚባለውም ቀዳሚ ጽሑፍ “Manuscript” ልክ እንደ p75 “Manuscript” ቀዳሚ ጽሑፍ ነው። እነዚህ ሁለቱ ቀዳምያን ጽሑፎች “Manuscripts” የሚያመለክቱት ወይም የሚወክሉት እጅግ በጣም ለጥንቱ ቅጅ የሚቀርበውን ንባብ (text) ዐይነት ነው። ኮዴክስ ቫቲካኒስ /ቢ/ [Codex vaticanus (B)] ተብለው በሚለዩት ቀዳምያን ጽሑፎች “Manuscripts” የተጠበቁ ከመሆናቸው ባሻገር በዓመታት ውስጥም እነዚህ በጥንቃቄ ኮፒ መደረጋቸውን ያመለክታል።»³ እንደ ሌሎቹ ወንጌላት የሉቃስ ወንጌልም ከአጠቃላይ የመጽሐፍ ቅዱስ መልእክት ጋር ሲነጻጸር አይጋጭም። በዓለም አቀፍ ደረጃ ያለ ምንም ችግር ተቀባይነትን አግኝቷል። ዶ/ር ጋይዝለርና ሳሌብ በጻፉት ጽሑፋቸው ዕውቁ የጥናትና የምርምር ሰው ስር ዊሊያም ረምሴ ስለ ሉቃስ የሰጠውን ምስክርነት እንዲህ በማለት አስቀምጠዋል። «ሉቃስ የመጀመሪያ ደረጃ ባለ ታሪክ ነው። ዘገባውንም በብዙ ምንጮች ስላጣራቸው አንድም ስሕተት አይሠራም።»⁴

በርግጥ የዮሐንስ ወንጌል ከሌሎቹ ወንጌላት ጋር በአጠቃላይ ወይም በደመሳሰልም የሚጋጭ ሐሳብ ግን የለውም። ይህ ነጥብ በተለይም በተመሳሳይ ወንጌላት ላይ (Synoptic Gospels) ጥናት ማድረግን የሚያስፈልግ ቢሆንም ጥናቱን ማካሄድ የጽሑፊ ዓላማ አይደለም። በአጠቃላይ ስንመለከት ግን ዮሐንስ ወንጌል በቀጥታ የጌታ ደቀ መዝሙር በሆነው በዮሐንስ ተጽፎአል ለማለት ያስቸግራል። ይህም የሆነው በግልጽ የተቀመጠልን ነገር ካለመኖሩ የተነሣ ነው። ነገር ግን የወንጌሉን ዘጋቢ በተመለከተ በርከት ያሉ አመለካከቶች አሉ።

የዮሐንስ ወንጌልን ጸሐፊ በተመለከተ ያሉትን ዘጠኝ ዋና ዋና አመለካከቶች «ዘ ኒው ባይብል ኮመንተሪ ዘርዘሯል»።

1. ሐዋርያው ዮሐንስ ይህን ወንጌል ስለ መጻፉ በአብው ‘Patristic’ ምንጮች የተደገፈ ጠንካራ ባህል አለ።
2. አንዳንድ ውስጣዊ ማስረጃዎች የባህል ‘tradition’ ተአማኒነትን ያመለክታሉ (1:14፣ 19:35፣ 21:24)።
3. ጸሐፊው የጥንቱ ፍልስፋዊ ምና የአይሁዶች ባህል ጥልቅ ዕውቀት ያለው ይመስላል።
4. ብዙ ድርጊቶች በዮሐንስ ወንጌል ውስጥ የሚያመለክቱት ከተደረጉት ድርጊቶች በስተጓላ የዐይን ምስክር እንዳለ ነው።
5. የሆነው ሆኖ የዚህ ወንጌል የግሪክ አቅጣጫዎች ግን ከዚህ ቀደም ከነበረው ባህል ጋር እንደሚታረት ተመልክቶአል። ይህም ሊሆን የቻለው ዮሐንስ የግሪክ ቋንቋ የሚናገር ይሁዲ ስላልሆነ ነው።
6. ዮሐንስ የዚህ ወንጌል ጸሐፊ መሆኑ ተቀባይነት ያጣበት ሌላኛው ምክንያት የጸሐፊው አጻጻፍ የሚያመለክተው በማስተማር ዓለም በጣም የላቁ መምህራንን ዘዴ ነው። ይህ ደግሞ በገሊላ ዓሣ አጥማጅ የሆነ ሰው እንደዚህ ዐይነት ሥራ ሊሠራ አይችልም ወደሚል ድምዳሜ ያደርሳል።
7. ወንጌላዊው በኢየሱስ ዘመን በነበሩ ሰዎች ላይ የጠላትነት ስሜት ያደረበት መስሎ በጽሑፉ ውስጥ ተሰሎአል። ጸሐፊው ከራሱ ውጭ /ራሱን ሳይጨምር አይሁዶች ራሳቸውን የቻሉ ዘር እንደሆኑ «አይሁዶች» በሚል ቃል አመልክቶአል።
8. በአማራጭ ንድፈ ሐሳቦች (theories) ሐዋርያው ዮሐንስ እንደ መስካሪ ተቆጥሮ ሌላ የማይታወቅ ሰው ወንጌሉን እንደ ጻፈ ይገመታል።
9. አንዳንዶች ደግሞ የሐዋርያው ዮሐንስን የዚህ ወንጌል ጸሐፊነት ሙሉ በሙሉ በመካድ ሐዋርያው ዮሐንስ ጽፎታል መባሉ ከሥራው ሥልጣን ለማግኘት የተደረገ ነገር ነው ብለው ይደመድማሉ።⁵

በአጠቃላይ በቀጥታና በግልጽ ሊቋጭ በማይችል ሐሳብ ላይ የግትርነት አቋም መያዝ የማያዋግ ቢሆንም፤ የዮሐንስ ወንጌል በዮሐንስ አልተጻፈም ብለው የሚያምኑ ሰዎች ካላቸው ማስረጃ ይልቅ ጸሐፊው ዮሐንስ ስለ መሆኑ የሚቀርቡ ማስረጃዎች እጅጉን የሚያሳምኑ ናቸው። ለምሳሌ፡- የዮሐንስ ወንጌልን ውጫዊና ውስጣዊ መረጃዎች በጥንቃቄ ብናይ ጸሐፊው ዮሐንስ ነው ወደሚል ድምዳሜ

እንደርሳለን። ውጫዊ (external) ማስረጃ እዚህ አናይም። ነገር ግን ውጫዊ ማስረጃዎችን በተመለከተ ሰፋ ያለ ነገር በኖርማን ጋይዝለር «ክርስቲያን አፖሎጅቲክስ» በሚል መጽሐፍ ውስጥ ገጽ 310 ላይ መመልከት ይቻላል። እዚህ ላይ ውስጣዊ ማስረጃዎችን ማየት ለጊዜው በቂ ነው። ሐዋርያው የሐንስ ልክ እንደ ሐዋርያው ጴጥሮስ ቀጥተኛ ምስክር ነው (ዮሐ. 21:24፤ 1ኛ ዮሐ.1:1)። ተጨማሪ ማስረጃዎችም አሉ (ዮሐ. 1:14፤ 19:35፤ 21:24)። እኔ የማምነው የየሐንስ ወንጌል ጸሓፊ የሐንስ ራሱ እንደሆነ ነው። እዚህ ላይ ከላይ እንደ ተገለጸውም ብዙ አመለካከቶች ስላሉ አንዱ አመለካከት ብቻ ልክ ነው ብለን መደምደም አንችልም። በዚህ ሁሉ ግን ትልቁ ነገር የወንጌሉ ጸሓፊ ታወቀም አልታወቀም፤ መልእክቱ የእግዚአብሔር እስከሆነ ድረስ ወንጌሉን ተአማኒነት እንዲያጣ አያደርገውም።

ብሉይና አዲስ ኪዳን

ብሉይ ኪዳንና አዲስ ኪዳን ይጋጫሉ ብሎ በችኮላ ከመደምደም ይልቅ የሁለቱ ክፍሎች ግንኙነት እምን ላይ እንደሆነ ማወቁ በጣም አስፈላጊ ነው። የብሉይ ኪዳን ዋና ትምህርት የሚያተኩረው ወደፊት እግዚአብሔር ለሰው ልጆች ድነት (ደግንነት) ያዘጋጀውን መንገድ ጊዜያዊ በሆኑ ሥርዐቶችና ወሳኝ ባልሆኑ ነገሮች በኩል እግዚአብሔር ዘላቂ ተስፋ በሰጠው ላይ ነው። ለምሳሌ ለአዳም የተገባለት ተስፋ (ዘፍጥ. 3:15) እግዚአብሔር ለአብርሃም የሰጠው ተስፋ (ዘፍጥ.12:1-3) ለዳዊት ቤት የተሰጠው ተስፋ (2ኛሳሙ.7:16) በእነዚህና በሌሎችም ስፍራዎች እግዚአብሔር ወደ ፊት በአዲስ ኪዳን ዘመን በክርስቶስ የሚፈጽማቸውን ነገሮች እናያለን። በብሉይ ኪዳን የምንመለከታቸው ተስፋዎችና የእግዚአብሔር ሥራዎች መፈጸማቸው የተረጋገጠው በአዲስ ኪዳን ነው (ዘፍ. 3:15፤ ገላ.4:4፤ ኢሳ.7:14 እና ማቴ. 1:21፤ ዘፍ. 12:1-3፤22:18፤ ከማቴ.11:1 እና ገላ.3:16፤ ዘፍ.49:10 እና ሉቃስ 3:23፤ ፀብ. 7:14፤ 2ኛሳሙ. 7:12 እና ማቴ.11:1፤ ሚካ.5:2 እና ማቴ. 2:1፤ ሉቃስ 2:4-7፤ ኢሳ.11:2 እና ማቴ.3:16-17፤ ኢሳ.40:3 እና ማቴ. 3:1-2)። እንግዲህ በብሉይ ኪዳን የተጀመረው በአዲስ ኪዳን የሚያበቃ እስከ ሆነ ድረስ ግጭታቸው እምኑ ላይ እንደሆነ አይታየንም። ይልቅ አዲስ ኪዳን ባይኖር ኖሮ ብሉይ ኪዳን ራሱ ተአማኒነት አይኖረውም ነበር፤ ምክንያቱም በብሉይ ኪዳን የተነገሩት ትንቢቶች መፈጸማቸውን ለማወቅ የግድ አዲስ ኪዳን ያስፈልገናል። «ብሉይ ኪዳን እግዚአብሔር አንድ ነው ይላል፤ አዲስ ኪዳን ደግሞ ልጅ ይሰማል» ለተባለው መልሱ የእግዚአብሔር አንድነት ከኢየሱስ ልጅነት ጋር አይቃረንም። እዚህ ላይ የብሉይ ኪዳንን የእግዚአብሔር አንድ የመሆን አሳብ በመጀመሪያ በሚገባ ልንፈታው የሚያገኝ ነገር

ይሆናል። ብሉይ ኪዳን እግዚአብሔር አንድ ነው ሲል የእግዚአብሔርን የባሕርይ አንድነት አመልካች ቃል እንጂ በአንድነቱ ያሉትን አካሎች አመልካች ቃል አይደለም። ይህ አሳብ በሚቀጥለው ምዕራፍ በስፋት ስለ ተብራራ ብዙ ማለት አልፈልግም። አዲስ ኪዳን እግዚአብሔር ልጅ አለው ሲል በውልደት ያገኘው ልጅ ነው ማለቱ ሳይሆን፤ የሚያመለክተው የክርስቶስን ዘላለማዊ ልጅነት ነው። እንዲህ በመሆኑም የሚያደናግር ነገር አለመኖሩን ለናረጋግጥ እንችላለን (ዮሐ. 1:1-2፤ 18)።

«ብሉይ ኪዳን እንደ አዲስ ኪዳን የፍርድ ቀንን ወይም መፈውን ሕይወት አይቀበልም» የሚለው ሌላኛው ነጥብ ሲሆን፤ ይኸውም ሁለቱም ክፍሎች አይጣጣሙም ለማለት ተፈልጎ የተነሣ ነው። ብሉይ ኪዳን የፍርድ ቀንን ያውቀዋል (መክ. 11:9፤ 12:14)። ብሉይ ኪዳን ደግሞ ሲያልን ያውቀዋል (ምሳሌ 15:11) በሌላ አገላለጽ ሲያልን ካወቀው ተቃራኒውን ለማይንም ያውቀዋል ማለት ነው። ታዲያ የሚቃረነው የቱ ጋ ነው?

መጽሐፍ ቅዱስና ጸሐፊዎች

«መጽሐፍ ቅዱስ በብዙ ሰዎች ስለ ተጻፈ የእግዚአብሔር ቃል ሊሆን አይችልም» እዚህ ላይ መስሊሞች መረዳት ያለባቸው እግዚአብሔር መጽሐፍ ቅዱስን ለሰው ልጆች የሰጣቸው በአንድ ሰው በኩል ብቻ ሳይሆን የተለያዩ ሰዎችን በመጠቀም እንደ ሆነ ነው። የእግዚአብሔር ቃል ደግሞ እውነተኛ እንዲሆን በአንድ ሰው መሰጠት አለበት ማለት አንችልም። በብዙም ማለት አይቻልም። መጽሐፍ ቅዱስ ከ1500 ዓመታት ላላነሰ ጊዜ የተከናወኑትን ድርጊቶች አካትቶ ከመያዙም በላይ እግዚአብሔር በእነዚህ ረዥም ጊዜያት ውስጥ ነቢያትን፤ ሐዋርያትን፤ ነገሥታትንና የተለያዩ መነሻ ያላቸውን ሰዎች ተጠቅሞ ነው ቃሉን ለሰው ልጆች የሰጠው። ስለዚህ የእግዚአብሔር ቃል ትክክል እንዲሆን ወሳኝ አንድ ሰው ነው ወይም ደግሞ ከአንድ በላይ መሆን አለበት የሚል መመሪያ ሊሰጥ የሚችል አካል ሊኖር የሚችል አይመስለኝም። የእግዚአብሔር ቃል እውነትነት የሚለካው በይዘቱ እንጂ በጸሐፊዎች ቁጥር መብዛት አይደለም። ከዚህ በመነሣት ለምን መጽሐፍ ቅዱስ በብዙ ጸሐፊዎች ተጻፈ የሚለው አጥጋቢ የሆነ የክርክር ነጥብ አይመስለኝም።

ሳይንስ እና መጽሐፍ ቅዱስ

«እንደ ዶ/ር መሐመድ አባባል የክርስትና መጽሐፍ የሆነው መጽሐፍ ቅዱስ በአያሌ ጉዳዮች ላይ ሳይንሳዊ እውነታን ይጻረራል»።

በመጀመሪያ ደረጃ ስለ ሳይንስ ስናስብ በጣም ብዙ ጥቅም አለው። ሆኖም ግን ሳይንስ በሁሉን ዐዋቂነቱ መታየት የለበትም። ሳይንስ በመሠረቱ ዕውቀቱን የሚመሠርተው በሙከራ ላይ እንጂ በሌላ ነገር አይደለም። እንግዲህ ሳይንስ ዛሬ ያየ የመሰለው ነገርና የደመደመው ጉዳይ ነገ ሊፈርስ ይችላል። ስለዚህ ሳይንስ ከእግዚአብሔር ቃል ጋር መስማማት አለበት እንጂ የተገላበጠ መሆን የለበትም። እዚህ ላይ ነጥቤ ሳይንስ ዋጋ የለውም ሳይሆን ከውስንነቱ የተነሣ የማያውቃቸው ነገሮች እንዳሉ ማሳየት ነው። ሳይንስ ከእግዚአብሔር ቃል የወሰዳቸው ብዙ ነገሮች አሉ። የእግዚአብሔር ቃል ሳይንስ መዳሰስ የማይችላቸውን ነገሮች ጭምር በውስጡ አካትቶ ይዛል። ለምሳሌ በዘፍ. 21:1-3 ሣራ የመውለጃ ጊዜዋ ካለፈ በኋላ ልጅ መውለዱ (በሉቃስ 1:34-35)፣ የክርስቶስ ያለ ወንድ መወለድ። ሳይንስ ስለ እነዚህ ድርጊቶች ምንም ዐይነት አጥጋቢ መልስ ሊሰጥ አይችልም። ስለዚህ ነገር መፍትሔ ልናገኝ የምንችለው በልዕለ-ተፈጥሮአዊነት (Supernaturalism) በጣም ብቻ ነው።

የእግዚአብሔር ቃል እንጂ ሳይንስ የበላይ ሊሆን ምንም ብቃት የለውም። ሳይንስ ጠቃሚ ነው፣ ሆኖም ግን ዐውቂአቸዋለሁ የሚላቸው ነገሮች የተመሠረቱት በአብዛኛው በምንክልባትነት ላይ ነው። ከዚህም የተነሣ ሳይንስ ተአማኒነት የለውም ማለት ሳይሆን ሳይንስ ደርሺባቸዋለሁ የሚላቸው ድምዳሜዎች አንዳንዴ ልክ እንደማይሆኑ ማስገንዘብ እፈልጋለሁ።

«ሳይንስ ስለ ገዳ /ቁሳዊው ዓለም ሙሉ እውነት ሊነግረን ከቸውኑ አይችልም። ሁልጊዜ ልናገኛቸው የምንችል አዳዲስ ነገሮች አሉ። የተወሰነ እውነት ግን በሳይንስ አማካይነት ልናውቅ እንችላለን።» እንግዲህ ዓለም መጽሐፍ ቅዱስ እንደሚነግረን በእግዚአብሔር ተፈጥሮአዊ (ዘፍ.1:1)። ሳይንስ ስለ ዓለም የተወሰነ ነገር ማወቁና እያወቀም መሄዱ ሳይንስን በመጽሐፍ ቅዱስ ሥር ወይስ የእግዚአብሔርን ቃል በሳይንስ ሥር ያደርገዋል? መልሱ ሳይንስ ከእግዚአብሔር ቃል ጋር መስማማት አለበት እንጂ የእግዚአብሔር ቃል ከሳይንስ ጋር መስማማት የለበትም የሚለው ነው። «ሳይንስ ስለምናምነው ስለ ጥልቅ ትርጉምና ዓላማ ማንነት ያለብንን ጥያቄዎች ሊነግረን ሲችል በእርሱ ግን ለእነዚህ ጥያቄዎች ምን ዐይነት መልስ መስጠት እንዳለበት መወሰን አይችልም።» «ሳይንሳዊ ንድፈ ሐሳብ የእግዚአብሔርን ቃል መገለጥ እውነታ መቆጣጠር አይችልም»። ሳይንስ መታየት ያለበት ከጠቃሚነቱና ከውስንነቱ አንጻር እንጂ ሁልጊዜ ከርግጠኝነት አኳያ መሆን የለበትም። ይህ መንገድ አሳሳች ነውና። ሳይንስ በዕውቀቱ መገደቡ ግልጥ መሆን

አለበት። ውስን በመሆኑ ግን አይጠቅምም ማለት አይደለም። ከዚህም የተነሣ በዐለማችን እንኳ ስንሰማ የኤድስ ቫይረስ መድኃኒት ተገኝቶአል ተብሎ ይናፈስና አልተገኘም ሲባል ደግሞ እንሰማለን። አሁን እንኳ በቅርቡ ሳይንቲስቶች በአሜሪካን አገር የኤድስን በሽታ ምንጭ ዐውቀናል ይላሉ። ለዚህም ማረጋገጫቸው የኤድስ ቫይረስ የመጣው ከጎራላ ሳይሆን አይቀርም የሚል ነው። ነገ ደግሞ ሌላ ነገር ሊባል ይችላል።

«የሳይንስን ጥቅም ከውስንነቱ ውጭ ለማሳየት ሳይንስ የራሱንም ዋጋ መወሰን አይችልም። በዚህ ሁሉ ግን ሳይንስ የሰው ልጅ ተፈጥሮን እንዲቆጣጠር ያስችለዋል። በሳይንስ በንብ ተሠርቶአል። የካንሰር በሽታም ሊወገድ ይችላል። አብዛኞቹ ሰዎች በንቦችና መድኃኒቶች ጥሩ ነገሮች እንደሆኑ ያስባሉ። ነገር ግን ጥሩነታቸውን የሚያረጋግጥ ሙከራ (ኤክስፐርመንት) የለም። ወጣም ወረደ ለአንድ ነገር ይጠቅማሉ። ለአንድ ዓላማ ማስፈጸሚያ የሚውሉ ናቸው። ጻፍ ግን ሙከራ (ኤክስፐርመንት) የከተሞች መውደም ወይም ሕይወት መራዘም ጥሩ እንደሆነ ሊያሳይ ይችላል? የሳይንስ ዋጋ የሚደገፈው በሕይወት ዋጋ ላይ ነው። በዚህ ውስጥ ግን ራስን ማጥፋት ከአማራጮች አንዱ ሆኖ ማለት ነው። የሳይንስ ጥቅም ስለዚህ መወሰን ያለበት ሳይንስ የሁሉም ነገር ማግኛ ወይም መሠረት ሆኖ ሳይሆን የበኩሉን ውስን አስተዋፅኦ ለአንድ ነገር አበርካች እንደሆነ ብቻ ሊወሰድ ይገባል»።

እንግዲህ በዶ/ር ሙሐመድ የተነሡ ሁለት ምሳሌዎች በዘፍ. 1:5 ላይ እግዚአብሔር ብርሃንን ጧትንና ሌሊትን በመጀመሪያ ፈጥሮ (ዘፍ. 1:14)፣ ጨረቃን ፀሐይንና ከዋክብትን በአራተኛው ቀን ከፈጠረ፣ የብርሃን ምንጮች በመጀመሪያ ቀን እንዴት ሊኖሩ ቻሉ? ሌላው ደግሞ በዘፍ. 1:2 ውሃ የተፈጠረው በመጀመሪያ ቀን እስከሆነ ድረስ ሳይንስ የኒቨርስ የጀመረው በጋስ ደመና እንደሆነ ይነግረናል። ታዲያ ጋስ የውቅያኖሶችን ውሃ እንዴት ሊሸከም ይችላል? ለእነዚህ ሁለት ጥያቄዎች አጥጋቢ ምላሽ ይሆናል ብዬ ያስብኩትን የዶ/ር ጋይዝለር እና የዶ/ር ሳሌብን ምላሽ አስቀምጣለሁ።

ለመጀመሪያው ጥያቄ የተሰጠው ምላሽ «ይህን ጥያቄ ለመመለስ ትንሽ የሳይንስ እና የመጽሐፍ ቅዱስ ዕውቀት ያለው ጥያቄውን ይመልስዋል። በዐለም የብርሃን ምንጭ ፀሐይ ብቻ አይደለችም። በተጨማሪም በዘፍ. 1:14 የግዴታ ፀሐይ በአራተኛው ቀን ተፈጥራለች ይላል ብለንም መረዳት የለብንም። ምናልባት ፀሐይ በመጀመሪያው ቀን ተፈጥሮ በአራተኛው ቀን ታይታ ይሆናል። ከዚያ በፊት ግን ብርሃንም በደመናማ ቀን እንደሚበራ እየበራ ቆይቶ ይሆናል። ይህም በምድር ያሉ ተመልካቾች ሳያስተውሉት ማለት ነው።»¹⁰

የሁለተኛው ጥያቄ ምላሽ «ለብዙ ምክንያቶች ይህ እንግዳ የሆነ ከሥተት ነው። ዐለም በመጀመሪያ ሲፈጠር የጋስ ክምችት አለ። ነገር ግን ውሃ ራሱ የጋስነት ደረጃ አለው። ይህም ትነት ነው። በተጨማሪም ሳይንሳዊ አመለካከቶች ይለዋወጣሉ። ዛሬ ያሉ ንድፈ ሐሳቦች ነገ ይጣላሉ። እንዲያውም ውሃ ዐለም ሲፈጠር አልነበረም የሚል አመለካከት እንኳ ዛሬ ቢኖር ነገ ሲደርስ የዛሬው ውሸት ሆኖ ሊገኝ ይችላል። በመሬት ታሪክ ቢያንስ ውሃ በትነት መልክ በመጀመሪያ ነበረ። ይህ ራሱ ነው ሕይወት በሌሎች ፕላኔቶች ባይኖርም በመሬት ሊኖር እንደሚችል እንድናውቅ ያስቻለን።»¹¹

ዶ/ር ሙሐመድ ራሳቸውም ቢሆኑ ሳይንስ ቁርአንን ቢቃወም ኖሮ የሚቀበሉት አይመስልም። ልክ እንደዚያው የእግዚአብሔር ቃል ትክክለኛ ለመሆን የግዴታ ለሳይንስ መገዛት የለበትም። ይህን እውነት መቀበልና አለመቀበል የየግለሰቡ ጉዳይ ሆኖ እያለ እውነቱ ግን የእግዚአብሔር ቃል በመለኮታዊ ምሪት የተሰጠ በመሆኑ የማይለወጥ ነው (2ኛጢሞ. 3:16፤ 2ኛዲጥ.1:21)።

የቋንቋ ተጽዕኖ

በማቴዎስ 27:46 ኢየሱስ «ኤሎሄ ኤሎሄ ላማ ሰበቅታኒ?» በማለት በአረማይክ የተናገረው ሐረግ፣ በማቴዎስ ወንጌል ውስጥ መዘገቡ የማቴዎስ ወንጌል የግድ በአረማይክ ቋንቋ ተጽፎአል ሊያሰኝ አይችልም። በአጠቃላይ አዲስ ኪዳን የተጻፈው በግሪክ ቋንቋ ነው። ኢየሱስ የአፍ መፍቻ ቋንቋው አረማይክ እንኳ ቢሆን ደቀ መዛሙርቱ የሠራቸውን ሥራዎች የጻፉት ግን በግሪክ ቋንቋ ነው። በግሪክ መጻፋ ደግሞ የጻፉትን መልእክት በምንም ዓይነት መንገድ ዋጋ ሊያሳጣው አይችልም። ለዚህም ምክንያቱ አብዛኞቹ የአዲስ ኪዳን ጸሓፊዎች የኢየሱስ ቀጥተኛ ተከታዮቹ በመሆናቸው ነው። በተጨማሪም ደግሞ የመጀመሪያው ምእተ ዓመት አድማጮች የግሪክ ቋንቋ ተናጋሪዎች እስከሆኑ ድረስ ወንጌል በአረማይክ መጻፋ አስፈላጊነት የሚኖረው አይመስለኝም። ከዚህም የተነሣ ወንጌል የግድ በአረማይክ ካልተጻፈ ተቀባይነት አይኖረውም ማለት ዋጋ ያለው ክርክር ሊሆን አይችልም። ለምሳሌ አንድ አሜሪካዊ በእንግሊዝኛ የተናገረው ወደ አማርኛ ተቀይሮ ቢጻፍ፣ ወደ ሌላ ቋንቋ ተተረጎመ እንጂ የተናጋሪው መልእክት ይዘት ተዛብቶአል ማለት አለመሆኑ እጅግ ግልጽ ነው። ከዚህም የተነሣ እንደዚህ ያለው አሳብ አነጋጋሪ የሚሆንበት ምክንያት ለእኔ አይታየኝም።

ካኖን (Canon)

በዚህ ስፍራ ስለ ቀኖና በጥልቀት ባንመለከትም በዐጭሩ ግን ዋና ዋና ነገሮችን እንድናይ እፈልጋለሁ። ካኖን ከግሪክ ቋንቋ የተገኘ ቃል ሲሆን ትርጓሜውም «መለኪያ ወይም መመዘኛ» ማለት ነው። ይህን የካኖን አሳብ ከቅዱሳን መጻሕፍት ጋር ስናገናኝ የሚያመለክተው የቀረበላቸውን መመዘኛዎች አግኝተው የእግዚአብሔር ቃል ናቸው ተብለው የተወሰዱትን ሥልሳ ስድስቱን ዶክመንቶች ነው። እንግዲህ ስለ ካኖን በጥቂቱም ቢሆን ከመናገሪ በፊት ዶ/ር ሙሐመድ ለምን የካኖንን አሳብ ከወንጌላት ጋር ብቻ እንጻያያዙት ባለውቅም የዶክመንቶች የምርጫ ጥያቄ ሲነሣ ሌሎችንም ዶክመንቶች ማጠቃለል አለበት። በስፋት ይህንን አሳብ ለመገንዘብ (F.F.Bruce The Canon of Scripture III:IVP, 1988.) የተባለውን መጽሐፍ ይመልከቱ።

«እንግዲህ ዛሬ የፕሮቴስታንት እምነት ተከታዮች የተቀበሉዋቸው የብሉይ ኪዳን ሠላሳ ዘጠኝ መጻሕፍት የተሰበሰቡት እና በእግዚአብሔር ቃልነታቸው የታወቁት በዕዝራ በአምስተኛው ዓመት ገደማ ነው። «ይህም የተመለከተው በጆሴፈስ ኤ.ዲ. 95 እና በ2 (Josephus) እስዲራስ 14 /ኤ.ዲ 100/ ላይ ነው። በጆሚኒያ ኤ.ዲ. 70-100 ላይ የተደረገ ውይይትም ይህንኑ አሳብ ይደግፋል»¹² ከዚያም ባሻገር በሉቃስ ወንጌል 11:15 ስንመለከት ጌታችን ኢየሱስ ከአቤል እስከ ዘካርያስ ድረስ እያለ ተናግሮአል። በነዚህ ውስጥ የተጠቃለሉት መጻሕፍት በሙሉ አሁን በሠላሳ ዘጠኝ ዶክመንቶች ውስጥ የሚገኙ ናቸው። ሃያ ሰባቱን የአዲስ ኪዳን ዶክመንቶች ስንመለከት ደግሞ ለመጀመሪያ ጊዜ የተሰበሰቡት በመጀመሪያው የቤተ ክርስቲያን የካርቲጅ ጉባኤ «Council of Carthage» በኤ.ዲ 397 ላይ ነው።

በተረፈው ዐሥራ ሁለቱ አዋልድ መጻሕፍት ከሥልሳ ስድስቱ ዶክመንቶች ጋር አልተቆራኙም። አዋልድ መጻሕፍት በኢየሱስ ክርስቶስ በየትም ስፍራ አልተጠቀሱም። በአንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሓፊዎች ለጠቀሱም በእግዚአብሔር ቃልነት ተቀባይነት አላገኙም (የሐዋ.17:28፤ 1ኛቆሮ.15:33፤ ቲቶ 1:12፤ ይሁዳ 14-15)። ቤተ ክርስቲያን በአጠቃላይ አሁን በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያሉ 66 ዶክመንቶች እንዲሁ የእግዚአብሔር ቃል እንዲሆኑ አላደረገችም። እንደ እግዚአብሔር ቃል የተቀበለቸቸው ዶክመንቶቹ ራሳቸው የእግዚአብሔር ቃል ስለመሆናቸው ባንጸባረቁት እውነት ላይ ተመሥርታ ብቻ ነው። የኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን እና

የካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን አዋልድ መጻሕፍትን ተቀብለው ሲጠቀሙባቸው፤ ፕሮቴስታንቶች ግን አይቀበሉቸውም። ከዚህም የተነሣ የፕሮቴስታንቶች እምነት መሠረት 66 ዶክቶሮች ብቻ ናቸው። ምናልባት ለእነዚህ ለ66 ዶክቶሮች ቀርበው የነበሩ መመዘኛዎች የትኞቹ ነበሩ? የሚል ጥያቄ ሊነሣ ይችላል። እስከ በዐዌሩ ምን ዐይነት እንደሆኑ እንመልከታቸው። እዚህ ላይ ዶ/ር ቻርለስ ራይሪ የዘረዘሩዋቸውን ሦስት ነጥቦች አስቀምጣለሁ።

1ኛ. የጸሐፊው ሥልጣን

ብሉይ ኪዳንን በተመለከተ የብሉይ ኪዳን ዶክቶሮች ሕግ ሰጪ በሆነው በነቢይ ወይም ደግሞ በእስራኤል መሪ መጻፍ አለባቸው። አዲስ ኪዳን ደግሞ በሐዋርያት ወይም በቅርብ ሰዎቻቸው መጻፍ አለበት። ለምሳሌ ማርቆስ ሐዋርያ ባይሆንም የሐዋርያው ጴጥሮስ ወዳጅ ነበር።

2ኛ. ውስጣዊ መረጃዎች

ዶክቶሮች ራሳቸው በውስጣዊ ማስረጃዎቻቸው ከሌሎቹ መጻሕፍት የተለየ ነገር ማንጸባረቅ አለባቸው። ለምሳሌ «የሠራዊት ጌታ እግዚአብሔር እንዲህ ይላል።» ይህ ሥልጣንን አመልካች ዐረፍተ ነገር ነው።

3ኛ. «የቤተ ክርስቲያን ውሳኔና ፍርድ»¹³

በመጨረሻም ቤተ ክርስቲያን የራሷን አስተያየት በማከል ሥልሳ ስድስቱንም ዶክቶሮች በካኖን ውስጥ አስገብታቸዋለች። «እንግዲህ ከዚህ በመነሣት አራቱም ወንጌላት ማለት ማቲዎስ፣ ማርቆስ፣ ሉቃስና ዮሐንስ በቤተ ክርስቲያን ተመርጠዋል። ሌሎች ወንጌሎች ግን ተቃጥለዋል» የሚለው አስተሳሰብ ልክ ሊሆን እንደማይችል ማወቅ እንችላለን። ምክንያቱም አሁን ካሉን ከአራቱም ወንጌሎች ውጭ ሌሎች ወንጌሎች መኖራቸውን የሚያመለክት አንዳቸው ነገር የለም። አሉ ከተባለ ግን እነዚህ ወንጌሎች መቼ እንደ ተቃጠሉና እንደ ወደሙ ማስረጃ ቢቀርብ መልካም ይመስለኛል። በርግጥ ከአራቱ ወንጌላት ውጭ አምስተኛ ወንጌል የሚባል አለ የሚሉ ሰዎች አሉ። ይህም የቶማስ ወንጌል (Gospel of Thomas) በመባል ሲታወቅ አሁን ካሉ ከአራቱም ወንጌላት (ማቲዎስ፣ ማርቆስ፣ ሉቃስና ዮሐንስ) ጋር አብሮ የሚሄድ አይደለም። በብዙ መልኩ አራቱንም ወንጌላት የሚቃረኑ አሳቦች በውስጡ የያዘ ነው። ማን እንደጻፈውም በውል አይታወቅም። ይህ የቶማስ ወንጌል

በኢየሱስ ክርስቶስ ተከታይ የተጻፈ አይደለም። ምክንያቱም የኢየሱስ ክርስቶስ ተከታይ የሆነው ቶማስ የጻፈው ምንም ነገር የለምና። ወጣም ወረደም ይህ አምስተኛው ወንጌል ተቀባይነት ያገኘው በጂሰስ ሴሚናር (Jesús Seminar) በመባል በሚታወቅ በአክራሪ ለዘብተኛ (ሊብራል) ቡድን ነው። ይህም ቡድን በኢየሱስ ክርስቶስ ከሞት መነሳት፣ በተአምራት መሰራት፣ በተሠግምና በመሳሰሉ በዋና በኢየሱስ ስራዎች የማያምን ነው። ይህ አምስተኛ ወንጌል በታሪክ ትክክለኛነት መለኪያዎች ሲፈተሽ ምንም ተቀባይነት ያላገኘና ከክርስትና እምነት ጋር በምንም ዓይነት መልኩ ያልተገናኘ ነው። ለምሳሌ ተአማንነት የለውም ይህም ማለት ሰዎች የመሰላቸውን አሳብ ሁሉ አስገብተውበታል። ከዚያም ባሻገር የአምስተኛው ወንጌል ጸሐፊ ማን እንደሆነ አይታወቅም። ይህን ወንጌል የጻፈው ጸሐፊ ራሱ በታሪክ ሐቅ ላይ ተመርኩዞ የጻፈው ጽሑፍ አይደለም። ከዚህም የተነሳ ልክነት የለውም። ስለዚህ ዶ/ር ሙሐመድ ቤተ ክርስቲያን ከአራቱ ወንጌላት ውጭ የለውን ወንጌል አውጥታ ጥላዋለች (አቃጥላዋለች) ያሉት ይህን ወንጌል ወይም ሌሎች ከአራቱ ወንጌላት ውጭ አሉ ተብለው የሚታወቁትን ወንጌላት ከሆነ የወንጌሎቹን ዓይነት ስለማያውቁቸውና በዚያም ረገድ ተገቢው ዕውቀት ስለሌላቸው መሆኑ መታወቅ አለበት። ይህን አሳብ በተመለከተ አምስተኛ ወንጌል በስፋት የተጻፈው በዳግለስ ግራታየስ መጽሐፍ ነው። (Douglas Groothuis. Jesus in An Age of Controversy. Oregon: Harvest House Pub., 1996. pp17-118) አለበለዚያ ግን የዶ/ር ሙሐመድ ነጥብ ተቀባይነት ሊኖረው አይችልም። «አብዛኞቹ የአዲስ ኪዳን ዶክቶሮች ሥልጣን እንዳላቸው ታምኖ መጠቀስ የጀመሩት ከጥንት ጀምሮ ነው። ይህም ደግሞ የሚያጠቃለው ከሐዋርያት ሥራ፣ ከዐሥራ ሦስቱም የሐዋርያው ጳውሎስ መልእክቶች፣ ከአንደኛ ጴጥሮስ እና ዮሐንስ ውጭ አራቱንም ወንጌላት ጭምር ነው።»¹⁴ ቤተ ክርስቲያን ወንጌሎችንም እንዲሁ አልመረጠችም። ነገር ግን የእግዚአብሔር ቃል መሆናቸውን መርምራ እንደ ሌሎቹ ዶክቶሮች በውስጣቸው በያዙዋቸው መሥፈርቶች በመመርኮዝ ካኖኒካል ናቸው ብላ ተቀበለቻቸው እንጂ ወንጌላት በቤተ ክርስቲያን ከተመረጡ በኋላ ካኖኒካል አልሆኑም።

ውስጣዊ አለመጣጣሞች፣ ተቃርኖዎችና ስሕተቶች በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ

የመጽሐፍ ቅዱስን ኢ-ተአማኒነት ለማሳየት ዶ/ር ሙሐመድ ያነጣጠሩት በአራቱም ማለት በማቲዎስ፣ በማርቆስ፣ በሉቃስና በዮሐንስ ወንጌላት ላይ ነው። አራቱንም ወንጌላት በምንመለከትበት

ጊዜ ወንጌላቱ ከራሳቸው እንኳ ዐልፈው የሕግ መጻሕፍት፣ የነቢያትና መዝሙራት ሳይቀሩ የእግዚአብሔር ቃል እንደሆኑ ያረጋግጣሉ (ሉቃስ 24:44፤ ማር.1:2-3፤ ማቴ.1:1-25፤ 5-7)። በእነዚህና በሌሎችም ክፍሎች ወንጌላት በሚገርም ሁኔታ ከሌሎች ከመጽሐፍ ቅዱስ ዶክመንቶች ጋር እንደሚስማሙ ማየት እንችላለን።

በርግጥ ወንጌላትን እርስ በርስ ይጋጩ ይሆን? ብለን እንድንጠይቅ ከሚያደርጉን ነገሮች መካከል አንዱ በወንጌላት ውስጥ የሚታዩ የተለያዩ ሪፖርቶች ናቸው። ለምሳሌ አራቱም ወንጌላት በአንድ ድርጊት ላይ የተለያዩ ነገር ያካትታሉ። ይህን ነገር በስፋት እንመለከተዋለን። ከእነዚህም ነገሮች የተነሣ ወንጌላት የእግዚአብሔር ቃል አይደሉም ብለን ለመደምደም ከመጣደፋችን በፊት የሚቃረኑ የሚመስሉት ነጥቦች በወንጌላት ውስጥ ለምን ተገኙ? እንዴትስ መታየት አለባቸው? የሚለው ሊታሰብበት ይገባል። ይህን ለማድረግ ደግሞ በወንጌላት ውስጥ ያሉትን የማይጣጣሙ የሚመስሉትን ነገሮች እንድንመለከት እፈልጋለሁ።

ማርቆስ 6:8 «በትር ያዙ»፣ ማቴዎስ 10:9-10 እና ሉቃስ 9:31 «በትር አትያዙ»

የኢየሱስ ክርስቶስን ወደ ኢየሩሳሌም ከተማ መግባትን በተመለከተ ሦስቱ ወንጌላት ማቴዎስ፣ ማርቆስና ዮሐንስ ተመሳሳይ አሳብ ሲዘግቡ፣ ሉቃስ የዘገበው ግን የተለየ ነው።

ማቴ. 21:9 «ሆሳዕና በአርያም»

ማር. 11:9 «ሆሳዕና በአርያም»

ዮሐ. 12:13 «ሆሳዕና በአርያም»

ሉቃስ 19:38 «በሰማይ ሰላም በአርያምም ክብር»።

ሌላው ደግሞ ኢየሱስ ክርስቶስ ከሞተ በኋላ በመስቀል ላይ የተጻፈው ጽሑፍ በአራቱም ወንጌሎች በተመሳሳይ ቃላት ተጽፎ አናገኝም።

ማቴ. 27:37 «ይህ ኢየሱስ የአይሁድ ንጉሥ ነው»

ማር. 15:26 «የአይሁድ ንጉሥ»

ሉቃስ 23:38 «ይህ የአይሁድ ንጉሥ»

ዮሐ. 19:19 «የአይሁድ ንጉሥ የናዝሬቱ ኢየሱስ»።

እንግዲህ እነዚህ ከላይ የተመለከትናቸው የማይስማሙ የሚመስሉ ነገሮች የእግዚአብሔር ቃል ናቸው ብለን በተቀበልናቸው ወንጌሎች ውስጥ ለምን ሊታዩ ችሉ? የሚል ጥያቄ ማስነሣታቸው አያስደንቅም።

አራቱንም ወንጌሎች በምንመለከትበት ጊዜ ጸሐፊዎቹ በሙሉ ስለ ኢየሱስ ክርስቶስ ትምህርትና አገልግሎት የዘገቡአቸው አሳቦች በተለይም የማቴዎስ፣ የማርቆስና የሉቃስ ወንጌላት እጅጉን ሲመሳሰሉ የሉቃስ ወንጌል ግን ከሦስቱም ወንጌላት ለየት ብሎ ይገኛል። ሦስቱም ተመሳሳይ ወንጌላት ካላቸው ሥነ ጽሑፋዊ ተቀራራቢነት የተነሣ በዐሥራ ስምንተኛው ክፍለ ዘመን ማለቂያ በጀርመናዊው የመጽሐፍ ቅዱስ ምሁር (J.J. Griesbach 'Synoptic Gospels') የሚል ስያሜ ተሰጥቷቸዋል። ሲናጥቱክ ማለት አንድን ነገር በአንድ ላይ ማየት ማለት ነው። የሦስቱም ተመሳሳይ ወንጌላት <Synoptic Gospels> አጻጻፍ ሁኔታ ሲጠና ሰፋ ወዳለ ውይይት ውስጥ መግባት ይኖርብናል። ዓላማዬ ስላልሆነ ደግሞ በጥልቀት አንመለከተውም።

የእያንዳንዱ ወንጌል ጸሐፊዎች የተጠቀሙባቸውን ምንጮችና ወንጌል ሲጽፉ በአእምሮአቸው የነበሩትን ዓላማዎች ስናጤን፣ በወንጌላት ውስጥ ለምናያቸው ልዩነቶች የመፍትሔ አሳቦችን መስንዘር ከባድ አይሆንም። አራቱንም የወንጌል ጸሐፊዎችን የጽሑፎቻቸውን ምንጭ ለማወቅ በተደረጉ ጥረቶች እስከ ዛሬ ድረስ ያሉትን ዋና ዋና አመለካከቶች ማወቁ ሊረዳን ይችላል። «ተመሳሳይ ወንጌላት <Synoptic Gospels>» ምንም ቢሆን አንዳቸው ከአንዳቸው ተነጥለው አልተጻፉም። የሆነው ሆኖ ግን የመጽሐፍ ቅዱስ ምሁራን ለወንጌላት ውዝግብ <synoptic problems> መፍትሔ ይሆናሉ ብለው የሚያምኑባቸው ሦስት ነጥቦች አሉ።

ሀ. የማርቆስ ወንጌል የተጻፈው በመጀመሪያ ነው።

ለ. ማቴዎስና ሉቃስ በራሳቸው የማርቆስ ወንጌልን ለጽሑፎቻቸው በዋና ምንጭነት ተጠቅመውበታል።

ሐ. ማቴዎስና ሉቃስ በራሳቸው ከማርቆስ ወንጌል ውጭ ሌሎች በርከት ያሉ ምንጮችን ተጠቅመዋል።¹⁵

ብዙ ጊዜ የመጽሐፍ ቅዱስ ሊቃውንት ሌላ ምንጭን ለማመልከት የሚጠቀሙበት ቃል «ኪው» ነው። ቃሉም የመጣው «ኩሌክ» (Quelle) ከሚለው የጀርመን ቃል ነው። ለምሳሌ የወንጌል ጸሐፊዎች አንዳቸው የአንዳቸውን ወንጌል ዘገባ በምንጭነት ከመጠቀማቸው ባሻገር በ«ኪው» ምንጭም ሳይጠቀሙ አይቀሩም። ይህ «ኪው» ምንጭ በርግጠኝነት ምን ዐይነት እንደሆነ ባናውቅም፤ ማቴዎስና ሉቃስ በማርቆስ ወንጌል ውስጥ የማይገኙትን ለምሳሌ በማቴ. ም. 5-7 እና በሉቃስ 6:20-49 ላይ የተዘገቡትን አሳቦች ያገኙአቸው ከማርቆስ ሳይሆን ከ«ኪው» ምንጭ መሆን አለበት። ይህ አመለካከት

የሚሠራው ማርቆስ የመጀመሪያው የወንጌላት ዘገባ ምንጭ ነው ካልን ብቻ ነው። ምክንያቱም ሌሎች ተፃራሪ አመለካከቶችም ስላሉ ጭምር ነው። እስከ አሁን ከተመለከትናቸው አመለካከቶች ውጭ ሌሎችም አሉ።

1. አገስቲኒያን ፕሮፖዛል (The Augustinian Proposal) በመጀመሪያ የተጻፈው ማቴዎስ ወንጌል ነው። ማርቆስ ከማቴዎስ ሲወሰድ፣ ሉቃስ ደግሞ ከማቴዎስ እና ከማርቆስ ወስዶአል።
2. ዘ ቱ ጎስፕል ሃይፖታሲስ (The "Two Gospel" Hypothesis) በመጀመሪያ የተጻፈው ወንጌል ማቴዎስ ሲሆን ሉቃስ የተጻፈው ከማቴዎስ ቀጥሎ ነው። ማርቆስ ወንጌሉን የጻፈው በማቴዎስ እና በሉቃስ ወንጌሎች ላይ በመንተራስ ነው።
3. ዘ ቱ ሶርስ ሃይፖታሲስ (The "Two Source" Hypothesis) የጠፋ የኢየሱስ ትምህርት መረጃዎች ማርቆስና «ኪው» ምንጮች ለማቴዎስና ለሉቃስ በምንጭነት አገልግለዋል»¹⁶

ከላይ ከተዘረዘሩት አመለካከቶች ውስጥ የትኞቹ ልክ ናቸው ወይም ደግሞ አስተማማኝ ናቸው? ወደሚለው ውይይት አንገባም፤ ምክንያቱም «የሲኖፒክ ችግር የሁሉንም ችግር እንደሆነ የሚኖር ነገር ነው።»¹⁷ ሆኖም ግን በወንጌላት ውስጥ የምንመለከታቸው መለያየቶች መንስኤያቸው የወንጌል ጸሓፊዎቹ ከተጠቀሙባቸው የተለያዩ ምንጮች የተነሣ እንደሆነ እስከአሁን ከተደረገው ውይይት መረዳት ይቻላል። ነገር ግን ልዩነቶቹ ከምንጮች የተነሣ የመጡ ቢሆኑም አንድን ድርጊት በተመለከተ አንዱ የወንጌል ጸሓፊ ያካተተውን ሌላኛው ለምን ይሸረዋል የሚል ነገር ይነሣ ይሆናል። ለእንደዚህ ዐይነት ነገር ፍቱን የሆነ መልስ ሊኖር ይችላል ብዬ አምናለሁ። ለምሳሌ የማቴዎስ ወንጌልን ይዘት በጥንቃቄ ብንመረምር የመጽሐፉ የመጀመሪያ ተቀባዮች አይሁዶች ናቸው ብለን ለንደመድም እንችላለን። የማርቆስ ወንጌል ደግሞ ለአሕዛብ (Gentiles) ሳይጻፍ አይቀርም። የሉቃስ ወንጌል ደግሞ ቴዎፍሎስ ለሚባል ግለሰብ ቢጻፍም፣ ይዘቱን ስንመለከተው የአሕዛብ ክርስቲያኖችን (Gentile Christians) በተመለከተ ሳይዘገብ አይቀርም። የዮሐንስ ወንጌል ደግሞ ሲታይ አይሁዶችንም አሕዛቦችንም ያካትታል። ለተጨማሪ ምንባብ «An Introduction to New Testament by D.A. Carson, Douglas, J.Moo and Leon Morris» መመልከት ይቻላል። የእያንዳንዱ ወንጌል ጸሓፊ መልእክት ተቀባይ ልዩ ከሆነ ጸሓፊው የሚጽፈውን ነገር ከራሱ ግላማ አንጻር መጻፉ አይቀርም። ይህ ደግሞ

በወንጌል አጻጻፍ ላይ ልዩነት ማምጣቱ ግድ ነው። አራቱም የወንጌል ጸሓፊዎች የየራሳቸውንና የጋራ ምንጮችን በመጠቀም ከነበራቸው ግላማ አኳያ ወንጌሉን ጽፈዋል። ከዚህም የተነሣ አንዳንድ ልዩነቶችን እናንችላለን። ለምሳሌ አንድ ሰባኪ በአንድ ርእስ ላይ ተዘጋጅቶ ቢሰብክ የመልእክቱ ይዘት አንድ ቢሆንም የመልእክቱ ተቀባዮች ሕፃናትና ዐዋቂዎች ቢሆኑ ከሰብኩት መቀነስና መጨመር የሚኖርበት ነገር ሊኖር ይችላል። ልክ እንደዚያው የወንጌል ጸሓፊዎች ለግላማቸው ብለው የእግዚአብሔርን ቃል እንደ ልባቸው አድርገው ዘግበውታል ማለት አይደለም። ይህንን አሳብ በተመለከተ ሦስት አመለካከቶችን እንድንመለከት እፈልጋለሁ።

1. ትይዩነት፡- ተመሳሳይ ድርጊቶች (ለምሳሌ የፈውስ ተአምራት) ያለምንም ጥርጥር በተለያዩ ወቅቶች በኢየሱስ አገልግሎት ወቅት ተደጋግመው ተፈጽመዋል። ጥንቃቄ ካልታሰበች ይህ ነጥብ ሊያስተን ይችላል፤ ምክንያቱም ያልተደጋገሙ ተአምራት ስላሉ (ለምሳሌ፣ የኢየሱስ መከራ፣ ስቅለት እና ትንሣኤ)። ከዚህ ባሻገር የኢየሱስን መቀባት በተመለከተ የተዘገቡትን ብንመለከት (ማቴ. 26:6-13፣ ማር. 14:3-9፣ ሉቃ. 7:36-50፣ ዮሐ. 12:1-8) ከአተራረካቸው ልዩነት በመነሣት ሁለት የተለያዩ ድርጊቶች ሳይሆኑ አይቀሩም። በማቴ. 5:3-10 ያለውን ክሉቃስ 6:20-26 ካለው ጋር ደግሞ ስናነጻጽረው ኢየሱስ የተራራ ስብከትን «Beatitudo» ከአንድ ጊዜ በላይ በመጠቀም የተለያዩ መልእክቶች ሳያስተላልፍ እንዳልቀረ ያመለክታል።

2. አሉ ተብለው የሚነገሩት ተቃርኖዎች አንዳንድ ጊዜ የሚገኙት ድርጊቶቹ በተከናወኑበት ሥርዐት (Order) መሠረት ነው። ለምሳሌ ሉቃስ 4:16-30 እና ማቴ. 13:53-58፣ ማር. 6:1-6 መመልከት እንችላለን።

3. ኢየሱስ በአረማይክ ተናግሮአል ካልን የግሪኩ ትርጉም ደግሞ የግድ የአገላለጥ ልዩነት ማሳየት አለበት። በአረማይክ ከተዘገቡት የተወሰኑ አሳቦች በስተቀር በምንም ዐይነት የኢየሱስን የቃል በቃል ዘገባ ማግኘት አንችልም። ትርጉም በሙሉ ይተነተናል። ይህ ሆነ ማለት ግን ችግር ይኖርበታል ማለት አይደለም። ምክንያቱም ትንተና ራሱ ተቀባይነት ያለው የግንኙነት መንገድ ነው።¹⁸

አሁንም በወንጌላት ውስጥ የተለያዩ ጥቃቅን ተቃርኖዎችን እንመለከታለን። አንዳንዶቹ ሰዋሰዋዊ (Grammatical)፣ ሌሎች ደግሞ የፊደል፣ የቀሩትም የቃላት ልዩነቶች ቢሆኑ ይችላሉ። በተለይም የአዲስ ኪዳንን ምንባባዊ ሒሳት (Textual Criticism)

በተመለከተ የተለያዩ ዘገባዎች መኖራቸው የሚያመለክተው ከአንድ በላይ የሆኑ የግሪክ ቀዳምያን ጽሑፎች መኖራቸውን ነው። በአዲስ ኪዳን የሚታዩት ልዩነቶች የመጡት ከሁለት ዋና ምክንያቶችም ጭምር ይሆናል። «የተለያዩ ዘገባዎች በድንገት የተፈጠሩ ነገሮች ናቸው (የዐይን የጆሮ ወይም የአእምሮ መዘንጋት «Slips»፤ ወይም ደግሞ በዓላማ የተደረጉ ነገሮች ናቸው። እንግዲህ በአዲስ ኪዳን ውስጥ የምናገኛቸው ልዩነቶች (Variations) ከሚከተሉት አራት መንግሥቶች በአንዱ ምክንያት የመጡ ሳይሆን አይቀርም። 1. መጨመር፡- ጸሐፊው ከሚገለጥበት ምንባብ አንድ ወይም ከዚያ በላይ የሆኑ ቃላትን ጨምሮ ይሆናል። 2. መቀነስ፡- ጸሐፊው አንድ ወይም ከዚያ በላይ ቃላት ኮፒ ከሚያደርግበት ቀዳሚ ጽሑፍ ቀንሶ ይሆናል። 3. መለወጥ፡- ጸሐፊው ኮፒ ከሚያደርግበት ቴክስት የቃል ሥርዐትን <Order> ቀይሮ ይሆናል፤ ይህም እንዳንድ ጊዜ ዐረፍተ ነገር እንኳ ሊሆን ይችላል 4. መተካት፡- ጸሐፊው አንድን ቃል ወይም ቃላትን በሌላ ተከቶ ይሆናል»¹⁹።

መጽሐፍ ቅዱስ በሰው እጅ ከመጻፉም በላይ የመጀመሪያው (ኦሪጂናል) ቀዳሚ ጽሑፍ መጥፋቱ ነው ዛሬ ለምናቸው ጥቃቅን ችግሮች ያጋለጠን። በዚህ ሁሉ ግን አሁን በእጃችን ያለው ኮፒ የእግዚአብሔርን ፈቃድና አሳብ በምንም ዐይነት ሳያዛባ ሙሉ በሙሉ ስለሚያቀርብ፤ በተለያዩ ምክንያቶች በተፈጠሩት ነገሮች የእግዚአብሔር ቃል ተቀያይሮአል ብለን መደምደም አንችልም። በአዲስ ኪዳን ውስጥ በተለይም በወንጌላት ውስጥ የሚታዩት ልዩነቶች በምንም ዐይነት መሠረታዊ በሆኑ በክርስትና እምነት ላይ አሉታዊ ተጽዕኖ አላደረሱም። በአጠቃላይ በአዲስ ኪዳን ውስጥ የምናገኛቸው ልዩነቶች የእግዚአብሔርን አሳብ እንዳንገረጸ አያግዱንም። ለምሳሌ፡- አንድ ተማሪ በኮምፕዩተር አንድ ጽሑፍ ቢጽፍና በተለያዩ ኮፒዎች ቢያትም፤ የመጀመሪያው ኦሪጂናል ቀዳሚ ጽሑፍ ቢጠፋ፤ የተማሪው ሥራ አሁንም ተቀባይነት ይኖረዋል። ምናልባት ኮፒ በሚያደርግበት ወቅት ሊፈጠሩ የሚችሉ አንዳንድ ጥቃቅን ልዩነቶች ይኖራሉ፤ ሆኖም ግን የተማሪው መሠረታዊ መልእክት እንዳለ ሆኖ ነው የሚቆየው። ከኮፒዎች ብዛት የተነሣ ጥቃቅን ልዩነቶች ቢታዩ፤ የተማሪው ሥራ ዋጋ የለውም ብሎ መደምደም የሚያዋጣን መንገድ አይሆንም።

«በአሁኑ ጊዜ እንኳ ከ5366 በላይ የሚሆኑ የአዲስ ኪዳን የግሪክ ቀዳምያን ጽሑፎች አሉ። አዲስ ኪዳን ግን በጥንት ጊዜ ከተሰበሰቡ ዶክመንቶች ሁሉ ይልቃል»²⁰ /N.L. Geisler and W.E. Nix General Introductions to the Bible. Chicago: Moody Press Ch.26 p.232/

ዶ/ር ጋይዝለር እና ዶ/ር ሳሌብ በጻፉት መጽሐፍ ስለ ወንጌላት ከክላሲካል ሲመሰክሩ ሲሆን ግሪግኤኖ <የሕግ መረጃ> የሚል መጽሐፍ የጻፉ ሰው ሲሆኑ፤ በሐርቫርድ ዩኒቨርሲቲ የሕግ ፕሮፌሰር ወደ ክርስትና የመጡት በዚህ መንገድ ነበር። የሕግ መረጃ ካኖን በመጠቀም የደረሱበት ድምዳሜ «በዐለም አቀፍ ደረጃ ተቀባይነትን ያገኙት ኮፒዎችና የታወቁት አራት ወንጌላት በፍርድ ቤት ቢመረመሩ ኖሮ ያለምንም ጥርጥርና ጥያቄ ተቀባይነት ይኖራቸው ነበር።»²¹

ለጊዜው ከወንጌላት ዙሪያ ወጣ ብለን በጥቅሉ የአዲስ ኪዳንን ተአማኒነት በተመለከተ እጅጉን በርከት ያሉ መረጃዎች አሉን። ሃያ ሰባቱም የአዲስ ኪዳን ዶክመንቶች የተጻፉት በኢየሱስ ክርስቶስ የቅርብ ተከታዮችና ቢያንስ ብዙም ሳይርቅ በኢየሱስ ዘመን በነበሩ ሰዎች ነው። ይህ ደግሞ ተአማኒነቱን በጣሙን ያሳያል። ነገር ግን ከ5366 በላይ ቀዳምያን ጽሑፎች መኖራቸው እውነት ቢሆንም እነዚህን ቀዳምያን ጽሑፎች አንዱን ከአንዱ ጋር ብናመሳክር ኖሮ አንዳንድ ጥቃቅን ልዩነቶችን ማግኘታችን አይቀሬ ነው። እንግዲህ እነዚህ ልዩነቶች የክርስትና ሃይማኖትን በማይቀበሉ በብዙ ሰዎች ዘንድ ስሕተቶች የሚል ስያሜ ተሰጥቶአቸዋል። ከዚህም የተነሣ መጽሐፍ ቅዱስ ተአማኒነት የለውም ይላሉ። ምንም እንኳ የእስልምና ሃይማኖት የአዲስ ኪዳንን ተአማኒነት ባይቀበለውም፤ እጅግ በጣም ብዙ የሆኑ ማስረጃዎች ደግሞ ተአማኒነቱን ያረጋግጣሉ። «ሁሉም ወንጌላት ተጠብቀው የተገኙት በቼስተር ቤቲ ፕሮፌሰር «Chester Beatty Papyri» ወደ 250 ኤ.ዲ. ገደማ ነው። በተጨማሪም ደግሞ አዲስ ኪዳን በሙሉ የተገኘው በቫቲካን ኤምኤስ ቢ «Vaticanus Ms (B)» ሲሆን ይህም 325-50 ዓመተ ምሕረት ባለው ጊዜ ውስጥ ነው። ከ5300 የሚበልጡ ሌሎች የአዲስ ኪዳን ቀዳምያን ጽሑፎች ደግሞ ከሁለተኛ ክፍለ ዘመን እስከ አስራ አምስተኛው ክፍለ ዘመን ባለው ጊዜ የሚፈረጁ ሲሆኑ፤ አብዛኞቹ ከመሐመድ ጊዜ በፊት የነበሩ ናቸው። በመሐመድ ዘመን እንኳ የነበረ የአዲስ ኪዳን ንባብ <text> በእነኚህ ቀዳምያን ጽሑፎች ተመሳካሪ ስታይ ውጤቱ በኢየሱስ ዘመን ከነበረው የአዲስ ኪዳን ንባብ (ቴክስት) ጋር ተመሳሳይ ሆኖ ተገኝቶአል»²²።

የቀዳምያን ጽሑፎች ተአማኒነት ከሚፈተሽባቸው መንገዶች አንዱ ዕድሜ ነው። በጣም አስተማማኝ ቀዳምያን ጽሑፎች ዕድሜያቸው የቆየ መሆን አለበት። በዐጭሩ የጥንት መሆን አለባቸው፤ ምክንያቱም ለኦሪጅናል ኮፒ በጣም የቀረቡ ስለሚሆኑ ነው። «ምንም እንኳ እስላሞች ቁርኣን ሙሉ በሙሉ ተጠብቋል ቢሉም ቁርኣን የመካከለኛው «Medieval» ዘመን ወይም የሰባተኛው ክፍለ ዘመን

መጽሐፍ ነው። ነገር ግን አብዛኛዎቹ መስሊሞች አዲስ ኪዳን የጥንት ዶክሌመንት ወይም የመጀመሪያው ክፍለ ዘመን መጽሐፍ እንደሆነ አያውቁም። ስለዚህ አዲስ ኪዳን ክፍሉን የበለጠ ተአማኒነት አለው።»²³

ዶ/ር መሐመድ ምሁራን በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ወደ 50000 የሚጠጉ ስሕተቶች እንደሚገኙ ይናገራሉ ብለዋል። እዚህ ላይ ቆም ብሎ ስለ ምሁራኑ ማንነት ማጥናት ተገቢ ይመስለኛል። ከሁሉም በተለይ መታወቅ ያለበት መስሊሞች ምሁራን ብለው የሚቀበሏቸው ሰዎች መጽሐፍ ቅዱስ ስሕተት የለሽ መሆኑን የማይቀበሉ ናቸው። ለምሳሌ ሊበራሎች (Liberals) ለዚህ ነገር ዐይነተኛ ምሳሌ ናቸው። በሊበራሎች አመለካከት መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል ቢሆንም፣ ከአንድ ምሁር ሥራ ተለይቶ አይታይም የሚል አመለካከት አላቸው። ሊበራሎች ራሳቸው ተአማኒነት ስለሌላቸው ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ተአማኒነት ያላቸው አሳብና እምነት ራሱ ተቀባይነት የለውም።

«በሚሊዮን የሚቆጠሩ መስሊሞች ስለ መጽሐፍ ቅዱስ መረጃ የሚያገኙት ለእነርሱ የሚያመቻቸውን ዕውቀት መርጠው በዚያ ላይ ክርክራቸውን ገንብተው የሚሻለውን ዕውቀት /ትክክለኛውን ዕውቀት ከሚያጥላሉ ሰዎች ነው»²⁴። ስለሆነም ሁሉ ጊዜ እውነትን ማየት አይችሉም። «አንዳንዶች በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እስከ 200,000 የሚደርሱ ስሕተቶች እንዳሉ ይናገራሉ። እነዚህ ስሕተቶች ሳይሆኑ የተለያዩ ንባቦች (Variant readings) ሲሆኑ አብዛኞቹ ደግሞ ሰዋሰዋዊ (Grammatical) ናቸው። እነዚህ ምንባቦች (Readings) የተሠራጩት ከ5300 በሚበልጡ ቀዳምያን ጽሑፎች ተቆጥሮ 3000 ስሕተቶች ተብሎአል። የቴክስቶዋል ምሁራን ዌስትኮት እና ሆርት ከእነዚህ ልዩነቶች አንድ ስድስተኛው ብቻ እጅግ በጣም ጥቃቅን ከሆኑ ችግሮች በለጥ ይላሉ ብለው ገምተዋል። ይህም ደግሞ የአዲስ ኪዳንን ክፍል ከዘጠና ስምንት ነጥብ ሠላሳ ሦስት ፐርሰንት ያህል ንጹሕ ያደርገዋል። የታወቀው ስኮላር ኤ.ቲ. ሮቤርትሰን ደግሞ ትልቁ ጭንቀት 1/100 ክፍል ነው ብሎአል። ይህ ደግሞ አዲስ ኪዳንን 99.1 ፐርሰንት ትክክለኛ ያደርገዋል።»²⁵

እንደ እኔ አመለካከት በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የጎላ እና ወሳኝ የሆነ ችግር ሊፈጥሩ የማይችሉ ጥቃቅን ነገሮች የክርስትና ሃይማኖት ስለተጠላ ብቻ እንደ ትልቅ ነገር ተደርገው በግልጽ የሚታየውን እውነት ማደብዘን የለባቸውም።

በመደጋገም እስካሁን እንደገለጽሁትም ሁሉ አሁንም የዚህ መጽሐፍ ዓላማ ስሕተቶች የተባሉትን ነገሮች በሙሉ መዳሰስ

ሳይሆን፣ ስሕተት ሳይሆኑ ስሕተት የሚመስሉ ነገሮች ለምን እንደተከሠቱ ምክንያታቸውን በመግለጥ እውነቱን ማሳየት ነው። ከአዲስ ኪዳን ስንወጣ ደግሞ በብሉይ ኪዳንም ተመሳሳይ ችግሮችን እንመለከታለን። በአብዛኛው የመጽሐፍ ቅዱስን የጊዜ ቅደም ተከተል (Chronology) በተመለከተ ይሆናል። ለምሳሌ እስጢፋኖስ ስለ እስራኤላውያን የግብጽ አገር ቆይታ በሐዋ. 7:6 የሰጠው ሪፖርት ከዘጸአቱ ጋር አብሮ አይሄድም። ቊጥርን በተመለከተ ደግሞ 2ኛሳሙ. 10:18 እና 1ኛዜና 19-18፣ 2ኛሳሙ. 8:4 እና 1ኛዜና 18:4 2ኛሳሙ. 24:1 እና 1ኛዜና 21:1 መመልከት እንችላለን።

እነዚህን ችግሮች ለመፍታት ብዙ የሥነ መለኮት ትምህርት ተመራማሪዎች የሚችሉትን ሁሉ አድርገዋል። በበኩሉ እስካሁን ድረስ ካነበብኳቸውና ካየኳቸው መፍትሔዎች ሁሉ ጥሩ መልስ ሊሆኑ ይችላሉ ብዬ ያስብሁት በዶ/ር ሚላርድ ጄ.ሪክሰን የተሰጡ አምስት ነጥቦች ናቸው። ነጥቦቹንም ዐጠር አድርጌ ከዚህ እንደሚከተለው አስቀምጧቸዋለሁ።

1. የመጽሐፍ ቅዱስ ትክክለኛነት (Inherence) የሚያመለክተው ሪፖርት ከተደረገው ነገር በላይ የተረጋገጠውን ነገር ነው። መጽሐፍ ቅዱስ እውነት የሆኑትንና ያልሆኑትን ነገሮች በውስጡ አካቶ ይዟል። ለምሳሌ፦ መጽሐፍ ቅዱስ ኅጢአተኞች የሆኑ ሰዎች የተናገሩባቸው ውሸቶች በውስጡ ይገኙበታል። ይህ ማለት ውሸቶቹ ልክ ናቸው ማለት ሳይሆን፣ ውሸቶቹ በውሸትነታቸው በትክክል ሪፖርት ተደርገዋል ማለት ነው።
2. የመጽሐፍ ቅዱስን ተአማኒነት መገምገም ያለብን በጊዜው በነበረው ባህል መሠረት ነው። ስለዚህ የግድ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የተዘገቡ ነገሮች ሁሉ በእኛ ዘመን ከሚገኙ የቴክኖሎጂ እድገቶች ጋር መነጻጸር የለባቸውም። በሌላ አገላለጥ ሁሉም ነገር በጊዜው ይወሰናል ማለት ነው።
3. የመጽሐፍ ቅዱስ ንግግሮች በተጻፉባቸው ዓላማዎች መሠረት ከታይ ሙሉ በሙሉ ልክ ናቸው። ለምሳሌ የውጊያ ሪፖርቶችን ብንመለከት 9476 ሰዎችን ያካተተ ቢሆን ትክክለኛው አጋዝ የቱ ነው? 10000? 9000 ? 9500? 9480? 9475? 9476? ትክክለኛው አጋዝ ይህ መሆን አለበት ብለን ከመከራከር መልሱ በጸሐፊው ዓላማ ይወሰናል ማለት ተገቢ ይሆናል።
4. ታሪካዊ ድርጊቶችንና ሳይንሳዊ ነገሮችን በተመለከተ ሪፖርቶች በሙሉ ከቴክኒካዊ ቋንቋ ይልቅ ከሥተታዊ ናቸው። ጸሐፊዎች በአብዛኛው ሪፖርት የሚያደርጉት ነገሮች በጊዜው በዐይናቸው ፊት

እንደታዩአቸው ብቻ ነው። በሌላ አነጋገር ድርጊቶችን ከሳይንስ ጋር ማስታረቅ የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊዎች ጭንቀት አልነበረም።

5. በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ለመግለጥ የሚከብዱን ክፍሎች መኖራቸው መጽሐፍ ቅዱስ ስሕተቶች አሉበት ሊያሰኙን አይገባም። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በአመክንዮ ብቻ የማይፈቱ ነገሮች እንዳሉ መንፃዝብ ጠቃሚ ነው።»²⁰

የመጽሐፍ ቅዱስ ዕትሞች

የመጽሐፍ ቅዱስ ዕትሞች ብዛት ለእርማት ስላጋለጠው ዶ/ር ሙሐመድ መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል አይደለም ይላሉ። እንደዚህ ዐይነት ድምዳሜ ላይ ከመድረስ በፊት መጽሐፍ ቅዱስን በተለያዩ ትርጉሞች ማሳተም ያስፈልገበት ምክንያት መታወቅ አለበት። በጥቂትም ቢሆን ስለ መጽሐፍ ቅዱስ መጻፍ ስናጠና መጀመሪያ ላይ የተጻፈው በተወሰኑ ቋንቋዎች ነው። ብሉይ ኪዳን የተጻፈው በዕብራይስጥ ሲሆን፤ የተወሰነው ክፍል ደግሞ በአረማይክ ቋንቋ ተጽፎአል። አዲስ ኪዳን ደግሞ የተጻፈው በግሪክ ነው። እንግዲህ የትርጉም ሥራ ባይኖር ኖሮ በተለይም እኛ ኢትዮጵያውያን የሆንን የእግዚአብሔር ቃል በቋንቋችን ለምሳሌ በአማርኛ ባይተረጎም ኖሮ መጽሐፍ ቅዱስን ማግኘት ባልቻልንም ነበር። ሌላውም ሕዝብ እንደዚሁ።

የመጽሐፍ ቅዱስ ቅጂዎች በዙ ማለት የእግዚአብሔር ቃል ትምህርት ተሻረ፤ ተለወጠ፤ ተቀየጠ ወይም ደግሞ ተሸቃቀጠ ማለት ሳይሆን፤ የእግዚአብሔር ቃል ቃልነቱንና እውነቱን እንደያዘ ከግሪክ ወደ ሌላ ቋንቋ ተተረጎመ ማለት ነው። በርግጥ መጽሐፍ ቅዱስ በሚተረጎምበት ጊዜ ምኞ የሆኑ ቃላት ተፈልገው በትርጉም ውስጥ አልገቡም ማለት አይደለም። ሆኖም ግን ይህ የእግዚአብሔር ቃል ተሻሽሎአል ሊያሰኘን አይገባም። በዕብራይስጥ የተጻፈውን የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ስንተረጎም ቃል በቃል መተርጎም አንችልም። የዕብራይስጥ ቋንቋ ብቻ ሳይሆን የትኛውንም ቋንቋ ቃል በቃል መተርጎም ያስቸግራል። ይህ ማለት ግን ዋና የመልእክቱን ይዘት ሳያዛብ መተርጎም አይቻልም ማለትም አይደለም። ይህን እውነት በቀላሉ በተለያዩ ቋንቋዎች የተተረጎሙትን የቁርኣን ትርጉሞች እንኳ ብናይ ማረጋገጥ እንችላለን። እንግዲህ መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል እንዲሆን መተርጎም የለበትም ማለት አንድ ሰው ምርጥ ኢትዮጵያዊ ለመሆን ከአንድ ጎሣ ብቻ መምጣት አለበት እንደ ማለት ነው። ይህ ደግሞ ከእውነት ውጭ ነው።

የቤተ ክርስቲያንን ታሪክ ስንመለከት የመጽሐፍ ቅዱስ በተለያዩ ቋንቋዎች መተርጎም ሰዎች የእግዚአብሔርን ቃል በቋንቋቸው በማንበብ ወደ እግዚአብሔር እንዲጠጉ ምክንያት ሆኖአል። ከዚህም የተነሣ የዕብራይስጥ ዕትም ብሉይ ኪዳን ወደ ግሪክ ተተርጉሞ ሴፕቱዋጅንት የሆነው ክርስቶስ ከመወለዱ ከሦስት ምእተ ዓመት በፊት ነው። ጆሮም የሚባል ሰው ደግሞ መጽሐፍ ቅዱስን ከዕብራይስጥና ከግሪክ ቋንቋዎች ወደ ላቲን ተርጉሞአል። ይህም ቨልጌት ተብሎ ተሰይሞአል። ዊኪሊፍ ወደ እንግሊዝኛ ተርጉሞአል። ሉተርም መጽሐፍ ቅዱስን ወደ ጀርመንኛ ሲተረጎም ካልቪን ወደ ፈረንሳይኛ ተርጉሞአል። ከዚህ ሁሉ መረዳት የምንችለው መጽሐፍ ቅዱስ መሻሻሉን ሳይሆን ከመጀመሪያው ቋንቋ ወደ ተለያዩ ቋንቋዎች መተርጎሙን ነው። መጽሐፍ ቅዱስ የተተረጎመው በተለያዩ ቋንቋዎች እስከሆነ ድረስ ቃል በቃል ይተርጎም ማለት ከቋንቋ ሕግ ውጭ ነው። በአንድ ቋንቋ ረዘም ያለ ዐረፍተ ነገር በሌላ ቋንቋ በአጭር ሊቀመጥ ይችላል። ለእንደዚህ ዓይነት ነገር የግሪክ ቋንቋ ዐይነተኛ ምሳሌ ሊሆን ይችላል። የግሪክ ቋንቋ ረዘም ያሉ ዐረፍተ ነገሮችን በጣም አሳጥሮ ያስቀምጣቸዋል። - «εστιν γεγραμμενον» It has been written - ተጽፎአል that has been slain - 'το εσφαγενον' የታረደው።

ከምሳሌው መረዳት እንደሚቻለው በግሪክ ያጠረው በእንግሊዝኛ ይረዝማል። የእንግሊዝኛውን ደግሞ ወደ አማርኛ ስንለውጠው የአማርኛው እጅጉን እንዳጠረ እንመለከታለን። በዚህ ሁሉ ግን መልእክቱ በሦስቱም ቋንቋዎች አንድ ነው። ከትርጉም የተነሣ ግን ልዩነቶች አሉ። በገጽ 72 ላይ ዶክተር ሙሐመድ ራሳቸው በጻፉት መጽሐፍ ውስጥ ቁርኣን ቅጂች እንዳሉትና እነዚያ ቅጂች ግን ሙሉ በሙሉ ከመጀመሪያው ኩፒ ጋር ተመሳሳይ እንዳልሆኑና ዋና የቁርኣንን ትምህርት ይዘት እንዳለዘቡ ተናግረዋል። እንግዲህ የመጽሐፍ ቅዱስም ቢሆን ከዚህ አይለይም።

ራእይ

ዶ/ር ሙሐመድ አስተውለውት ይሁን ወይም ተዘንግቶአቸው ወንጌላት ተአማኒነት እንደሌላቸው ተናግረው ነበር። ይሁንና በገጽ 9 በምዕራፍ አንድ ውስጥ የወንጌል ጸሐፊዎችን በተመለከተ ያስፈሩት አሳብ እርስ በርስ የሚቃረን ሆኖ አግኝቼዋለሁ። በምዕራፍ ዘጠኝ ላይ እግዚአብሔር ራእይ የሰጠው ለወንጌል ጸሐፊዎች እንጂ ለኢየሱስ እንዳልሆነ ተናግረዋል። የወንጌል ጸሐፊዎች ከእግዚአብሔር የተቀበሉት ራእይ እስካስ ድረስ እንዴት ታዲያ ዘገባቸው ተአማኒነት

ይጎድለዋል? ተአማኒነት ከሌላቸው ደግሞ ከእግዚአብሔር ራእይ መቀበል አይችሉም። ከተቀበሉም ደግሞ ተአማኒነት ሊጎድላቸው አይችሉም። ስለዚህ የዶ/ር ሙሐመድ ነጥብ መከለሥ ያለበት ይመስለኛል።

በመሠረቱ ኢየሱስ የራእዩ ባለቤት ከመሆኑ የተነሣ ራእይ ከእግዚአብሔር መቀበል የለበትም። ኢየሱስ የግድ ራእይ ያስፈልገዋል ካልን ደግሞ የራእዩ ዐይነት በመጀመሪያ ግልጽ መሆን ያለበት ይመስለኛል። የአገልግሎት ራእይ ከሆነ ኢየሱስ ራሱ የአባቱን ፈቃድ እንጂ የራሱን ለመፈጸም እንዳልመጣ ተናግሮአል። ከዚህ ባሻገር የራእዩ ዐይነት በግልጽ አልተብራራም። የቃሉ አጠቃቀም ራሱ አሻሚና ግልጽነት የጎደለው ስለሆነ የእግዚአብሔርን ቃል ኢ-ተአማኒነት ለማረጋገጥ በማስረጃነት ሊያገልግል አይችልም። «የእግዚአብሔር ቃል ለኢየሱስ አልተገለጠለትም ነበር። ኢየሱስ የእግዚአብሔር መገለጥ ነው። በተጨማሪም ኢየሱስ ራሱ የእግዚአብሔር ቃል ነው። ይህ ደግሞ በቁርኣን እንኳ የተነገረ እውነት ነው (ሱራ 4:171 እና 3:45:59)።»²⁷

የክርስትና ሃይማኖት መሥራች

የክርስትና ሃይማኖት መሥራች ጳውሎስ እንጂ ኢየሱስ አይደለም የሚለውን ነጥብ ከመገምገማችን በፊት የጳውሎስን ማንነት መመልከቱ ጠቃሚ ነው። ጳውሎስ የተባለው ሳውዲ የታወቀ የሕግ ዐዋቂ እንደሆነ መጽሐፍ ቅዱስ ይናገራል (የሐዋ. 21:2-3)፤ የክርስትና ሃይማኖት ጠላትም ነበር (የሐዋ. 7:58፤ 8:3)። ከዚህ በቀላሉ መደምደም የምንችለው ነገር አለ፤ ይኸውም ሳውዲ ወይም ጳውሎስ የክርስትና መሥራች ሳይሆን ከመለወጡ በፊት ጠላት መሆኑን ነው። የክርስትና ሃይማኖት ተከታይስ ሊሆን የቻለው እንዴት ነው? የሚለውም ነጥብ መነሣት ያለበት ጉዳይ ነው።

በሐዋርያት ሥራ ውስጥ እንደምናነበው በኢየሩሳሌም በተነሣ አስቃቂ ስደት ሳውዲ ዋና ተዋናይ ቢሆንም፤ በምዕራፍ ዘጠኝ እንደገና ሳውዲ ክርቲያኖችን ሊያሳድዳቸው ሲጣደፍ ኢየሱስ ለራሱ ሥራ ፈልጎት እንደተገለጠለት እናያለን (ምዕ. 9:15፤ ምዕ. 22፤ ምዕ. 26)። ሐዋርያው ጳውሎስ ለገላትያ ሰዎች መጠራቱና መልእክቱ መለኮታዊ እንደሆነ ከሕይወቱ በመመስከር አረጋግጦአል (ገላ. 1:11-17)። ጳውሎስ ተጠራ እንጂ ክርስትናን አልመሠረተም። ወደ ተመሠረተው የክርስትና እምነት መጣ። የክርስትና ሃይማኖት መሠረት ጳውሎስ ሳይሆን ከእግዚአብሔር የተሰጠው መልእክት ነው። የክርስትና እምነት ምንጩ ደግሞ ክርስቶስ ነው፤ ምክንያቱም ክርስቶስ ቤተ ክርስቲያንን

የዋጁት በደሙ ነው (የሐዋ. 20:28)። ክርስቶስ የቤተ ክርስቲያን ራስ ነው (ኤፌ. 5:23)። በዐጭፍ ጳውሎስ ወደ ክርስትና መጣ እንጂ ክርስትናን አልመሠረተም። ጳውሎስ ስለ ውርስ ንጢአት ተናግሮ እንደሆነ በብሉይ ኪዳን ትምህርት ላይ ተመርኮዞ ስለሆነ ትምህርቱ ተቀባይነት አለው። ጳውሎስ ከራሱ ፈጥሮ ያደረገው ነገር አለ ከተባለ ከመጽሐፍ ቅዱስ ውጭ ቢሆን እንጂ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ምንም ነገር የለም። ስለዚህም የዶ/ር ሙሐመድ ነጥብ መረጃ የሌለው በመሆኑ ተቀባይነት አይኖረውም።

«ክርስትና» የሚል ስም

«ክርስትና» የሚል ስም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የለም። እግዚአብሔር ለእምነቱ ምንም ስም አልሰጠውም።። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ «ክርስቲያን» የሚል ቃል አለ (ሐዋ. 11:26፤ 26:28፤ 1ኛጴጥ. 4:16)። ከዚህ ቃል «ክርስትና» የሚል ቃል በቀላሉ ሊመሠረት ይችላል። «ክርስቲያኖች» የሚል ቃል ተከታዮችን ሲያመለክት፤ «ክርስትና» ደግሞ እምነታቸውን አመልካች ቃል ነው። ስለዚህ የግድ «ክርስትና» የሚል ቃል መቀመጥ ያለበት አይመስለኝም። ለምሳሌ የክርስትና እምነት መሠረታዊ የሆኑ ነገሮች እግዚአብሔር ፈጣሪ መሆኑን ማወቅ (ዘፍ. 1:1)፤ ሰው ደግሞ በ'ንጢአት መውደቁን ማመን (ዘፍ. 3)፤ ክርስቶስ የድነት (የደንገንነት) በር እንደሆነ ማመን (የሐ.3:16)፤ እግዚአብሔር አንድ እንደሆነ ማመን (ዘዳ.4:6)። ወዘተ. ናቸው። እንግዲህ እነዚህ የተነገሩ ነጥቦች እውነት እንዲሆኑ የግድ ስም ያስፈልጋቸዋል ማለት እግዚአብሔር እኔን ሰው አድርጎ ከፈጠረኝ በኋላ «ምሕረቱ» የሚል ስም ሰጠኝ ዘንድ ይገባል እንደ ማለት ነው። ይህ ደግሞ በራሱ ልክ አይደለም። እኔ «ሰው» መሆኔ ከሰሜ ጋር ወሳኝ የሆነ ግንኙነት የለውም። በሌላ አነጋገር እኔ «ሰው» ለመሆኔ ሰሜ «ምሕረቱ» መሆን የለበትም። ምንም ስም ባይኖረኝም ሰው መሆን እችላለሁ። ነገር ግን ሰው እንደሆነ ሳይሆን ከሌለው ሰው ተለይቼ ለመታወቅ ብቻ የተለየ ስም ያስፈልገኛል ማለት ነው። ስለዚህ የክርስትና እምነት ልክነት የሚለካው በስም ሳይሆን በእግዚአብሔር ቃል ነው። እግዚአብሔር ስም መሰየም ነበረበት የሚል ነገር ለእኔ ምንም ተቀባይነት ያለው ነገር አይደለም።

«መጽሐፍ ቅዱስ» የሚል ስም

ዶ/ር ሙሐመድ ልክ «ክርስትና» የሚል ቃል በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እንደሌለ ሁሉ «መጽሐፍ ቅዱስ» የሚል ቃልም የለምና መጽሐፍ ቅዱስ መለኮታዊ አይደለም ብለዋል። ባይብል/Bible/ የሚለው ቃል የተገኘው ቢብሊዮን /βιβλιον/ ከሚል ከግሪክ ቃል

ሲሆን ትርጉሙም መጽሐፍ ማለት ነው። እንግዲህ ሥልሳ ስድስቱም ዶክቶሮች በአንድ ላይ የእግዚአብሔር ቃል ስለሆኑ <መጽሐፍ ቅዱስ> የሚል ስያሜ ተሰጥቶአቸዋል። ይህ ደግሞ መጽሐፍ ቅዱስ ተአማኒነቱን እንዲያጣ የሚያደርግ አጥጋቢ የሆነ ነጥብ አይደለም። እኔ እንደማምነው ቁርኣንን እንኳ በእስላሞች ዘንድ ተቀባይነት እንዲኖረው ያደረገው <ቁርኣን> የሚል ስም ሳይሆን እውስጡ ያለው መልእክት ነው። እንግዲህ መጽሐፍ ቅዱስም ቢሆን ተቀባይነት እንዲኖረው ማድረግ ያለበት ስሙ ሳይሆን መለኮታዊ የሆነ መልእክቱ ነው። መልእክቱ ደግሞ መለኮታዊ ስለሆነ ተአማኒነት አለው (ኢሳ. 1፡2፤ ኤር. 1፡1-2፤ ሕዝ. 1፤ ሆሴ. 1፤ አጦ. 1፤ 6፤ ሚክ. 1፤ 1፤ ኢዩ. 1፤ 1፤ አብድ. 1፤ 1፤ ዮናስ 1፤ 1፤ ናሆም 1፤ 1፤ ዕንባ. 1፤ 1፤ ሰፎ. 1፤ 1፤ ሐኒ 1፤ 1፤ ዘካ. 1፤ 1፤ ሚሊ. 1፤ 1፤ ሉቃስ 24፤ 44፤ 2ኛኢጥ. 1፤ 21፤ 2ጢሞ. 3፤ 16-17)።

እንግዲህ መጽሐፍ ቅዱስ የሚል ቃል የለምና ታዲያ ምን መባል ነበረበት? እግዚአብሔር ደግሞ የሰጠውን ቃል ተአማኒነት ማረጋገጥ ያለበት በስም ነው ማለት እንዴት ይቻላል? ሁሉም ቢቀር እንኳ መጽሐፍ ቅዱስ ተአማኒነት እንዲኖረው እንደ ቁርኣን ስም ሊወጣለት ይገባል የሚል መመሪያ ሰው ሊሰጥ እንደት ይችላል?

የሰላምታና የመልካም ምኞት መግለጫ ደብዳቤዎች

የሰላምታ ደብዳቤዎች መልእክት ከእግዚአብሔር አይሰጥም የሚለው የዶ/ር ሙሐመድ ነጥብ ልክ ነው። ለምሳሌ እግዚአብሔር ጳውሎስን ለቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን ምእመናን እንዲህ ብለህ ሰላም በላቸው ብሎ የሰላምታ ቀመር (Formula) ላይሰጠው ይችላል። እንደዚህ ያለ ነገር በእግዚአብሔር ቃል ውስጥ የተካተተው ለምን እንደሆነ መታወቅ አለበት። በመሠረቱ መጽሐፍ ቅዱስ ልክ ሙስሊሞች እንደሚያምኑት እንደ ቁርኣን ከእግዚአብሔር ዘንድ በአንድ ሰው አማካይነት የተሰጠ ሳይሆን በእግዚአብሔር መንፈስ ተነድተው የእግዚአብሔርን ቃል የጻፉትን ጸሐፊዎች የሳተፈ ነው (2ኛኢጥ. 1፤ 21)። እዚህ ላይ ጸሐፊዎቹ መጽሐፍ ቅዱስን ሲጽፉ የራሳቸውን የአጻጻፍ ዘዴ <Style> (መንገድ) ተጠቅመዋል። የግል ሰላምታዎች የሚያመለክቱት እግዚአብሔር ቃሉን ለሰው ሲሰጥ ሰው የራሱን መንገድ እየተጠቀመ መልእክቱን እንዲዘግብ ነጻነት እንደሰጠው ነው። ከዚህም ባሻገር የግል ሰላምታዎች የእግዚአብሔር ቃል የተሰጠው በተወሰነ የጊዜ ክልል ለተገኙና በተወሰነም ባህል ይኖሩ ለነበሩ ሰዎችም እንደሆነ በማመልከት ረገድ የበኩላቸውን ሚና ይጫወታሉ። ለምሳሌ የጳውሎስን መልእክቶች ብንመለከት የተጻፉት

ለተለያዩ አብያተ ክርስቲያናት እንደሆነ ግልጽ ነው። ተጽፈው የተላኩት ለቆሮንቶስ ለገላትያ፣ ለኤፌሶን፣ ለሮሜ፣ ለተሰሎንቄ አብያተ ክርስቲያናት እና ለግላሰቦችም (ለጢሞቴዎስ፣ ለቲቶ እና ለፊልሞኖ) ሞምር ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ልክ እንደ ቁርኣን በአንድ ግላሰብ በኩል ለክርስቲያኖች ስላልተሰጣቸው ከቁርኣን የገድ መለየት አለበት። ቁርኣንን መጽሐፍ ቅዱስ ስለማይመስለው ልክ ሊሆን አይችልም ማለት አያዋጣም፤ ምክንያቱም የመጽሐፍ ቅዱስ ተአማኒነት የሚለካው በመጽሐፍ ቅዱስ በራሱ እንጂ በቁርኣን አይደለም። «መጽሐፍ ቅዱስ ለሚላቸው ነገሮች ሁሉ የየራሳቸውን ምክንያት ይዟል»²⁸ መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ራሱ ትክክለኛነት ሲመሰክር የእግዚአብሔር እስትንፋስ እንዳረፈበት ይናገራል (2ኛጢሞ. 3፤ 16)። ይህ ደግሞ «እስትንፋስ» (Inspiration) የሚል ስያሜ ተሰጥቶታል። «እስትንፋስ» የሚለው ቃል በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ባይገኝም አሳቡ ግን በማያሻማ መንገድ ተቀምጦአል። በአጭሩ «እስትንፋስ» ማለት የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊዎች መልእክቶቻቸውን ሲጽፉ በመንፈስ ቅዱስ ተመርተዋል ማለት ነው። በዚህ በእስትንፋስ አሳብ ላይ የተለያዩ ሰዎች የተለያዩ አመለካከት አላቸው። አመለካከቶቻችንም በተመለከተ ዶ/ር ኤሪክሰን በክርስቲያን ቲዮሎጂ መጽሐፋቸው ውስጥ የዘረዘሩአቸውን አምስት ነጥቦች ምን ማለት እንደሆኑና ያለባቸውንም ችግር በመጠቀም እንደሚከተለው አቅርቤአለሁ።

1. ዘ ኢንታዩዊሽን ቲዮሪ (The intuition theory) ይህ አመለካከት በአጠቃላይ የእግዚአብሔር እስትንፋስ በመጽሐፍ ቅዱስ ማረፉ የጸሐፊዎቹን አስደናቂ ችሎታ ያመለክታል የሚል ነው።
2. ኢልሚኔሽን ቲዮሪ (Illumination theory) መንፈስ ቅዱስ ጸሐፊዎችን የረዳቸው የራሳቸውን ችሎታ ከፍ በማድረግ ብቻ ነው።
3. ዳይናሚክ ቲዮሪ (Dynamic theory) መጽሐፍ ቅዱስ ሲጻፍ መለኮታዊ እና የሰው ነገሮችንም አካትቶ ይዞአል።
4. ቨርባል ትዮሪ (Verbal theory) መንፈስ ቅዱስ ጸሐፊዎችን የረዳቸው አሳባቸውን በመቆጣጠር ብቻም ሳይሆን መልእክቱን እንዲያስተላልፉ ቃል መርጦ እስከ መሰጠት ድረስ ነው።
5. ዲክቲሽን ትዮሪ (Dictation theory) እግዚአብሔር ለመጽሐፍ ቅዱስ ፀሐፊዎች መልእክቱን ቃል በቃል ነግሮአቸዋል።²⁹

ከዚህ በኋላ ደግሞ ከላይ የተዘረዘሩትን አመለካከቶች እንመግማቸዋለሁ። የመጀመሪያውን ትዮሪ በተመለከተ አመለካከቱ

ችግር አለበት፤ ምክንያቱም የመጽሐፍ ቅዱስን መለኮታዊነት አሳንሶ የሰውን ችሎታ ያልቃል። ይህም መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈው በሰው ችሎታ ያለምንም መለኮታዊ ዕገዛ ነው ወደሚል አቋም ያመራል። በዚህ አመለካከት መሠረት በዐጭሩ መጽሐፍ ቅዱስ ስመጥር ከሆኑ የሃይማኖት መሪዎችና ፈላስፎች ሥራ አይለይም (ቬክስፔር፣ ሲ ኤስ ሊውስ፣ ማርቲን ሉተርና ሌሎችም እንደ ሠሩት ሥራ ማለት ነው)። በሌላ አባባል ይህ የሊበራሎችን እምነት ያንጸባርቃል። ሁለተኛውን የኢሉምጌሽን ትዮሪ በተመለከተ ከመጀመሪያው ከኢንትውሽን አመለካከት የሚለየው መንፈስ ቅዱስ ጸሐፊዎችን አነሣሣቸው እንጂ እምብዛም የገለጠላቸው መለኮታዊ ምስጢር የለም በሚል ዋና ነጥብ ነው። ይህ አመለካከት ትክክለኛ አይመስለኝም፤ ምክንያቱም የመጽሐፍ ቅዱስ ደራሲ እግዚአብሔር ነውና። ሦስተኛውን አመለካከት በተመለከተ ደግሞ ሁለት ሊታሰቡ የሚገቡ ነገሮችን እንመለከታለን፤ መጽሐፍ ቅዱስ ሲጻፍ መንፈስ ቅዱስ ለጸሐፊዎች መልእክትን ሰጥቶአቸዋል። ጸሐፊዎችም ደግሞ የራሳቸውን መንገድ በመጠቀም መልእክቱን ጽፈዋል። እዚህ ላይ በእኔ አመለካከት አርኪ የሆነ ነገር እናያለን ማለት ነው። ይኸውም የእግዚአብሔርንም የሰውንም ትብብር በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ እናያለን። መጽሐፍ ቅዱስን ስንመለከት ደግሞ ይህ ነገር ኅልቶ ይታያል። አራተኛው አመለካከት ደግሞ በራሱ ስሕተት ባይሆንም እግዚአብሔር ቃል መርጦ ሰጥቶአል የሚለው እውነትነት ሊጎድለው ይችላል። ምክንያቱም በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በእግዚአብሔር ተመርጠው ሊሰጡ የማይችሉ ነገሮች ባይሆኑም የማይመስሉ ነገሮች ስለአሉ ነው። ለምሳሌ ኢዮብ 3 ላይ የምናገኛቸው የርግማን ቃላት፤ ሰላምታ ፊል. 4፣22 «ቅዱሳን ሁሉ ይልቁንም ከቄሣር ቤት የሆኑት ሰላምታ ያቀርቡላችኋል» ሌሎችንም ተመሳሳይ ነገሮች ማየት እንችላለን። እንግዲህ እያንዳንዱ ቃል በመጽሐፍ ቅዱስ በእግዚአብሔር ተመርጦ ተሰጥቶአል ከማለት፤ መንፈስ ቅዱስ ከበላይ ሆኖ ሥራውን ተቆጣጥሮታል ማለት ከእግዚአብሔር አፍ ተመርጠው የወጡ ለማይመስሉ ነገሮች ፍቱን መፍትሄ ይሆናል። አምስተኛውና የመጨረሻው አመለካከት ተቀባይነት ካለው፤ ችግርም ጭምር ይኖርበታል። እግዚአብሔር መልእክቱን ቃል በቃል ካስዘገበ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የምናያቸው የተለያዩ የአጻጻፍና ሥነ ጽሑፋዊ ባሕርያት እንዴት ሊታዩ ሹት? የእያንዳንዱን የመጽሐፍ ቅዱስ ጸሐፊ ጽሑፍ በጥንቃቄ ብንመረምር ከጸሐፊው መነሻ (Background) ጋር በጣም ይገናኛል። ለምሳሌ ሐዋርያው ጳውሎስ የሕግ ተማሪ እንደ መሆኑ መጠን መልእክቶቹ በሙሉ አሳማኝ በሆኑ ክርክሮች የተዋሉ ናቸው። ከዚህ በመነሣት ይህ አመለካከት ከችግር

አያመልጥም እላለሁ። እንግዲህ ሰላምታዎች በእግዚአብሔር ቃል ውስጥ መግባት የለባቸውም ለተባለው ነገር ምላሹ በተራ ቊጥር 3 ላይ የተመለከተነው የዳይናሚክ ትዮሪ አመለካከት ነው። እግዚአብሔር መጽሐፍ ቅዱስን የሰጠን ጸሐፊዎች የራሳቸውን ቋንቋ፤ ባህልና የአጻጻፍ ዘዴ ተጠቅመው በመጻፍ ስለነበረ የሰላምታዎች መኖር ልክ ነው። ሰላምታዎቹም በእግዚአብሔር ቃል ውስጥ ስለተካተቱ የእግዚአብሔር እስትንፋስ ዐርፎባቸዋል።

እውነተኛው መፈታተኛ

ዶ/ር ሙሐመድ በመጽሐፋቸው ውስጥ «እውነተኛ መፈታተኛ» በሚል ርእስ ሥር ያስቀመጡት ዋና ነገር ሰባኪዎች የእግዚአብሔርን ቃል የሚሰብኩት ተጠንቅቀውና የተወሰኑትን ጥቅሶች ብቻ ነው። ስለ ዝመት የሚያወሩትንና ክብድ ያሉትን ነገሮች ሰባኪዎች አያነሡአቸውም የሚል ነው። በበኩሌ ይህ ነጥብ በጣም ነበር የገረመኝ። እውነቱን ለመናገር እኔ እስከገጠው ብቻ ሳይሆን መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል በመሆኑ ይህ ይቅር ያ ብቻ ይሰበክ የሚል ነገር በፍጹም የለም። የተወሰኑ ጥቅሶች ብቻ ተመርጠው ይሰበኩ፤ ምክንያቱም ሌሎች ጥቅሶች አሳፋሪ ናቸው የሚሉ አብያተ ክርስቲያናት ካሉ በጣም ተሳስተዋል። የእግዚአብሔር አሳብ አይደለም። ጳውሎስ በ1ኛቆሮ. 10፡11 ላይ ሲናገር በእግዚአብሔር ቃል ውስጥ የተጻፈው ነገር ሁሉ ዛሬ ለትምህርታችን ተጽፎአል ይላል። የዕብራውያን መጽሐፍ ጸሐፊም ከምዕ. 1-13 ባለው ክፍል ተመሳሳይ አሳብ አስቀምጦአል።

እኔ ራሴ ሰባኪ ነኝ። በኮሌጅ ቆይታዬም የሰብከት ትምህርት ኮርስ ወስጄአለሁ። ከዚያም ዐልፎ ደግሞ የሰብከት ትምህርት አስተማሪ ረዳት ሆኜም ሰርቼአለሁ። በዚህ ሁሉ ግን በሰብከት ውስጥ የእግዚአብሔር ቃል የሥነ ምግባር ንጽሕናን የሚነኩ ነጥቦችን የሚል ብቻ ይሰበክ የሚል ምንም ዐይነት መመሪያ የለም። የሥነ ምግባር ንጽሕናን የሚነኩ ነጥቦች አሉበትና ከመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ውስን ክፍል ብቻ ይሰበክ የሚሉ ወገኖች ካሉ፤ መጽሐፍ ቅዱስ ስለሚደግፋቸው ሳይሆን በራሳቸው ተነሣሥተው የፈጠሩት የውሸት ፍልስፍና ስለሆነ ተቀባይነት የለውም፤ አይኖረውምም። እስቲ የሰባኪ ዝግጅት በአጭሩ ምን መምሰል እንዳለበት እንመልከት፡-

ሰባኪ ከመድረክ በፊት

እሁድም ሆነ ሌላ ቀን ቃለ እግዚአብሔር የሚደመጥበት ጉባኤ ሲኖር ሰዎች ወደ ተዘጋጅው መንፈሳዊ ድግስ ይታደማሉ። ሰዎች ቃለ እግዚአብሔር ለመስማት በየትም ስፍራ በሚሰበሰቡበት ጊዜ በዕለቱ ከመድረክ ላይ ሆኖ የሚናገርን አንድ ሰው በዓይነ ሕሊናቸው እየቃኙ ገና ከመኖሪያ ቤታቸው ጀምረው በምናብ መጓዝ ይጀምራሉ። ሰዎች ሁሉ ጊዜ ቃለ እግዚአብሔር ወደሚሰማበት ስፍራ ሲመጡ በረከት ከእግዚአብሔር ቢጠብቁም ቅሉ እግዚአብሔር በረከቱን የሚያንቀረቁረው በሰው በኩል እንደሆነ ደግሞ በጭራሽ አይዘነጉም። እዚህ ላይ ሰባኪዎች ከሰሚዎቻቸው ጠቃሚም ሆነ ጎጂ ግምገማ የማያመልጡ መሆናቸውን መገንዘብ እጅግ በጣም ጠቃሚ ይሆናል። ጳውሎስና ሲላስ የሰበኩትን ስብከት የተሰሉንቅና የቤሪያ ሰዎች እንደገመገሙትና የቤሪያ ሰዎች ግን ከጠነከረ ግምገማ በኋላ የጳውሎስንና የሲላስን ስብከት ከግንዛቤ ውስጥ እንዳስገቡት ቅዱስ ቃሉ ያስተምረናል (ሐዋ. 17:11-12)።

ሰዎች አንድን ነገር ሳይዘጋጁ ለመፈጸም መምከር ይችላሉ። ቁም ነገሩ አንድን ነገር ያለበቂ ዝግጅት ለመከወን መነሣጣቱ ሳይሆን የሚያስከትለውን ውጤት አስቀድሞ ማየቱ ነው። አንድ ተማሪ ሳያጠና ለፈተና ሊቀርብ ይችላል ይሆናል፤ «አመርቂ ውጤት ያመጣል ወይ?» ተብለን ብንጠየቅ ግን መልሳችን አያመጣም ቢሆን ያዋጣናል። መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ቃለ እግዚአብሔር ስብከት ብዙ ነገር ያስተምረናል። ሁሉ ጊዜ እንድንሰብክ ታዘናል (2ኛ ጢዋ. 4:2)።

ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱን ከሦስት ዓመት በላይ አሠልጥኖአቸዋል። ሐዋርያው ጳውሎስ ለስብከት እንደተጠራ ይናገራል (1ኛ ቆሮ. 1:17)፤ ካልተሰበከላቸው በስተቀር ሰዎች ስለ ጌታ ኢየሱስ ሊያውቁ እንደማይችሉ በመጥቀስ (ሮሜ 10:14-15)። የመድረክ ላይ ሰባኪዎች «ከመድረክ» በፊት ማስተዋል ያለባቸው ምንድን ነው? የሚሉና ሌሎች በዚህ ዙሪያ የሚያጠነጥኑ ሐሳቦችን ማየቱ ለምንሰጠው አገልግሎት ጠቃሚ ነው።

1. ከመናገር በፊት ማወቅ

አንድ ሰባኪ ስለሚሰብከው ነገር ማወቅ ያለበት መድረክ ላይ ሳይሆን ከመድረክ በፊት መሆን ይገባዋል። ሰሚዎች በአብዛኛው አንድን ነገር ስለሚያስማቸው ሰው ያላቸው አመለካከት ሊጨምርም ሆነ ሊቀንስ የሚችለው በተናጋሪው ዝግጅት ላይ በመመርኮዝ ይሆናል። ስለሆነም ሰባኪ የሚሰብከውን ነገር ማወቅ አለበት። ይህ

ማለት ግን አንድ ሰባኪ ሁሉን ነገር አብጠርጥሮ ካላወቀ መስበክ አይችልም ለማለት ሳይሆን፤ ማወቅ የሚገባውንና የሚችለውን ያህል አውቆ ያውቀውን እውነት ለሌሎች ለማስጨበጥ ራሱን ማዘጋጀት አለበት።

አንድ ሰባኪ ማወቅ ያለበት የሚሰብከውን ክፍል ብቻ ሳይሆን የአድማጮቹንም ማንነት ጭምር መሆን አለበት። ለምሳሌ አንድ ሰባኪ ስብከቱን ሲያዘጋጅ አድማጮቹ ያልተማሩ ሰዎች፤ በጣም የተማሩ ሰዎች፤ ስለ ጌታ ለመጀመሪያ ጊዜ ለመስማት ወደ ቤተ ክርስቲያን የመጡ፤ ስለ ጌታ በጣም የሚያውቁ ሆኖም ግን የሚነገራቸውን ነገር በምክንያትና በማስረጃ ብቻ የሚያምኑ ሰዎች ሊኖሩ እንደሚችሉ በመገመት ዝግጅቱን በዚያው አንጻር ማቀናበር አለበት። ሰሚዎች አንድ ሰው በመድረክ ላይ ቆሞ ስለጮኸባቸውና «የእግዚአብሔር ቃል ነው» ብሎ ስለተናገራቸው ብቻ አሜን ብለው ከቤተ ክርስቲያን የማይወጡ መሆናቸውን አገልጋዮች የሆንን ሁሉ መገንዘብ አለብን። በመግቢያችን ላይ እንደተመለከትነው የሰው አእምሮ የሚያሳምነውን ነገር ይፈልጋል። እግዚአብሔር ሲፈጥረንም አእምሮአችን ጠያቂ እንዲሆን አድርጎ ነው፤ ሕይወት በጥያቄ የተሞላች ነችና። ስለዚህ አንድ ሰባኪ ሲሰብክ ለሰው እንጂ ሕሊና ለሌላው ምንም ለማያስብ ወይንም ወደነጻት ሁሉ በደመነፍሱ ለሚነዳ እንስሳ እንደማይሰብክ ጠንቅቆ ማወቅ አለበት። ሰባኪዎች ከጊዜው ዕድገት፤ ከሕዝቡ ንቃትና አስተሳሰብ ጋር የማይጣጣም ነገር ካላቸው የእነርሱ ነገር የመድረክ ጨከት ሆኖ ይቀራል እንጂ ምንም ለውጥ አያመጣም። ስብከት የምንሰብከውን ማወቅ ብቻ ሳይሆን ሰዎችን (ለእነማን እንደምንሰብክ) ማወቅን ጭምር ያካትታል። አንድ ሰባኪ ሕግዚአብሔር መኖሩን መጽሐፍ ቅዱስ ይናገራል» ብሎ ቢሰብክና «መጽሐፍ ቅዱስ የሚለው እውነት መሆኑን እንዴት አውቃለሁ?» ብሎ የሚከራከር ሰሚ በሕዝቡ መካከል ቢኖር ለዚያ አእምሮ በቂና አሳማኝ እውነት ማቅረብ በሚያስችል መልኩ ስብከቱን ማዘጋጀት አለበት። ሰባኪ የሚናገራቸውን ቃላት በጥንቃቄ መምረጥ አለበት።

2. ሰባኪ «መመሪያ» ሰጪ አይደለም

አንድ ሰባኪ መድረክ ላይ ቆሞ ለሌሎች መመሪያ የሚሰጥ ሳይሆን፤ እርሱም ከሌሎች ሰሚዎች ጭምር እኩል መመሪያ ከቃለ እግዚአብሔር ተቀባይ መሆኑን ለሰሚዎች ማረጋገጥ አለበት። ሰባኪ ማለት ተበላሽተው ጋራዥ የገቡትን መኪናዎች እንደሚጠግን ጀኔራል ሚኒኒክ ሳይሆን፤ እርሱም እንደ አድማጮቹ በእግዚአብሔር ቃል መጠገን የሚያሻው መሆኑን መገንዘብ አለበት። ሲናገርም «አንተ፤

አንቺ፤ እናንተ» የሚሉትን ተውላጠ ሰዎች ወደ ጎን ትቶ «አኛ» ወደ ማለቱ የሚያመዝን ሊሆን ይገባል።

ሰባኪ ዳኛ ሆኖ በተከላሾች ላይ ፍርድ ለመበየን የሚዘጋጅ ሳይሆን፤ እውነት ገላጭ መሆን አለበት። ሰባኪ የቃለ እግዚአብሔርን እውነት ባልተዛባና ባልተጣመመ መልኩ መግለጥ ግዴታው ነው።

3. የሚሰብኩትን ለመኖር ርግጠኛ መሆን

ከሰዎች ባሕርይ እጅግ በጣም የሚገርመው ነገር ቢኖር አንድ ሰው የተናገረውን ነገር እንደሚተገብር መጠበቁ ነው። ሰዎች ከፍተኛ ሚዛን የሚሰጡት ለሰሙት አስደናቂ ነገር ሳይሆን፤ የተናጋሪውን የተግባር ሰው መሆንና ያለመሆን ነው። ያዕቆብ በጻፈው መልዕክት ውስጥ እንዲህ የሚል ቃል እናገኛለን። «ከእናንተ አብዛኞቹ አስተማሪዎች አይሁኑ የባሰውን ፍርድ እንድንቀበል ታውቃላችሁና» (ያዕ. 3:1)። ተናጋሪዎች የሚፈረድባቸው ስለተናገሩ ሳይሆን የተናገሩትን እውነት መኖር ሲሳናቸው ብቻ ነው። «ስብከት መድረክ ላይ የሚቀለውን ያህል ከመድረክ ወርደው በተግባር ሲኖሩት የማይገፉ ተራራ ይሆናል።» ይህ አባባል በግልጽ የተናገሩትን መኖር የሁል ቀን ከባድ ሥራ እንጂ የሠላሳና አርባ ደቂቃ የመድረክ ላይ ንግግር እንዳልሆነ ከሰንዘብናል። ሰባኪ ራሱ የማይኖርበትን እውነት ለሌሎች ከማስተላለፍ መቆጠብ አለበት።

ሐዋርያው ጳውሎስ ለጢሞቴዎስ በሰጠው ምክር ውስጥ እንዲህ የሚል ቃል ይገኛል። «ማደግህ በነገር ሁሉ እንዲገለጥ ይህን አስብ፤ ይህንም አዘውትር። ለራስህና ለትምህርትህ ተጠንቀቅ፤ በእነዚህም ጽና ይህን ብታደርግ፤ ራስህንም የሚሰሙህንም ታድናለህና» (1ኛ ጢሞ. 4:15-16)።

ሐዋርያው ጳውሎስ ሲናገር «እኔ ክርስቶስን እንደምመስል እናንተም እኔን ምስሉ» ይላል። ምን ያህል በራሱ ቢተማመን ነው ጳውሎስ እንዲህ ብሎ የተናገረው? ሰባኪ ሁልጊዜ ከመድረክ አገልግሎት በፊት አድማሞቹ በማስተላለፊው እውነት ውስጥ የእኔን ምላሌነት መከተል አለባቸው እንዲል ስብከቱ በተግባር የተፈተነ ሊሆን ይገባዋል።

ሰባኪ የሰሚዎቹን ሕሊና ሊሞግት የሚችለው በሚያማምሩና ማራኪ በሆኑ ቃላትና የአሰባባክ ሥልቶች ስሚዎቹን በማፍዘዝ ሳይሆን፤ የሰበከውን እውነት በተግባር በማሳየት ነው። ምክንያቱም ስሚዎች አንድ ቀን የሰሙትን ስብከት ለዘመናት አያስታውሱትም። ሕይወታችንን ከሆነ ግን በየደቂቃው ይመረምሩታል።

«የት?» ብንል የትም ባገኙን ጊዜና ስፍራ ሁሉ ሊሆን ይችላል። ስለዚህ ሰባኪ ከመድረክ ቃለ እግዚአብሔር አዋጅ በፊት ራሱን መመርመር መቻል አለበት። ሰባኪ በእግዚአብሔር ፊት በመውደቅ «ጌታ ሆይ፤ የሰበኩትን እንድናር ርዳኝ» ብሎ አምላኩን መማፀን ይኖርበታል። እዚህ ላይ «ተግባር ከቃል» የሚለውን የአዋቂዎችን አባባል ማጤን ጠቃሚ ነው።

ሰባኪ አገልግሎቱ የማያሳፍር መሆን አለበት (2ኛ ጢሞ. 2:15)። አንዳንድ የመጽሐፍ ቅዱስ የስብከት ትምህርት አስተማሪዎች እንደሚሉት ከሆነ አንድ ሰባኪ ከመድረክ አገልግሎት በፊት ቢያንስ በርካታ ሰዓታትን ወስዶ መዘጋጀት አለበት ይላሉ። መጽሐፍ ቅዱስ በግልጽ እንደሚያስተምረን ከሆነ ብዙ ከተሰጠውና ጥቂት ከተሰጠው እኩል ውጤት አይጠበቅም። እግዚአብሔር የሰጠን ያህል እንጂ ያልሰጠንን አይጠይቀንም። ኢየሱስ ክርስቶስ በማቴ. 25 ስንመለከት በተጠቀመው ምሳሌ ውስጥ 10 መክሊት፤ 5 መክሊትና 1 መክሊት ከተሰጣቸው ባሪያዎች እንደተሰጣቸው መጠን ተጠየቁ እንጂ ከዚያ በላይም በታችም አልተጠየቁም። በተሰጠን መጠን ኖረን ለመስጠት እግዚአብሔር ይርዳን።³⁰

ሰባኪ በመድረክ ላይ

1. ድርሻን ጠንቅቆ ማወቅ

ሀ. የሰባኪ ኃላፊነት

የሕንፃ ሥራ ሲሠራ እያንዳንዱ ባለሙያ በራሱ ድርሻ እንጂ በሌላው ሰው ድርሻ ውስጥ ጣልቃ አይገባም። ይህም መሆኑ የራሱ መልካም ገጽታ አለው። እንደዚሁም ደግሞ የሰባኪ ትልቁ ኃላፊነት የእግዚአብሔርን ቃል በግልጽና ባለማዛባት መስበክ ነው። ሰባኪ ሲሰብክ የራሱን ወይንም ደግሞ የሌሎች ሰዎችን ሀሳብ ሳይሆን የእግዚአብሔርን ቃል ሀሳብ መስበክ አለበት። ለዚህም ደግሞ ሰባኪ የሚናገረው ነገር ግምታዊና መላምታዊ አለመሆኑን ለማረጋገጥ ያዘጋጀው መልዕክት መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሆኑን ማሳየት አለበት። ይህንን ለማድረግ ሰባኪ በሚገባ የተዘጋጀ መሆኑን ማሳየት አለበት። በሌላ አገላለጽ ሰባኪ እመድረክ ላይ ሆኖ የሚናገረው ነገር ከሚሰብከው ዐውድ ያለመውጣቱን መድረክ ላይ አገልግሎቱ ለሰሚዎቹ ማስረዳት መቻል አለበት።

በአጭሩ መጽሐፍ ቅዱስ መልዕክታችን ሚዛናችንም ይሁን ለማለት ነው። እንግዲህ የአንድ ሰባኪ ኃላፊነት ያዘጋጀውን መልዕክት

በትክክል መስበክ እንጂ ሰውን መለወጥ ስለአይደለ የሰዎችን ልቦና ለመማረክ ከቃሉ መውጣት አይችልም።

ለ. የመንፈስ ቅዱስ ኃላፊነት

መንፈስ ቅዱስ አንድ ሰባኪ ያዘጋጀውን መልዕክት እንደ መሣሪያ አድርጎ በመጠቀም የሰውን ሕይወት ይለውጣል። ነገር ግን ከቃሉ ውጭ በግምት ላይ በተደገፈ መልዕክት ከቶ እንደማይተባበር ግልጽ ነው። መንፈስ ቅዱስ ጩዋ ነው። ድርሻውንም ጠንቅቆ ያውቃል።

በዝግጅታችንም ሆነ በሰብከታችን ጊዜ ትልቅ ሥፍራ ያለው መንፈስ ቅዱስ ነው። የሰውን ሕይወት የሚለውጠው ግን መንፈስ ቅዱስ በአገልግሎታችን በኩል በመሆኑ የእኛ የሰባኪዎች መሥዋዕት ከሁሉ የተሻለ መሆን አለበት። ሰውን መለወጥ የሰባኪ ድርሻ ባለመሆኑ ሰባኪ ያዘጋጀውን መልዕክት ሳያዛባ ለማስተላለፍ ብቻ መታገል አለበት። ሰውን እንዴት ልለውጥ የሚለውን ነገር ረስቶት ለሚመለከተው ለመንፈስ ቅዱስ በእምነት መተው አለበት። በአንድ ጉባኤ ውስጥ በአንድ ሰባኪ ሰብከት ምክንያት ብዙ ሰዎች ንስሐ ቢገቡ ድርሻውን የተወጣው መንፈስ ቅዱስ ነው። ሰባኪው ግን በመስበኩ ብቻ ኃላፊነቱን ተወጥቶአል (የሐዋ. 2:37)።

ሐ. የአድማጮች ኃላፊነት

እንግዲህ እስከአሁን እንደተመለከትነው ሰባኪ ይሰብካል፤ መንፈስ ቅዱስ ደግሞ የሕይወት ለውጥ ያመጣል። አድማጮች ደግሞ የራሳቸውን ውሳኔ ይወስናሉ። የሰውነትን ሰብከት በተግባር ለማዋል ወይም ያለማዋል ውሳኔው የአድማጮቹ ይሆናል። ልባቸውን ለእግዚአብሔር ጥሪ ማዘጋጀት አሊያም ደግሞ በተቃራኒው ልባቸውን አደንድነው መቅረት የሰሚዎቹ ኃላፊነት ነው (የሐዋ. ሥራ 17:32)። ይህ ማለት ግን እግዚአብሔር ሰውን ለመለወጥ ሁሌ የሰውን ፈቃደኝነት ይፈልጋል ማለት አይደለም። የሆነ ሆኖ ግን ሰሚዎች መወሰን የሚችሉትን ሁሉ ከመወሰን ስለማይታገዱ ነው።

2. መልዕክትን ግልጽ ማድረግ

ማንኛውም ሰው ቢሆን ለሰማው ነገር ለመታዘዝ የአንድን ሰው መልዕክት በሚገባ መረዳት አለበት። ሰባኪ የሚሰብከውን ነገር አድማጮች ካልተረዱት ምላሽ ለመስጠት ይቸገራሉ። ስለሆነም ሰባኪ በመድረክ ላይ ሲሰብክ መልዕክቱ ለአድማጮቹ በትክክል እንዳይደርስ ዕንቅፋት ሊሆኑ የሚችሉትን አንዳንድ ነገሮች ግዌቁ እጅጉን ይጠቅመናል። ለምሳሌ አንድ ሰባኪ ሲሰብክ ብዙ ነጥቦችን

ከሚሰብከበት ክፍል በመነሣት ቢዘረዝር አድማጮች መልዕክቱን በቴፕ እስካልቀዱት ድረስ በጭንቅላታቸው መያዝ አይችሉም። ስብከትን የሰብከት ክፍል ጊዜ ስናደርገው የምራል ውጤታማም ይሆናል እንጂ የሌከቸር መስጫ ክፍል ጊዜ ስናደርገው ሰው እናደናግራለን። ይህ ማለት ስብከት ትምህርት አይደለም ማለት ሳይሆን መልካና መጠን አለው ለማለት ያህል እንጂ።

በመድረክ ላይ ሰባኪ በአንድ ጊዜ ለአድማጮቹ አንድ ፍሬ ነገር ሲያስጠብቃቸው እንጂ ብዙ ነገር ለማስጠበቅ የተለያዩ ነገሮችን መዳሰስ ስኬታማ አያደርገውም። ለምሳሌ በአርባ ደቂቃ ስብከት ጊዜ ስለ ፍርድ፣ ኃጢአት፣ ንስሐ፣ ስለ ወንጌል ስርጭት ድብልቅልቅ አድርጎ ቢሰብክ ሰሚዎቹ ለየትኛውም ትምህርት ለመታዘዝ እስከማይችሉ ድረስ ይደናገራሉ። መልዕክቶቻችን ግልጽ ሲሆኑ አድማጮች ለምላሽ አይቸገሩም።

3. ሰባኪ «ገምጋሚም ተገምጋሚም ነው»

አንድ ሰባኪ መድረክ ላይ ሲቆም መስበኩን ብቻ ሳይሆን፣ የአድማጮቹንም ሁኔታ ጭምር መከታተል አለበት። አድማጮች የአንድን ሰባኪ መልዕክት በንቃት ሊከታተሉም ሆነ ሳይከታተሉ ይችላሉና። ይህ ሊሆን የሚችለው አንዳንድ ከሰባኪው አቀራረብ ሲሆን፣ ሌላም ጊዜ ከሌላ አቅጣጫ በሚከሰቱ ነገሮች ሊሆን ይችላል። ሰባኪዎች አድማጮች ለተወሰነ ጊዜ ብቻ በንቃት ሊከታተሉን እንደሚችሉ ማወቅ አለብን። የራሳችንንም የሰሚዎቻችንንም ጊዜ መጠበቅ ከእኛ ከሰባኪዎች እጅጉን ይጠበቃል።³¹

ሰባኪ ከመድረክ በኋላ

1. ሽክም ለምእመናን

ሀ. ግምገማ

አንድ ተማሪ ፈተና ከመፈተኑ አስቀድሞ የሚችለውን ያህል አጥንቶ ራሱን ያዘጋጃል። የፈተናውም ዕለት ሲደርስ ይፈተናል። ከተፈተነ በኋላ ግን ጥሩም ይሁን መጥፎ የሠራውን ያገኛል። ደግነቱ ካለፈው ተምሮ ለወደፊቱ ሊያሻሽል የሚችለው ነገር ሊኖር ይችላል። ወደ ስብከቱ ዓለም ሲመጣ ግን ከዚህ ላይ የሰባኪ ብናገኝም ቅሉ በከፊል ተመሳሳይ ነው። ሰባኪ አዘጋጅቶ እመድረክ ላይ ለአድማጮች መልዕክት ካስተላለፈላቸው በኋላ በግምገማ ሥራ መመሣረት አለበት። ግምገማው የአድማጮች አስተያየት መስማትን ያካትታል። በተለይም ከአድማጮች ዘንድ የሚሰነዘረው ሐተታ ደስ የሚያስኝ ከሆነ

አጋጣሚውን ተጠቅሞ ሰይጣን ለትዕቢት እንዳይዳርጋቸው ሰባኪዎች ሊጠነቀቁ ይገባል። ምን አልባት እንዳንዶቻችን የሰብክት ባለቤት መንፈስ ቅዱስ ነው፤ እኛ ምን አገባን ልንል እንችላለን። እውነቱ ግን ሁሉ እንደዚህ አይደለም። የአንድን ሰብክት ተቀባይነት ማግኘትና አለማግኘት ሊወስን ይችላል። ይህ ነጥብ ጥልቅ ውይይት የሚፈልግ በመሆኑ በአጭሩ ላብራራው እምክራለሁኝ። የአንድ ሰባኪ ሰብክት በአድማጮች ዘንድ ተቀባይነት ካገኘ የአድማጮች ፍላጎት ተዳሶአል ማለት ነው። ይህ ግን ሁሉ እውነት ሊሆን አይችልም። ምክንያቱም ነገሩ የተገላበጠ ሆኖና ሆኖም ግን በአብዛኛው እውነት ነው። በሌላ በኩል ደግሞ የአንድ ሰባኪ ሰብክት ተቀባይነት የማያገኝ ከሆነ ሰባኪው በአድማጮች ዘንድ ያለውን አመኔታ እንዴት እንደሆነ ሊገመግም ይገባል። እዚህ ላይ አድማጮች ከራሳቸው ድክመት የተነሣ የአንድን ሰባኪ መልዕክት ላይተገብሩት እንደሚችሉ መታወቅ አለበት። ወጣም ወረደ አንድ ሰባኪ ለሚቀጥለው ጊዜ ሰብክቱ ለመዘጋጀት ያለፈው ሰብክቱ እንዴት እንደነበረ ለማወቅ የማይጥር ከሆነ ከጥቅሙ ይልቅ ጉዳቱ ያመዝናል የሚል እምነት አለኝ።

ለ. ጸሎት

እንግዲህ አንድ ሰባኪ ከመጀመሪያ እስከ መጨረሻ ድረስ የመጸለይ ኃላፊነት እንዳለበት ቢታወቅም ቅሱ ከመድረክ በኋላ ባስተላለፈው እውነት አድማጮች ጸንተው እንዲቆሙ በጸሎት ሊያግዛቸው ይገባል። ሰባኪ ለአድማጮች ብቻም ሳይሆን ጸሎቱ ለራሱም ጭምር መሆን አለበት፤ ምክንያቱም የአድማጮች የተግባር ሰው መሆን መቻል በከፊል በሰባኪው የተግባር ሰው መሆን ይደገፋል።

2. ወቅት

ምንም እንኳን የእግዚአብሔር ቃል የማይለወጥና የማይሻር ቢሆንም በጊዜ ውስጥ የሚቀያየሩ በርካት ያሉ ነገሮች አሉ። ለምሳሌ የሕዝብ አኗኗር፣ አለባበስ፣ ዝንባሌና የመሳሰሉ ነገሮች። ከዚህ የተነሣ የአንድ ሰባኪ ዋና ሥራ መሆን ያለበት ምን ጊዜም ቢሆን የማይለወጠውን የእግዚአብሔርን ቃል በጊዜ ውስጥ ከሚመጡ ነገሮች ጋር ምንም ሳያመቻም ማግኘት መቻል ነው። እዚህ ላይ ዋናው ነጥብ ሰባኪ ጊዜን ግወቅ አለበት፤ ከጊዜውም ጋር አብሮ መጓዝ አለበት፤ ካልሆነ ተቀባይነት እንደማይኖረው ያለምንም ማንገራገር መቀበል ያለብን እውነት ነው። ለምሳሌ በዚህ ዘመን በተለይም ሴቶች ሚኒስቴርትና ታይት እየለበሱ ወንዶች ደግሞ ጠጉራቸውን ሹሩባ እየተሠሩ ወደ ቤተ ክርስቲያን እየሄዱ ያሉበት ጊዜ ነው። እንግዲህ ሰባኪ ይህን አይቶ የፍርድ ቃል ተጠቅሞ «ወደ ገሃነም ትወርዳላችሁ፤

ደህንነታችሁን ታጣላችሁ» ከሚል፣ ሴቶች እንደዚህ ዓይነት ልብስ እየለበሱ ወንዶች ደግሞ ጠጉራቸውን ሹሩባ እየተሠሩ ወደ እግዚአብሔር ጉባኤ የሚመጡት ለምን እንደሆነ በቅድሚያ መረዳቱ ጠቃሚ ይመስለኛል። መልሱ በአጭሩ ጊዜው ነው። ይህ ማለት ጊዜ የሚያመጣው ነገር ሁሉ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ነው ማለት አይደለም።

በጊዜ ውስጥ የሚመጡትን ችግሮች ከእግዚአብሔር ቃል ጋር በማገናኘት የሚወገዱበትን መንገድ መፈለግ የሰባኪ ሥራ ስለሆነ ከመድረክ በኋላም ቢሆን ሰባኪ ማረፍ የለበትም። ይህንም ለማድረግ ጊዜን መረዳትና ከጊዜው ወደኋላ አለመቅረት ወሳኝ ነው።

ስለዚህ ከመድረክ በኋላ ሰባኪ የእግዚአብሔርን ቃል ዘመናዊ አያደርገውም። ምክንያቱም ሰብክት ፋሽን አይደለም። ነገር ግን ሰባኪ አቀራረቡን ሁሉ ዘመናዊ/ ወቅታዊ ማድረግ አለበት። እንግዲህ ሰባኪ ከመድረክ በፊት ይዘጋጃል፤ መድረክ ላይ ደግሞ ይሰብካል፤ ከመድረክ በኋላ ደግሞ ለመሰበክ ይዘጋጃል። በአጭሩ ሰባኪ አገልግሎቱ ዑደታዊ ነው።³² እንግዲህ ሰባኪዎች በዶ/ር ሙሐመድ እምነት መሠረት በዚህ መረጃ ፊት ምን ያህል ዝርከርኮች ይሆኑ?

እንዲያውም በፕሮቴስታንቶች ዙሪያ በመጋቢዎች (Pastors) የሚተዳደሩ አብያተ ክርስቲያናት መጽሐፍ ቅዱስ ሙሉውን እንደሚሰበክ ለማረጋገጥ ዐይነተኛ ምሳሌዎች ናቸው። ለምሳሌ 1ኛቀሮ. 1-16 ድረስ ተራ በተራ በየሳምንቱ ይሰበካል። ለሰብክት ደግሞ ዝግጅት በጣም አስፈላጊ ነው። ይህን አሳብ በተመለከተ ብዙ ማለት ይቻላል፤ ሆኖም ግን ጽሑፉ ስለ ሰብክት ስላልሆነ ከላይ ያነሳኋቸው ነጥቦች በቂ ግንዛቤ ያስጨበጡ መሆናቸውን አምናለሁ። በጥቅሉ ግን የእግዚአብሔር ቃል በቃልነቱና በእውነትነቱ ከተወሰደ የሚጣል አንድም ነገር የለበትም (2ኛጢሞ. 3፡16-17፤ 2ኛዲጥ. 1፡2)። ስለዚህ ሰባኪዎች መርጠው ይሰብካሉ የሚባለው ነጥብ እውነትነት የለውም።

መነሻና መድረሻ

ዶ/ር ሙሐመድ «ቂርአን መነሻውን ወይም ማቆሚያውን የሚለይ አንቀጽ አለው፤ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ግን መነሻና መድረሻ አይታወቅም። ስለዚህ የእግዚአብሔር ቃል አይደለም ብለዋል።» እስካሁን ድረስ በተመለከትናቸው ቦታዎች በአብዛኛው በሙስሊሞች ዘንድ የእግዚአብሔር ቃል ተአማኒነቱን ያጣው መጽሐፍ ቅዱስ ልክ ቁርአንን ስላልመሰለው ነው። እውነቱን ለመናገር በተደጋጋሚ እንዳንሣሁትም መጽሐፍ ቅዱስ መምሰል ያለበት ራሱን እንጂ ከራሱ

ውጭ ምንም መሆን የለበትም። ለምሳሌ ከዚህ ቀጥሎ የሚገኘውን ክርክር እንመልከት፡-

መንሥኤ አሳብ (Premise) 1. ቁርካን ትክክለኛ የአላህ ቃል ነው።

መንሥኤ አሳብ (Premise) 2. ቁርካን ብቻ መነሻና መቆሚያ አንቀጽ አለው።

መንሥኤ አሳብ (Premise) 3. መጽሐፍ ቅዱስ ትክክለኛ የእግዚአብሔር ቃል ነው።

መንሥኤ አሳብ (Premise) 4. መጽሐፍ ቅዱስ መነሻና መቆሚያ አንቀጽ የለውም።

ስለዚህ ቁርካን ብቻ በተአማኒነቱ ተቀባይነት አለው።

ይህን ክርክር (Argument) እንመርምረው። በአጠቃላይ ከመንሥኤ አሳብ <Premise 1-4> ያሉ ነጥቦች በራሳቸው ምንም ችግር የለባቸውም። መንሥኤ አሳብ <Premise> 1 ቢያንስ ለእስልምና ሃይማኖት ተከታዮች ትክክለኛ እንደሆነ መገመትም ሆነ ማመን አያስወነጅልም። መንሥኤ አሳብ <Premise> 2 ራሱ ለእምነቱ ተከታዮች ያስሄዳል። መንሥኤ አሳብ (Premise) 3 ለክርስትና ሃይማኖት ተከታዮች ልክ ነው። በቂ መረጃም አለው። መንሥኤ አሳብ (Premise) 4 አሁንም ለእምነቱ ተከታዮች ልክ ነው። እንግዲህ ወደ ማጠቃለያው (conclusion) ከመምጣታችን በፊት አራቱም መንሥኤ አሳቦች <Premises> በአመክናዮታዊ አካሄድ (Logically) ልክ ናቸው። የክርክሩ (Argument) ፎርም ልክ ነው፤ ነገር ግን የክርክሩ ጥራት የሚመዘነው ወደ ደረጃ ምደባ (validity) ስንመጣ ነው። የዚህን ክርክር ማጠቃለያ ስንመለከት ማጠቃለያው ውሸት ነው። ይህ ደግሞ ሎጂኩን ፋይዳ የለሽ ያደርገዋል። ምክንያቱም ቁርካንን ትክክለኛ እንዲሆን ያደረገው መነሻና መቆሚያ አንቀጽ መኖሩ ብቻ ነው ወይስ ከዚህ የተለየ ሌላ ልቀት (Quality) ስላለው ነው ቁርካንን ትክክለኛ የሆነው? ምንም የተገለጠ ነገር የለም። በክርክሩ መሠረት ግን መነሻና መቆሚያ አንቀጽ ስላለው ነው። ይህ አጥጋቢ አይደለም፤ ምክንያቱም ቁርካን መነሻና መቆሚያ አንቀጽ ቢኖረውም እንኳ ዶ/ር ሙሐመድ እንደሚሉት ላይሆን ይችላል። ያለ መነሻና መቆሚያ አንቀጽ እውነት ሊሆን እንደሚችልም ሁሉ። ለምሳሌ አሳየኸኝ መልክ መልካም ነው፤ ምክንያቱም አሳየኸኝ ስለሆነ ነው ማለትና፤ አሳየኸኝ ቆንጆ የሆነው ቆንጆ ስለሆነ ብቻ ነው ማለት

ሁለት የተለያዩ ነገሮች ናቸው። በሌላ አነጋገር ቁንጅና ከስም ዐይነት ጋር ምንም የሚያገናኘው ነገር የለም። የዶ/ር ሙሐመድ ድምዳሜ ግን የመጀመሪያውን ስለሚያንጸባርቅ ተቀባይነት የሚኖረው አይመስለኝም።

መንሥኤ አሳብ (Premie) 3 እና 4 ብንመለከት ደግሞ የእግዚአብሔር ቃል ትክክለኛ እንዲሆን የግድ መነሻና መቆሚያ አንቀጽ ሊኖረው አይገባም። ምክንያቱም <አሳየኸኝ> ቆንጆ ለመሆን <አሳየኸኝ> መሆን የለበትም። ቆንጆ ብቻ መሆን አለበት፤ ስለዚህ አሳየኸኝ ቆንጆ ነው። የእግዚአብሔርም ቃል ቢሆን ትክክለኛ እንዲሆን መነሻና መቆሚያ አንቀጽ አያስፈልገውም፤ ምክንያቱም ትክክለኛነትን የሚወስነው የመልእክቱ ይዘት ብቻ ስለሆነ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ደግሞ የእግዚአብሔር ቃል እንደሆነ እስካሁን በተመለከትናቸው ነጥቦች ማረጋገጥ እንችላለን። ስለዚህ መጽሐፍ ቅዱስ የግድ ትክክለኛ እንዲሆን እንደ ቁርካን መነሻና መቆሚያ አንቀጽ ሊኖረው አይገባም። ቁርካን በአንቀጽ ተአማኒነቱን ለሙስሊሞች እንደሚያረጋግጥ ሁሉ ለክርስቲያኖች ደግሞ መጽሐፍ ቅዱስ ያለምንም አንቀጽ ተአማኒነቱን ያረጋግጣል። ክርክሩ መቆሚያ የለውም።

የዘመን ጉዳይ

መጽሐፍ ቅዱስ የተጻፈው በ1300 ዓመታት ውስጥ ሲሆን፤ የተጻፈውም በብዙ ጸሓፊዎች አማካይነት ነው፤ ስለዚህ ልክ አይደለም። ቁርካን ደግሞ የተጻፈው በ23 ዓመታት ውስጥ ነው፤ ስለዚህ ልክ ነው። በዚህ ነጥብ ላይ ብዙም ማለት አልፈልገም፤ ምክንያቱም ይህ ክርክር ከዚህ ቀደም ካየነው ብዙም ስለማይለይ ነው።

በመሠረቱ መጽሐፍ ቅዱስ ተጽፎ ያበቃው በ1500 ዓመታት ውስጥ ነው። ነገር ግን የዓመታቱ መርዘም መጽሐፍ ቅዱስ በጊዜ ውስጥ የተሰጠ ስለመሆኑ ማረጋገጫ ሲሆን፤ የዓመታቱ ብዛት ልክ አይደለም የሚባለው ጉዳይ ሊገባኝ አልቻለም። ቁርካን ደግሞ በ23 ዓመታት ውስጥ በመሰጠቱ ልክ ከሆነ፤ ቁርካን ልክ ነው ብዬ ለማመን እቸገራለሁ። ምክንያቱም ልክነት ከ1300 እና ከ23 ዓመታት ጋር ሊገናኝ የቻለው እንዴት ነው? በእኔ እምነት ይህ የ«ውሃ ቀጠነ» ክርክር ይመስለኛል። መጽሐፍ ቅዱስ 40 በሚያህሉ ሰዎች ተጽፎአል። የእያንዳንዳቸው ስም በውል ባይታወቅም፤ እግዚአብሔር እነርሱን በመጠቀም ለሰው ልጅ የሰጠው ቃሉ ሕያው ሆኖ ሲሠራ ይታያል። ስለዚህም የጸሓፊዎች ማንነት የእግዚአብሔርን ቃል ንይል ስለማያዳከመው አስፈላጊነቱ ፈጽሞ አይታየኝም። የጸሓፊዎች ማንነት

(Authorship) ጥያቄ እጅጉን አከራካሪ ስለሆነ በአጭሩ የመጽሐፍ ቅዱስ ትክክለኛነትን የዓመታት መብዛትና ማጠር አይወስነውም ብለን የተነሣውን ሐሳብ መቋጫት እንችላለን።

በምዕራፍ አንድ ላይ በአጠቃላይ በመጽሐፍ ቅዱስ ዙሪያ በተነሡ ነጥቦች መጠነኛ ውይይት አድርገናል። አሁን ደግሞ በምዕራፍ ሁለት ውስጥ ስለ ሥላሴ መጽሐፍ ቅዱሳዊ ማስረጃዎችን በማቅረብ ጠለቅ ያለ ውይይት አደርጋለሁኝ።

ምዕራፍ ሁለት

በምዕራፍ ሁለት ዶ/ር ሙሐመድ የእስልምና ሃይማኖት የሥላሴን ትምህርት የማይቀበለው ለምን እንደሆነ ምክንያት በማቅረብ አስቀምጠውታል። ከእነኚህም የሚከተሉት ይገኙባቸዋል።

የእስልምና ሃይማኖት ተከታዮች የሥላሴን ትምህርት ሙሉ በሙሉ አይቀበሉትም። ሥላሴ የሚል ቃል ራሱ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የለም። ቤተ ክርስቲያን እግዚአብሔር አንድም ሦስትም ነው ትላለች። ይህም ደግሞ እንቅጥልሽ ነው። ቤተ ክርስቲያን እግዚአብሔር በማርያም ማሕፀን ውስጥ የሰው ልጅ ሆኖ ተፈጥሮአል ብላ ታምናለች። ክርስትና እግዚአብሔር አብ ወልድን ወልዷል ይላል። በብሉይ ኪዳን እግዚአብሔር አንድ ነው፤ ክርስትና ግን እግዚአብሔር ሦስትም አንድም እንደ ሆነ ይናገራል። ክርስትና እግዚአብሔር ልጅ አለው ይላል። ብሉይ ኪዳን ስለ መንፈስ ቅዱስ አይናገርም። ያህዌ የሚል ስም ከብሉይ ኪዳን ውጭ በአዲስ ኪዳን ውስጥ ስላልተጠቀሰ እውነተኛ የእግዚአብሔር ስም አይደለም። ያህዌ የተሰየመው በአይሁዶች ነው። እግዚአብሔር ዓለምን በስድስት ቀናት ውስጥ ከፈጠረ በኋላ ደክሞት በሰባተኛው ቀን ላይ ዐረፈ ሲል (ዘፍ.2:2)፤ ቁርካን ደግሞ አልደከመውም የሚል አቋም አለው።»

“ሥላሴ” የሚል ቃል በየትኛውም የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል አይገኝም። ታዲያ ይህ “ሥላሴ” የሚል ቃል በእግዚአብሔር ቃል ለምን እና እንዴት ገባ የሚል ነገር በአብዛኛው የክርስትና እምነት ተከታዮች ባልሆኑ ወገኖች ሁሉ ይነሣል። በርግጥ «ሥላሴ» ቃሉ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የለም ማለት ግን ትምህርቱ የለም ማለት አይደለም። ይህ ቃል በሁለተኛው ምእተ ዓመት ተርቱሎያን በሚባል የቤተ ክርስቲያን አባት ነበር ለመጀመሪያ ጊዜ የተጠቀሰው። በአጭሩ «ሥላሴ» የሚያስተምረን ስለ እግዚአብሔር አንድነት በሦስትነት ወይም ደግሞ ስለ ሦስትነት በአንድነት ነው። በሀገራችን በተለይም በወንጌላውያን አብያተ ክርስቲያናት ዘንድ በአብዛኛው (Evangelicals

Circle) ሥላሴ ራሱ ምስጢር ስለሆነ ብዙ ስለ «ሥላሴ» በጥልቀት ማሰብ ወደ ስከተት ሊያመራ እንደሚችል ይገመታል።

በርግጥ የሥላሴ ትምህርት ሙሉ በሙሉ በአመክንዮ (Reason) ይፈታል ማለት ባንችልም የአመክንዮ (Reason) ተጻራሪ ግን አይደለም። የሥላሴ ትምህርት ከክርስትና እምነት ውጭ ያሉ የሌላ ሃይማኖት ተከታዮች ለምሳሌ እስልምና እና ሌሎችም እንደሚሉት እርስ በርሱ አይጋጭም። ሥላሴ ምንድን ነው? ወደ ትንተናው ከመግባቱ በፊት መጽሐፍ ቅዱሳዊ የሥላሴ ትምህርት አስተምህርም ምን እንደ ሆነ እንድንመለከት እፈልጋለሁኝ።

በመጀመሪያ ደረጃ ሥላሴ የሚለው ቃል የእንግሊዝኛ ትርጉሙ <Trinity> ሆኖ የሁለት ቃላት ጥምር ነው። ከላይ በአጭሩ ለማስቀመጥ እንደ ሞከርሁኝም ሁሉ <Tri-threeness> ሦስትነት፣ <nity= Unity> አንድነት ማለት ሲሆን፣ በአንድ ላይ ሲታይ «ሦስትነት በአንድነት» ማለት ነው። ሥላሴን በተመለከተ ሙስሊሞችንም ሆነ ሌሎች ብዙዎችን የሚፈታተናቸው ነገር እግዚአብሔር እንዴት «አንድም ሦስትም» ይሆናል የሚል ሐሳብ ነው። ይህ እግዚአብሔር አንድም ሦስትም ነው ማለት ለእስልምና ሃይማኖት ተከታዮች ከሰድብ ሁሉ ከበድ ያለ ስድብ ነው።

ሥላሴ ምን ማለት እንደ ሆነ በሚገባ ካልተረጋገጠ ነገሩ ምስጢር ብቻ ሊመስለን ይችላል። ሆኖም ግን የእግዚአብሔር አንድነት በምን እንደሆነ እና ሦስትነቱም ደግሞ በምን እና እንዴት እንደ ሆነ ማየቱ ሥላሴን እንድንረዳ በር ከፋች ነው።

ሥላሴ በብሉይ ኪዳን

ብሉይ ኪዳን ስለ ሥላሴ አጽንዖት ሰጥቶ ሊያስተምረን በአብዛኛው ስለ እግዚአብሔር አንድነት ነው። ይሁን እንጂ በአንድነቱ ብዙነት (Plurality) እንዳለም ደግሞ ያስተምረናል። በብሉይ ኪዳን ውስጥ ሥላሴን በተመለከተ መታወቅ ያለበት ነገር ቢኖር የእግዚአብሔርን አንድነት የሚናገሩ ክፍሎች የቀጥራቸውን መጠን ግልጥ አያደርጉም። ለምሳሌ የእግዚአብሔርን ስም በተመለከተ <ኤሎሂም> በፅብራይስጥ ቀጥሩ ብዙ ነው፤ ሆኖም የቀጥሩ ልክ ወይም ገደብ አይታወቅም። በብሉይ ኪዳን ስለ እግዚአብሔር አንድነት ከሚያውሱን ክፍሎች ሁሉ ዋንኛው ዘጸ. 6:4-5 ላይ፣ «አምላካችን እግዚአብሔር አንድ አምላክ ነው» የሚል ነው። ይህ ፍጹማዊ አንድ አምላክነት (Absolute Monotheism) ነው። ነገር ግን ይህ የእግዚአብሔር አንድ

መሆን መታየት ያለበት ብዙነት በአንድነት እይታ (Plurality within unity) መሆን አለበት። እስራኤላውያን አንድ አምላክ የሚያመልኩበት ምክንያት በአካባቢያቸው እንዳሉ ሕዝቦች ብዙ አማልክት የሚያመልኩ (Polytheistic) ካለመሆናቸው የተነሣ ነው። ከሁሉም ነገር በላይ ደግሞ የእግዚአብሔር የቃል ኪዳን ሕዝብ ስለ ሆኑ ነው። ይህም ደግሞ የእግዚአብሔርን አንድነት በብዙነት ውስጥ አካትቶ ነው (ዘፍ. 1:26፤ 3:22፤ 11:7፤ ኢሳ. 6:8)። የእግዚአብሔር መልአክ ከእግዚአብሔር ተለይቶ ተቀምጦአል (ዘጸ. 3:2-6፤ መሳ. 13:2-22)። መንፈስ ቅዱስ ራሱ በወኪልነቱ ተቀምጦአል (ዘፍ. 1:2፤ ነሀ.9:20፤ መዝ. 139:1፤ ኢሳ. 63:10-14)። ስለ መሲህ የተነገሩ ትንቢቶችም ደግሞ ኢየሱስን አመልካች ናቸው፤ (መዝ.2፤ ኢሳ.9:6)።

በብሉይ ኪዳን ውስጥ <ኢየሱስ> ወይም <ክርስቶስ> የሚል ስም የለም። ሆኖም ለአጭር ጊዜ እግዚአብሔር ራሱን ይገልጥ ነበር። ይህም <ትዮፈኒ> (theophany) ይባላል። ለምሳሌ በዘፍ. 16 ላይ ለአጋር የተገለጠላትን መልአክ ስንመለከት ከእግዚአብሔር ውጪ ሌላ ማንም ሊያደርገው የማይችለውን ነገር ሲያደርግ እንመለከታለን። ቁጥር 10 እና 11 ላይ ይኸው ይገኛል። ስለዚህ «የእግዚአብሔር መልአክ» የተባለው ራሱ እግዚአብሔር መሆን አለበት። ምክንያቱም «የሰውን ዘር ማብዛት» የመልአክ ሥራ ሳይሆን የእግዚአብሔር ብቻ ነው። እንግዲህ በተመሳሳይ መልኩ መልአክ በሰውና በእግዚአብሔር አምሳል ተገልጦ እግዚአብሔርም ደግሞ በሰውና በመልአክ ተመስሎ እናያለን (ዘፍ. 18:1-33 ዘፍ. 22:1-24)። በብሉይ ኪዳን እነዚህን ክፍሎች ስናያቸው ጥርት ባለ መልኩ ኢየሱስን ባያመለክቱም ኢየሱስን እንደሚያመለክቱ በብዙ የመጽሐፍ ቅዱስ ምሁራን ዘንድ ይታመናል። የእኔም አመለካከት ከዚህ የሚለይ አይሆንም። ምሁራን ስለ አመት ሳይሆን አዲስ ኪዳን ወልድ በብሉይ ኪዳን ውስጥ እንዳለ በቀጥተኛ ስሙ በኩል ባይነግረንም ርግጠኛ መሆን የምንችልበትን መረጃ ስለሚሰጠን ነው (ዮሐ. 1:1፤ ቆላ. 1:15-16፤ ዕብ. 1:1-2 ፤ ሉቃስ 24:44)። በብሉይ ኪዳን ውስጥ የእግዚአብሔር ምስትነት ሐሳብ ሳይሆን፤ አንድነቱ በብዛት ተንጸባርቆ እናያለን። የሥላሴን ትምህርት በመጠኑም ቢሆን ለመጨበጥ የአዲስ ኪዳን ዕገዛ ያስፈልገናል። የብሉይ ኪዳን ሐሳብ ብቻውን አሁኑኑ ስሙ ስለሆነ <Incomplete> በመሆኑ ማለት ነው። በሌላ አገላለጽ ለማስቀመጥ ከተፈለገ፤ መገለጥ ራሱ ርምድታዊ (progressive) እስከ ሆነ ድረስ የብሉይ ኪዳን መገለጥ ተፈጻሚነትን የሚያገኘው በአዲስ ኪዳን ነው።

አዲስ ኪዳን

የሥላሴን ትምህርት በተመለከተ አዲስ ኪዳንን የሚለየው ዋናው ነጥብ አዲስ ኪዳን የእግዚአብሔርን አንድነት ብቻ ሳይሆን ሦስትነቱንም ጭምር ግልጥ አድርጎ ማስቀመጡ ነው። «አንድ እግዚአብሔር» የሚለውን መሠረታዊ የአይሁድ «ሼማ» (Shema) (ዘጸ. 6:4) አዲስ ኪዳን አይዋሰውም (ያዕ. 2:19፤ 1ኛቆሮ.8:4-6)። አዲስ ኪዳን በብሉይ ኪዳን ግልጥ ያልሆነውን የወልድን ማንነት እጅግ ትኩረት ሰጥቶ ያብራራዋል። ለምሳሌ የእግዚአብሔርን «ሦስትነትና አንድነት» አጉልተው ከሚያሳዩ ክፍሎች ውስጥ የሚከተሉት ይገኙባቸዋል፡- ማቴ. 3:13-17፤ 27:19-20፤ ዮሐ.14:15-23፤ ዮሐዋ. 2:32፤ 2ኛቆሮ. 13:14፤ ኤፌ.1:1-14፤ 3:16-19። ከእነዚህ ጥቅሶች መረዳት እንደሚቻለው አብ፤ ወልድና መንፈስ ቅዱስ እያንዳንዳቸው ልዩ ናቸው። በመካከላቸው ደግሞ ከእኩልነት በስተቀር ምንም ዓይነት የመለኮት መበላላጥ ወይም መተናነስ እንደሌለ ማወቅ እንችላለን።

እንግዲህ በአጭሩም ቢሆን ለሥላሴ ትምህርት አስተምህሮ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መሠረት እንዳለው በብሉይና በአዲስ ኪዳን ተመልክተናል። አሁን ደግሞ ጠለቅ ብለን የእግዚአብሔርን አንድነት በሦስትነት ወይም ሦስትነት በአንድነት እንዴት እንደ ሆነ እንመልከት። ለመሰረዋች የእግዚአብሔር አንድ መሆን መሠረታዊ የእምነት አቋማቸው ነው። በሌላ አነጋገር ለክርስቲያኖችም ጭምር ማለት ነው። ስለዚህ እግዚአብሔር በምንም ተአምር ከአንድነቱ ውጭ በምንነትም መታሰብ የለበትም። «በእስልምና ሃይማኖት ከጎጢአት ሁሉ የከፋው ጎጢአት የ ሽርክ «shirk» ወይም ደግሞ ሌሎች ወዳጆችን በእግዚአብሔር ላይ መጨመር ነው።»²³ ደግሞ በሱራ 4:116 ላይ ቁርኣን እግዚአብሔር በእርሱ ላይ ሌላ አምላክ መጨመርን መረከውት ይቅር እንደማይልና ይልቁንስ ሌላ ጎጢአት ይቅር እንደሚል ይናገራል።

አዲስ ኪዳን በማያሻማ ወይም ከብሉይ ኪዳን በተሻለና ግልጥ በሆነ መንገድ የእግዚአብሔርን «ሦስትነት በአንድነት» ሐሳብ ምን እንደ ሆነ አስቀምጦልናል።

የ«ሥላሴ» ሐሳብ ትንተና

እግዚአብሔር አንድ ነው በምንልበት ጊዜ በባሕርይ (essence) ማለታችን እንጂ በአካል (person) ማለታችን አይደለም። በአንድ ገጻዊ መለኮት (Godhead) ሦስት ራሳቸውን የቻሉ አካሎች አሉ።

እነኚህ አካሎች (persons) የተለያዩ (separated) ሳይሆኑ ልዩ (distinct) ናቸው። የተለያዩ አንላቸውም። ከሆኑ ግን በቀጥታ ሦስት አምላኮች ወደሚለው መደምደሚያ ያመራናል። ይህም ደግሞ «ትሪይቲይዝም» (Tritheism) ሦስት እግዚአብሔሮችን ያመለክታል።

መጽሐፍ ቅዱስ አብን በአምላክነቱ ያስቀምጠዋል (ማቴ. 6:8-33፤ 7:21፤ ገላ.1:1)። ወልድን በአምላክነቱ ያስቀምጠዋል (ዮሐ.1:1-18፤ ዮሐ. 9:5 ፤ ቆላ.2:9፤ ቲቶ 2:13፤ ዕብ. 1:8-10)። መንፈስ ቅዱስን በአምላክነቱ ያስቀምጠዋል (ማር. 3:29፤ ዮሐ. 15:26፤ 1ኛቆሮ. 6:19፤ 2ኛቆሮ. 3:17)። ነገር ግን መጽሐፍ ቅዱስ አንድ እግዚአብሔር ብቻ አለ ይላል። ከዚህ የተነሣ ለሙስሊሞች ብቻ ሳይሆን ለክርስቲያኖችም ጭምር የእግዚአብሔር አንድነት በሦስትነት ሐሳብ የሚጋጭና አደናጋሪ መስሎ በፊታቸው ይሳላል።

መቼም ቢሆን አንድ ነገር ከአንድ ነገር ጋር ይጋጫል ማለት የምንችለው ለየትኛውም ሐሳብ (thought) መሠረት ከሆነው ሕግ ጋር ሳይስማማ ሲቀር ነው። አንዱ የሐሳብ (thought) ሕግ የተቃርኖ ሕግ (The law of non-contradiction) ነው። የዚህ ሕግ ዋና ሐሳብ «ማንኛውም ነገር በአንድ ጊዜና በአንድ መንገድ ራሱንና ሌላ ነገር ሊሆን አይችልም» የሚል ነው። በዚህ ሕግ መሠረት እግዚአብሔር በአንድ ጊዜና በአንድ መንገድ አንድም ሦስትም ቢሆን ኖሮ ወይም ነው ብንል ኖር በጣም ይጋጭ ነበር። ነገር ግን እግዚአብሔር አንድ ነው ስንል በኅላዌ ወይም በባሕርይ ሊሆን፤ በአካል ደግሞ ሦስት ነው። ባሕርይ ማለት ደግሞ አካል ማለት ስላልሆነ (ሁለቱም የተለያዩ ነገሮች ስለ ሆኑ) እግዚአብሔር በኅላዌ አንድ፤ በአካል ሦስት ነው ማለት በራሱ ምንም ዐይነት ጥቂት አያሳይም። ስለዚህ ሥላሴ እንቅፅልሽ አይደለም። በሌላ አነጋገር ሥላሴ እንቅፅልሽ የሚመስለው፤ ጋይዘለርና ፍንቤርግ የተባሉ የነገረ መለኮት ምሁራን እንዳሉት ሁለት ነገር ማደባለቅ (confuse) ነው። ሁለቱም ነገሮች ልዩ ናቸው እንጂ የተለያዩ አይደሉም።»³⁴

ክርስቲያኖች የሚያመልኩት አንድ አምላክ እንጂ ሦስት አይደለም (ዘጸ. 6:4፤ ማር. 12:29፤ 1ኛቆሮ.8:4-6)። ይህ እውነት ከባድ ቢመስልም የሚጋጭ እውነት ግን አይደለም።

የሥላሴ አካሎች ድርሻ /ሥራ (Functional Subordination)

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ በተለይም በአዲስ ኪዳን ኢየሱስ ከአብ በሥራ ድርሻ ብቻ እንደሚያንስ ተናግሮአል። መንፈስ ቅዱስ ደግሞ ወልድን እንደሚያከብር እናነባለን። እንግዲህ እነዚህ ነገሮች የሥላሴን

ትምህርት በማይቀበሉ ሰዎች ዘንድ ኢየሱስ እና መንፈስ ቅዱስ ከአብ ጋር ያላቸውን መለኮታዊ እኩልነት እንዳይቀበሉት በማስረጃነት ሊጠቀሙበት ተስተውለዋል።

በሥላሴ አካሎች መካከል የኅላፊነት ተዋረድ (Functional Subordination) አለ። ስለዚህ የሥላሴ አካሎች አንዳቸው ከአንዳቸው በሥራ ድርሻ ሊበልጡና ሊያንሱ ይችላሉ። ይህ ማለት ግን ማንኛቸውም የሥላሴ አካሎች በባሕርይ ማለትም በመለኮታዊነታቸው አንጻር ከሌላቸው ሊበልጡና ሊያንሱ ይችላሉ ማለት ሳይሆን፤ በአምላክነታቸው እኩል ናቸው። ለምሳሌ «መቆያ» የሚባል ሰውና የአሁኑን የአሜሪካውን ፕሬዝዳንት ቡሽን ብናወዳድራቸው፤ ሰው በመሆናቸው በመካከላቸው ምንም ልዩነት የለም፤ ጻፉ ግን በሌሎች ነገሮች በሙሉ ሊለያዩ ይችላሉ። በሌላ ነገር ተለያዩና ተናነሱ ወይም ተበላለጡ ማለት «ሰው» በመሆናቸው እውነት ሳይ ተናንም ለውጥ አያመጣም። ስለዚህ ኢየሱስ «አብ ከእኔ ይበልጣል» ሲል በመለኮቱ ይበልጠዋል የሚል ሐሳብ ሳይሆን የሚያንጸባርቀው የሥራ ድርሻን ነው።

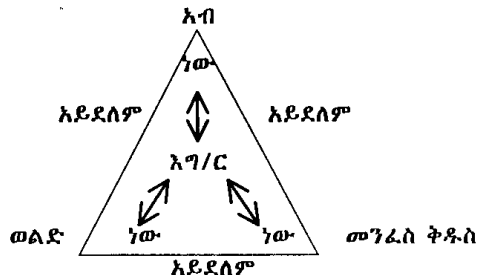
በሌሎች ክፍሎች የሚገኙ በሥላሴ አካሎች መካከል መበላለጥን የሚያሳዩ የሚመስሉ ነጥቦችም በሙሉ በዚሁ መንገድ መጤን አለባቸው። በአጭሩ የሥላሴ አካሎችን ድርሻ ብንመለከት አብ ዐቃጅ ነው (ዮሐ.3:16፤ ኤፌ. 1:4፤ መዝ. 2:7-9)። ልጁን ልኳል (ዮሐ. 5:37)፤ ይቀጣል (ዕብ.12:9)፤ ወልድ አዳኝ ነው (ማር.10:45)፤ አብን ተርኳል (ዮሐ.1:18)፤ ምላሴ ነው (1ኛኢፕ.2:21)፤ መሥዋዕት ሆኗል (ዕብ.10:1-10)፤ የለይጣንን ሥራ አፍርሷል (1ዮሐ.3:8)። መንፈስ ቅዱስ ፈጣሪ ነው (ዘፍ.1:2)፤ ኀይል መስጠት (ዘካ.4:6)፤ ማስተማር (ዮሐ.16:13)፤ መምራት (ኢሳ.48:16፤ ዮሐ. 8:14)፤ ማጽናናት (ዮሐ.14:26)፤ መጸለይ (ዮሐ. 8:26)፤ መውቀስ (ዮሐ.14:8)፤ ማዘዝ (2ኛተሰ.2:7፤ ሐዋ.8:29፤ 16:7) ይችላል። ወልድ ለአብ ይገዛል (1ኛቆሮ.11:3፤ 15:28)፤ መንፈስ ቅዱስ ደግሞ ወልድን ያከብራል (ዮሐ. 16:14)።

እዚህ ላይ የእያንዳንዱ የሥላሴ አካል ሥራ ድርሻ ልዩ እንደሆነ መመልከት ከባድ አይሆንም። መለኮታዊው እኩልነታቸው እንደ ተጠበቀ ማለት ነው።

ምሳሌ

እስከዛሬ ድረስ የሥላሴን «አንድነት በሦስትነት» ወይም ደግሞ «ሦስትነት በአንድነት» ሐሳብ ለመግለጥ ብዙ ሙከራዎች ተደርገዋል።

በመጨረሻም ፍጹም ባይሆንም ብዙ የመጽሐፍ ቅዱስ ምሕራን የሚጠቀሙትን እኒያም ደግሞ ቫል ይላል ብዬ የማስበውን አንድ የጂኦሜትሪካል የሥላሴ ምሳሌ ለመጠቀም እፈልጋለሁ።

እንግዲህ በሥላሴ ትምህርት ውይይታችን ውስጥ ብዙ መካተት የነበረባቸውን ነጥቦች ከዓላማዬ አኳያ አስቀርቼ አቸዋለሁ። ነገር ግን በጥቅሉ እግዚአብሔር በባሕርዩ አንድ ሲሆን በአካል ደግሞ ሦስት ነው። መጽሐፍ ቅዱሳዊ የክርስቲና እምነት አቋም ሥላሴን በተመለከተ እግዚአብሔር አንድ እንጂ ሦስት አይደለም። «ይህን ለመፍታት ሞክር አእምሮን ታጣለህ፤ ለመካድ ደግሞ ሞክር ነፍሱህን ታጣለህ።» *

የክርስቶስ ልጅነት

ክርስቲና፡ «እግዚአብሔር ልጅ አለው» ይላል። ለሙስሊሞች እግዚአብሔር አንድ ነው። ለክርስቲያኖችም እንደዚሁ ነው። ነገር ግን ወልድ የእግዚአብሔር ልጅ ነው በሚባለበት ጊዜ ወዲያውኑ ወደ ሙስሊሞች አእምሮ የሚመጣው እግዚአብሔር ልጅ ሊኖረው ባለ ሚስት መሆን አለበት የሚል ሐሳብ ነው። ስለዚህ እግዚአብሔር በምንም ዐይነት በባለልጅነት መታሰብ አይኖርበትም። እንደዚህ ከታሰበ ግን ከኅጢአት ሁሉ ዋነኛው ነው፤ ምክንያቱም እግዚአብሔር አይወልድም (ሱራ 112:3)። ይህ እንዲህ ከሆነ ታዲያ የወልድን ልጅነት መረዳት ያለብን እንዴት ነው? በመሠረቱ የወልድ ልጅነት በደምና በሥጋ ፈቃድ የመጣ ሳይሆን ዘላለማዊ ልጅነት ነው።

ዘላለማዊነትን ደግሞ ስንፈታው በጊዜ የተጀመረ እና በጊዜ የተገደበ ነገር መሆኑን ሳይሆን የሚያሳየን መጀመሪያና መጨረሻ የሌለው እንደ ሆነ ነው። ሙስሊሞች በሱራ 5:119 ላይ እግዚአብሔርን፡ «ማርያምንና ኢየሱስን በማየት እግዚአብሔር ልጅ

አለው ከተባለ እግዚአብሔር የማርያም ባል መሆኑን ያመለክታል ይላሉ። ይህ ደግሞ በጣሙን የተሳሳተ አተረጎሟል። ማርያም የፀነሰችው በመንፈስ ቅዱስ ኃይል ነው (ሉቃስ 1:35፤ ማቴ.1:20)። ያለ ወንድ ፈቃድ ማርያም ልትፀንስ የቻለችው እንዴት ነበር የሚል ሐሳብ መነሣቱ አይቀራ ቢሆንም በአጭሩ ጥሩ መልስ ይሆናል ብዬ የማምነው ለማርያም የተገለጠላት መልአክ የተናገረው ነገር ነው «እግዚአብሔር የሚሳነው ነገር የለምና»።

ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ የሆነው ከመጀመሪያው ነው እንጂ በተሠጣም (incarnation) ጊዜ አይደለም (ዮሐ1:18)። በዮሐ.3:16 «አንድያ» (begotten) የሚለው ቃል ሙስሊሞች እንደሚረዱት የሥጋ ተግባር (Physical act) አይደለም። በመጀመሪያ የግሪክ ቀዳሚ ጽሑፍ «አንድያ» የሚለው ቃል (μονογενής) ምንጩ /የሚል ነው። «μovo » ሞኖ «ብቻ» ማለት ሲሆን <γενη> ጌኔ ደግሞ መወለድ ማለት ነው። ይህ ደግሞ በራሱ የባልንና የሚስትን ግንኙነት ውጤት አያንጸባርቅም። «የእግዚአብሔር ልጅ» የሚል ሐረግ የሚገኘው በአዲስ ኪዳን ብቻ ሳይሆን በብሉይና «በዝምታ ዘመን» በተጻፉት ጽሑፎችም ውስጥ ነው።³⁵ (መዝ. 29:1፤89:6፤ ኢዮ.1:6፤ 2:1፤ 38:7፤ ዳን.3:25)። ለእስራኤል (ዘፀ.4:22፤ ዘዳ. 32:5-6፤ 18-19። መዝ. 82:6፤ ኤር. 3:19፤ 31:9፤ 20፤ ሆሴ. 11:1) በወንጌላት ውስጥ ኢየሱስ በቀጥታ «የእግዚአብሔር ልጅ» ተብሎአል (ማር.13:32፤ ማቴ.11:27፤ ማቴ.14:33፤ ሉቃስ 4:41፤ ዮሐ. 10:36) ሌሎች ደግሞ ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደ ሆነ ተናግረዋል። አጋንንት (ማር.5:7፤ ማር.3:11)፤ ሰይጣን (ማቴ.43-6)፤ ደቀ መዛሙርት (ማቴ. 14:33፤ 16:16)፤ የመቶ አለቃው (ማር. 15:39)፤ አብ (ማር.1:11፤ 9:7)፤ ኢየሱስ (ማር.13:32፤ ማቴ.11:25-27)፤ ይህንኑ ተናግረዋል። «የኢየሱስ ልጅነት ከተከታዮቹ ልጅነት ይለያል፤ በብዛት ብቻ ሳይሆን በጥራትም፤ በጥልቀት ብቻ ሳይሆን በዐይነትም ጭምር። ዮሐንስ እንደሚናገረውም ሁሉ ኢየሱስ ብቸኛው የእግዚአብሔር ልጅ ነው።»³⁶ በሌላ አገላለጥ ኢየሱስ የእግዚአብሔር ልጅ የሆነው እኛ የእግዚአብሔር ልጆች በሆንንው መንገድ አይደለም። ምክንያቱም የእኛ የእግዚአብሔር ልጅነት መብት የተገኘው በክርስቶስ በኩል ነው (ዮሐ. 1:12፤ ኤፌ. 1:5፤ ሮሜ 8:16-17)። ክርስቶስ ግን የእግዚአብሔር ልጅ የሆነው በምንም ወይም በማንም በኩል ሳይሆን ከዘላለም ጀምሮ በባሕርይው ነው።

ክርስቶስ ዓለም ከመፈጠሩም በፊት ስለ ነበረ የእግዚአብሔር ልጅ የሆነው በወልደት ሥነ-ሥርዐት እንዳልሆነ ማረጋገጥ እንችላለን (ዮሐ.1:1-18፤ ኤፌ.1:1-14፤ ቆላ.1:15-17)። እንግዲህ የእስልምና

ሃይማኖት የክርስቶስን የእግዚአብሔር ልጅ መሆን እስካሁን በተመለከትነው መሠረት ካየው መልካም ይመስለኛል። «ልጅ የሚለው ቃል መወሰድ ያለበት ልክ እንደ ዐረብኛ ቃል «ኢቢን» /Ibn/ በዘይቤያዊነቱ እንጂ በቀጥተኛው የዐረብኛ ቃል በ«ዋለድ» (Walad) መሆን የለበትም። ዋለድ የባልንና የሚስትን ግንኙነት አመልካች ነውና።»³⁷

መንፈስ ቅዱስ በብሉይ ኪዳን ውስጥ

«ብሉይ ኪዳን መንፈስ ቅዱስን አያውቀውም» የሚል ነጥብ በዶ/ር ሙሐመድ ተነሥቶአል። ነገር ግን ቀደም ብለን እንደተመለከትነውም መንፈስ ቅዱስ በብሉይ ኪዳን ውስጥ በስፋት ይሠራ እንደ ነበረ ግልጽ ነው። በርግጥ የመንፈስ ቅዱስ አሠራር በብሉይ ኪዳንና በአዲስ ኪዳን አንድ ዐይነት አልነበረም። በብሉይ ኪዳን መንፈስ ቅዱስ ሥራውን ይሠራ የነበረው ለአጭር ጊዜ ሲሆን፤ ያርፍ የነበረውም በተቀቡ ሰዎች ላይ ብቻ ነበር። በሁሉም ሰው ላይ መንፈስ ቅዱስ አይወርድም ነበር (ዘጸ. 31:3፤ መሳ.3:10፤ 6:34፤ 11:34፤11:29፤ 1ኛሳመ. 16:13፤ 1ኛጴጥ.1:10-11፤ መሳ.13:25፤ 16:20፤ 1ኛሳመ. 10:10፤ 16:14፤ ሕዝ. 2:2፤ 3:24፤ መዝ. 51:11)። መንፈስ ቅዱስ ፈጣሪ እንደ ሆነ በብሉይ ኪዳን ተጠቅሶአል (ዘፍ.2:7፤ 6:3፤ መዝ. 104:29-30፤ ሕዝ. 37:10)። በኢሳ. 48:16 ላይ ደግሞ መንፈስ ቅዱስ፤ ከእግዚአብሔር ጋር በእኩል ደረጃ ተቀምጦአል። እንግዲህ መንፈስ ቅዱስ፤ በብሉይ ኪዳን መኖሩ ስላልታወቀ ብቻ፤ የለም ብሎ መደምደም እውነት ሊሆን አይችልም። ስለዚህ ዶ/ር ሙሐመድ፤ «መንፈስ ቅዱስ በብሉይ ኪዳን ዘመን የለም» ያሉት ነጥብ ባሉን መረጃዎች ፊት በእውነትነቱ ሊዘልቅ አይችልም።

የእግዚአብሔር ስሞች

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የእግዚአብሔርን ስሞች በምንመለከትበት ጊዜ ቊጥራቸው በርከት ያለ ነው። ለምሳሌ ያህል ቀዳሚዎቹ የብሉይ ኪዳን ስሞች ከሆኑት አንዱ «ኤሎሂም» ነው። ይህ ስም በጣም አጠቃላይ ነው። ለእውነተኛ አምላክ ብቻ ሳይሆን ለሌሎች አማልክትም ጭምር አገልግሎአል (ዘፍ. 31:30፤ ዘጸ.12:12)። ሁለተኛው «ጀሆቫ» ነው። ይህ ስም አርቲፊሻል ነው። ሦስተኛ ደግሞ «አዶናይ» ነው። ይህ ስም በአራቱም የዕብራይስጥ ተነባቢዎች ምትክ የገባ ደግሞ አሉ (ዘፍ. 14:22፤ 21:33፤ 17:1፤ 22:14፤ ዘጸ.17:15፤ መሳ.6:74፤ 1ኛሳመ. 1:3፤ ዘጸ. 31:13፤ መዝ. 23:1፤ ኤር. 23:6፤ ሕዝ. 48:35፤ መሳ. 5:3፤ ኢሳ. 1:4)። ያህላይ የሚል ስም በዕብራይስጥ አራት

ተነባቢዎች ማለትም ያህላይ ቫ'ጎ' (YHWH) ብቻ ነበሩት። ያለ አናባቢዎች ደግሞ ይህን ማንበብ ስለማይቻል የመጽሐፍ ቅዱስ ምሁራን አናባቢዎችን ጨምረው ያህላይ (YaHWeH) ተብሎ እንዲነበብ አድርገዋል። አናባቢዎቹ በእንግሊዝኛ ግልጽ ናቸው። ኤ እና ኢ ናቸው።

አይሁድ ለእግዚአብሔር ስም ማለትም ለያህላይ ከፍተኛ አክብሮት ስለ ነበራቸው ያህላይ ብለው ከመጥራት «አዶናይ» የሚለውን ይመርጡ ነበር።

ያህላይ የሚል ስም የተገለጠው በእግዚአብሔር በራሱ ነው (ዘጸ.3:14)፤ «ያለና የሚኖር እኔ ነኝ»። ይህ ስም በሌሎች ክፍሎችም ተጠቅሶአል (ዘጸ. 6:1-8፤ 20:1፤ ዘሌዋ.11:44-45፤ ዘፍ.6:3-7፤ ኢሳ. 53:1-5፤6:10)። ያህላይ የሚል ስም በአይሁድ እንዳልተሰየመ ከዚህ መረዳት እንችላለን። ያህላይ የሚል ስያሜ በብሉይ ኪዳን ውስጥ ብቻ ሳይሆን በአዲስ ኪዳንም ውስጥ አለ። ኢየሱስ ራሱ በዘፀ. 3:14 ላይ ያለውን የእግዚአብሔርን ስም ከራሱ ጋር አገናኝቶታል (ዮሐ.8:58)። ይህ ደግሞ ኢየሱስ ራሱ ያህላይ እንደ ሆነ ያሳያል። የብሉይ ኪዳን ያህላይ በአዲስ ኪዳን በግሪክ ኩሪዮስ (Κυριος) ጌታ (Lord) በሚል ስም ተተክቶአል (ዮሐዋ.2:36፤ ሮሜ 14:9)፤ «የብሉይና የአዲስ ኪዳን መሠረታዊ የእምነት አቋም የተመሠረተው በአብ እና በወልድ ያህላይ መሆን ላይ ነው»³⁸ (ዘጸ. 6:4-6፤ ሮሜ 10:9፤ 1ኛቆሮ. 12:3፤ ፊልጵ.2:11)። ያህላይ የሚል ስም በእውነተኛው ስም ምትክ የገባ ሳይሆን የእግዚአብሔር የግል ስሙ ነው።

ዘፍጥረት 2:2

ዘፍ. 2:2 ላይ፤ «እግዚአብሔር ዐረፈ» የሚል ሐሳብ የእግዚአብሔርን መድከም ያመለክታል። በርግጥ የአማርኛው ቃል ዐረፈ እና የእንግሊዝኛው «rest» ያላቸው ትርጉም ተቀራራቢ ነው። ዕረፍት ካለ፤ መድከም አለ። የእግዚአብሔርን ዕረፍት ስንመለከት ግን ከዚህ የተለየ ነው። እግዚአብሔር ለመፍጠር ያስባቸውን ነገሮች በሙሉ ከፈጠራቸው በኋላ የመፍጠር ሥራውን ማብቃቱን የሚያመለክት ቃል እንጂ ደክሞት ሌሎች ነገሮችን ለመፍጠር እንደ ሰው ኃይል ለመሰብሰብ ተኛ የሚለውን ሐሳብ አያመለክትም። የሆነ ሆኖ ቁርካን እግዚአብሔር ፍጥረትን በስድስት ቀን ውስጥ ፈጥሮ አልደከመውም ነበር ስለሚል፤ «ዐረፈ» ከሚል ከመጽሐፍ ቅዱስ በላይ ልክ መሆኑን አመልካች አይደለም።

ምዕራፍ ሦስት

በዚህ ክፍል በኢየሱስ ማንነት ዙሪያ የተነሡትን ነጥቦች በጥቂት ከተመለከትን በኋላ ጠለቅ ወዳለ ውይይት እንገባለን።

ዶ/ር ሙሐመድ እንደሚሉት፡ «በኢየሱስ ማንነት ላይ አዲስ ኪዳን የጠራ አቋም የለውም። አራቱ ወንጌሎች ኢየሱስን የእግዚአብሔር ልጅ፣ የዳዊት ልጅ፣ የአብርሃም ልጅ፣ የማርያም ልጅና የዮሴፍ ልጅ ብለው ይጠራሉ። ኢየሱስ ከማርያም በተአምራዊ መንገድ የተወለደና በእግዚአብሔር የተፈጠረ ነው። በሉቃስ ኢየሱስ የዮሴፍ ልጅ ነው። በሉቃስ መሠረት የእግዚአብሔር ልጅ አዳም ነው (3፡7)። ኢየሱስ ወድቆ ስለ ጸለየ አምላክ አይደለም (ማቴ.26፡39)። ኢየሱስ የሰው ሐረግ እስከ ተሰጠው ድረስ የእግዚአብሔር ልጅ ሊሆን አይችልም። ክርስትና፣ አዳም በሠራው ንጡኦት ክርስቶስ ሞቷል» ይላል። ወንጌሎች ኢየሱስን እንደ ነቢይ ያቀርባሉ (ሉቃ.7፡16፤ ማቴ.21፡11)፤ ኢየሱስም የሰው ልጅ ነኝ ይላል (ማቴ.17፡22፤ 18፡11)፤ ቤተ ክርስቲያን ግን አምላክ ታደርገዋለች። ኢየሱስ አናጺ ነበር። የወንጌል ጸሐፊዎች የኢየሱስን ከ12-30 ዓመታት ጀምሮ ያለውን የሕይወት ታሪክ አልዘገቡም ወይም ቤተ ክርስቲያን ዘገባውን አውጥታ ጥላለች። ክርስትና ኢየሱስ ሁለት ባሕርያት እንዳሉት ይናገራል። ኢየሱስ አምላክ የሆነው በ325 ዓ.ም በተደረገው አብላጫ የድምፅ ብልጫ ውሳኔ ነው። ቤተ ክርስቲያን ለኢየሱስ ፈጣን የሆነ ሹመት ወይም የደረጃ እድገት ሰጥታዋለች። ኢየሱስ አልተሰቀለም። ወንጌላት ኢየሱስ ከፈቃዱ ውጭ መሰቀሉን ያሳያሉ።»

በአጠቃላይ ሁሉም ነገር ያነጣጠረው በኢየሱስ ማንነት ላይ መሆኑን እናያለን። ስለዚህ የኢየሱስን ማንነት በጥቅሉ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ መመርመር ይኖርብናል። በምዕራፍ ሁለት ላይ ኢየሱስ ራሱ ከሥላሴ አካሎች አንዱ እንደሆነ ተመልክተናል። ለዚህም ደግሞ በቂ የሆኑ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መረጃዎች እንዳሉ ጭምር ተገንዝበናል። ይሁንና የኢየሱስን የእግዚአብሔር ልጅነት በተመለከተ በምዕራፍ ሁለት በሰፋት ስለዳሰሱሆኝ፣ አሁን ደግሜ ነጥቡን አላነሣውም። በሙስሊሞች ዘንድ እግዚአብሔር በአንድነቱ ብቻ ስለሚታወቅ፣ የኢየሱስ ክርስቶስ መለኮታዊነት ተቀባይነት የሌለው ነገር ቢሆንም፣ መጽሐፍ ቅዱስ ፈጽሞ በማያሻማ መልኩ የክርስቶስን አምላክ መሆን አስቀምጦታል። ዶ/ር ጋይዝለርና ዶ/ር ሳሌብ ስለ ክርስቶስ አምላክነት ሲናገሩ እንዲህ ብለዋል፡ «አዲስ ኪዳንን ለሚያነብ ለማንም ቢሆን የክርስቶስ አምላክነት ካልታየው ደመና በሌለበት በብራ ቀን ፀሐይን ማየት አልቻልሁኝም እንደሚል ሰው መሆን ማለት ነው።»³⁹

የክርስቶስን ማንነት በብሉይና በአዲስ ኪዳን መመልከት ይቻላል። አዲስ ኪዳን የብሉይ ኪዳን ተስፋዎች መደምደሚያ በመሆን የክርስቶስን ማንነት በግልጽ አስቀምጦታል። በአራቱም ወንጌሎች ክርስቶስ የዳዊት ልጅ የተባለበት ምክንያት እግዚአብሔር መሲሕ ከዳዊት ቤት እንደሚመጣ ስለ ተናገረ ነው (2ኛሳሙ.7፡12፤ ማቴ. 1፡1)። ክርስቶስ የአብርሃም ልጅ የተባለበት ምክንያት ደግሞ የአብርሃም ዘር ስለ ሆነ ነው (ዘፍ.12፡1-3 እና 22፡18 ማቴ.1፡1 እና ገላ.3፡16)። ክርስቶስ የዮሴፍና የማርያም ልጅ ተብሎአል፤ ለዚህም ምክንያቱ ምንም እንኳ ክርስቶስ የሥጋ አባት ባይኖረውም የተወለደው ከማርያም መሆኑ ነው። በሌላ አነጋገር ዮሴፍ ለኢየሱስ እንደ እንጆራ አባቱ ሊቆጠር ይችላል። በዚህ ላይ በመመርኮዝ ኢየሱስ የማርያምና የዮሴፍ ልጅ ሊባል የማይችልበት ምክንያት የለም (ማቴ. 1፡18-20፤ ሉቃ. 1፡35)። ኢየሱስ የተለያዩ ሰዎች ልጅ መባሉ በራሱ ምክንያት ስላለው፣ ከዚህ የተነሣ መጽሐፍ ቅዱስ የጠራ አቋም የለውም ሊያስብለን ይችላል የሚል እምነት ሊኖረን አይገባም።

ለምሳሌ አትሌት ኀይሌ ገብረ ሥላሴ ወደ አሜሪካን አገር ሄዶ በማራቶን ውድድር ቢያሸንፍ ጀግናው የአፍሪካ ልጅ፣ የኢትዮጵያ ልጅ፣ የአሰላ ልጅ (የትውልድ ቀዬው) ሊባል ይችላል። እንግዲህ ይህ ከየት መጥቶ ነው በኀይሌ ልጅነት ላይ ሰው ምንም የጠራ አቋም የለውም የሚያስብለው? ምክንያቱም ኀይሌ የአፍሪካ፣ የኢትዮጵያና የአሰላ ልጅ ለተባለው በቂ የትንተና ሐሳብ ስላለ ነው። የክርስቶስም ከዚህ የተለየ አይሆንም። የወንጌል ጸሐፊዎች የክርስቶስን ልጅነት በተለያየ መንገድ የተጠቀሙት ከዐላማቸው አኳያ ነው። ለምሳሌ ማቴዎስ «የዳዊት ልጅ፤ የአብርሃም ልጅ» በማለት ወንጌሉን የጀመረው እግዚአብሔር ለእስራኤላውያን የገባላቸውን ቃል ኪዳን በክርስቶስ መፈጸሙን ለማረጋገጥ ፈልጎ ነው።

ኢየሱስ ለሙስሊሞች ቁርኣን እንደሚያረጋግጥላቸው ከማርያም በተአምራዊ መንገድ የተወለደ ነው (ሱራ.19፡16-21፤ 3፡37-47)። ሆኖም ክርስቶስ በእግዚአብሔር ተፈጥሮአል ብሎ ወይም ደመገብ የእስልምና እና የክርስትና ሃይማኖቶች እንዲጋጩ ያደርጋቸዋል። የእስልምና ሃይማኖት በቁርኣን ምስክርነት መሠረት ክርስቶስ ከማርያም መወለዱን ብቻ ሳይሆን ከመወለዱ በፊት ክርስቶስ ማን ነበር? የት ነበር? የሚል ነገር ማንሣት ይኖርበታል። መጽሐፍ ቅዱስ ለእነዚህ ወሳኝ ለሆኑ ጥያቄዎች በማያዳግም ምላሽ ይሰጣል። ክርስቶስ ከመወለዱ በፊት ከአብ ጋር ነበር (ዮሐ. 1፡1-3፤ 8፡58፤ 17፡5፤ ቆላ. 1፡15-17፤ ሉኦ.22፡13፤ ዕብ. 1፡10)። ክርስቶስ ዘላለማዊ ስለ ሆነ ፈጣሪ ነው። በተአምራዊ መንገድ ስለ ተወለደ ተፈጥሮአል ማለት

አንችልም። ምክንያቱም በዘላለማዊነቱና በፈጣሪነቱ ክርስቶስ ራሱ አምላክ ነው። ጀን ፍሬም እንደ ተናገሩት «እኛ ግዴታ ያለብን መጽሐፍ ቅዱሳዊ እውነትን ብቻ ማመን ሳይሆን በመጽሐፍ ቅዱሳዊውም ምክንያቶች ጭምር ማመን አለብን»⁴⁰

እንግዲህ ኢየሱስ መጸለዩ መለኮታዊነቱን ማጣቱን ሳይሆን ፍጹም ሰው ጭምር ከመሆኑ የተነሣ የሰው ባሕርይ መላበሱን ያመለክታል። ለኢየሱስ የዘር ሐረግ መኖሩ የሚያመለክተው ክርስቶስ ሰብአዊነትን ለመላበስ የዘር የሰው ሐረግ ሊኖረው እንደሚገባው ነው። የክርስቶስ የዘር ሐረግ ደግሞ የእስልምና ሃይማኖት በቁርኣን እንደሚያስተምረው በማርያም ብቻ ተወስኖ የሚቀር ሳይሆን፤ ከዚያም አልፎ ወደ አብርሃምና ጻዊት ይዘልቃል (ዘፍ.31:15፤ 12:1-31 1ኛሳመ.7:15)። ክርስቶስ ደግሞ የሰው ዘር ሐረግ ስላለው አምላክ ሊሆን አይችልም ማለት አይቻልም። ምክንያቱም ክርስቶስ ከመጀመሪያውኑ አምላክ ነውና። ስለዚህም ቤተ ክርስቲያን ለኢየሱስ ሹመት ወይም የደረጃ እድገት ሰጥታለች የሚል የዶ/ር ሙሐመድ አመለካከት የእግዚአብሔር ቃል ከሆነው ከመጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት ጋር ፈጽሞውኑ አብሮ ስለማይሄድ ተቀባይነት አይኖረውም። መጽሐፍ ቅዱስ በየትም ስፍራ ቢሆን ቤተ ክርስቲያን ለኢየሱስ የሌለውን የሹመት ማዕረግ እንዳጎናጸፈችው የሚናገር ክፍል የለም። ሥልጣኑም የላትም። መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል እንደ መሆኑ መጠን ክርስቶስ ያለውን ተፈጥሮ በግልጽ ያስቀምጠዋል። ይህን ማመን ደግሞ በራሱ ወንጀል አይደለም፤ እውነት ነውና። ክርስቶስ አምላክ የሆነው በ325 ዓ.ም በተደረገው በኒቂያ (Nicea) ጉባኤ ሳይሆን፤ በዚህ ጉባኤ የቤተ ክርስቲያን መሪዎች የክርስቶስን ባሕርይና ማንነት በተመለከተ በእግዚአብሔር ቃል በመመርኮዝ ትክክለኛውን ነገር የተረዱበት ጊዜ ነው። ሌላው በዶ/ር ሙሐመድ የተነሳው ነጥብ «የወንጌል ጸሐፊዎች የኢየሱስ ክርስቶስን ከ12-30 ዓመታት ጀምሮ ያለውን የሕይወት ታሪክ አልዘገቡም። ወይም ቤተ ክርስቲያን ዘገባውን አውጥታ ጥላለች» ብለዋል። እንግዲህ እዚህ ላይ ብዙ መወያየት ይቻላል። ነገር ግን የወንጌል ጸሐፊዎች የኢየሱስ ክርስቶስን ከ12-30 ዓመት ያለውን ታሪክ አለመዘገባቸው በወንጌላት ተአማኒነት ላይ የሚያመጣው አንዳችም ለውጥ አይኖርም። ለምሳሌ ኢየሱስ ክርስቶስ ገና በ12 ዓመቱ በቤተ መቅደስ ውስጥ ከመምህራን ጋር ያደርግ በነበረው ውይይትና በማስተዋሉ እንደተደነቀ በሉቃስ ወንጌል 2:41-47 እናነባለን። በተጨማሪም ኢየሱስ ክርስቶስ አገልግሎቱን ሲጀምር ዕድሜው ሠላሳ አመት ያህል ነበር (ሉቃስ 2:23)። ይህን አላብ በተመለከተ የጠፉ የኢየሱስ ዓመታት (The Lost Years of

Jesus) የተነሱትን ኢ-መጽሐፍ ቅዱሳዊ ክርክሮች ዳግለስ ግሩታይስ በመጽሐፋቸው ውስጥ «Jesus In An Age of Controversy» በሚለው በጥሩ ዓይነት መልኩ በምዕራፍ 7 ዳስሶአቸዋል። በመጽሐፋቸው ውስጥ ካነሷቸው አስደናቂ ነጥብ መካከል በ1894 ሩሲያዊው ጋዜጠኛ ኢንትር ኒኮላስ ኖቶቪች (Enter Nicholas Notovitch) «የማይታወቀው የኢየሱስ ሕይወት» በሚል ባሳተመው መጽሐፉ ውስጥ ኢየሱስ ጠፉ በተባሉ አመታት ማለትም ከ13-29 ዓመት ባለው ጊዜ ከጥንቷ ፍልስጥኤም (Palestine) ወደ ምሥራቅ ተጉዞ የሒንዱይዝም ትምህርት ተምሮ እንደነበረ አብዛኛውን ጊዜውን እዚያ እንዳሳለፈ እና በ29ኛው አመት ወደ ፍልስጥኤም ተመልሶ እንደሞተ ይናገራል። «የማይታወቅ የኢየሱስ ሕይወት» የሚለው መጽሐፍ 14 ምዕራፎችን ያካተተ ሲሆን ፍጹም ወንጌላት ከሚነግሩን ኢየሱስ ጋር የሚስማማ ሐሳቦችን ያልያዘ የሚታረን ነገር የያዘ ነው። ይህን አላብ በአብዛኛው የሚደግፉት የወንጌላትን ተዓማኒነት የማይቀበሉ ለዘብተኛ (ሊብራሎች) ናቸው። ለምሳሌ ይህ መጽሐፍ ኢየሱስን አሳ ይለዋል። ይህ አሳ ተአምራት ለመሰራት እውቀቱን ያገኘው ከሒንዱ አስተማሪዎች ነው፤ ሆኖም ግን የሰራው ተአምራት ምን እንደሆነ አይታወቅም። ሌላው ደግሞ የኢየሱስ ክርስቶስ ሞት ራሱ የጀግና ሞት እንጂ የአዳኝ ሞት እንዳልሆነ የሚያተኩር ነው። እንግዲህ በዚህ ዙሪያ ብዙ ማለት ይቻላል። በአጭሩ ግን ይህ አላብ ፈጽሞውኑ ከመጽሐፍ ቅዱስ ጋር አብሮ የማይሄድ የክህደት ትምህርት ነው። ዶ/ር ሙሐመድ እንደምንጭ የሚጠቅሷቸው ሰዎችና ስራዎቻቸው በክርስትና እምነት ያልተደገፉ በመሆናቸው የኢየሱስ ክርስቶስ ታሪክ ከ12-30 ድረስ አልተዘገበምና ስለዚህ ወንጌላት ተቀባይነት የላቸውም ማለታቸው ከእውነት የራቀና አሳማኝም አይደለም። ግሩታይስ የሉቃስ ወንጌል ጠቅሰው እንዳሉት በእነኚህ ዓመታት ኢየሱስም ደግሞ በጥበብና በቁመት በሞገስም በእግዚአብሔርና በሰው ፊት ያድግ ነበር (ሉቃስ 2:52) ገጽ 120።

የኢየሱስ ስቅለት

የእስልምና ሃይማኖት ከማይቀበለው ነገር አንዱ የክርስቶስን ስቅለት ነው። ይህ ሐሳብ በቁርኣንም የተደገፈ ነው (ሱራ 4:157-158)። ዶ/ር ጋይዝለር እና ዶ/ር ሳሌብ፤ «ለእስልምና መልስ መስጠት» በሚል መጽሐፋቸው ውስጥ ሙስሊሞች በክርስቶስ ስቅለት አለማመናቸው በሁለት ዋና ዋና ሥነ መለኮታዊ ሐሳቦች ላይ እንደሚያተኩር ተናግረዋል። እነርሱም «ሉዓላዊነት» ወይም (sovereignty) እና «ፈጽሞ በገጢአት መውደቅ» (depravity) ናቸው። የመጀመሪያውን ሐሳብ በተመለከተ፤ «እግዚአብሔር በሁሉን

ገዥነቱ ክርስቶስን ከጠላቶቹ እጅ ያድነዋል እንጂ እንዴት መከራ ሊደርስበት ዝም ይለዋል» ይላሉ። ሁለተኛውን ሐሳብ በተመለከተ፤ «ደግሞ ማንም ሰው ሲወለድ ያለ ኅጢአት ነው የተወለደው። ከአዳም ኅጢአት የተነሣ የሰው ዘር በሙሉ ኅጢአተኛ ሊሆን አይችልም» የሚል ነው። የሰውን ሁኔታ በተመለከተ መጽሐፍ ቅዱስ ግልጥ የሆነ ነገር ያስተምረናል። እግዚአብሔር ሰውን ከፈጠረ በኋላ በከብር ስፍራ አስቀመጠው (ዘፍ.2:15)። መጀመሪያ የፈጠራቸው ሰዎች አዳምና ሔዋን ካለመታዘዝቸው የተነሣ በኅጢአት ወደቁ። ውጤቱም ከዕድን ገነት መባረር ነበር (ዘፍ.3:1-24)። ለተፈጠረው ችግር ደግሞ እግዚአብሔር አፋጣኝ የሆነ መፍትሔ ሰጠ (ዘፍ.3:15)።

ጳውሎስ በሮሜ 3:23 ላይ ሲናገር ሰው ሁሉ ኅጢአተኛ ከሆነ የውርስ ኅጢአት የግድ መኖር አለበት፤ ይኸውም በአዳምና በሔዋን ኅጢአት ምክንያት የገባ ነው (ሮሜ 5:12-14)። የእስልምና ሃይማኖት እንደሚያስተምረን ኅጢአት ወደዚህ ዓለም ከመግባቱ በፊት ሰው ያለ ኅጢአት ነበር። ኅጢአት ከገባ በኋላ ግን መጽሐፍ ቅዱስ እንደሚነግረን ከኅጢአት ነጻ የሆነ ሰው የለም። ይህም ሰውን ከእግዚአብሔር ስላራቀው ክርስቶስ መዋት ነበረበት። ከዚህ መረዳት እንደሚቻለው በኅጢአት ለወደቀው ሰው የመዳንን ብርሃን ያዘጋጀው እግዚአብሔር ሉዓላዊ (sovereign) በመሆኑ ነው። ሙስሊሞች የሚያነሡአቸው ሁለቱ ነጥቦች ሉዓላዊነትና ፍጹም ውድቀት (sovereignty and 'depravity') ከእግዚአብሔር ማንነት ጋር ይስማማሉ እንጂ አይጋጩም። በዚህ ሁሉ ግን ሙስሊሞች በክርስቶስ መስቀል ባያምኑም መጽሐፍ ቅዱስ የክርስቶስን ስቅለት ሐቅ በግልጽ አስቀምጦታል። በመጀመሪያ ደረጃ እንኳ ብናይ በብሉይ ኪዳን ስለ መሲሴ የተነገረው በክርስቶስ ተፈጽሞአል (ኢሳ. 53:5-10፤ መዝ.22:16፤ ዳን. 9:26፤ ዘካ. 12:10) - (ማቴ. 4:14፤ 5:17-18፤ 8:17፤ ዮሐ. 4:25-26፤ 5:39)። ክርስቶስ በገዛ አንደበቱ ስለ ሞቱ እንደ ተናገረ መንጌሎች ይነግሩናል (ማቴ.12:40፤ 17:22-23፤ 20:18፤ ማር.10:45፤ ዮሐ.2:19-20፤ ዮሐ.10:10-11)። ስለ ትንሣኤው የተነገሩ ትንቢቶች (መዝ.16:10፤ ኢሳ.26:19፤ ዳን.12:12፤ ዮሐ. 2:19-21፤ ማቴ.12:40፤ 17:22-23)፤ ከዚህም ባሻገር ዮሐ. 19:34 ላይ ኢየሱስ ተወግቶ «ደምና ውኃ» ከጎኑ እንደ ወጣ እናነባለን። «ክርስቶስ ነፍሱን ሰጠ» (ሉቃ. 23:46፤ ዮሐ. 19:30)፤ «የክርስቶስ አስከሬን ተቀብሮአል» (ዮሐ.19:37-42)፤ የኢየሱስ ሞት በጭፍሮች ተረጋግጦአል» (ዮሐ. 19:33)፤ «የክርስቶስ ሞት በኢላጦስ ተረጋግጦአል» ማር. 15:44-45። እስከ አሁን ድረስ የክርስቶስን መስቀል እውነትነት የሚያረጋግጡትን መጽሐፍ ቅዱሳዊ መረጃዎችን ተመልከተናል።

ክርስቶስ ተሰቅሎም እንደ ሆነ በክርስትና አባባል ያለ ፈቃዱ ነው። ምክንያቱም በማቴ. 26:39 ላይ፤ «ኢየሱስ ጽዋው እንዲያልፍለት ጸልዮአል» የሚል ነጥብ በዶ/ር ሙሐመድ ተነሥቶአል። በተጨማሪም ደግሞ ክርስቶስ በደረሰበት መከራ ተዋረደ እንጂ አልከበረም የሚል ነጥብም ተነሥቶአል። የመጀመሪያውን ነጥብ በተመለከተ ክርስቶስ ያለ ፈቃዱ ተሰቅሎ ቢሆን ኖሮ፤ አምላካዊ ክብርናን ትቶ ሥጋ ባልለበሰም ነበር፤ የእግዚአብሔርም ዕቅድ ባልሆነ ነበር (ኤፌ. 1:14)።

ሐዋርያው ጳውሎስ በፊልጵ.2:6 ክርስቶስ ሥጋ ከመልበሱ በፊት አምላክ ነበረ፤ በቁጥር 7-8 ባለው ክፍል ደግሞ ክርስቶስ በዓላማ የሰውን መልክ እንደያዘና እንደ ሞተ እናነባለን። በዮሐ.1:1-18 ደግሞ ክርስቶስ አብን ለዚህ ዓለም ሊገልጥ ሥጋ መልበስ እንደ ነበረበት እናነባለን። ክርስቶስ ለሰው ልጆች ኅጢአት እንደሚሰቀል ሳያውቅ ሥጋ ለበሰ ማለት ስለማይቻል ክርስቶስ በመስቀል ላይ የተሰቀለው በውዴታ እንጂ በግዴታ አልነበረም። ይህ ደግሞ ወደ መጀመሪያው ስለ ክርስቶስ ስብእና ወዳነሣነው ነጥብ ይመልሰናል። ለዚህም ምዕራፍ ሁለትና ሦስትን ይመልከቱ።

ክርስቶስ የጸለየው የጭንቅ ጸሎት ነበር። ክርስቶስ ሰው ከመሆኑ የተነሣ ከመሞቱ በፊት ጸልዮአል። በዚህ ሁሉ ግን የሚያስደንቀው ነገር ቢኖር ክርስቶስ የራሱን ፈቃድ ሳይሆን የአባቱን ማስቀደሙ ነው (ማቴ. 26:39፤ ማር. 14:36፤ ሉቃ. 22:42)። በአጠቃላይ የክርስቶስ ጸሎት ስቅለቱን መጥላቱን ሳይሆን፤ የሚያሳየን ስብእናውን ብቻ ነው። ተገዶም ክርስቶስ እንዳልተሰቀለ ማወቅ የምንችለው የአባቱን ፈቃድ በማስቀደሙና በዚያው መሠረት በመስቀሉና በመሞቱ ነው። ሁለተኛውን ነጥብ ስንመለከት ደግሞ የክርስቶስ ሞት ራሱ በመከራ ውስጥ የሚያሳልፍ ነው። ክርስቶስ ከመሞቱ በፊት በአገልግሎት ዘመኑ ስድብን ንቀት ፤ መገለል፤ መጠላትና የመሳሰሉ ሌሎች ነገሮች ተፈራርቀውበታል።

ከሁሉም ነገር በላይ የመጨረሻ የክርስቶስ ሞት ራሱ የመስቀል ነበር። የክርስቶስን ሞት ልዩ የሚያደርገው አንድ ነገር ቢኖር ክርስቶስ የሞተው እጅጉን አሳፋሪ የሆነ ሞት መሞቱ ነው። ይኸውም «የመስቀል ሞት»። ኅጢአተኛውን ሰው ሊያድን ክርስቶስ መከራ መቀበል ነበረበት (ፊልጵ. 2:9-11፤ ዮሐ. 2:36)። ለክርስቶስ መከራ የሚገባው ነገር ነበር (1ኛኢጥ. 2:24)። ለክርስቶስ መከራ አዲስ አልነበረም (ማር. 10:32-34)። ስለዚህ የእስልምና ሃይማኖት የክርስቶስን መከራ እንደ ውርደት ማየቱ ተገቢ አይመስለኝም። ዶ/ር ጋይዝለርና ዶ/ር ሳሌብ በጻፉት መጽሐፍ ውስጥ የሙሐመድ

የሕይወት ታሪክ ዘጋቢ ሄይካል (Haykal) ስለ ነቢዩ ያለውን እንዲህ በማለት አስቀምጦዋል፤ «ለምሳሌ እሱ የሚያስታውሰው የ(ታጂፍ) <Tagif> ጎሣ የነቢዩን ጥሪ ብቻ ሳይሆን ሊደመስሱ የሞከሩት አገልጋዮቻቸውንም ጭምር በመላክ ነቢዩን እንዲሰድቡትና ከከተማም እንዲያስወጡት አድርገዋል። በዚያን ጊዜም ነቢዩ ሸሽቶ በጉድጓድ አጠገብ ተሸሸገ።»⁴¹ በነቢዩ ሙሐመድ ላይ መከራ ከደረሰ በክርስቶስ ላይ መድረሱ ለምን እንደሚለይና የሚገንቡት ምክንያት ከቶ አይታዩኝም። በመስቀል ላይ የተሰቀለው ክርስቶስ ራሱ እንጂ ክርስቶስን የሚመስል ሌላ ሰው አይደለም። ክርስቶስ መስቀሉና መሞቱ እውነት ከሆነ ከሞት ለመነሣቱስ ምን ማረጋገጫ ይኖረናል?

በክርስቶስ ከሞት መነሣት ከማመናችን አስቀድመን መሞቱን ማመን አለብን። ሙስሊሞች ደግሞ በክርስቶስ ሞት ከቶውኑ ስለማያምኑ የክርስቶስ ትንሣኤ እንደ ማንም ሰው ወደ ፊት ይኖራል እንጂ ከዚህ ቀደም አልሆነም የሚል እምነት አላቸው። መጽሐፍ ቅዱስ ግን ክርስቶስ መስቀሉን እንደሚያረጋግጥልን ሁሉ ትንሣኤውንም በርግጠኝነት ይናገራል። ይህን በተመለከተ አጠር ባለ መልኩ የተወሰኑ ነጥቦችን እንመልከት፡-

1. የኢየሱስ መቃብር ባዶ እንደ ሆነ ተረጋግጦአል (ማቴ. 28:5-6፤ ማር. 16:1-6፤ ዮሐ. 20:5-7፤ 11-12)።
2. ኢየሱስ ለሴቶቹና ለደቀ መዛሙርቱ ታይቷል (ማቴ. 28:9-10፤ 16-17፤ ሉቃስ 24፤ ዮሐ. 20:13-20፤ 1ኛቆሮ. 15:3-8)።
3. ሐዋርያት ስለ ትንሣኤው መስከረዋል (ዮሐዋ. 2:22-24፤ 1ኛቆሮ. 15:1-57፤ 2ኛጢሞ. 2:8)።
4. ኢየሱስ ስለ ትንሣኤው መስከረአል (ራዕይ 1:18)። የክርስቶስን ከሞት መነሣት እውነትነትና አስፈላጊነት በተመለከተ ዶ/ር ፌቪ ዘካሪያስ በቴፕ አገልግሎታቸው «ትርጉምን መፈለግ» በሚል ርእስ ሥር በሰጡት ትምህርት የሰጡት ማጠቃለያ የሚደነቅ ነው፤ «ክርስቶስ ከሞት ካልተነሣ ፍርድ ፌዝ ሆኗል፤ ፍቅር ፌዝ ሆኗል፤ ትርጉም ፌዝ ሆኗል።»⁴²

ደኅንነት (ድነት)

ክርስቲያኖች እንደሚያምኑት ደኅንነት (ድነት) የሚገኘው በሥራ ሳይሆን፤ ክርስቶስ በመስቀል ላይ ባደረገው ነገር ብቻ ነው። መዳን በክርስቶስ ብቻ ነው (ሐዋ. 4:12፤ ሮሜ 10:9-10)። ደኅንነት (ድነት) በጸጋ እንጂ በሥራ ውጤት አይደለም (ኤፌ. 2:8)። መልካም ሥራ መሥራት ያለብን ለመዳን ሳይሆን የዳንን ሰዎች መሆናችንን ለማሳየት ነው (ያዕ. 2:14-26)። እዚህ ላይ የያዕቆብን አመለካከት በጥንቃቄ ካልተከታተልን በሥራ መዳን ይቻላል ወደሚል ድምዳሜ ሊያመራን

ይችላል። ነገር ግን የያዕቆብ ክርክር ሥራ ያድናል ሳይሆን መልካም ሥራ የዳኑ ሰዎች መለያ ነው የሚል ነው። የተፈጠርነውም ለመልካም ሥራ ነው (ኤፌ. 2:10)። የድነት በር አንድ ነው፤ እርሱም ክርስቶስ ነው (ዮሐ. 14:6)።

የክርስቶስ ባሕርያትና ምክንያቶቻቸው

እስካሁን ድረስ በተደረጉ ገለጻዎች የኢየሱስን ማንነት በተመለከት በቂ ባይሆኑም እንኳ ዋና የሆኑ ነጥቦች ተዳስሰዋል። አሁን ግን ሰፊ ባለ መልኩ የኢየሱስን ባሕርያት ከመጽሐፍ ቅዱስ እንመለከታለን። የክርስትና እምነት ማእከላዊ ጭብጥ ምንድን ነው ቢባል ራሱ ክርስቶስ ነው። ከክርስቶስ ማንነት በላይ ባሕርያቱ አነጋጋሪ ናቸው። ከዐላማዬ አንጻር በታሪክ ውስጥ የተነሡትን ክርክሮች በሙሉ ላነሣቸው አልወድም፤ በአጭሩ ግን ክርስቶስ ምን ዐይነት ባሕርያት ነበሩት የሚለውን ነጥብና ዐላማውን ጭምር እንመለከታለን።

ክርስቶስ አምላክ የሆነው ከተሠግዖቱ (incarnation) በኋላ ሳይሆን ከዚያም ቀደም ዘላለማዊ ነው። የክርስቶስን ቅድመ ህልውና ስንመለከት አምላክነቱ ግልጽ ነው (ሚክ. 5:2፤ ኢሳ. 9:2፤ ዮሐ. 8:58 - ዘጸ. 3:14-15፤ ቆላ. 1:16)።

ለአንዳንዶች ክርስቶስ የተፈጠረ ሲሆን እስከ ዛሬ ድረስ በምድር ላይ ከኖሩ ሰዎች ሁሉ የሚበልጥና በቃላት ሊገለጽ ከሚቻለው በላይ ልዩ ነው እንጂ አምላክ አይደለም። ኢየሱስ ከራሱ አፍ አውጥቶ፤ «እኔ እግዚአብሔር ነኝ» ያለበት ቦታ የለምና አምላክ ሊሆን አይችልም የሚለው የክርስትናን እምነት የማይቀበሉ ሰዎች አመለካከት እውነት ይሆንን? እስቲ ወደዚህ ጉዳይ እናምራ።

የክርስቶስ መለኮትነት

ክርስቶስ ከእግዚአብሔር አብ ጋር እኩል መሆኑን ከራሱ ንግግሮች መደምደም እንችላለን። ዮሐ. 5:18 ላይ አይሁድ ተነሥተውበት የነበረው ስለ ሰንበት ሳይሆን ራሱን ከእግዚአብሔር ጋር በማስተካከሉ ነበር። ለአይሁድ «ልጅ» የሚለው ቃል የሚያመለክተው የበታችነትን ሳይሆን እኩልነትን ነው። ዮሐ. 10:30 ላይ፤ «እኔና አብ አንድ ነን» ይላል፤ ይኸውም አብ መሥራት የሚችለውን ሁሉ ወልድም ደግሞ እንደዚያው ይሠራዋል ማለት ነው። ማቴ. 26:63-64 ላይ የክርስቶስ ሥልጣን ተገልጦአል። ፊልጵ. 2:6 ላይ ክርስቶስ በእግዚአብሔር ቅርጽ (μορφή) ይኖር እንደ ነበር እናያለን። የግሪኩ ቃል «ሞርፌ» ክርስቶስ ከእግዚአብሔር በምንም እንደማያንስ ያመለክታል። ሮሜ 9:5 ላይ፤ «ክርስቶስ የተባረከ አምላክ ነው» ዮሐ.

1:1 ላይ ክርስቶስ ሥጋ ከመልበሱ በፊት በአብ ዘንድ እንደ ነበረ፤ ከዚያም ባሻገር ራሱ እግዚአብሔር እንደ ነበረ ይታያል።

«ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν, καὶ θεὸς, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος οὐτός ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν»

በመጀመሪያ ቃል ነበረ፤ ቃልም በእግዚአብሔር ዘንድ ነበረ፤ ቃልም እግዚአብሔር ነበረ። ይህ በመጀመሪያው በእግዚአብሔር ዘንድ ነበረ። የብሉይ ኪዳንን ብቸኛውን የእግዚአብሔርን ስም ያህዌ (YHWH) አመልካች ቃል ነው። «ኔታ» (κύριος) ክርስቶስ ያህዌ እንደ ሆነ ያሳያል (ሉቃስ 2:11፤ ዮሐ. 20:28፤ ዮሐ. 10:36፤ 1ኛቆሮ.2:8፤ ፊልጵ. 2:11)። ክርስቶስ ራሱ ያህዌ ነው።

ክርስቶስ በሥራው አምላክነቱን አሳይቶአል (ማር. 2:1-12)፤ ኅጢአትን ይቅር ብሎአል። ክርስቶስ አምላክ ባይሆን ኖሮ የሌላ ሰውን ኅጢአት ቀርቶ ራሱም በኅጢአት በተገኘ ነበር። ኅጢአትን ይቅር ለማለት ይቅር ባዩ ከኅጢአት ጋር ምንም ዐይነት ንክኪ ሊኖረው አይገባም። ከአምላክ በስተቀር ይህን ማድረግ የሚችል የለም። ክርስቶስ ኅጢአትን ይቅር በማለቱ አምላክነቱን አረጋግጣል። ዮሐ. 2:27 ላይ «ክርስቶስ የመፍረድ ሥልጣን አለው»፤ ዮሐ. 15:26 ክርስቶስ አጽናኝ የሆነውን መንፈስ ቅዱስን እንደሚልክ ተናግሮአል። ሕይወት የሚገኘው ክርስቶስን በመስማት ነው (ዮሐ.5:25)። ክርስቶስ ከሁሉ በፊት ነበር (ቆላ.1:16-17)። ክርስቶስ የአብ ነጸብራቅ ነው (ዕብ.1:3)። በሌላ አነጋገር ክርስቶስ ከአብ ጋር በባሕርይና በተፈጥሮው እኩል ነው። ይህም ደግሞ አምላክነቱን ቁልጭ አድርጎ ያስቀምጠዋል። ኢየሱስ የዓለም ፈራጅ ነው (ዮሐ. 17:31)። ይህ የሚያሳየን ሁሉም ነገር በክርስቶስ ሥር እንደ ሆነ ነው። ክርስቶስ ግን በዓለም ሥር አይደለም፤ ስለዚህም በአምላክነቱ የዓለም ፈራጅ ነው። የክርስቶስ አምላክነት በባሕርያቱም ጭምር ተረጋግጦአል። በሰማይና በምድር ሥልጣን ያለው ኢየሱስ ነው (ማቴ. 28:18)፤ ክርስቶስ የሰውን ሐሳብ ሳይነገረው ያውቃል (ማቴ. 2:8፤ ዮሐ.1:48)።

ክርስቶስ በሁሉም ስፍራ ይገኛል (ማቴ.18:20፤ ኤፌ.1:23)። ሌሎች ሰዎች ስለ ክርስቶስ ማንነት የመሰከሩአቸው ነጥቦች ደግሞ የክርስቶስን አምላክነት ያንጸባርቃሉ። ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ ነው (ማቴ. 14:33)። ኢየሱስ በጌትነቱ ስግደት ይገባዋል (ፊልጵ.2:10-11፤ ዕብ.1:6)፤ ኢየሱስ ከሥላሴ አካሎች አንዱ ነው

(ማቴ.28:19፤ 2ኛቆሮ.13:14)። የብሉይ ኪዳን ትንቢቶች በክርስቶስ ተፈጽመዋል (ሉቃስ 1:76፤ ሚል.3:1፤ ሮሜ 10:13፤ ኢዩ.2:32)። በጥቅሉ በብሉይ ኪዳን ክርስቶስ የሚታወቀው በአምላክነቱ ነው።

እስከ ዛሬ በምድር ከኖሩ ሰዎች ሁሉ ይልቅ ክርስቶስ ልዩ መሆኑን ቁርካን ይናገራል።

1. ክድንግል ተወልዶአል (ሉራ19:16-35)፤
2. መሲሕ ነው (ሉራ 4:171)፤ ቁርካን መሲሔ ማን እንደ ሆነ አይናገርም፤ ስለዚህ የመጽሐፍ ቅዱስ መሲሕ መሆን አለበት። ይህ ከሆነ ደግሞ አዳኙ ኢየሱስ ነው።
3. ከእግዚአብሔር ዘንድ የነበረ መንፈስ ነው (ሉራ 4:171)፤
4. የእግዚአብሔር ቃል ነበረ (ሉራ 4:171)፤ ከመጽሐፍ ቅዱስ ቃል ጋር ይገናኛል (ዮሐ. 1:1-14)፤
5. ያለ ኅጢአት ነበረ፤ ለምሳሌ፦ ሌሎች አምላኮችና ሰዎች ሁሉ ኅጢአት ሲገኝባቸው ኢየሱስ ግን ኅጢአት አልተገኘበትም።
6. የዓለም ብርሃን ነው (ሉራ 3:45)፤
7. ወደ ሰማይ ዐርጓል (ሉራ 4:158)፤
8. በዓለም ላይ ሊፈርድ ይመጣል (ሉራ 43:61)።⁴³

ቁርካን ራሱ ስለ ክርስቶስ ይህን ያህል ከመሰከረ እስልምና ባይቀበለውም እንኳ በቁርካን ውስጥ ስለ ክርስቶስ የተባሉ ነገሮች አምላክነቱን ያንጸባርቃሉ።

እስከ አሁን ድረስ ከተዘረዘሩት ነጥቦች መረዳት እንደሚቻለው የክርስቶስ አምላክነት ግልጽ ነው። በዚሁ ምዕራፍ መጨረሻ ላይ ክርስቶስ አምላክ መሆኑን ማመን ምን ምን ጥቅም እንደሚሰጠን ከማየታችን በፊት የክርስቶስን አምላክነት በተመለከተ በዶ/ር ኤሪክሰን የተዘረዘሩትን አራት አንድምታዎች (implications) ለመጥቀስ እፈልጋለሁኝ።

1. ስለ እግዚአብሔር እውነተኛ ዕውቀት እንዲኖረን ይረዳናል (ዮሐ. 14:9)፤
2. የድኅነትን በር ይከፍትልናል፤
3. እግዚአብሔርና ሰው እንደ ገና ተጣምረዋል (re-united)፤
4. ለክርስቶስ ስግደት ተገቢ ነው።» ⁴⁴

የክርስቶስ ስብእና

ስለ ክርስቶስ አምላክነት ከተመለከትን በኋላ፣ ደግሞ ስለ ስብእናው ማውራት ግር የሚያስኝ ነገር ሊመስለን ይችላል ይሆናል። በርግጥ ነገሩ ግር ቢያሰኝን የሚያስደንቅ ነገር አይደለም። ነገር ግን ርእሰ ጉዳያችንን እስከ መጨረሻ ስናደርስ አሁን በአእምሮአችን ውስጥ የሚጉላሉ ከበድ ያሉ የሚመስሉ ጥያቄዎች እልባት ሊያገኙ ይችላሉ። እንግዲህ ክርስቶስ አምላክነቱ በምን እንደ ሆነ በርከት ያሉ ነጥቦችን አንሥተናል። አሁን ደግሞ ስብእናው በምን እንደ ሆነ መጽሐፍ ቅዱሳዊ መረጃዎችን በማቅረብ እንመለከታለን።

ዋናው ነገር ክርስቶስ የሰውን አካል ሊላበስ የቻለው በተሠገዎ (incarnation) ነው (ሉቃስ 1:35)። ክርስቶስ የተወለደው ከድንግል ማርያም ነው። ሥጋ መልበሱም ያለ ምንም ዓላማ ሳይሆን፣ በሰው ሕይወት ወሳኝ የሆኑ ነገሮችን ሊፈጽም በመፈለጉ ነው። ይህም በዮሐ. 1:18 መሠረት እስከ ዛሬ ድረስ ማንም ያሳየውን አብን ሊተርክ ወይም ሊገልጥ ነው። ሐዋርያው ጴጥሮስ ደግሞ ሲናገር ክርስቶስ ስብእናን የተላበሰው ምሳሌ ሊሆን ነው (10:1-10)። የሰይጣንን ሥራ ደግሞ ሊያፈርስ ነው (1ኛዮሐ. 3:8)። እዚህ ላይ ምናልባት ክርስቶስ ይህን ሁሉ መሆን ለምን አስፈለገው? ሰው ሳይሆን የፈለገውን ሊያደርግ አይችልም ኖሮአል? የሚል ጥያቄ ሊነሣ ይችላል። ይህን ጥያቄ በዚህ ምዕራፍ ወረድ ብለን እንመለከታለን።

የክርስቶስን ሰው መሆን መረዳት የምንችለው ክርስቶስ የራሱ የሆነ አካል ስላለው ነው። ክርስቶስ እንደ ሰው ከሴት ተወልዶአል (ማቴ. 1:18፣ ገላ.4:4)፤ ሰው ስለ ነበረ በአካል አድጓል (ሉቃስ 2:52)፤ ራሱን ሰው ብሎአል (ዮሐ.8:40)፤ ማቴ. 17:22፣ 18:11)። ክርስቶስ ታይቷል፤ ተጻፏል (1ኛዮሐ.1:1)፤ ነፍሱ ነበረው (ማቴ. 26:38፣ ሉቃስ 23:46)፤ የሰው ባሕርይ ነበረው፤ ተርቦአል (ማቴ. 4:2)፤ ተጠምቶአል (ዮሐ.19:28)፤ ደከሞአል (ዮሐ. 4:6)። ራርቶአል (ማቴ.9:36)፤ አልቅሶአል (ዮሐ.11:35)፤ ተፈትኖአል (ዕብ.4:15)፤ ጸልዮአል (ማቴ. 26:39)። በእነኚህና በሌሎች ተመሳሳይ ነገሮች የክርስቶስ ስብእና ግልጥ በሆነ መንገድ ተቀምጦአል። በአጭሩ ክርስቶስ ሰው ነው የምንለው በሰው እንጂ በአምላክ ማንነት የማይንጸባረቅ ባሕርይ በክርስቶስ ስለ ተንጸባረቀ ነው። ከዚህ የተነሣ የክርስቶስ ሰው መሆን ሙሉ እና እውነተኛ እንጂ ሰው ሠራሽ አይደለም። ዶ/ር ኤሪክስን የክርስቶስን ስብእና አንድምታዎች እንደሚከተለው አስቀምጦአል።

1. የክርስቶስ ማስታወቂያ ሞት በትክክል ይረዳናል።

2. ክርስቶስ ሊራራልንና ሊማልድልን ይችላል (ዕብ. 4:15)።

3. ክርስቶስ ትክክለኛውን የስብእና ተፈጥሮ ገልጦአል።

4. ኢየሱስ ምሳሌ ሊሆን ይችላል።

5. የሰው ተፈጥሮ ጥሩ ነው።

6. እግዚአብሔር ሙሉ በሙሉ ሩቅ አይደለም»⁴⁵

የክርስቶስ መለኮትነትና ስብእና በአንድ እይታ

ምናልባት በሥነ-መለኮት ዓለም በጣሙን ከሚያነጋግሩ ነጥቦች ውስጥ አንዱ ወደ ሆነው የመጣነው አሁን ነው። ክርስቶስ ሁለት ባሕርያት አሉት። ክርስቶስ ፍጹም ሰው ፍጹም አምላክ ነው። ይህ ነጥብ እስከዛሬ ድረስ በጣም አከራካሪና አነጋጋሪ ሆኖ ያለ ሊሆን፣ መጽሐፍ ቅዱስ ግን ሁለቱንም ባሕርያት ያለ ምንም ችግር አስቀምጦአቸዋል። እውነቱን ለመናገር ሙስሊሞች ይህ ነጥብ ቢከብዳቸውም አይደንቀኝም። ክርስቲያኖችም ይከብዳቸዋል። ሐቁ ግን ከባድ ስለ ሆነ ነጥቡ ልክ አይደለም ማለት ራሱ ደግሞ ስሕተት ነው። ማንኛውም ነገር ቢሆን ልክ ሊሆን ለእኛ መቅለል የለበትም። ውሸትም ሊሆን ደግሞ ለእኛ መከበድ የለበትም። በአጭሩ እውነትን እውነት የሚያደርገው ሰው ሳይሆን የአንድ ነገር እውነት መሆን ብቻ ነው። ውሸትንም እንደዚሁ። መጽሐፍ ቅዱስ ደግሞ የእግዚአብሔር ቃል ስለ ሆነ እውነትንም ውሸትንም መወሰን ይችላል። ከዚህም የተነሣ መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ክርስቶስ ባሕርያት የሚናገረው እውነት ነው።

የክርስቶስን ማንነት በተመለከተ መጽሐፍ ቅዱስ ያስቀመጣቸውን ሁለት ዋና ዋና ነጥቦችን ተመልከተናል። ክርስቶስ ፍጹም አምላክ እንደ ሆነ ሁሉ ፍጹም ሰው ነው። ይህ ማለት ግን ክርስቶስ ሁለት ነው ማለት አይደለም። ምክንያቱም እዚህ ላይ እያወራን ያለነው ስለ አካል ሳይሆን ስለ ባሕርይ ነው። እንግዲህ ክርስቶስ ሁለት ባሕርያት አሉት ሲባል በአንድ አካል ማለት ነው። እነዚህ ባሕርያት ደግሞ ራሳቸውን የቻሉ ናቸው እንጂ በምንም ዓይነት መልኩ የተቀያየሙ አይደሉም። የስብእና ባሕርይ ራሱን ችሎ ሊቆም መለኮታዊ ባሕርይም እንደዚያው ነው። የክርስቶስ ሁለት ባሕርያት በአንድ አካል ውስጥ መኖራቸው እርስ በርሳቸው የሚቃረኑ ነገሮች (self-contradictory) ይመስላሉ። በርግጥ የሁለቱን ባሕርያት በአንድ አካል ውስጥ መኖር ለመረዳት ከባድ ቢሆንም ቅሉ አሳቡ ግን እርስ በርሱ አይጋጭም። ዶ/ር ጋይዝለርና ፊንቤርግ እንዳሉት «ምስጢሩ

(ይህ እንዴት ሊሆን ይችላል?) ከሚለው አመክንዮ (reason) በላይ ነው። ክርስቶስ አንድ ሰው ነው በአንድ መንገድ (sense) ከሁለት ባሕርያት ጋር ሌላ መንገድ (sense) በዚህ አባባል ምንም ዓይነት የሚጋጭ ነገር የለም። እንደዚህ ዓይነት አባባል የሚጋጭ ሊሆን የሚችለው ሁለት የተለያዩ መንገዶች (senses) በማንጠቀምበት ጊዜ ነው። ለምሳሌ እግዚአብሔር አንድም ሦስትም በአንድ መንገድ (sense) ቢባል ኖሮ ነበር።»⁴⁶

«በሙስሊሞች አተያይ ክርስቶስ በአንድ አካል መለኮታዊና ሰብአዊ ባሕርያትን መያዙ ሙስሊሞች ራሳቸው ሰው በውስጡ መንፈስ እና ሥጋ እንዳለው ከሚያምኑት በላይ ምንም ችግር መፍጠር የለበትም። (ሱራ 89:27-30፤ 3:185)። በሙስሊሞች እምነት መሠረት ሁሉን ቻይ የሆነ አምላክ፣ ፈጣሪና የሁሉ ነገር ገዥ በማይገመት ጥበቡ እንዲሆን የፈቀደውን መፈጸም ይችላል፤ እርሱ የማይበገር ነውና (6:61)።»⁴⁷

የሁለቱ የክርስቶስ ባሕርያት ዓላማዎች

ክርስቶስ ለምን ፍጹም ሰው፣ ፍጹም አምላክ መሆን አስፈለገው የሚል ጥያቄና ዶ/ር ሙሐመድ ክርስቶስ አልተሰቀለም፤ ስለ ጸላዩ አምላክ አይደለም፤ ቤተክርስቲያን ለኢየሱስ የሹመት ዕድገት ስጥታዊለች ለሚሉና ኢየሱስ ከፈቃዱ ውጭ መሰቀሉን ያሳያል ብለው ለሰነዘሩአቸው አንዳንድ ነጥቦች ከዚህ ውይይታችን ምላሽ ይገኛል።

ክርስቶስ ሥጋ ለብሶ ባይመጣ ኖሮ ከአምላካዊ ባሕርዩ የተነሣ ብዙ ሊያደርጋቸው የማይችላቸው ነገሮች አሉ። ለምሳሌ፦ አምላክ ሊርበው፣ ሊጠማው፣ ሊደክመውና ሌሎችንም ሰው የሚያደርጋቸውን ነገሮች ማድረግ ባልቻለም ነበር። አምላክ ከባሕርዩ የተነሣ አይርበውም፣ አይጠማውም ወይም ደግሞ አይደክመውም። አምላክ ዘላለማዊ ከመሆኑ የተነሣ ሊሞት አይችልም። እንግዲህ አምላክ ለምን ሥጋ ለብሶ መጣ ቢባል መልሱ ለሰው ልጆች ኅጢአት ሊሞት ነው። ሞቶም ኃጢአተኞችን ሊያድናቸው ነው (ማቴ. 1:21፤ ማቴ. 18:11፤ ማር. 2:17፤ ማር. 10:45፤ ዮሐ.1:1-18፤ ፊልጵ.2:5-11)።

የሰውን ችግር ለመረዳት የግድ አምላክ ሰው መሆን አለበት ወይ ቢባል መልሱ አዎን ነው። ለዚህም ምክንያቱ አምላክ የሰውን ነገር ለመረዳት ሰው ሆኖ የችግሩ ተካፋይ መሆን አለበት። ስለዚህ ክርስቶስ ሰው መሆን ነበረበት (ዕብ. 2:17-18፤ 4:15)። ሰው ከራሱ ውጭ ማንንም ማዳን አይችልም (ሮሜ 3:23)። የእግዚአብሔር ቃል ሰው በሙሉ ኅጢአተኛ ነው ይላልና። የጠፋውን ሰው ለማዳን ደግሞ

ከአምላክ በስተቀር ከሰው ብቃት ያለው አይኖርም። በሌላ አገላለጥ ሰውን የሚያድን ለራሱ ድነት የማያስፈልገው መሆን አለበት። ድነት የማያስፈልገው ደግሞ አምላክ ብቻ ነው። ክርስቶስ አምላክ መሆን የሚኖርበት አዳኝ ሊሆን ነው። መሆን የሚችለው ደግሞ አምላክ ከሆነ ብቻ ነው። ክርስቶስ ደግሞ አዳኝ በመሆኑ ፍጹም አምላክ ነው።

ምንም እንኳን የእስልምና ሃይማኖት ባይቀበልም ለክርስቶስ ፍጹም አምላክ መሆንና ፍጹም ሰው መሆን ከተልዕኮው አኳያ እጅጉን አስፈላጊ ነው። የክርስቶስ ዋና ተልዕኮ ደግሞ የሰውን ልጆች ከኅጢአታቸው ማዳን በመሆኑ ምንም እንኳን ክርስቶስ ሁለት ባሕርያት አሉት ማለት ለሰው አእምሮ ከበድ ያለ ነገር መስሎ ቢታይም እግዚአብሔር በሁሉን ቻይነቱ ያደረገው የክርስቶስ ፍጹም አምላክና ፍጹም ሰው መሆን እውነት ነው። የሰው ልጆችን ድነት ደግሞ ክርስቶስ ሊፈጽም እንደቻለም ማረጋገጫው አምላክነቱና ስብእናው ነው።

ምዕራፍ አራት

ዶ/ር ሙሐመድ በምዕራፍ አራት ያነሡአቸውን አብዛኞቻቸው ነጥቦች በምዕራፍ ሁለትና ሦስት ላይ በስፋት ስለተመለከትናቸው አሁን መድገሙ አስፈላጊ መስሎ አልታየኝም። ሆኖም ግን ዋና የሆኑትን ነጥቦች ብቻ እንወያያለን።

የክርስትና ሃይማኖት መሠረታዊ እምነቶችን በተመለከተ ሰባት ነጥቦች ተዘርዝረዋል፦

1. ሥላሴ፦ እግዚአብሔር ሦስትም አንድም ነው።
2. በሥጋ መወለድ፦ ኢየሱስ ሰውም እግዚአብሔርም ነው።
3. ኬኖሲስ፦ የአገልጋይነት ባሕርይ መለበስ።
4. ስቅለት፦ ክርስቶስ ለሰው ልጆች ኃጢአት ተሰቅሎአል።
5. መድሀኒ፦ ድነት በክርስቶስ ነው።
6. መሠረታዊ የትውልድ ኅጢአት።
7. የጌታ እራት፦ ጳጳስና የወይን ጠጅ ከሥጋና ከደም ጋር ይቀላቀላል።

ከሰባተኛው ነጥብ ውጭ ከአንድ እስከ ስድስት ድረስ ያሉትን ነጥቦች በምዕራፍ ሁለትና ሦስት ላይ ስለተወያየንባቸው ምላሾችን ከዚያ ማግኘት እንችላለን። ሰባተኛውን ነጥብ ግን ወደ ጓላ ላይ

እንመለከተዋለን። በተቃራኒው ደግሞ የ እስልምና እምነት የተመሠረተው ከዚህ ቀጥለው በሚገኙ ሰባት ነጥቦች ላይ ነው።

1. እግዚአብሔር ጥንትም ዛሬም ምን ጊዜም አንድ ብቻ ነው።
2. ኢየሱስ ሰውና የእግዚአብሔር ነቢይ ናቸው። የእግዚአብሔር ልጅ አይደሉም። የማርያም ልጅ ናቸው።
3. ኬኖሲስ አልተከሰተም።- ኢየሱስ ስብእናዊ ተፈጥሮና ባሕርይ ብቻ ነው ያላቸው።
4. ኢየሱስ አልተሰቀሉም
5. ሰው የሚድነው በእግዚአብሔር በማመንና ለእግዚአብሔር በመታዘዝ እንጂ በስቅለት አይደለም።
6. የውርስ ኃጢአት የለም።
7. ሥጋ ወደሙ የሚባል ነገር የቤተክርስቲያን ፈጠራ ነው።

ከዚህ በመቀጠል በአጭሩ የእስልምናን የእምነት መርህ ከክርስትናው ጋር እያነፃፀርኩኝ ነጥቦቹ የሚገናኙባቸውንና የማይገናኙባቸውን ቦታዎች ለማሳየት እጥብቃለሁ።

የመጀመሪያው ነጥብ

የእስልምና እምነት ከክርስትና ከመጀመሪያው የእምነት አቋም ጋር አብሮ የሚሄደው የእግዚአብሔርን የባሕርይ አንድነት በአካል ሦስትነት ተቀብሎ በዚህ መንገድ የእግዚአብሔርን አንድነት ሲቀበል ብቻ ነው።

ሁለተኛው ነጥብ

የክርስቶስን ስብእና ብቻ የሚያጎላው የእስልምና ሃይማኖት እምነት ከክርስትናው ጋር ሊስማማ የሚችለው የኢየሱስን ከመወለዱ በፊት የነበረውን መለኮታዊነት ተቀብሎ ክርስቶስ ሥጋ መልበሱ ስብእናን ስላለበለው ክርስቶስ አንድ አካል ብቻ ቢኖረውም ከውልደቱ በኋላ ግን ሁለት ባሕርያት እንዳሉት እስልምና ሲቀበል ብቻ ነው።

ሦስተኛው ነጥብ

የግሪኩ ቃል ኬኖስ (KEVOS) ባዶ ማለት ሲሆን ኤክዚሶሴን (ΕΚΕΥΘΩΣΕΝ) የሚለው ግሥ ደግሞ ባዶ አደረገ ማለት ነው። በዚህ ባዶ አደረገ በሚል ቃል ላይ የተለያዩ ሰዎች የተለያዩ አመለካከት አላቸው። እስቲ ሁለቱን ብቻ እንመልከት። የመጀመሪያው አመለካከት ክርስቶስ

ራሱን ባዶ አደረገ ማለት አምላካዊ ባሕርያን ትቶታል ማለት ነው። ለምሳሌ ሁሉን ቻይነቱን፣ ሁሉን አዋቂነቱንና በሁሉ ስፍራ መገኘቱን። በምዕራፍ ሦስት ላይ ከተደረገው ውይይት መረዳት እንደሚችለው ከሆነ ደግሞ ይህ ልክ ሊሆን አይችልም። ከዚህ በመነሣት አመለካከቱን አልቀበለውም። ሁለተኛው አመለካከት ክርስቶስ ራሱን ባዶ አደረገ ማለት ክርስቶስ ሥጋ ከመልበሱ በፊት የነበረውን መለኮታዊነት ላይሆን መለኮታዊ ክብር ትቶ ራሱን በሰው አምሳል አድርጎ ሥጋ በመልበስ ዝቅ ማድረጉን ነው። ይህ አመለካከት ደግሞ ለእኔ ትክክለኛውን የኤክዚሶሴን «ΕΚΕΥΘΩΣΕΝ » አሳብ አንጸባራቂ ነው ብዬ የምቀበለው ነው። የክርስቶስን መለኮታዊነት በተመለከተ ብሩስ ሚሊን የሰጡት አስተያየት መልካም ሆኖ አግኝቼዋለሁ «በሥነ መለኮቱ ደረጃ ኬኖሲስ የተወሰደው በስሕተት መንገድ ነው። <እኩልታው፣ ተሠግዖ ይሆናል እግዚአብሔር ሲቀንስ፤ መጽሐፍ ቅዱሳዊ እኩልታ ግን ተሠግዖ ይሆናል እግዚአብሔር ሲደመር> Its equation is: Incarnation = God minus. The biblical equation is rather: Incarnation = God plus.»⁴⁸ ስለዚህ የእስልምና ሃይማኖት እንደሚያስተምረው ኬኖሲስ አልሆነም አልተከሰተም የሚል ነገር በክርስትናው እምነት ዘንድ ምንም ተቀባይነት አይኖረውም።

አራተኛው ነጥብ

የክርስቶስ ስቅለት የክርስትና እምነት ማዕከል በመሆኑ ይህን እውነት የማይቀበል የእስልምና ሃይማኖት ክርስቶስ አልተሰቀለም በሚለው አቋም ከክርስትናው ጋር ፈጽሞውኑ ሊስማማ አይችልም።

አምስተኛው ነጥብ

ሰው ሊድን የሚችለው በሥራውና በእግዚአብሔር በማመን ነው የሚለው የእስልምና ሃይማኖት ትምህርት የሚያስኬድ ቢሆንም፣ ቅሉ የነፍስ ድነት ሊገኝ የሚችለው ግን በክርስቶስ በኩል ካልሆነ በሌላ በምንም በማንም የማይገኝ በመሆኑ ሁለቱ ሃይማኖቶች በክርስቶስ ላይ የየራሳቸውን አቋም በመያዝ ይለያያሉ።

ስድስተኛው ነጥብ

የውርስ ኃጢአት በእስልምና ሃይማኖት ዘንድ ተቀባይነት የሌለው ሲሆን፣ ክርስትና ግን የውርስ ኃጢአት ሊመጣ የቻለበትን መንገድ በግልጽ ይነግረናል።

እንግዲህ የእስከአሁኖቹ ነጥቦች በሙሉ ከላኛቸው። ሰባተኛውን ነጥብ ስንመለከት ግን ከስድስቱም ለየት ያለ ሲሆን ብዙ ዓይነት

አመለካከቶችም ጭምር የተሰነዘሩበት ነጥብ ነው። ከወዲሁ አንድ ግልጥ ለማድረግ የምረጥነው ነገር አለ። የጌታን ራት በተመለከተ አንዳንድ አመለካከቶች አሉ። የእስልምና ሃይማኖት እንደሚያስተምረው ቤተክርስቲያን ሥጋ ወደሙ ይለወጣል ትላለች ብሎ ከመደምደም እውነቱን መመርመር ሳይቻል አይቀርም። ክርስቲያን ዳዕና ወይን ጠጅ ወደ እውነተኛ ሥጋና ደም ይለወጣል ብሎ የምናል የሚለው የዶ/ር ሙሐመድ ነጥብ የሚሠራው ለርማን ካቶሊክ ቤተክርስቲያን ብቻ እንደሆነ መታወቅ አለበት። ይህን እምነት የምታራምደው የርማን ካቶሊክ ቤተክርስቲያንም ብቻ ነች። አመለካከቱም (ትራንስሰቢስታንሺዩሺን) (transubstantiation) ይባላል።

ስለዚህ ነገር ዶ/ር ራዩሪ ሲናገሩ «የትራንስሰቢስታንሺዩሺን አሳብ ኢ-መጽሐፍ ቅዱሳዊ ነው ምክንያቱም ሥነ-ሥርዓቱ በሚከበርበት ጊዜ ሁሉ የክርስቶስ ሥጋና ደም ይሠዋል»። ይህ ነገር እውነት እንዳይሆን ሁሉም ነገር ለአንድና ለመጨረሻ ጊዜ በክርስቶስ ተፈጽሞአል (ዕብ. 10:10፤ 9:12)። ሉቃስን ደግሞ የጌታ እራት ተሳታፊዎች በዳዕናው በውኃው ለውጥ ባይታይም የሚቀበሉት እውነተኛ ዳዕና ውኃ ነው ብለው ያምናሉ። አመለካከቱም ኮንሰብስታንሺዩሺን (con-substantiation) ይባላል። አሁንም ደግሞ ሌሎች በ1ኛቆሮ. 11:24-25 ባለው ክፍል በመመርኮዝ የጌታ እራት ለመታሰቢያነት ብቻ ነው የሚያገለግለው ይላሉ። ኢየሱስ ራሱ ደግሞ ሲናገር ይህንን እውነት ለደቀ መዛሙርቱ አረጋግጦላቸዋል (ሉቃስ 22:19-20)። ከዚህ በመነሣት መደምደም እንደምንችለው ከሆነ የጌታ እራት ዐቢይ ትርጉሙ የጌታን አብሮ መሆን፣ ሞቱንና መምጫውን ለማሰብ እንጂ የሚቆረሰው ዳዕና የሚጠጣው ነገር ምንም ማለት እንዳልሆነ ግልጥ ነው። በራሴ በኩል የጌታን እራት ከመታሰቢያነቱ ውጭ በሌላ በምንም አሳየውም። ከሁሉም በላይ ግን መታወቅ ያለበት ነገር ሲኖር የርማን ካቶሊክ ቤተክርስቲያን በጌታ እራት ላይ ያላት አጭም የክርስቲያኖችን ሁሉ አጭም የሚወክል አለመሆኑን ግልጥ ለማድረግ እፈልጋለሁኝ።

የኢየሱስ ተልዕኮ

በማቴዎስ 15:22-27 መሠረት ኢየሱስ የተላከው ለእስራኤል ቤት ብቻ ነው። ተመሳሳይ ታሪክ ደግሞ በማር.7:24-30 ባለው ክፍል እናገኛለን። ለማንኛውም አጠር ባለ መልኩም ቢሆን የክርስቶስን ተልዕኮ ማየት እጅጉን መልካም ነው። ድነት የሚያቅፈው እስራኤላውያንን ብቻ ሳይሆን አሕዛብንም ጭምር እንደሆነ ለአብርሃም

እግዚአብሔር መጀመሪያው ግልጥ አድርጎለታል (ዘፍ. 12:1-3)። ይሁን እንጂ እግዚአብሔር ደግሞ ይህንኑ የድነት ዓላማውን ለማሳካት መንገድ ቀይሶአል። ለዚህም ዓላማው ሲል በምድር ላይ ካሉ ሕዝቦች ውስጥ ለራሱ ሕዝብ እስራኤልን መረጠ (ዘጸ.31:12፤ 6:7፤ ዘጸ. 19:5-6)። እስራኤላውያን ለእግዚአብሔር የተለዩ ሕዝቦች ናቸው። አሕዛብ በእግዚአብሔር አይፈለግም ሳይሆን አሕዛብን ለማዳን እግዚአብሔር እስራኤላውያንን ሊጠቀማቸው ፈለገና መረጣቸው። በአዲስ ኪዳን እንኳ ስንመለከት ድነት ለእስራኤል ብቻ ሳይሆን ለዓለም ሁሉ እንደሆነ ግልጥ ነው። በተሰጣቸው ዕድል ተጠቃሚዎች ባይሆኑም እንኳ የድነት ጥሪ በቅድሚያ የደረሳቸው እስራኤላውያን ነበሩ (ዮሐ. 1:12)። ኢየሱስ የመጣው ለዓለም በመሆኑ የተነሣ እስራኤላውያን እንደ እግዚአብሔር አሳብ ለመንዝ ባይችሉም ስንፍናቸው በእግዚአብሔር ዕቅድ ላይ የመጣው ለውጥ የለም። ስለዚህም ክርስቶስን ለሚቀበሉ ሁሉ የእግዚአብሔር ልጅነት መብት ተሰጥቶአቸዋል (ዮሐ. 1:12)። ወጣም ወረደ በማቴ. 15:22-27 ባለው ክፍል ኢየሱስ የጠፉትን የእስራኤል በጎች ሊያድን መጥቶአል የሚል አሳብ በግልጥ ተቀምጦአል። ከነፃናዊቷ ሴት ደግሞ በውሾች ተመድባለች።

በርግጥ በዚህ ክፍል ሲታይ የክርስቶስ ንግግር ከባድ ይመስላል። ኢየሱስ ይህን ያለው ለአሕዛብ ድነት አያስፈልጋቸውም የሚል መልዕክት ለማስተላለፍ ፈልጎ ሳይሆን ቅድሚያን (priority) የሚያመለክት አሳብ ነው። «ውሾች» የሚለውን ቃል ለምን ተጠቀመ የሚል ነገር ሊነሣ ይችላል። ይህ ቃል አይሁዶች በአሕዛብ ላይ ያላቸውን አመለካከት የሚያሳይ ነው፤ አይሁዶች አሕዛብን እንደ ውሾች ያዩአቸዋልና። ይህም ደግሞ እጅግ የከፋ ንቀትን ያሳያል። ምንም እንኳ ኢየሱስ ይህን አስደንጋጭ ቃል ቢጠቀምም፣ የሴቲቱን ጥያቄ መልሶአል። የኢየሱስም ዝምታ ደግሞ የሴቲቱን እምነት አሳድጎአል። የፈለገ ነገር ቢሆን ኢየሱስ «ልጆችና ውሾች» የሚለውን ሐረግ ለምን ተጠቀመ ብለን ካልን አጥጋቢ ምላሽ ላናገኝ እንችላለን። ነገር ግን የእነኚህ የሁለቱ ቃላት መጠቀስ እንደ ዶ/ር ሙሐመድ አባባል ጎራን አያመለክትም። ድነትም ዓለም አቀፍ ነው። በማቴ. 28:19-20 ባለው ክፍል እንኳ ብናይ ድነት ለአሕዛቦችም ጭምር እንደሆነ እንመለከታለን። ድነት ዓለም አቀፍ መሆኑን ደግሞ የሚያሳይ እጅግ በርካታ የመጽሐፍ ቅዱስ ማስረጃዎች አሉ (ማቴ. 28:19-20፤ ሉቃስ 44:47፤ ዮሐ.1:12፤ ዘፍ. 12:1-3፤ ዮሐ. 3:16፤ ዮሐ. 1:8፤ 10:34-35፤ ገላ. 3:27-29)።

እስራኤላውያን ምንም እንኳ በእግዚአብሔር ይመረጡ እንጂ ዓላማቸውን የዘነጉ ሕዝቦች ናቸው። ለዚህ ደግሞ የብሉይ ኪዳንን ታሪክ መመልከት እንችላለን። ስለዚህ የኢየሱስ ተልዕኮ በቅድሚያ ለእስራኤላውያን ቀጥሎም ደግሞ ለአሕዛብ ላይሆን ለሁለቱም እኩል ሆኖ ለአሕዛብ እንዲደርስ እግዚአብሔር የፈለገው እስራኤላውያንን እንደ ቦይ በመጠቀም የበረከት ማስተላለፊያ መሣሪያ (channel of blessing) እንዲሆኑለት ነበር። በማቴ. 15:22-27 ላይ ያለው በተወያየነው አሳብ መሠረት መታየት አለበት።

በዮሐንስ 14:26 ላይ የሚገኘው ዋና አሳብ ኢየሱስ የአማኞች አጽናኝ የሆነውን መንፈስ ቅዱስ አብ እንደሚልክ የሚያወሳን ክፍል ነው። ዶ/ር ሙሐመድ ግን ስው ያሉት መንፈስ ቅዱስን ነው። ይህ ጥቅስ የሚያመለክተው ከመንፈስ ቅዱስ ውጭ ማንንም አይደለም። ጥቅሱ ስለ ሙሐመድ (ነቢዩ) አያወራም። ኢየሱስ ደግሞ በወንጌላት ውስጥ ስለ ነቢዩ ሙሐመድ መምጣት የተነበየው ምንም ነገር የለም። አለ ባዮች የት እንደሆነ በታውን ማሳየት አለባቸው። ነገር ግን እንዲሁ በደፈና ይህ ጥቅስ ስለ ሙሐመድ ይናገራል ማለት የግድ እውነት ሊሆን አይችልም። በእኔ እምነት ይህ ጥቅስ በጥንቃቄና በመረዳት አልተፈታም፤ ይህ ካልሆነ ደግሞ ሆን ተብሎ ተጣም አል ማለት እችላለሁ።

አዳምና ሔዋንን ያሳታቸው እባብ ነው። ይህ እባብ የሚወክለው ከፋ ነገርን ነው። በርግጥ እባብ የመናገር ችሎታ ባይኖረውም መጽሐፍ ቅዱስ ግን በኤድን ገነት አዳምንና ሔዋንን እንዳሳታቸውና ከዚህም የተነሣ እንደተረገመ እናነባለን (ዘፍ. 3)። አዲስ ኪዳን ደግሞ ሰይጣን ከመጀመሪያው ውሸታም የውሸት አባት እንደሆነ ይናገራል (ዮሐ. 8:44)። ከዚህ በመነሣት ሰይጣን በእባብ አምሳል ሆኖ አዳምንና ሔዋንን አስቆላቸዋል ማለት ይቻላል።

በማቴ.16:27 ላይ መጨረሻ ኢየሱስ ለሁሉም እንደየሥራው እንደሚከፍል ይናገራል። ይህን አሳብ ከነፍስ ድነት ጋር ማደናገር (confuse) የለብንም፤ የእስልምና ሃይማኖት እንደሚያደርገው ማለት ነው።

መልካም ሥራ የምንሠራው ለመዳን ላይሆን እንደ መጽሐፍ ቅዱስ ትምህርት መልካም ሥራ መሥራት የሚኖርብን ለሽልማት ነው (1ኛቆሮ. 3:109-15፤ 2ኛጢሞ.4:7-8)።

በማቴ.13:14 ላይ ያለው አሳብ ክርስቶስ ኅጢአተኞችን አላዳናቸውም ላይሆን የክርስቶስ የሆኑትንና ያልሆኑትን በዓለም

መጨረሻ ላይ እንደሚለዩ የሚናገር ክፍል ነው። የድነት ጥሪ ለሁሉም ቀርቧል፤ የሚቀበሉ ሁሉ የእግዚአብሔር መንግሥት ወራሾች ሲሆኑ እምቢተኞች ደግሞ በእሳት እንደሚቃጠሉ ክርስቶስ ራሱ ተናግሮአል (ማቴ. 13:40+43)። ይህ ክፍል ከክርስቶስ አዳኝነት ጋር የሚቃረንበት ምንም መንገድ የለም።

በማቴ.3:13-14 ኢየሱስ እንደተጠመቀ እናነባለን። በመሠረቱ ጥምቀት በማቴዎስ እና በማርቆስ ወንጌላት ውስጥ ለኅጢአት ምሕረትን ለማግኘት ነው። እንግዲህ ክርስቶስ ከተጠመቀ ኅጢአተኛ መሆን አለበት የሚል ነገር በዶ/ር ሙሐመድ ተነሥቶአል። በእግዚአብሔር ቃል ውስጥ ግን የትም ቢሆን ክርስቶስ ኅጢአተኛ እንደሆነ የሚናገር ስፍራ የለም። የእግዚአብሔር ቃል ክርስቶስ ያለ ምንም ኅጢአት እንደነበረ ይናገራል (ዕብ.4:15)። እንግዲህ ክርስቶስ ምንም እንኳ እንደ ኅጢአተኞች ሰዎች ቢጠመቅም ቅሱ እርሱ ግን ለኅጢአት ምሕረት እንዳልተጠመቀ ከክፍሉ ከራሱ ማወቅ እንችላለን።

1. መጥምቁ ዮሐንስ ክርስቶስ ከእርሱ እንደሚበልጥ ተናግሮአል (ቁ.11)።
2. ክርስቶስ ራሱ በመንፈስ ቅዱስ እንደሚያጠምቅ ተናግሮአል (ቁ.11)።
3. መጥምቁ ዮሐንስ ክርስቶስን ለማጥመቅ ፈቃደኛ አልነበረም (ቁ. 14)።
4. የክርስቶስ ጥምቀት እጅጉን ልዩ ነበረ።

ሀ. የመንፈስ ቅዱስ መውረድ (ቁ. 16)።

ለ. የአብ ድምጽ ከሰማይ መሰማት (ቁ. 17)።

ሐ. የአብ ምስክርነት «የምወደው ልጅ ይህ ነው»።

እንግዲህ በክርስቶስ ጥምቀት ጄህን ያህል ያልተለመዱ ነገሮችን ካየን ዘንድ የክርስቶስ መጠመቅ በቁጥር 15 ላይ እንደተገለጠውም ሁሉ «ጽድቅን ለመፈጸም ነው»። ይህ ጽድቅ ምን ዓይነት እንደሆነ ግልጽ ባይሆንም እንኳ ክርስቶስ ዋናው መጠመቅ የነበረበት ተልዕኮውን መፈጸም ስለነበረበት ብቻ ነው። ከሁሉም በላይ ደግሞ ክርስቶስ ኅጢአቱን ሲናዘዝ አይታይም፤ ተናዘዝ የሚልበት በታም የለምና፤ ይልቁንም የክርስቶስን ይቅር ባይነት እንጂ። ክርስቶስ ኅጢአተኛ ቢሆን ኖሮ አዳኝ ሊሆን ከቆወኑ ባልቻለም ነበር። ክርስቶስ ኅጢአተኛ ቢሆን ኖሮ ደግሞ በምንም ተአምር ከላይ

የተዘረዘሩ ነገሮች ሊሆኑ አይችሉም ነበር። ስለዚህ የእስልምና ሃይማኖት የክርስቶስን ጥምቀት መረዳት ያለበት በዚህ መንገድ መሆን አለበት።

የፍርድ ቀን

ዶ/ር ሙሐመድ ብሉይ ኪዳን መጪውን የፍርድ ቀንም ሆነ የወዲያኛውን ሕይወት የማይቀበል ሲሆን አዲስ ኪዳን ግን ሁለቱንም እንደሚቀበላቸው ተናግረዋል። ስለ ፍርድ ብዙ ነገሮችን በጥልቀት በላካም የዶ/ር ሙሐመድ ነጥብ እውነትነት እንደሚገኝለው መጽሐፍ ቅዱሳዊ መረጃዎችን በማቅረብ ማሳየት እፈልጋለሁ።

የፍርድ አሳብ በብሉይ ኪዳን ውስጥ ከመኖሩም በላይ እግዚአብሔር ራሱ በቅን ፈራጅነቱ ይታወቃል(ዘፍ.18፡25፤ ሚሊ.2፡14፤ ዘዳ. 1፡17፤ 32፡4፤ መዝ. 9፡8፤ 94፡2፤ ኢሳ. 30፡18፤ 41፡1፤ 61፡8፤ ኤር. 12፡1፤ ሕዝ. 7፡27፤ ሚክ. 6፡1)። የእግዚአብሔር ፍርድ ለጸድቃን ድነት ያመጣል (ዘዳ.10፡18፤ መዝ.25፡9-10)፤ ለጎጢአተኞች ደግሞ ጥፋትን ያመጣል (ዘጸ. 6፡6፤ ዘኁል.33፡4፤ ዘዳ.32፡41፤ ኢሳ. 4፡4፤ ኤር. 1፡10፤ 4፡12፤ ሕዝ.5፡10፤ 23፡10፤28፡22)። ከዚያም ባሻገር ብሉይ ኪዳን ስለ ወደፊቱም የፍርድ ጊዜ ይናገራል (ኢዩ. 2፡1፤ አምጽ 5፡18፤ 9፡9፤ አብድ. ቱ. 15፤ ሰፎ.1፡7፤14፤ ሚሊ. 4፡1)።

አዲስ ኪዳንም ደግሞ ስለ እግዚአብሔር ፍርድ ይናገራል (ሮሜ 1፡18፤ ዕብ.12፡33፤ 1ኛኢጥ. 1፡17፤ 2፡23፤ ራዕ. 16፡5)። በክርስቶስ መምጫ ጊዜ ስለሚሆነውም ፍርድ አዲስ ኪዳን ይናገራል (ማቴ. 25፡31-46፤ ዮሐ. 5፡22፤27፤ ሮሜ 3፡5፤ 1ኛቆሮ. 4፡3-5፤ ዕብ. 6፡1፤ ዮሐ. 6፡39፤ ሮሜ 2፡15፤ 1ኛቆሮ.1፡8)። ክርስቶስ ይፈርዳል (ዮሐ.5፡22፤ 12፡47፤ ዮሐዋ. 10፡42፤17፡31፤ 2ኛጢዮ. 4፡8)፤ ሰው በሙሉ ለፍርድ ይቀርባል (2ኛጢዮ.4፡1፤ ዕብ.12፡23፤ 1ኛኢጥ.4፡5፤ ማቴ. 7፡21-27፤ሉቃስ 19፡12-28፤ 1ኛቆሮ.3፡12-15፤ 2ኛቆሮ. 5፡10፤ ዕብ.10፡30፤ ያዕ.3፡1፤ 1ኛኢጥ. 1፡17፤ 4፡17፤ ራእ. 20፡12፤ ወዘተ...)።

እስካሁን ከተዘረዘሩ ጥቅሶች መረዳት እንደሚቻለው ሁለቱም የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች ስለ ፍርድ ያወሳሉ። ከዚህም በመነሣት የዶ/ር ሙሐመድ ነጥብ ተቀባይነት አይኖረውም።

ምዕራፍ አምስት

በምዕራፍ አምስት ላይ የሁለቱም ማለትም የእስልምና እና የክርስትና ሃይማኖቶች የአምልኮ ሥርዓቶች ተዳስሰዋል።

ምልጃ

«ክርስትና አንድ ሰው ሲጸልይ መንፈስ ቅዱስ ያያል፤ ከዚያም ለኢየሱስ ያቀርበዋል፤ በመጨረሻም ወደ እግዚአብሔር ይተላለፋል ይላል»። የእስልምና ሃይማኖት ተከታዮች የክርስቲያኖችን ምልጃ በዚህ ዓይነት መልኩ የሚረዱት ከሆነ ተሳስተዋል፤ ምክንያቱም ነጥቡ መጽሐፍ ቅዱሳዊ የሆነ መረጃም ይሁን ሌላ ምንም ዓይነት ድጋፍ የሌለው ነገር ስለሆነ ነው። ለዚህ ጥያቄ ምላሽ ለማግኘት በምዕራፍ ሦስት ላይ ያለውን በሥላሴ ላይ የተደረገውን ውይይት ማንበብ ይኖርብናል። የሥላሴ አካሎች አብ፤ ወልድ፤ መንፈስ ቅዱስ ሥራቸውን የሚሠሩት ፍጹም በሆነ መስማማትና ፍቅር ነው። እንደ ቢሮ ውስጥ ባለሥልጣናት የጎሪጥ አይተያዩም። ስለዚህ ነው ኢየሱስ በዮሐ. 17 ላይ በጸለየው ጸሎት ከአብ ጋር ስላለው አንድነት አጽንኦት ሰጥቶ የተናገረው።

ክርስቶስ ተከታዮቹ ወደ አብ በስሙ እንዲጸልዩ ነግሯቸዋል (ዮሐ. 16፡23-24፤ 14፡13-14)። ሐዋርያው ጳውሎስ በፊልጵ. 2፡10 ላይ ሲናገር «በስማይና በምድር ያሉት ሁሉ በኢየሱስ ስም ይንበረከካሉ» ይላል። ሐዋርያትም የኢየሱስን ስም ተጠቅመዋል (ዮሐዋ. 3፡16)። ከዚህና ከሌሎችም በርከት ካሉ ክፍሎች ለመረዳት እንደሚቻለው የኢየሱስ ስም ኃያል ነው። መንፈስ ቅዱስ ራሱ ለአማኞች እንደሚቃትት ሐዋርያው ጳውሎስ ይነግረናል (ሮሜ 8፡26-27)።

በአጭሩ በጸሎት ውስጥ የአብ ድርሻ አለ፤ የወልድ ድርሻ አለ፤ የመንፈስ ቅዱስ ድርሻ አለ። ከዚያ ባሻገር በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የሚገኝ ምንም ዓይነት ቀመር (Formula) የለም። በሦስት አካሎች የተገለጠው አንድ አምላክ በምንጸልይበት ጊዜ ሥራውን ይሠራል። ይህ ማለት ግን አንዱ የሥላሴ አካል ሲሠራ ሌላኛው የሥላሴ አካል የእኔ ስም አልተጠራምና አልተባበርም ብሎ ያኮርፋል ማለት አይደለም። አብ በተጠራበት ወልድም አብሮ ይሆናል፤ መንፈስ ቅዱስ በተጠራበት አብ አብሮ ይኖራል፤ ወልድ በተጠራበትም ልክ እንደዚያው አብም መንፈስ ቅዱስም ይኖራሉ። በሌላውም ጊዜ እንደዚያው ነው።

ንስሐ

«ክርስትና በኃጢአቱ ተጽጽቶ ንስሐ ለመግባት የፈለገ ሰው መጀመሪያ ለቄስ ይናዘዝና ቄሱ ደግሞ ንስሐውን ለወልድ ወይም ለአብ ያቀርብለታል ይላል።» በመሠረቱ ይህ አነጋገር በብሉይ ኪዳን ዘመን ይሠራ እንደነበረ ከማመልከቱ በፊት በነጥቡ ላይ መሻሻል ያለበትን ነገር ለመጠቀም እወዳለሁኝ።

በብሉይ ኪዳን ዘመን እስራኤላውያን ኅጢአታቸውን ለካህናት ተናዝዘው በካህናትም ሊቀ-ካህናት የሆኑት ለምሕረት ወደ እግዚአብሔር ይጸልዩ ነበር እንጂ ለእግዚአብሔር ወልድ ወይም ለእግዚአብሔር አብ ወይም ለሁለቱም ያቀርባሉ የሚል ነገር በብሉይ ኪዳን ውስጥ ስለሌለ ከሰው የተጨመረ ነገር መሆኑን ግልጽ ለማድረግ እውዳላሁኝ። ለዚህ ነጥብ ምላሽ ከመስጠቱ በፊት ግን የእግዚአብሔር አሠራር በተለይም ከሕዝቡ ጋር ያለውን ግንኙነት በብሉይ ኪዳን ዘመንና በአዲስ ኪዳን ዘመን አንድ ዓይነት እንዳልሆነ መገንዘብ ይኖርብናል።

በብሉይ ኪዳን ዘመን ሕዝብ ከሕግ በታች ሆኖ ታዛዥነቱን ለእግዚአብሔር እንዲገልጥለት ይገደድ ነበር። ለምሳሌ መሥዋዕት ማቅረብ (ዘሌ.1:8)፣ በዓላትን ማክበር (ዘሌ.23)፣ የመገናኛ ድንኳን መሥራት (ዘጸ.25-28) ሥነ ሥርዓቱን መከታተል (ዘጸ. 29-30)። ከዚህ የምንረዳው ነገር ቢኖር በብሉይ ኪዳን ዘመን የእግዚአብሔር ሕዝብ በሚበድልበት ጊዜ በሕጉ መሠረት በቀጥታ መሥዋዕት ይዞ ወደ ካህናት ይመጣል። በተሾሙ ካህናት አማካይነት የኅጢአተኞቹ ምሕረት ልመና ወደ እግዚአብሔር ይቀርባል። በመጨረሻም የምሕረት ልመናና ጥያቄ እልባት ያገኝ ነበር። በአዲስ ኪዳን ግን ከሕግ በታች መሆን ክርስቶስ ካደረገልን ነገር የተነሣ ቀርቶአል (ዕብ. 9:11-14፣ 10:10)። የአዲስ ኪዳን አማኞች ደግሞ የእግዚአብሔር ካህናት ናቸው (1ኛጴጥ. 2:9-10)። የአዲስ ኪዳን አማኞች የንጉሥ ካህናት እንደ መሆናቸው መጠን በእነርሱና በእግዚአብሔር መካከል ከክርስቶስ ሌላ የማንም አማላጅነት ቦታ የለውም(ሮሜ 8:34፣ ዕብ. 7:23-25፣ 1ኛዮሐ. 2:1፣ 1ኛጢሞ. 2:5)። ስለዚህ በአዲስ ኪዳን ዘመን አማኞች በቀጥታ ኅጢአታቸውን ለእግዚአብሔር ተናዝዘው የኃጢአት ይቅርታ ማግኘት ይችላሉ (1ኛዮሐ. 1:7-9)። በሰውና በእግዚአብሔር መካከል ያለው ክርስቶስ ብቻ ነው (1ኛዮሐ. 2:1)። አማኞች በአዲስ ኪዳን ከእግዚአብሔር ጋር ሊገናኙ የሚችሉት በሰው በኩል ሳይሆን በክርስቶስ በኩል ነው። በሰው በኩል ከእግዚአብሔር ጋር መገናኘት አይቻልም። በሰው በኩል ከእግዚአብሔር ጋር መገናኘት ይቻላል ብሎ ማመን ኢ- መጽሐፍ ቅዱሳዊ ትምህርት መሆኑ ይታወቅ።

«ክርስቲያኖች ክርስቶስ አንዴውን ተሰቅሎ ሞቷል አድኖናል ብለው የሚያምኑ ከሆነ እንደገና ምሕረትና ይቅርታ እየለሙት የሚቀጥሉበት ምክንያት ምንድር ነው?» ይህ ጥያቄ የተነሣው እኔ እንደማምነው ከሆነ የክርስቶስን ሞት ዓላማ በደንብ ካለመረዳት የተነሣ ነው። በመሠረቱ ክርስቶስ የሞተው የሰው ልጆች በአዳምና በሴዋን ኅጢአት ምክንያት በደለኞች ስለሆኑ ነው (ሮሜ 3:23)።

ከዚህም የተነሣ እግዚአብሔር አንድያ ልጁን ወደዚህ ዓለም ላከው (ዮሐ.3:16፣ ሮሜ 5:8)። የክርስቶስ ሞት በእርሱ ያመኑትን ከዘላለም ሞት ወይም ኩነኔ ያድናቸዋል(ሮሜ 8:1)። ምንም እንኳ ሰዎች ከአዳምና ሴዋን ከወረሱት ኅጢአት የተነሣ ከዘላለም ኩነኔ በክርስቶስ በማመን ማምለጥ የሚችሉ ቢሆንም አዳማዊ ባሕርይ ወይም የወደቀው ኅጢአተኛ ባሕርይ በቀላሉ አይለቃቸውም። ከዚህም የተነሣ ዘወትር ከሥጋችን ጋር መታገል አለብን (ሮሜ 6:1-23፣ ሮሜ 7:13-25፣ ገላ. 5:16-17)።

በክርስቶስ በማመናችን የነፍስ ድነት ብናገኝም በዚህ ዓለም እስካለን ድረስ እግዚአብሔርን መበደላችን ስለማይቀር መናዘዝን የእግዚአብሔር ቃል ይደግፈዋል (1ኛዮሐ. 1:7-9፣ ምላ. 27:13)። ከዚህ የተነሣም ደግሞ የክርስቲያኖች ምሕረትና ይቅርታ ልመና ቀጣይ መሆን አለበት።

«በማቴዎስ ወንጌል 7:21 ላይ ኢየሱስ ሲናገር ድነት የጌታን ስም በመጥራት ብቻ ሳይሆን በመታዘዝ ጭምር እንደሆነ ገልጾአል።» የሚል ነገር በደ/ር ሙሐመድ ተነሥቶአል። በምዕራፍ አራት ድነትን በሚመለከት ሰፋ ያለ ውይይት ተካሂዶአል። ኢየሱስ በማቴ. 7:21 በመታዘዝ ላይ ያተኮረው ድነት የሚገኘው በመታዘዝ እንደሆነ ባለማረጋገጥ ፈልጎ አይደለም። የማይታዘዙ ሰዎች በመጀመሪያ ደረጃ ለማረጋገጥ ፈልጎ አይደለም። የማይታዘዙ ሰዎች በመጀመሪያ ደረጃ ባለመታዘዛቸው እንዳልተለወጡና «ጌታ ሆይ» ብቻ ማለት እውነተኛ የሆነ ውስጣዊ ለውጥን ስለማያሳይ እውነተኛ መለወጥ የሚታወቀው በተግባራዊ ሕይወት ብቻ እንደሆነ ለማመልከት ፈልጎ ነው ክርስቶስ በመታዘዝ ላይ አጽንኦት ሰጥቶ የተናገረው።

እዚህ ላይ ኢየሱስ ለአድማሮቹ ሊያስተላልፍ የፈለገው ትልቁ ነጥብ በሥራ ትድናላችሁ ሳይሆን ተግባር እውነተኛ ማንነታችሁን ፈትቼ ያወጣዋል ሊል ፈልጎ ነው። ማንም ሰው ቢሆን ከእግዚአብሔር ጋር ሊዘልቅ የሚችለው በባዶ ሕይወቱ ሳይሆን በታዛዥነቱ ነው። ኢየሱስ በገዛ አፋ ድነት ከእርሱ ሌላ በማንም እንደማይገኝ ተናግሮአል (ዮሐ. 14:1፣6)። ይህን ጥቅስ በትክክል ለመረዳት ከፈለግን ከቁጥር 24-30 ድረስ ባለው ዐውድ መሠረት መፈታት አለበት።

በመጨረሻም በምዕራፍ አምስት ላይ «ቤተ ክርስቲያን ተራ ምእመናኛን መጽሐፍ ቅዱስ እንዲያነቡ አትፈቅድም። የመጽሐፍ ቅዱስ ምሁራን ብቻ ናቸው መጽሐፍ ቅዱስን ማንበብ የሚችሉት» ይህም ደ/ር ሙሐመድ እንደሚሉት በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ያሉ ተቃርኖዎች እንዳይጋለጡ ተሰጥቶ ነው።

በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የትም ቢሆን ምእመናን መጽሐፍ ቅዱስን አያንብቡት የሚል ነገር የለም። በርግጥ በካቶሊክ ቤተ ክርስቲያን እምነት መሠረት ተራ ምእመናን ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ለመረዳት ከፈለጉ ወደ ጳጳሱ መምጣት አለባቸው የሚል ነገር አለ። መጽሐፍ ቅዱስ ግን ለሁሉም በእኩል ደረጃ ተሰጥቶአል እንጂ ከምሁራን ሌላ ግንም በግሉ አያንብበው፤ አይወቀው የሚል መመሪያ የሰው እንጂ የእግዚአብሔር እንዳልሆነ መታወቅ አለበት። ከዚህም የተነሣ ክርስትና የሚገጽጽሽበት ምክንያት ለምን እንደሆነ ሊታየኝ አልቻለም።

መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል እንደ መሆኑ መጠን ከክርስቲያኖች ከእግዚአብሔር ጋር ለመጓዝ ዘወትር የእግዚአብሔርን ቃል ማንበብ አለባቸው [መዝ. 118(119)፡105]። ኢያሱ 1፡8-9) በብሉይ ኪዳን ዘመን እስራኤላውያን ዘወትር የእግዚአብሔር ቃል ይነበብላቸው ነበር (ነህ.13፡1)። ክርስቶስ ደግሞ ፈሪሳውያንን የእግዚአብሔር ቃል በሁሉም መታወቅ እንዳለበት አስገንዝቦአቸዋል። የእግዚአብሔርን ቃል እንዳንረሳ ተነግሮናል (ማላ.3፡1)። ይህ ማለት ደግሞ የእግዚአብሔርን ሕግ ላለመርሳት ዘወትር ማንበብ አለብን ማለት ነው። ሐዋርያው ጳውሎስ ለቆላስዶስ ምእመናን በጻፈላቸው ደብዳቤ «የእግዚአብሔር ቃል በሙላት ይትርባቸው» ሲላቸው እናነባለን (ቆላ.3፡16)። መንፈሳዊ ልጁን ጢሞቴዎስን ደግሞ እንዲያነብ፤ እንዲመክርና እንዲያስተምር መክሮታል (1ኛ ጢሞ.4፡13)። መጽሐፍ ቅዱስ ክርስቲያኖች የእግዚአብሔርን ቃል እንዲያነቡ አጽንኦት ሰጥቶ ያሳስባቸዋል። ምሁራን ብቻ የሚል ነገር የለም። ምእመናን ግን ከምሁራን (ከመጽሐፍ ቅዱስ አዋቂዎች) መግር አለባቸው፤ ይማራሉም። ይህ ማለት ግን ለራሳቸው በግላቸው መጽሐፍ ቅዱስን ማንበብ አይችሉም ማለት አይደለም። የእግዚአብሔር ቃል ለሁሉም እኩል ነው። ሆኖም ግን የሁሉም ሰው መረዳት እኩል ነው ማለት ባይሆንም፤ ብዙ የመጽሐፍ ቅዱስ እውቀት የሌለው የእግዚአብሔርን ቃል አይገኘው የሚል ነገር የለም፤ የለም፤ የለም። ወደ ፊትም አይኖርም። ከዚህ የተነሣም ክርስትናን ማንጽሸሽ አግባብ አይደለም።

ምዕራፍ ስድስት

«ክርስትና በማቴ. 5፡39 ላይ ቀኝ ጉንጭህን ለሚመታህ ግራህን አዙርለት ይላል። ከፋውን መቃወም ደግሞ ይከለክላል። በተቃራኒው ደግሞ እስልምና የአጸፋ መብት ይሰጣል።» በማቴ. 5፡39 ላይ የምናገኘውን ነገር የተናገረው ኢየሱስ ነው። በዚህ ወቅት ኢየሱስ በተራራ ላይ ሆኖ ነበር ሕዝቡን ያስተምር የነበረው። በጥቅሉ

የኢየሱስን የተራራ ላይ ስብከት በምንመለከትበት ጊዜ፤ ትምህርቱ በአብዛኛው ሰዎች ከሰዎች ጋር ባላቸው ግንኙነት ምን ማድረግ እንዳለባቸው የሚያሳስብ ቢሆንም፤ የትምህርቱ ዋና ዓላማ ግን በእግዚአብሔር መንግሥት (Kingdom of God) ውስጥ የሚገኙ ሰዎች ምን ዓይነት ባሕርይ መላበስ እንዳለባቸው የሚያስገነዝብ ነው። ከዚህ በመነሣት ኢየሱስ በተራራ ላይ ስብከቱ በርከት ባሉ በተለያዩ ርእሶች ላይ ትምህርት አስተምሮአል።

በተራራ ላይ ስብከቱ ኢየሱስ አብዛኛውን ጊዜ ትምህርቱን ከሙሴ ሕግ ጋር እያነፃፀረ ነበር ያስተምር የነበረው። ይህ የሚያሳየን የሙሴ ሕግ መሻሩን ሳይሆን በክርስቶስ መፈጸሙን ነው። ይህም ከመሆኑ የተነሣ ክርስቶስ በሙሴ ሕግ ተፈቅዶ የነበረውን የበቀል ርምጃ በትምህርቱ ውስጥ ሲከለከል እናያለን። ክርስቶስ ከፋውን አትቃወሙ ሲል የከፋት ሥራ እንዲቀጥል ዝም በሉ ማለቱ ሳይሆን በቀልን ተዉ ማለቱ ነው። በሌላ አነጋገር ሊገዱአችሁ የሚፈልጉ ሰዎችን በሙሴ በመልካም አሸንፋ የሚል መልእክት ያዘለ ቃል ነው። መጥፎ ነገር ሊያደርሱብን የሚፈልጉትን ሰዎች በመውደድ ለናሸንፋቸው የሚገባን ለክርስቶስ ካለን ፍቅር የተነሣ ነው። ርበርት እስታየን ይህንን አላብ በተመለከተ ሲናገሩ «የኢየሱስ ደቀ መዛሙርት የበቀልን ሕግ መተግበር አይችሉም፤ ነገር ግን ብለው ስድብንና ንቀትን መታገሥ ይገባቸዋል።»⁵⁰ እውነተኛው የክርስቲያን ሥነ ምግባር የሚለካው ለፍቅር ባለን አክብሮት እንጂ በስሜት ተነሣሥተን ለበቀል ስንበረታታ አይደለም።

አሥርቱ ትእዛዛት

«ክርስትና ትእዛዛት ቢኖሩትም ቅሱ እንደ ቁርካን መቀጫዎችን አልደነገገም።» ለምሳሌ ክርስትና አትግደል ይላል፤ ዝሙት አትፈጽም ይላል፤ አትሥረቅ ይላል። በእነዚህ ነገሮች ሁሉ ላይ ግን መቀጫ አይወስንም።»

በመሠረቱ መጽሐፍ ቅዱስ ትእዛዛትን ደንግጎ ዝም ማለት ብቻ ሳይሆን መቀጫዎችንም ጭምር አካቶአል። የእግዚአብሔር ቃል በዘጸ. 20፡13 «አትግደል» የሚለውን ትእዛዝ ብንመለከት ነፍስ ገዳዮች የሚደርስባቸውንም ቅጣት ጭምር አስቀምጠዋል። «የሰውን ደም የሚያፈስስ ሁሉ ደሙ ይፈላል» (ዘፍ.9፡6)። ነፍስ ገዳዮች ደግሞ ወደ እግዚአብሔር መንግሥት አይገቡም (ገላ. 5፡19-21፤ ራእይ 22፡15፤ 1ኛቆሮ. 6፡9-10፤ ኤፌ. 5፡5)። ዘጸአት 20፡15 «አትስረቅ» ይላል። ሌሶች የእግዚአብሔርን መንግሥት አይወርሱም (ራእይ 22፡15፤ 1ኛቆሮ. 6፡9-10)። እግዚአብሔር ስርቆትን አጥብቆ እንደሚጠላ

በብሉይ ኪዳን ውስጥ በአካንና በቤተሰቡ ላይ ከደረሰው ነገር መረዳት እንችላለን (ኢያሱ 7:1-26)። እንግዲህ መጽሐፍ ቅዱስ በእነዚህና በተወሰኑ ነገሮች ብቻ ላይ ሳይሆን መቀጫዎችን የሚደነግገው በሌሎችም በርካታ ነገሮች ላይ ጭምርም ነው። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ብዙ መረጃ ስላለን የዶ/ር ሙሐመድ ነጥብ ብዙ ነገሮችን ያሳንዘበ በመሆኑ ከእውነቱ የራቀ ነው እላለሁኝ።

«መጽሐፍ ቅዱስ በማቴ. 6:25 ላይ ስለ ኑሮአችሁ አትጨነቁ ይላል። ቁርአን ግን ለሁለቱም መጨነቅ አለባችሁ ይላል።»

በዚህ ስፍራ ኢየሱስ ሲያስተምር ለኑሮአችሁ አትጨነቁ እንደ እንስሳ ኑሩ ማለቱ ሳይሆን፤ ሰው ለኑሮውም ጭምር በእግዚአብሔር መታመን እንደሚገባው ለማመልከት ፈልጎ ነው። የሰውን ልጅ የሚያኖረው እግዚአብሔር ስለሆነ ሰው እየሠራና እየጣረ ለሚያስፈልገው ነገር ሁሉ በእግዚአብሔር መታመን አለበት። አንዳንድ ጊዜ ሰው ቢሠራም ቢጥርም ነገር ሳይሳካለት ይችላል። ያኔ ግን መፍትሔው መጠበብና ራስን ለማጥፋት መነሣሣት ሳይሆን፤ በእግዚአብሔር መታመን ነው። የሚያስፈልገንን ሊሰጠን የሚችለው እግዚአብሔር ብቻ ነው። የሚጻ አበቦች ባልለፉበት እንደሚዋቡ፤ የሰማይ ወፎችም ባልጣሩበት በልተው እንደሚኖሩ ሁሉ፤ በእግዚአብሔር አምሳል የተፈጠረው ሰው ደግሞ በእግዚአብሔር እጅጉን ውድ ነው። ከሁሉ በማስቀደም ግን ለዎች ማተኮር የሚኖርባቸው ከምድራዊው ነገር ይልቅ በሰማያዊው ነገር ላይ ነው (ማቴ. 6:33)።

በእያንዳንዷቸው ቀን የሰው ተስፋ እግዚአብሔር መሆን አለበት። «አትጨነቁ። ግድ የለሾች ሁኑ ማለት ሳይሆን የሚያስጨንቃችሁን በእግዚአብሔር ላይ ጣሉት ማለት ነው። ከዚህ በመነሣት ኢየሱስ ለሥጋዊውም ሆነ ለመንፈሳዊ ነገር ትኩረት በመስጠት ሕዝቡን አስተምርአል። ስለዚህ የዚህ ጥቅስ ትክክለኛው ፍቺ በዶ/ር ሙሐመድ መንገድ ከተሄደ ፈጽሞውኑ ሊገኝ የሚችል አይደለም።

«በማቴ. 19:18-24 ላይ ኢየሱስ ሀብታም ሰው ወደ መንግሥተ ሰማያት እንደሚይገባ ተናግሮአል። በዚህ ስፍራ ኢየሱስ ትኩረቱ በሰው ሀብት ላይ ሳይሆን፤ ሰው ኢየሱስን ሊከተለው ሲወስን በሚወስደው ርምጃ ላይ ነው። ኢየሱስ ለማመልከት የፈለገው ነገር ቢኖር በሰው ሕይወት ከሁሉም ነገር በፊት መቅደም ያለበት ኢየሱስ ብቻ እንደሆነ ነው። ሕይወት መስጠትን ከምንም ነገር አስበልጦ ይሻዋል። ስለዚህ ነው ኢየሱስ ሊከተለው ፈልጎ ወደ እርሱ የቀረበውን ኅብዝ፤ ያለህን ሀብት ለሌላቸው አካፍለህ ና ባለው ጊዜ

ኅብዙ ሀብቱን ከኢየሱስ አስበልጦ ወደ ጓላ ቀረ። ኢየሱስ ሀብት ያላቸው ወደ እግዚአብሔር መንግሥት አይገቡም አላለም፤ ሆኖም ግን ሀብቱን ከኢየሱስ የሚያስቀድሙ በቀላሉ ሊያገኙት አይችሉም። ይህን ነጥብ በአጭሩ ብንደመድመው እንዲህ ማለት ይቻላል። ኢየሱስ ሀብት ለመንግሥተ ሰማያት ዕንቅፋት ይሆናል ሳይሆን ያለው ሀብት ከኢየሱስ በላይ ከሆነ ትልቅ የማሰናከያ ኅላለት ይሆናል ማለቱ ነው። በመጨረሻም ይህ ጥቅስ የሀብታዎች ማስፈራሪያ ሳይሆን የሀብት አፍቃሪዎችና ከክርስቶስ በላይ ገንዘብን የሚያመልኩት ሰዎች የሚገሠዱበት ነው። በቁጥር 24 ላይ ኢየሱስ ነገሩን አግንኖ «ግመል በመርፌ ቀዳጻ ቢያልፍ ይቀላል» ብሎ ምሳሌያዊ አነጋገር የተጠቀመውም ለዚህ ነበር።

የድነት ዋስትና

«እስልምና የድነት ዋስትና በጎ ሥራ ነው ይላል። ክርስትና ግን በኢየሱስ በማመን ነው ይላል።» በዚህ አሳብ ላይ የተደረገውን ውይይት በምዕራፍ ሦስትና አራት ላይ ይመልከቱ።

የሰበካ ዐቢይ ርእስ

«ለበካዎች በአብዛኛው ትምህርታቸው የሚያተኩረው በኢየሱስና በሠራቸው ሥራዎች ዙሪያ ነው። ሰባኪዎቹ ደግሞ ሕዝቡ ምን መተው ፣ ምን ማድረግ እንደሚኖርበት አይናገሩም። በኢየሱስ የተሠሩ ተአምራቶች በሙሉ አሁን ተሠርተው ያለፉ በመሆናቸው ብዙም ጠቀሜታ አይኖራቸውም።»

እኔ ራሴ ሰባኪ (Homiletician) እንደ መሆኔ መጠን ሰባኪዎች ምን፤ ከየትና እንዴት መስበክ እንዳለባቸው በጥንቃቄ እረዳለሁ። ለምሳሌ አንድ ሰባኪ ከተወሰነ የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል ወጥቶ አይሰበክ የሚል ሕግ የለም። ሆኖም ግን ትልቁ የክርስትና ሃይማኖት ማዕከል ክርስቶስ እንደ መሆኑ መጠን የሰባኪዎች ስብከት ሰሚዎችን ከክርስቶስ ጋር የሚያስታርቅ መሆን አለበት፤ ምክንያቱም ክርስቶስ ብቻ ነው እውነት፤ መንገድና ሕይወት (ዮሐ. 14:6)። ከዘፍጥረት እስከ ራእይ ድረስ ያለው መስበክ አለበት፤ ምክንያቱም የእግዚአብሔር ቃል ነውና። ሰባኪዎች በሚሰብኩበት ጊዜ ሁሉ መልእክታቸውን ግልጥ በማድረግ በፈለጉት በመጽሐፍ ቅዱስ ክፍል አሳብ ላይ በማተኮር መስበክ ይችላሉ። በዚህ ሁሉ ግን የስብከት የመጨረሻ ኅላማ በሰዎች ሕይወት ውስጥ ለውጥን ማየት ነው። ይህም ለውጥ ሰዎች ክርስቶስን እንዲመስሉ የሚያደርጋቸው መሆን አለበት (1ኛቶሮ. 11:1)።

ተአምራት በጊዜያቸው ተሠርተው ያለፉ ነገሮች ስለሆኑ አሁን ምንም ዋጋ አይኖራቸውም የሚል ነገር ክርስትናን ለማይቀበል ሰው ሊሠራ ይችላል (ነገሩ ልክም ባይሆን ማለቱ ነው።) ነገር ግን ተአምራት ለአማኞች እጅጉን ክፍ ያለ ጠቀሚታ አላቸው። ለምሳሌ ዮሐንስ ስለ ጻፈው ወንጌል ዓላማ ሲናገር ሁለት ዋና ዋና ነገሮችን ዘርዝሮአል።

1. ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ እንደሆነ ሰዎች ያምኑ ዘንድ ነው።
2. በክርስቶስ በማመን ሕይወት እንደሚገኝ ለማመልከት ፈልጎ ነው።

በአጭሩ ስንመለከተው በመጀመሪያ ደረጃ ዮሐንስ ወንጌል ባይጻፍ ኖሮ ከላይ የተዘረዘሩ ነገሮች ባልተፈጸሙም ነበር። ሌላው ምክንያት ደግሞ የተጻፈው ሁሉ ለትምህርታችን እንዲሆን ታስቦ ነው (1ኛቆሮ. 10፡1-11)። በታሪክ ውስጥ የተፈጸሙ መጥፎ ድርጊቶችም ቢሆኑ ዛሬ ለእኛ ትምህርት ይሰጡናል፤ ስሕተት ላለመድገም ስለሌላው ነገር መማር ወሳኝ ነውና። ሰው ሁሉ ከሌላው ስሕተት ይማራል ማለት ባያስደፍርም አስተዋይ ሰው ግን ተምሮ ይጠነቀቃል። ስለዚህ ተአምራት በዓላማ የተዘገቡ ስለሆኑ ይጣሉ የሚል ነጥብ ቦታ አይኖረውም።

ካህናትና ተራ ምእመን

«ክርስትና ሕዝቡን ካህናትና ጀሌ ማይዎች በተባሉ በሁለት መደቦች ይመድባል።»

ይህ ነጥብ በብሉይ ኪዳን ጊዜ ቢሆን ኖሮ እውነትነት አለው፤ «ጀሌ ማይዎች» የሚባል ነገር ባይኖርም ማለት ነው። በብሉይ ኪዳን ዘመን ካህናት ነበሩ፤ ካህናት ያልሆኑት ደግሞ ይመሩ ነበር። የካህናት ዋና ሥራቸው ወይም ደግሞ አገልግሎታቸው የሕዝቡን ነገር ወደ እግዚአብሔር ማቅረብ ነበር። ሌላው ሕዝብ ደግሞ በካህናት አማካይነት ይገለገል ነበር (ምዕራፍ አምስትን ይመልከቱ)።

እንግዲህ በአዲስ ኪዳን ዘመን ደግሞ አማኞች በሙሉ ካህናት ናቸው (1ኛኢጥ.2፡9-10)። ስለዚህ ያለ ማንም ርዳታ በቀጥታ ከእግዚአብሔር ጋር መገናኘት ይችላሉ። በቤተ ክርስቲያን ውስጥ እግዚአብሔር ያስቀመጣቸው ወይም ደግሞ የሾማቸው መሪዎች አሉ። ይህ ማለት ግን እነዚህ መሪዎች «ከተራው» ምእመን የበለጠ ለእግዚአብሔር ይቀርባሉ ማለት አይደለም። ክርስቲያኖች በሙሉ በእግዚአብሔር ፊት እኩል ናቸው። በክርስቲያኖች መካከል ልዩነት አለ ብለው የሚያስተምሩ ቤተ ክርስቲያኖች ካሉ ልክ አይደሉም። በክርስቲያኖች መካከል የከፍና ዝቅ ጎራ የሚባል ነገር የለም።

ለእግዚአብሔር ሁሉም እኩል ስለሆነ ወደ እግዚአብሔር ያለ ሰው ርዳታ በክርስቶስ በኩል ብቻ መቅረብ ይችላሉ።

አጠቃላይነትና ሁለገብነት

«አንድ ፍጹም የሆነ ሃይማኖት ለሰው ልጅ ችግር መፍትሔ የሚሰጥ፣ ለመሠረታዊ ጥያቄዎች ደግሞ ምላሽ የሚያስገኝ ሆኖ ለሰው ልጅ ሥነ-ምግባር ደግሞ መመሪያ ሰጪ መሆን አለበት። ክርስትና ግን የተናጋ ዶክትሪን ያቀርባል እንጂ ከላይ የተዘረዘረውን አሳብ አያሟላም።»

በርግጥ ሰው ሁሉ ያመነበት ነገር ልክ እንደሆነ ማመኑ የማያስደንቅ ቢሆንም፣ ክርስትና ልክ እንደሆነ ማወቅ የሚቻልበት መንገድ አለ። ዶ/ር ሙሐመድ ክርስትና ብቃት የሌለው ሃይማኖት/እምነት እንደሆነ ለማሳየት ከተጠቀሟቸው ነጥቦች አንዱ ከላይ ጠቅላላ ባለ መልኩ ተቀምጧል። እንግዲህ የክርስትና ሃይማኖት ትክክለኛነት ዶ/ር ሙሐመድ ካነሡት ነጥብ በመነሣት ጥያቄ ላይ የሚወድቅ ከሆነ በጣም የሚያሳዝን ነገር ይሆናል። ምክንያቱም እውነቱ ከዚህ ስለሚለይ ነው።

ስመ ጥር የሆኑት የእምነት አቃቤ (Ap ologist) ራቪ ዘካሪያስ እግዚአብሔር የለም ብለው የሚያምኑ ሰዎች ኢ-አማኒያን (Atheists) በክርስትና ንጽረት ዓለም ላይ ለሚያነሳቸው ተቃውሞዎች መልስ ለመስጠት በጻፉት መጽሐፋቸው ውስጥ ኤርሊ ጄ ሁቨር የተባለ ሰው ከጻፈው መጽሐፍ አምስት መሠረታዊ የሆኑ ነጥቦችን ከጠቀሱ በኋላ ተጨማሪ ባንሱት ነጥብ ላይ ለመረዳት በሚያመች መልኩ የራሱን ማብራሪያ በማክል ከዚህ እንደሚከተለው አቀርባለሁ። የአንድን ሃይማኖት ትክክለኛነት ለመመዘን የሚከተሉትን ነጥቦች ማጤን ይጠቅመናል። ይህን ከማድረጋችን በፊት ንጽረት ዓለም ማለት ምን ማለት እንደሆነ መመልከታችን ለውይይታችን ጽንሰ ሐሳብ ወሳኝ ነው። በአጭሩ ንጽረት ዓለም ማለት አንድ ሰው ስለተፈጠረው ዓለም ያለው የራሱ የሆነ አመለካከት ማለት ነው። እዚህ ላይ ማንም ሰው የራሱ የሆነ አመለካከት ወይም የሚያምንበት ነገር እንዳለው ያሳያል። በተለይም ንጽረት ዓለም የሚገናኝባቸውን ሰባት ጥያቄዎች ጄምስ ሳይር ጠቅላላ ባለ መልኩ «ዘ የንሽርስ ኔክስት ዶር» በሚል መጽሐፋቸው ጠቅሰዋቸዋል። እነዚህም ጥያቄዎች የትኛውንም ንጽረት ዓለም ለመገምገም የሚያስችሉ ናቸው። የክርስትና ንጽረት ዓለም አንዱ ሆኖ ተወስዶ ማለት ነው። አንድ ንጽረት ዓለም በሃይማኖት ደረጃም ይሁን በግለሰብ ደረጃ ቀጥለው ለተዘረዘሩት ጥያቄዎች የሚሰጠው ምላሽ በጽኑ ሊታይ ይገባል።

1. የመጀመሪያ እውነታ (reality) ምንድር ነው?
2. የውጫዊው ዓለም ተፈጥሮ / ዓይነት ምንድር ነው?
3. ሰው ምንድር ነው?
4. ሰው ከሞተ በኋላ መጨረሻው ምን ይሆናል?
5. ማንኛውንም ነገር ማወቅ የሚቻለው ለምንድር ነው?
6. ክፉውንና ደጉን ለይተን የምናውቀው እንዴት ነው?
7. የሰው ታሪክ ትርጉም ምንድር ነው? ⁵¹

እንግዲህ ወደ ተነሣንበት ሐሳብ ስንመለስ ተቀባይነት ያለው ንጽረት ዓለም ምን መምሰል እንዳለበት የሚያሳዩንን ነጥቦች እናጢን፡-

1. ጥሩ ንጽረት ዓለም ከእውነታ ጋር ጠንካራ የሆነ ግንኙነትና መሠረት አለው። ይህ ማለት የሚታመን ነገር ሁሉ የእምነቱ ተቀባይ (ባለቤት) ሊኖረው ይገባል። ለምሳሌ ክርስትና እምነት ሆኖ ሊጸና የሚችለው ባለቤት ሲኖረው ነው። እግዚአብሔር የክርስትና ሃይማኖት ባለቤት ነው። ይህም በመሆኑ እምነቱን ለመደገፍ የሚያስችል መረጃ ይኖራል ማለት ነው።
2. ጥሩ ንጽረት ዓለም ከተቃርኖ የጸዳ ነው። ይህ ማለት አንድ ሃይማኖት የሚያስተምረው ነገር እርስ በርሱ የሚጣረስ መሆን የለበትም። እምነቱ የተገነባበት መንገድ ሲታይና ሲመረመር በሁሉም አቅጣጫ ስምምነት ሊኖረው ይገባል። ለምሳሌ ሁለት የሚጋጩ ሃሳቦችን ተቀባይነት እንዳላቸው ማስተናገድ የለበትም። ለምሳሌ ኢየሱስ አብነ፤ ወልድ፤ መንፈስ ቅዱስ ነው ቢባል የሚጋጭ ወይም የሚጣረስ ሃሳብ ይሆናል።
3. ጥሩ ንጽረት ዓለም ገላጭ ሃይል አለው። ይህ ማለት አንድ ንጽረት ዓለም የተገነባበት መንገድና የተመሠረተበት መሠረት የዛን ንጽረት ዓለም ሐቆች (facts) ሰብስቦን ስንመረምር ግልጽ በሆነ መልኩ ሊቀመጥ የሚችል መሆን አለበት። አለዚያ ግን የአንድ ንጽረት ዓለም ጤናማነት አጠያያቂ መሆኑ አይቀርም።
4. ጥሩ ንጽረት ዓለም ከሁለት ነገሮች ነጻ የሆነ ነው። ጥሩ ንጽረት ዓለም በጣም የቀለለም የተወሰነም አይደለም። በአጭሩ ሚዛኑን የጠበቀ መሆን አለበት። ለምሳሌ፡- እግዚአብሔርን እንደማይታወቅ አምላክ አድርጎ ማስብ ወደ አንድ አቅጣጫ ያለውን እውነት መለጠጥ ሊሆን፤ በባሕሪውና በተፈጥሮው ደግሞ

የሰው ያህል እንደሆነ አድርጎ መቁጠር ካለው ደረጃ አላግባብ ዝቅ ማድረግ ይሆናል።

5. ጥሩ ንጽረት ዓለም ከአንድ በላይ የሆኑ የመረጃ መንገዶች አሉት። በሌላ አነጋገር የዚያን ንጽረት ዓለም ትክክለኛነት ለማሳየት መረጃዎችን ከብዙ አቅጣጫ ማቅረብ ተገቢ ነው እንጂ ብቸኛ በሆነ በአንድ መንገድ መገደብ የለበትም። ለምሳሌ፡- የእግዚአብሔርን መኖር ለማረጋገጥ ብቸኛው መንገድ እምነት ብቻ ሳይሆን ተፈጥሮ፤ የሰው ሕሊና ምስክርነት፤ የተፈጥሮ ውበት (Design) እና የመሳሰሉ በርካታ መንገዶች አሉ።
6. ጥሩ ንጽረት ዓለም ምሉዕ ነው የሚባለው ተጻራሪ ንጽረት ዓለም በግልጽም ይሁን በስውር ሊሞግት ሲችል ነው። ለምሳሌ፡- የክርስትና ንጽረት ዓለም ከሌሎች ተቃራኒ ንጽረታት ዓለም ዘንድ ለሚነሡበት ተቃውሞዎች ሚዛኑን ጠብቆ አጥጋቢ በሆነ መንገድ ምላሽ ሊሰጥ መቻል አለበት። በዚህ መጽሐፍ ውስጥ የተደረገውም ይኸው ነው። ⁵²

እንግዲህ እነዚህ ስድስቱም ነጥቦች የተለያዩ ንጽረታት ዓለምን ትክክለኛነት ለመመዘን በሥራ ላይ ሊውሉ የሚችሉ ናቸው። በዚህ ሁሉ ግን የአንድን ንጽረት ዓለም ትክክለኛነት ማስረገጥ ወይም ትክክለኛ እንደሆነ ማሳየት የሚባለውን ያህል ቀላል አይደለም። ይልቅ እጅግ በጣም ከባድና ጥረት የሚጠይቅ ነው። ሰው ሁሉ ያመነበትን ነገር ልክ እንደሆነ ይናገራል። ከዚያም አልፎ ሌሎች ንጽረታት ዓለም ለመመዘን ነገሮችን የሚያየው በራሱ ንጽረት ዓለም መነጽር በመሆኑ የሚደርስባቸው መቋጫዎች በአብዛኛው ከአድልዎ የነጹ አይሆኑም። የሆነ ሆኖ ግን በዚህች አነስተኛ መጽሐፍ ውስጥ ጠለቅ ባለ መልኩ ብዙ ነገሮችን መዳሰስ ባንችልም እስካሁን ያየናቸው ነጥቦች የጋራ መመዘኛ ሊሆኑ የሚችሉ ስለሆኑ ሊረዱን መቻላቸው አያጠራጥርም። በዚህ ረገድ ሰፋ ያለ ግንዛቤ ለመጨበጥ የሚፈልግ አንባቢ በጣም ጠቃሚ የሆነ በዶክተር ኖርማን ጋይዝለር የተጻፈ (ክርስቲያን አፖሎጂቲከስ) የሚል መጽሐፍ ማንበብ ይችላል። (Christian Apologetics, Norman Geisler. Michigan Baker Book House, 1976)። እውነት እውነትነቱ የሚታወቀው አንድ ነገር ዝም ብሎ ስለታመነ አይደለም። በሌላ አነጋገር እውነትን በእውነትነቱ መቀበል እንድንችል መሰከሪያ የግድ አስፈላጊ ነው። እዚህ ላይ መሰከሪያ ወይም መስፈርት ቀላል ያልሆነ በጣም የሚያነጋግር ነገር ነው። ለዚህም ምክንያቱ ማብቂያ ወደሌለው መቋጫ ሊያመራ የሚችል መሆኑ ነው። ለምሳሌ፡- የመለኪያው መሰከሪያ ምንድን ነው እየተባለ ነገሩ ሊለጠጥ

የሚችሉ በመሆኑ ነው። ከዚያ የተነሳ ብዙ ውስብስብ ያልሆኑ በቀላሉ ልንረዳቸው የምንችላቸውን መለኪያዎች ብቻ እንመልከት፡- እነዚህም ለየተኛውም ንጽረት ዓለም መመዘኛ የሚውሉ ናቸው።

አመክንዮታዊ ወጥነት (Logical Consistency)። ንጽረት ዓለም ሥርዓት ከውስጣዊ ተቃርኖ የጻዳ ሊሆን ይገባል። በሌላ አነጋገር እውነት ከተቃርኖ ነጻ መሆን አለበት፤ አለዚያ እውነት ሊሆን አይችልም። ሥርዓቱ የሚያስተምረው እውነት ውስጣዊ መጣጣም (coherency) ሊኖረው ይገባል።

ተሞክሮአዊ ብቃት (Empirical Adequacy)። ንጽረት ዓለም ስለሚያስተምራቸው ነገሮች ተሞክሮአዊ መረጃ ሊኖረው ይገባል። ለምሳሌ፡- የክርስትና እምነት ታሪካዊ መረጃ አለው። ይህም በታሪክ ውስጥ የተፈጸመ ድርጊቶች ለክርስትና እምነት ትክክለኛነት መረጃ ናቸው።

ተሞክሮአዊ ጠቀሜታ (Experiential Relevance)። ንጽረት ዓለም በገሃዱ ዓለም ሊታይና ሊጻሰስ ከሚችል ነገር ጋር የተዛመደ መሆን አለበት። ለምሳሌ፡- የራሴ መኖር ሊካድ አይችልም። በአጭሩም ቢሆን አንድ ተቀባይነት ያለው ንጽረት ዓለም ምን ዓይነት መሆኑን ከተመለከትን በኋላ ደግሞ እስካሁን እንደተወያየን ንጽረታት ዓለም ከላይ በተቀመጡ መስፈርቶች መሠረት ራሺ ዘካርያስ እንዳይሆኑት ከሚከተሉት ነገሮች ጋር የተገናኙ መሆን እንዳለባቸው አምናለሁ።

እንደ እኔ እምነት ከሆነ የአንድ ሃይማኖት አጠቃላይነትና ሁለንተናዊ መፈተሽ ያለበት ዶ/ር መሐመድ ባህሁት አሳብ ሳይሆን ከዚህ ቀደም በተመለከትናቸው መስፈርቶች መሠረትና ከዚህ በመከተል ከምናቸው ነጥቦች አኳያ መሆን አለበት።

ዛሬ በዓለም ላይ የሚገኙ ማናቸውም ሃይማኖቶች ለሚቀጥሉት አራት ነጥቦች ምንም የማያሻማ መልስ መስጠት አለባቸው።

1. መነሻ (Origin)። ይህ እራጄን የአንድን ነገር የመጀመሪያ መነሻ ያመለክታል። ለምሳሌ፡- የሰው ልጅ መነሻ በእግዚአብሔር ተፈጠረ እንጂ በአዝጋሚ ለውጥ ሰው መጣ ማለት አይደለም።
2. ሁኔታ (Condition)። ይህ ነጥብ ደግሞ ሰው ከእግዚአብሔር ጋር ያለው የግንኙነት ሁኔታ እንዴት እንደነበረ የሚያመለክት ነው። ለምሳሌ ሰውን እግዚአብሔር ሲፈጥረው ለኅብረት ነበር፤ ሆኖም ግን ሰው በሠራው ንጢአት ምክንያት ከእግዚአብሔር ጋር የነበረውን ኅብረት አጣ፤ በንጢአትም ወደቀ።

3. ድነት (ደኅንነት) (Salvation)። ሰው አስቀድሞ ከእግዚአብሔር ጋር ኅብረት የነበረው ቢሆንም ቅሱ ከንጢአቱ የተነሳ ይህን ኅብረት አጥቷል፤ ስለዚህም ከእግዚአብሔር ጋር በመታረቅ የግድ ድነት ያስፈልገዋል። ይህም ድነት የናሰ ነው።

4. መድረሻ (Destiny)። አሁንም ሰው የሚያስፈልገው ከኩነቱ ከዳነ በኋላ ደግሞ የሚሄድበትን ማወቅ ነው።

እንደ ራሺ እምነትና እኔም እንደግምነው እነኚህ አራቱ ነገሮች ከእግዚአብሔር፣ ከእውነታ፣ ከዕውቀት፣ ከግብረገባዊነትና ከሰው ዘር ጋር የተቆራኙ መሆን አለባቸው። የክርስትና ንጽረት ዓለም እንደ አንድ ንጽረት ዓለም እስከአሁን ባየናቸው መስፈርቶች ሊመዘን ይችላል። እዚህ ላይ ግን መጠንቀቅ አለብን። ምክንያቱም የክርስትናን እምነት ልክ መሆን የሚያረጋግጡልን ያስቀመጥናቸው መስፈርቶች ሳይሆኑ ከዚህ የተለየ ነገር ነው። ይህ ምን እንደሆነ በዚህ ምዕራፍ የምናው ይሆናል። ከዚህ ጋር በማያያዝ ደግሞ የመስፈርቶቹ ጠቀሜታ ምን ላይ ሊሆን እንደሚችል መወያየት አንዱ ዓላማዬ ነው።

ለምሳሌ በሩቅ ምሥራቅ የሚገኙትን ዋና ዋና ሃይማኖቶችን እንደ ቡድኒዝምና ሂንዱዝም ያሉትን ብንመለከት፤ ስለ መነሻ፣ ስለ ሁኔታ፣ ስለ ድነትና መድረሻ ምንም ዓይነት የተጨበጠ ነገር አይናገሩም። እንዲያውም የእነኚህ የሁለቱም ሃይማኖቶች መሠረታዊ የእምነት አቋም ሰው ሁልጊዜ የወደፊት ዕጣውን የተሻለ ለማድረግ በሕይወት ባለበት ጊዜ መልካምን መሥራት ይጠበቅበታል፤ ይህ ካልሆነ ግን ሞቶ እንደገና በሚወለድበት ጊዜ የሚጠብቀው ነገር አሠቃቂ ሊሆን ይችላልና የሚል ነው። እንግዲህ ዋናው የቡድኒዝምና የሂንዱዝም ሃይማኖቶች ትምህርተ አስተምህሮ ዳግማዊ ተሠገም (Reincarnation) ነው። በጥልቀት ገብቼ ስለ እነኚህ ሃይማኖቶች ማውራት ባልፈልግም፤ በአጠቃላይ ሲታዩ ግን ስለ እግዚአብሔርም ሆነ ስለ ሰው አመጣጥ ይህ ነው የሚባል ትምህርት እንደሌላቸው መግለጥ እችላለሁ።

በአገራችንም እንኳ ብናይ የኦርቶዶክስ ሃይማኖት ተከታዮች መልካም ሥራን በመሥራት ድነት ይገኛል ብለው ያምናሉ። በአጭሩ ሰው ሊድን የሚችለው ዋናው በራሱ ጥረት ነው፤ ይኸውም ኢየሱስ እንደሞተለት ቢያምንም ቅሱ ድነቱን ደግሞ ለማረጋገጥ የጽድቅ ሥራን መሥራት መቻል አለበት የሚል አመለካከት አላቸው። ምንክልባት አንድን የኦርቶዶክስ እምነት ተከታይ ከሞተ በኋላ የሚሄድበትን ያውቅ እንደሆነ ብንጠይቅ መልሱ ሄግዚአብሔር

ያውቃል፤ እኔ እንዴት ማወቅ እችላለሁ» የሚል ሳይሆን አይቀርም። ይህም ደግሞ የአንድን ሰው መድረሻ አለማወቅን ያመለክታል።

የእስልምና ሃይማኖትን የተመለከትን እንደሆነ ደግሞ ትልቁ የዚህ ሃይማኖት እምነት ሰው በአንድ አምላክ በማመን ወደ እርሱ ይደርሳል የሚል ነው። ከዚህ ቀደም እንደተወያየነው ኢየሱስ ክርስቶስ ነቢይ እንደ መሆኑ መጠን ለመሰላሰብ ኢየሱስ ለሰው ልጆች ኀጢአት ሞቷል ማለት ትልቅ ኑሓቂ ነው። ከዚያ ባሻገር ደግሞ ሰው መዳን የሚችለው በራሱ መልካም ሥራ እንጂ በማንም በኩል አይደለም።

እንግዲህ በጥቅሉም ቢሆን የክርስትናን ሃይማኖት ብንመለከት ስለ አራቱም ማለትም

1. ስለ መነሻ (Origin)

2. ስለ ሁኔታ (Condition)

3. ስለ ድነት (Salvation)

4. ስለ መድረሻ (Destiny) የማያሻማና ቀጥተኛ ነገር የሚነግረን ክርስትና እንደሆነ አምኜ የምቀበለው እውነት ነው።

የክርስትና እምነት ከላይ በተዘረዘሩ ነገሮች ላይ ያለው እምነት ከዚህ እንደሚከተለው ነው።

መነሻ፡- እግዚአብሔር የሰውና የሁሉም ነገር ፈጣሪ ነው (ዘፍ. 1:1-2:1 1:23:1 ኢሳ.40:12-31)።

ሁኔታ፡- ሰው የእግዚአብሔርን ትእዛዝ አፍርሶ በኀጢአት ወደቀ (ዘፍ.3)።

ድነት፡- ሰው ኀጢአተኛ ከመሆኑ የተነሣ አዳኝ ያስፈልገዋል (ዮሐ.3:16:1 1:12:4+6)።

መድረሻ፡- በክርስቶስ ኢየሱስ ያመኑት ከእርሱ ጋር ይሆናሉ (1ተሰ. 4:13-18)።

በመሠረቱ ክርስትና ለሰው ልጆች ችግር ምንም ዓይነት መፍትሔ እንደማይሰጥ መውራቱ እስከአሁን ከተመለከትናቸው ነጥቦች በመነሣት እውነት አለመሆኑን ማወቅ አያዳግትም። ይሁን እንጂ አሁንም ክርስትና ለሰው ልጆች ችግር መፍትሔ ለመስጠት የግድ መመዘኛው ቁርካን መሆን አለበት ካለበለዚያ ክርስትና ሞጋ የለውም ማለት የሚያዋጣ መንገድ አይመስለኝም።

በአጠቃላይ ክርስትና ለሰው ልጅ ሥነ-ምግባር መመሪያ ሰጪ መሆኑን እንደገና እንደ አዲስ ነጥብ አንሥቼ መወያየት አልፈልግም። ክርስትና ያለምንም ጥያቄ ሰው ግብረገባዊ ሕይወቱን እንዲጠብቅ አጽንኦት ሰጥቶ ይናገራል። ይህንም ደግሞ ቀደም ባሉ ምዕራፎች ውስጥ ተመልክተናል። እንግዲህ የአንድን ሃይማኖት ትክክለኛነት ለመለካት መቻል ቀላል ባይሆንም ቅሉ የማንኛውንም ሃይማኖት የእምነት ደንብ (belief system) በመመርመር ወደ አንድ ወሳኝ ድምዳሜ ላይ መድረስ ይቻላል።

በአጭሩ ለማጠቃለል ዶ/ር ሙሐመድ ክርስትና የተናጋ ዶክትሪን ያቀርባል ስላሉት ነገር እንዴት እንደሚያቀርብ ምንም የሰጡት ምሳሌ ወይንም ማብራሪያ የለም፤ ሆኖም ግን በምዕራፍ አንድ ውስጥ ያደረገኩት ውይይት ለጊዜው ከመጽሐፈ ዓላማ አኳያ በቂ ምላሽ ይሆናል የሚል እምነት አለኝ።

የየትኛውንም ሃይማኖት ትክክለኛነት ለመመዘን መታየት ያለበት እኔ እንደማምነው በዶ/ር ሙሐመድ የተነሣው የሥነ-ምግባር ጥያቄ ሳይሆን፤ መነሻ፤ ሁኔታ፤ ድነትና መድረሻ መሆን አለበት። በመጀመሪያ ደረጃ ሥነ-ምግባር እጅግ በጣም አስፈላጊ ነገር ቢሆንም ስለ አንድ ሃይማኖት የእምነት ደንብ (belief system) አጠቃላይ የሆነ አሳብ አይሰጠንም። ሥነ-ምግባር በራሱ ጠቃሚ ቢሆንም፤ በቂ ግን አይደለም። ስለዚህ የዶ/ር ሙሐመድ ነጥብ የክርስትናን ምንነት ሊፈትሽ ብቃት የለውም።

ዛፍና ፍሬዎች

በማቴ.7:16-17 «የእግዚአብሔር ቃል መልካምም ይሁን መጥፎ ዛፍ ከፍሬው ይታወቃል» ይላል። በዚህ አሳብ መሰረዋችም ይሰማማሉ። ነገር ግን «ኢምፔሪያሊዝም፤ የዘር መድልዎ፤ ኢ-አማኝነት፤ ወንጀል፤ አደንዛዥ እጽ፤ ልቅ ወሲባዊ ነፃነት፤ የቤተሰብ መበተን፤ የጠፈር ጦርነት፤ የአቶሚክ ስምብ፤ የባዮሎጂካል ጦር መሣሪያ፤ የአልኮል ሱሶኝነት፤ የኤድስ በሽታና ወዘተ... የመሳሰሉ ችግሮች በሙሉ የተከሰቱት በክርስቲያኖች ዘንድ ስለሆነ በእነኚህ በማናቸውም ነገሮች ያልተነካካው እስልምና ብቻ ያዋጣል።» ብለው ዶ/ር ሙሐመድ ይናገራሉ።

ከማንኛውም ነገር አስቀድመን ስለ ክርስትናም ይሁን ስለ ሌላ ሃይማኖት ስናስብ አንድ ማስተዋል ያለብን ነገር አለ። ይኸውም «ሁሉም ሰው የእኔ ሃይማኖት ልክ ነው ሌላው የሚከተለው ሃይማኖት ስሕተት ነው» ማለቱን ነው። ወደዚህ አሳብ እንመጣበታለን። በማቴ. 7:16-17 ላይ ኢየሱስ የተናገረው ሐሳቦችኝ ነቢያትን በተመለከተ

ነው። ክርስትና ትክክለኛ መሆን አለመሆኑን ለመመዘን በተከታዮቹ ሕይወት የሚታዩ ለውጦች እንደ አንድ መስፈርት ሊወሰዱ ቢችሉም የመጨረሻ መመዘኛ ሊሆኑ ግን አይችሉም። የክርስትና እምነት ተከታዮች ነን ባዮች ባጠፉት ጥፋት ሃይማኖቱ መወገዝ የለበትም። ለምሳሌ ክርስትና ሰውን ጥፋተኛ እንዲሆን ቅንጣት ታህል ነፃነት አይሰጠውም፤ ይልቁንስ ወንጀለኝነትን ያወጣል እንጂ (ዘጸ. 20:1-17) 74.5:19-21) ኤፌ. 5:51 ራዕይ 22:15)።

ከላይ በዶ/ር ሙሐመድ የተዘረዘሩ ነገሮች በሙሉ በእስልምና ሃይማኖት ተከታዮች ዘንድ የሉም የሚባለው ነገር በራሱ ውሸትን ያንጸባርቃል። በትንሹ እንኳ ብንመለከት የእስልምና እምነት ተከታይ በሆኑ አገሮች የሚደረጉ ወንጀሎች እጅጉን አስደንጋጭ ናቸው። ለምሳሌ፦ አልጄሪያ ውስጥ በተለያዩ ወቅቶች በአክራሪዎች ስለተጨፈጨፉ ጉዳዮች እስልምና ምን ዓይነት ምላሽ ይሰጣል? ኢራቅ ደግሞ ከመንግሥታቱ ድርጅት ጋር ከባድ ጥራት ጋር መሣሪያ የተነሣ ታደርገው የነበረውን ግብፃውን ያደረገችውን ጦርነት እስልምና እንዴት ይመለከተዋል? ዝርዝሩ ይቀጥላል። እንግዲህ ከላይ የተዘረዘሩትን ነገሮች የእስልምና ሃይማኖት ተከታይ በሆኑ ሰዎች ዘንድ የክርስትናን ያህል አይበዛም ብሎ ለመናገር ዶ/ር ሙሐመድ የስንቱን አገር ሕዝብ እየዞሩ በማየት ጥናት (Survey) አድርገዋል? የየግለሰቦችን ሕይወትና አኗኗር ጤናማነት ለመመስከር ያላቸው መረጃ ምንድን ነው?

በአጠቃላይ የማንኛውንም ሃይማኖት ትክክለኝነት የሚታወቀው በሥርዐት ወጥነት <systematic consistency> ብቻ ነው። ይህን አሳብ በተመለከተ ከዚህ በፊት ያነሣኋቸው አራቱ የዶ/ር ራቪ ዘካሪያስ ነጥቦች መጤን አለባቸው። አሁንም ደግሜ እላለሁ የትኛውም ሃይማኖት ስለ መነሻ (Origin)፣ ስለ ሁኔታ (Condition)፣ ስለ ድነት (Salvation) እና ስለ መድረሻ (Destiny) ምንም የማያጠራጥር እውነት ማሳየትና ማስጨበጥ መቻል አለበት። ከዚያ ባሻገር በየትኛውም ሃይማኖት ውስጥ የሚገኙ ተከታዮች ደግ ሥራን የሚሠሩና ክፉ ሥራን የሚሠሩ ሊኖሩ ይችላሉ። በዚህ ሁሉ ግን ከፋት የግድ የሚመነጨው ከሃይማኖት ሳይሆን ከሰው አመጸኛ ባሕርይ የተነሣ ነው፤ ለዚህም ደግሞ መፍትሔው ክርስቶስ ነው።

መጽሐፍ ቅዱስ ሰው በሙሉ በቅድስና እንዲኖር ያዛል (1ኛኢጥ. 1:16-17)። ይህ ማለት ግን አንድ የክርስትና ሃይማኖት ተከታይ በቅድስና መኖር ተስኖት ከላይ የተዘረዘሩት መጥፎ ነገሮች በሙሉ በሕይወቱ ቢታዩ፣ መነቀፍ ያለበት ሃይማኖቱ ሳይሆን የሃይማኖቱ

ተከታይ መሆን አለበት። እዚህ ላይ ሃይማኖቱ ሳይሆን ችግር ያለበት ተከታይ ነው። የአንድ ሃይማኖት ተከታይ ወንጀል ቢሠራ መወገዝ ያለበት የሰውዬው መጥፎ ባሕርይ እንጂ ለወንጀል ሥራ ያልገፋው ሃይማኖቱ መሆን የለበትም። ለምሳሌ፦ በቀለ አየለን ቢሰድበውና አየለም ሊበቀለው በቀለን ፈልጎ ቢያጣ፣ ነገር ግን በቀለን እናት መንገድ ላይ ቢያገኛቸው፣ ልጅም ስለ ሰደበኝ በጥፊ አምሎታለሁ ቢል ትክክል አይደለም። ምክንያቱም በቀለ እንጂ እናቱ አየለን ያደረጉት ነገር የለምና። ልክ እንደዚያው ከአንድ የክርስትና እምነት ተከታይ ድክመት የተነሣ ሃይማኖቱን መውቀስ አግባብነት ያለው ነገር አይመስለኝም።

ክርስቲያን ተብለው በሚታወቁ በምዕራቡና በአውሮፓ አገሮች ተከሰቱ ተብለው የተዘረዘሩ ነገሮች በሙሉ የሚታዩት ክርስትና መጥፎ ፍሬ ሆኖ ሳይሆን ክርስቲያን ነን ባዮቹ ያመጡት ጣጣ ነው። ልክ ቁርኣን ወንጀል አትሥሩ እያላቸው ወንጀል እንደሚሠሩ መሰሊዎች ማለት ነው። ለምሳሌ፦ በአልጄሪያና በሌሎችም የዓለሞችን ክፍሎች በሚሠሩ ወንጀሎች የሚጠራጠሩት አክራሪ መሰሊዎች ናቸው። አሁን እንኳን በቅርቡ በአሜሪካ ውስጥ በየሽንግተን እና በኒውዮርክ ከተሞች በ ለጥተምበር 11 ቀን 2001 የተፈጸሙትን ወንጀሎች ማየት በቂ ነው። ታዲያ ይህ በራሱ ቁርኣንን ተቀባይነት ማሳጣት አለበት? እንደዚህ ስል ቁርኣንን እቀበለዋለሁ ለማለት ፈልጌ ሳይሆን፣ እውነት ከራሱ ውጭ ከምንም ጋር መያያዝ እንደሌለበት ለማሳየት ፈልጌ ነው።

በርግጥ ዛሬ በምዕራቡ ዓለም ሰው ሁሉ ለራሱ የራሴ መንገድ ይሻለኛል፤ ማንኛውንም ነገር ባምን ለራሴ ነው ማለት የጀመረበት ጊዜ ነው። በዚህ እምነት መሠረት የአንድን ነገር እውነትነት የሚወስነው ከባለቤቱ ውጭ ማንም አይሆንም። ይህም ደግሞ አንጻራዊነት (Relativism) ይባላል። ለምሳሌ፦ ስለ ፖስትሞደርንዝም (Postmodernism) ብናነሣ ትልቁ የዚህ ፍልስፍና መሠረት ለሁሉም ሰው ያመነበት ነገር ልክ ነው፤ ስለዚህም ተጨባጭ (Objective) እውነት ሊኖር አይችልም የሚል ነው። እንግዲህ በዚህ ፍልስፍና መሠረት ማንም ሰው ቢሆን ሌላ ሰው ማመን ወይም መከተል ያለበት ይህ ሊሆን ይገባል ብሎ አንድም ነገር መናገር አይችልም። እንደዚህ ያለ ነገር ከሁሉም በላይ ችግር ሊያመጣ የሚችለው በክርስትና እምነት ላይ ነው። ሰፊ ላለ ውይይት <ትሩዝ ዲዜይ> በዳግላስ ግሩታየስ (Truth Decay by Douglas Groothuis III: IVP, 2000.) የተጻፈውን መጽሐፍ መመልከት እጅግ ጠቀሜታ አለው።

ዛሬ በጣም አደግን ሠለጠንን በሚሉ አገሮች ሦስት ታላላቅ ንጽረታት ዓለም አሉ። ለምሳሌ፦ የመጀመሪያውን ንጽረት ዓለም (World View) ብንመለከት ሰብአዊ አመለካከት ያላቸው <ሂዩማኒስቲክ> (Humanistic) ይባላሉ። ይህ ንጽረት ዓለም ሙሉ በሙሉ ራስ ገዝ ሆኖ እግዚአብሔርንና የእግዚአብሔርን ነገር ከቁጥር የማያስገባ ነው። ለዚህም ምክንያቱ የሂዩሙማኒስቲክ ንጽረት-ዓለም በእግዚአብሔር መኖር አያምንም። በዚህ ዓለም ሰው የፈለገውን ነገር ለማድረግም ሆነ ለመድረስ እውቀቱ ብቻ በቂ ነው የሚል ጸረ-መጽሐፍ ቅዱሳዊ የእምነት አቋም አለው።

ሁለተኛው ንጽረት ዓለም ደግሞ በአሁኑ ጊዜ የተዳከመና የከለመ ብዙም ተጽዕኖ የሌለው የማርክሲስት-ሌኒኒስት ንጽረት ዓለም ነው። የዚህ ንጽረት ዓለም ዋና ትምህርት እግዚአብሔር የለም የሚል ሲሆን፤ ሰው መልካም ነገርን ማግኘት የሚችለው ማሳበራዊነትን ሲያጠናክርና ግለኝነትን ሲያስወግድ ነው ይላል።

ሦስተኛውና ካሉት ንጽረታት ዓለም ሁሉ ስለ መነሻ፤ ስለ ሁኔታ፤ ስለ ድነትና ስለ መድረሻ ምንም የማያሻማና የማያደናገር መረጃ የሚያቀርበው የክርስትና ንጽረት ዓለም (Christian World View) ነው። እስካሁን በተደረገው ወይም ውስጥ አንድ በጣም አስፈላጊ የሆነ ጥያቄ ያልተመለሰ ይመስለኛል። ይኸውም ጥያቄ ዶ/ር ሙሐመድ ስለ ክርስትና ንጽረት ዓለም ያላቸው የተሳሳተ ግንዛቤ ነው። በእርሳቸው እምነት የክርስትና እምነት ልክ አይደለም። እኛ ክርስቲያኖች ደግሞ እምነታችን ልክ እንደሆነ አምነን ተቀብለናል። ማን ያስታርቀን ታዲያ? በሌላ አነጋገር ክርስትና ትክክለኛ እምነት እንደሆነ የምናውቅበት መንገድ ይኖር ይሆን? ይህ ጥያቄ ሊነሣ የሚችለው የክርስትናን እምነት በማይቀበሉ ሰዎች ዘንድ ብቻ ሳይሆን በተከታዮቹም ጭምር ነው። ክርስቲያኖች እምነታቸው እውነት እንደሆነ የሚያውቁበትን መንገድ መለየት እንዲሆንላቸው ከሚፈልጉት ነገር አንዱና ዋነኛው ነው። በእኔ እምነትና አስተያየት ይህን ሃሳብ በተመለከተ ከማንም በላይ በተሻለ መልኩ አሁን ባለንበት ጊዜ ስመ ገናና ከሆኑ ሰዎች በግምባር ቀደምትነት የሚፈረጁ ክርስቲያን ፈላስፋና የሥነ መለኮት ሰው ዊሊያም ከሬግ «የክርስትና እውነትና አፖሌጂቲክስ» በሚል መጽሐፋቸው ውስጥ ያስፈሩትን ሃሳብ አጠር ባለ መልኩ አብረን እንመልከት። ይህም የብዙዎቻችንን ጥያቄ ሊመልስ እንደሚችል እምነት አለኝ። «ክርስትና እውነት መሆኑን የማውቀው እንዴት ነው?» የሚለውን ጥያቄ በቀጥታ ከመመለሳችን በፊት ሁለት ዋና ዋና ነገሮችን መረዳት አለብን። እንደ ዊሊያም ከሬግ

አባባል ክርስትና እውነት መሆኑን ማወቅና ክርስትና እውነት መሆኑን ማሳየት ሁለት ልዩ የሆኑ ነገሮች ናቸው።

የመጀመሪያው ክርስትና እውነት መሆኑን ማወቅ ነው። እዚህ ላይ የመንፈስ ቅዱስ ሚና ወሳኝ የሆነ ጠቀሜታ አለው። ይህ ማለት ክርስትና እውነት መሆኑን ማወቅ የምንችለው መንፈስ ቅዱስ እውነትነቱን ስለሚመለከርን ነው። ከዚህ የተሻለ መንገድ የለም። (ነገትያ 3:26፤ 4:6፤ ሮሜ 8:15-16፤ ቆላ. 2:2፤ 1ኛተሰ.1:5፤ 1ኛዮሐ.2:20፤ 2:27፤ ዮሐ.14:26፤ 1ኛዮሐ.4:1-3፤ 2:18-19፤ ዮሐ. 14:16-17፤ 14:20፤ 1ኛዮሐ.3:24፤ 4:13፤ 5:6-10፤ ይመልከቱ።) ክርስትና እውነት መሆኑን መንፈስ ቅዱስ ስለሚመለከርን ሌላ የማንም የምንም ማረጋገጫ አያስፈልገንም ማለት ነው። ይህን እውነት መቀበል ወይም አለመቀበል የባለቤቱ ውሳኔ ሆኖ የመንፈስ ቅዱስ ሚና እውነትነቱን ማስረገጥ ነው። መንፈስ ቅዱስ የሚጫወተው ሚና ለአማኞች ብቻ የተወሰነ ሳይሆን አማኞች ላልሆኑትም ጭምር ነው። ይህም መንፈስ ቅዱስ የማያምኑትን ሰዎች ስለ ንጢአታቸው ይወቅሳቸዋል፤ ማድረግ የሚገባቸውንም ነገር እንዲያውቁ ያደርጋቸዋል። በዚህ ሁሉ ግን የማያምኑ ሰዎች የፈለጉትን ዓይነት ምላሽ ለመንፈስ ቅዱስ ጥሪ ሊሰጡ ይችላሉ። ዮሐ. 14:7-11፤ ሮሜ 3:10-11፤ 1ኛቆሮ. 2:14፤ ሮሜ 8:7 ወዘተ... ይመልከቱ።

ሁለተኛው ክርስትና እውነት መሆኑን ማሳየት ነው። እንግዲህ ወደዚህኛው ነጥብ ስንመጣ አጽንኦት የሚሰጠው በሥርዓታዊ ወጥነት (Systematic Consistency) ላይ ይሆናል። ቀድሞውኑ እውነት የሆነውን እምነት ማሳየትና ይህ የታመነው ነገር እምነቱን ከአንዳንድ አመኔታን ከሚያሳጡት ነገሮች ነጻ እንደሆነ ለማረጋገጥ የምንጠቀምበት አመክኒዮአዊ ሂደት ነው። ቀደም ተብለው በተነሡ ነጥቦች መሠረት አንድ ንጽረት ዓለም ከተቃርኖ የገድ ነጻ መሆን ይኖርበታል። ሥርዓታዊ ወጥነት የሁለት ቃላት ጥምረት በመሆኑ ተገቢውን ፍቺ መስጠት የገድ ነው። ሥርዓት ማለት በተሞከሮ ከሚታወቁ ሐቆች (Facts) ጋር የሚገጥም ማለት ሊሆን፤ ወጥነት ደግሞ የአመክኒዮን ሕግጋት የተከተለ ወይም የጠበቀ ማለት ነው። ከእነዚህም ሕግጋት አንዱ የተቃርኖ ሕግ (Law of non-contradiction) ነው። እንግዲህ ክርስትና እንደ አንድ ንጽረት ዓለም በእነኚህ መንገዶች ተፈትኖ ማለፍ ይኖርበታል። የክርስትና ንጽረት ዓለም በእነኚህ መስፈርቶች ሲገመገምና ሲመረመር ብቃት እንዳለው አስመስክሯል። ስለዚህም ንጽረት ዓለሙ ተቀባይነት ያለው ነው። ደግሞም መንፈስ ቅዱስ ክርስትና እውነት መሆኑን በማሳየት ረገድ የበኩሉን ሚና ይጫወታል። ይህም የሚሆነው የክርስትና እምነት እንደ ንጽረት

ዓለምንቱ ሊታመን የተገባ እንደሆነ ለማሳየት የምንጠቀማቸውን ክርክሮችና መረጃዎች (Arguments & Evidences) በመጠቀም ሰዎች የክርስቲናን እምነት እንዲቀበሉ በሚደረገው ሂደት ውስጥ ሰዎች እንዲያምኑ ማድረግም ማስቻልም ነው። ሐዋ. 17:2-31 17: 19:81 28:23-24።³⁴ እዚህ ላይ የዊሊያም ክራግን ገለጻ ሊገባን በሚችል መልኩ አጠር አድርጌ ያስቀመጥኩት የተወሰነውን ሃሳብ ብቻ ነው። ለተጨማሪ ማብራሪያ "Christian Truth and Apologetics. William Lane Criag. Ill. Crossway Books, 1984" ይመልከቱ።

የክርስትና ንጽረተ ዓለም ዋና ትምህርት እግዚአብሔር አለ የሚል ነው። ፍጥረት በሙሉ የመጣው በእግዚአብሔር ነው [ዘፍ.1:11 2:1-241 መዝ.18(19):11 ኢሳ. 43:1]። በኅጢአት ለወደቀው የሰው ዘር የድነት በር ክርስቶስ ብቻ ነው(ዮሐ. 14:6)። በክርስቶስ የሚያምኑ ሁሉ የዘላለም ሕይወት ወራሾች ናቸው (ዮሐ. 3:14-161 ዮሐ.1:12)።

በዚህ ሁሉ ግን በዓለማችን ካሉት ክብዙ ንጽረታት ዓለም ሁሉ በመጀመሪያ ደረጃ የመደረገ፣ የመናቅና የመጠቃት ዕድል ያጋጠመው ክርስቲያናዊ ንጽረተ ዓለም ነው። ግን ለምን? ምላሽ ማግኘት ያለበት ጥያቄ ነው። ሆኖም ግን የዚህን ጥያቄ ምንነት በስፋት ለመመልከት ወደ ፊት በማሳትመው «ስብከት በፖስት ሞደርኒዝም እይታ» በሚል ጽሑፊ ውስጥ ይዳሰሳል። ለአሁን ግን ከያዝኩት ዓለማዊ ጋር አብሮ ስለማይሄድልኝ እተወዋለሁ። እስከአሁን እንደተመለከትነው የክርስቲያን አገር ተብለው በሚታወቁ አገሮች የሚገኙ የተለያዩ ሰዎች በተለያዩ ፍልስፍናዎች መወሰዳቸው የክርስትና ሃይማኖት ችግር ነው ወይስ ለዚህ የሚዳርጋቸው የሰዎች ልብ ከፋት ነው? መልሱ ግልጽና ቀላል ነው። መጽሐፍ ቅዱስ የሰው ልጅ ልብ እጅግ በጣም ተንኮለኛ እንደሆነ ይናገራል (ዘፍ. 6:5-71 ኤር. 17:9-10)። በዚህ ዓለም ሰውን ከእውነተኛ መንገድ ፈቀቅ ብሎ ወደ ስሕተት እንዲገባ የሚያደርጉት ብዙ ነገሮች አሉ። ይህን በተመለከተ ሐዋርያው ጳውሎስ የቆላስዶስን ሰዎች ሲያስጠነቅቃቸው «በከንቱ ፍልስፍና ማንም እንዳይማርካችሁ ተጠበቁ» ብሎአል (2:8)። (2ኛጢዋ.4:3-51 ፊልጵ.3:17-19)።

በዓለማችን ለሚከሰቱ ወንጀሎች ሁሉ ተጠያቂው ሰው እንጂ የክርስትና ሃይማኖት ሊሆን አይችልም። ይህ ደግሞ መጽሐፍ ቅዱሳዊ የሆነ ምላሽ ነው። ማንኛውም ሰው ቢሆን በክርስቶስ ፊት ቀርቦ ለኖረበት ኑሮውና ለሠራቸው ነገሮች በሙሉ መልስ ይሰጥበታል (2ኛቆሪ.5:10)። ሰው ተሳሳተ ማለት ክርስትና ተሳሳተ ማለት

ስላልሆነ፤ ክርስትና ከሰዎች ከፋት የተነሣ የመጥፎ ዘፍ ምሳሌ ነው የሚል የዶ/ር ሙሐመድ ድምዳሜ አግባብነት የለውም።

ምዕራፍ ሰባት

«ኢየሱስ ክርስቶስ በየሐንስ ወንጌል ምዕራፍ ሁለት ላይ ውኃን ወደ አልባል (ወይን ጠጅ) መለወጣቸው ተዘግቦአል። የአልባል መጠጦች በእስልምና ሃይማኖት የተከለከሉ ናቸው።»

በዚህ ስፍራ ኢየሱስ በሠርግ ሥነ-ሥርዓት ላይ ተጋብዞ በነበረበት የወይን ጠጅ አልቆ፣ ማለቁ ሲነገረው በተዓምራዊ መንገድ ውኃን ወደ ወይን ጠጅ ለውጦታል። እዚህ ላይ መታወቅ ያለበት ነገር ቢኖር በአይሁዶች ባሕል የወይን ጠጅ መጠጣት የተለመደ ነገር ነበር። ሆኖም ግን መጽሐፍ ቅዱስ ከማውገዝ ውጪ ለስካር ምንም ዓይነት ነጻነት አይሰጥም (ኤፌ. 5:181 1ኛቆሪ. 6:101 ገላ.5:21)።

በየሐንስ ወንጌል ምዕራፍ ሁለት ላይ በኢየሱስ የተደረገው ተአምር ከወይን ጠጅ ማለቅ ችግር የተነሣ ተአምር ቢሆንም ቅሱ የተአምሩ መሠረት ሁለት ዐበይት ነገሮች እንዲሆኑ ምክንያት ሆኗል። ይህንም የምናየው በዮሐ.2:11 ላይ ነው። አንደኛ፣ ኢየሱስ ከብርን ገልጦአል። ሁለተኛ፣ ደግሞ ኢየሱስ የሠራውን ተአምር ያዩ ደቀ መዛሙርት በኢየሱስ አምነዋል። በመሠረቱ ኢየሱስ በገሊላ ቃና ሰርግ ላይ የሠራው ተአምር (ውኃን ወደ ወይን ጠጅ የመቀየሩ ሥራ) መለኮታዊ ማንነቱን ገለጠው እንጂ አልባል ሠሪነቱን አያመለክትም። ሆን ተብሎ ስሕተት እንፍጠር ካልተባለ በስተቀር ኢየሱስ ተአምር በመሥራቱ የአልባል መጠጥ ሠሪ ተብሎ መከሰስ ያለበት አይመስለኝም፤ መሆንም የለበትም። መጽሐፍ ቅዱስ ስካርን በግልጽ ይቃወመዋል። ላለመስከር ደግሞ ማንም ሰው ቢሆን መጀመሪያውን ከአልባል መጠጥ ፍትረ ራሱን መለየት የግድ ይኖርበታል።

«የሞተው ሰው ንብረት ለወራሾች እንዴት መከፋፈል እንዳለበት ክርስትና አይነግረንም። እንዲህ ያለው አከፋፈል የሚወሰነው በክርስትና ሕግ ሳይሆን በሰው ሠራሽ ሕግ ነው።»

አንድ በጣም የሚደንቀኝ ነገር ቢኖር ይህ ከላይ በዶ/ር ሙሐመድ የተነሣው ነጥብ የእግዚአብሔርን ቃል መለኮታዊነት ሊመዝን እንደት ይችላል? የእግዚአብሔር ቃል ደግሞ መለኮታዊ እንዲሆን ስለ ውርስ ማውራት ያለበት ማን ስላለ ነው? እግዚአብሔር ወይስ ቁርኣን? እነኚህንና እነኚህን የመሳሰሉ ሌሎች ጥያቄዎችም ይህን አሳብ በተመለከተ ምላሽ ማግኘት ያለባቸው መሆኑን ያለ ምንም ጥርጥር አምናለሁኝ። በርግጥ መጽሐፍ ቅዱስ ውርስ ብዙ ጊዜ የበኩር ልጅ

እንደሆነ ያመለክታል (ዘጸ. 21:15-17፤ 2ኛነገ. 2:9)። ሆኖም ግን መጽሐፍ ቅዱስ መለኮታዊ መሆኑን ለማረጋገጥ ስለ ውርስ ማውራት የሚኖርበት ምክንያት ፈጽሞውኑ አይታዩም፤ ቁርኣንም እንደዚያው (ቁርኣን ግን የእግዚአብሔር ቃል ነው ብዬ ባላምንም ማለት ነው።) ይህ ነጥብ ማለትም መጽሐፍ ቅዱስ ስለ ውርስ አያውራምና የእግዚአብሔር ቃል አይደለም ማለት ምንም ትርጉም የሌለው ነገር ነው። በአጭር መጽሐፍ ቅዱስ መለኮታዊ ነው፤ ምክንያቱም የሥራው ባለቤት እግዚአብሔር ነውና (2ኛጢሞ.3:16-17፤ 2ኛጴጥ.1:21)።

«ኢየሱስ የሙሴን ሕግ ላጠፋ አልመጣሁም ብሏል። ይህ ሕግ ደግሞ የአሣማን ሥጋ መብላት እርም ያደርጋል። ቤተ ክርስቲያን ደግሞ የአሣማን ሥጋ መብላት ትፈቅዳለች።» እዚህ ላይ ኢየሱስ የሙሴን ሕግ ላጠፋ አልመጣሁም ሲል ምን ማለቱ እንደሆነ ማወቁ ነው ለተነሣው ነጥብ አጥጋቢ ምላሽ ሊያስገኝለት የሚችለው።

በብሉይ ኪዳን ዘመን ሰዎች ከሕግ በታች ይኖሩ ነበር፤ ወይም በሌላ አባባል ሕግ ይገዛቸው ነበር። ከዚህም የተነሣ እግዚአብሔር በሙሴ አማካይነት ለእስራኤላውያን ሕግ ሰጣቸው (ዘጸ. 31:18)። ይህ ለሙሴ የተሰጠው ሕግ ደግሞ ስለ ክርስቶስ ይናገራል (ሉቃስ 24:44)። እንዲህ ከመሆኑም የተነሣ የዕብራውያን መጽሐፍ ጸሐፊ ሲናገር በብሉይ ኪዳን ዘመን ይደረጉ የነበሩ ነገሮች በሙሉ በጥላነት ከማገልገላቸው ባሻገር በክርስቶስ መፈጸማቸውን አበክሮ ያሳስባል (ከምዕ.1-11)። ክርስቶስ የሕግ ፍጻሜ ስለሆነ ከሕግ በታች የነበሩ የብሉይ ኪዳን ዘመን ሰዎች ያደርጉአቸው የነበሩ ሥርዓቶች የግድ አንድ በአንድ መደገም የለባቸውም (ገላ. 3:23-24)። ቤተ ክርስቲያን የብሉይ ኪዳን ዘመን ሕግ በክርስቶስ መፈጸሙን መጽሐፍ ቅዱስ (የእግዚአብሔር ቃል) በሚሰጣት መረጃ በመመርኮዝ አመነች እንጂ የሙሴን ሕግ አልተቃወመችም፤ አትቃወምም። ስለዚህ የአሣማ ሥጋ ተበላና ሕግ ተጣስ የሚል ነገር የሙሴ ሕግ ከክርስቶስ ጋር በምን ዓይነት መንገድ እንደሚገናኝ ካለመረዳት የተነሣ ስለሆነ ነጥቡ ውድቅ መሆን አለበት። ከክርስቶስ ቃል ጋር ደግሞ አይጋጭም፤ ምክንያቱም የክርስቶስ ሞት ዋነኛው ምክንያት ሰውን ከሕግ ባርነት አውጥቶ ወደ ነፃነት ማሻገር ነውና። ይህ አሳብ በግልጽ እንደሚታወቀው ከእስልምና ሃይማኖት ጋር ስለማይስማማ ተቀባይነት ባያገኝም ቅሉ እውነቱ ግን የሙሴ ሕግ ወደ ፍጻሜ የመጣው በክርስቶስ ሞት ነው።

«መጽሐፍ ቅዱስ ብዙ ሚስት ማግባትን አይከለክልም። እስልምና ግን ገደቦችን ጥሏል።» ይህ ነጥብ መታየት ያለበት የእግዚአብሔርን የጋብቻ ዕቅድ ከግምት ውስጥ በማስገባት መሆን አለበት። ገና ከመጀመሪያው እግዚአብሔር አዳምን ከፈጠረው በኋላ ረዳት

እንደሚያስፈልገው አየ። አጋር ልትሆንለት ብቃት ያላትን ሴት (ሔዋንን) ደግሞ ፈጥሮ ለአዳም ሰጠው (ዘፍ. 2:24)። ከዚህ መገመት እንደሚቻለው እግዚአብሔር አዳም ከአንድ ሚስት በላይ ቢያስፈልገው ኖሮ አንድ ረዳት ሳይሆን ከዚያ በላይ አድርጎ ፈጥሮ በሰጠው ነበር። ነገር ግን በብሉይ ኪዳን ብንመለከት ጋብቻን በተመለከተ ከእግዚአብሔር አሳብ ጋር የማይስማማ ድርጊት ተፈጽሞ እናገኛለን። ለምሳሌ፦ ጉጉሥ ሰለሞን ብዙ ሚስቶች ነበሩት (1ኛነገ. 11:3)፤ ጉጉሥ ዳዊትም ቢሆን ከአንድ በላይ ሚስቶች ነበሩት (2ኛ ሳሙ.12)፤ አብራምም ቢሆን በአንድ አልጸናም (ዘፍ. 16)።

ታዲያ የእግዚአብሔር ተከታዮች የነበሩ ሰዎች ብዙ ሚስቶችን ሊያገቡ እግዚአብሔር ዝም ብሎ ማየቱ መድበለ-ጋብቻን (Polygamy) አጽድቆአል ማለት ነው? አዎን የሚሉ ወገኖች አይጠቀሙ። መልሱ ግን እግዚአብሔር መድበለ-ጋብቻን አልፈቀደም የሚል ይሆናል። እግዚአብሔር በብሉይ ኪዳን ዘመን መድበለ-ጋብቻን አላጸደቀውም፤ ነገር ግን ታግሦታል። ለምሳሌ፦ እኔ መጠጥ የሚጠጡትን ሰዎች ከልቤ እቃወማቸዋለሁ፤ ይሁን እንጂ መጠጥ የሚጠጡ ጓደኞች አሉኝ። አልኮል መጠጣታቸውን ሳልደግፍ ባሕርያቸውን ግን በትዕግሥት የማሳልፍበት ወቅት እጅግ ብዙ ነው። ይህ ማለት ታዲያ በሰው ደረጃ እንኳ ሊታይ አንድን ነገር ሳያጸድቁ መታገሥ መቻልን አያመለክትም? እግዚአብሔር ደግሞ ጋብቻን በተመለከተ አንድ ባል ለአንድ ሚስት፤ አንድ ሚስት ለአንድ ባል የሚል መመሪያ ነው ያለው። በአዲስ ኪዳንም ቢሆን መመሪያው አንድ ዓይነት ነው አልተለወጠም ወይም ደግሞ አልተሻሻለም። ሐዋርያው ጳውሎስ በኤፌ. 5:31 ላይ የዘፍ. 2:24ን መመሪያ ደግሞታል። «ሳው አባቱንና እናቱን ይተዋል፤ ከሚስቱም ጋር ይተባበራል፤ ሁለቱም አንድ ሥጋ ይሆናሉ።» ይህን ትእዛዝ የጣሉ ሰዎች በሙሉ ተቀጥተዋል። ጉጉሥ ዳዊትን ብንመለከት ሚስቱ ያልሆነችውን ከሌላ ሰው ነጥቅ በመውሰዱና በማመንዘሩ እግዚአብሔር ልጁን በመግደል ቀጥቶታል (2ኛ ሳሙ. 12)። ጉጉሥ ሰለሞን ደግሞ ልቡ ከእግዚአብሔር ርቆአል (1ኛ ነገ. 11:3-4)። አብርሃም ከአጋር ጋር ከነበረው ግንኙነት የተነሣ በቤቱ ጠላትነት ተፈጥሮአል (ዘፍ.16:1-10)።

ኢየሱስ ጋብቻን በሚመለከት በተናገረው ከመጀመሪያ የእግዚአብሔር ዕቅድ በጋብቻ ላይ አንድ ባል ለአንድ ሚስት እንደሆነ ከዘፍ. 2:24 በመነሣት አረጋግጦአል (ማቴ.19:4-6)። መጽሐፍ ቅዱስ የሚያውቀው የጋብቻ መመሪያ «አንድ ወንድ ለአንድ ሚስት» የሚል ነው። ሰዎች ግን ይህንን ትእዛዝ ጥሰዋል፤ እየጣሉም

ነው። ወደ ፊትም ቢሆን ሊጥሱ ይችላሉ። ይህ ደግሞ የአድራጊዎቹ ችግር እንጂ የመጽሐፍ ቅዱስ ወይም የእግዚአብሔር ቃል ችግር አይደለም። ከዚህ በመነሣት መጽሐፍ ቅዱስ ብዙ ማግባትን ይፈቅዳል የሚል የዶ/ር ሙሐመድ ነጥብ እውነትነት የሌለው መሆኑን ለመግለጥ እፈልጋለሁ።

«ኢየሱስ ዝሙት የፈጸመች ሴት እንድትቀጣ በተጠየቀ ጊዜ አልቀጣትም። ይህም የሚያሳየው በክርስትና የመቅጫ ሕግ አለመኖሩን ነው» (ዮሐ.8:5-11)።

ከዚህ ቀደም እንደተመለከትነውም ሁሉ በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ የመቅጫ ሕግ አለ። ከአሥርቱ ትእዛዛት አንዱ «አታመንዝር» የሚል ነው (ዘጸ. 20:1)። ኢየሱስ ይህችን ሴት በክፉ መሠረት ሊቀጣት ያልፈለገበት ምክንያት ምንድን ነው? ጥያቄው ተገቢና መነሣትም ያለበት ነው። እዚህ ላይ መታወቅ ያለበት ነገር ቢኖር ፈሪሳውያን ይህችን ሴት የከሰሱአት ንጢአተኛ ስለሆነች አዝነውና ለጽድቅ ቀንተው ሳይሆን ኢየሱስን ሊወነጅሉት ፈልገው ነበር። ይህም ደግሞ ግብዝነታቸውን ያሳያል። ኢየሱስ ደግሞ ፈሪሳውያን በልባቸው ውስጥ የደበቁትን ሸር ያውቅ ስለነበር ፈሪሳውያን ያልጠበቁትን መልስ ሰጣቸው። «የሙሴ ሕግ መውገርን ይደግፋል፤ አንተስ ምን ትላለህ?» ኢየሱስም ሲመልስ፤ «ንጢአት የሌለበት አስቀድሞ በድንጋይ ይውገራት» አላቸው። የኢየሱስ መልስ የፈሪሳውያንን ጥመትና ግብዝነት ቁልጭ አድርጎ ስላሳየ በፊቱ መቆም ተሳናቸው። በቁጥር 11 ላይ ስንመለከት ከተከላከሉ ሴት በስተቀር ማንም ከሳሽ በኢየሱስ አጠገብ አልነበረም። ክርክሩን ያሸነፈው ኢየሱስ ነበር። ሴቲቱን ግን ከማራት በኋላ ደግመሽ ንጢአት አትሥራ ብሎ በማስጠንቀቅ በነጻ ሸኛት። የኢየሱስ ተልዕኮም ይህ ነው። ንጢአተኞችን ማዳን እንጂ ማውደም አይደለም (ማር. 2:17)። የሙሴ ሕግ ክርስቶስ እስከመጣበት ጊዜ ድረስ ሠርቶአል። የሕት ፍጻሜ ግን በሌላ አባባልም ሳላማው ክርስቶስን ተክቶ ሥራውን ማብቃት ስለነበረ የሙሴ ሕግ በአመንዝራይቱ ሴት አለመቀጣት አልተተገበረም ሊባል አይገባም። ይህን ክፍል በዚህ መንገድ ከተረዳነው ደግሞ የመቅጫ ሕግ የለም የሚል ነጥብ ቦታ አይኖረውም።

«ማግባት አንድን ሰው ከእግዚአብሔር አምልኮ ስለሚያውከው አዲስ ኪዳን በጳውሎስ መልእክቶች ውስጥ ሰዎች እንዳያገቡ ይገፋፋል።»

ይህ አሳብ የተወሰደው ከ1ኛ ቆሮ. ምዕራፍ 7 ነው። በዚህ ምዕራፍ ውስጥ ሐዋርያው ጳውሎስ በትዳር ላይ በተነሡ ጥያቄዎች ላይ

በሰጣቸው ምላሾች በየትኞቹም ውስጥ ቢሆን ትዳር አላስፈላጊ እንደሆነ የሚያመለክት አንድም ነገር የለም። ለአገልግሎት ምቹነት ተብሎ ከሚደረግ ነገር በስተቀር ትዳር በራሱ ጥቅም ያለው እንደሆነ ጳውሎስ ራሱ የሚቀበለው ሐቅ ነው። ትዳር ባይኖር ኖሮማ ጳውሎስ ራሱ ከየት በመጣ)

በቆሮንቶስ ቤተ ክርስቲያን አሉ ከሚባሉ ችግሮች አንዱና ዋነኛው የዝሙት ንጢአት ነው። ከዚህ የተነሣ የትዳር ነገር እጅጉን አንገብጋቢ የሆነ ጉዳይ ነበር። ሐዋርያው በአንደኛ ቆሮንቶስ ምዕራፍ ሰባት በቁጥር 7 ላይ ሰው ቢችል ኖሮ ጌታን ለማገልገል እንደ ጳውሎስ ነጻ ሆኖ በትዳር ሳይጠመድ ቢያገለግል እንደሚሻል የግል አስተያየቱን አስቀምጦአል። በተጨማሪም ደግሞ በቁጥር ሰባት ላይ እግዚአብሔር ለብቸኝነት ኑሮ የሚጠራቸው እንዳሉ ሁሉ ለትዳር ኑሮም የሚጠራቸው እንዳሉ ገልጾአል። በቁጥር ስምንትና ዘጠኝ ደግሞ ሐዋርያው አማራጭ በመስጠት ለአገልግሎት ብለው በትዳር ሳይጠመዱ የሚያገለግሉ በሌላ ኃላፊነት ስለማይያዙ በርትተው እንደሚያገለግሉ ተናግሮ፣ ብቸኝነት የሚከብዳቸው ሰዎች ካሉ ግን ማግባት እንዳለባቸው በማያሻማ መልኩ አስቀምጦታል።

ሐዋርያው ጳውሎስ ራሱ በኤፌ. 5:24 ላይ የትዳር ኑሮን እንደማይቃወም እናነባለን። በ1ኛ ቆሮ. 7:36-48 ድረስ ጳውሎስ ትዳርን እንደማይቀበል የሚያሳይ አንድም ፍንጭ አናገኝም። ይህን ክፍል ጊዜ ሰጥተን በትክክል በማጥናትና በመገምገም አዲስ ኪዳን ትዳርን በጳውሎስ መልዕክቶች ውስጥ ይከለክላል የሚል ነጥብ እውነትን የተላበሰ እንዳልሆነ መናገር እንችላለን።

«አዳምን ስላሳሳተችው ቤተ ክርስቲያን ሴትን እንደ ተረገመ ፍጡር ትመለከታለች።» ቤተ ክርስቲያን በዘፍ. 3 ላይ አዳምና ሔዋን በሠሩት ንጢአት ምክንያት ርግማንና ቅጣት ወደ ሳለም እንደገባ መጽሐፍ ቅዱስ የሚነግራትን ታምናለች እንጂ በሴት ላይ ሌላ የተለየ አመለካከት የላትም። አላት ካሉ ግን በምን ዓይነት መልኩ እንደሆነ ዶ/ር ሙሐመድ ራሳቸው በግልጽ የተናገሩት ነገር ስለሌለ ሾላ በድፍን የሆነውን ነጥባቸውን እኔም ሾላ በድፍን ልተውወ እፈልጋለሁ።

«ቤተ ክርስቲያን ጴጥሮስ የአሳማ ሥጋ እንዲበላ እንዴት ፈቀደች? ጴጥሮስ የአሳማ ሥጋ በልቶ እንደሆነ የሙሴን ሕግ ሽሮአል ማለት ነው።»

ዶ/ር ሙሐመድ ክፍሉን ባይገልጹትም ይህ ነጥብ የተወሰደው ከሐዋ. 10:9-16 ካለው ክፍል ነው። ይህን ክፍል ስናነበው

እግዚአብሔር ለጴጥሮስ በሕልም መልእክት እንደሰጠው እንደሳለን። ለማንኛውም ለተነሣው ነጥብ ምላሽ ከመስጠቱ በፊት ሁለት ዋና ዋና ስሕተቶችን ለመጠቀም እፈልጋለሁ።

1. ጴጥሮስ ባየው ሕልም የአሳማ ሥጋ እንዲበላ አልታዘዘም።
2. የጴጥሮስ ሕልም ዓላማ ልዩ ስለሆነ ከሙሴ ሕግ ጋር ማገናኘት የለብንም።

በጥቅሉ በሐዋ. 10፡9-16 የተዘገበውን ታሪክ ስንመለከት አይሁዶች በመሠረቱ ድነት የእኛ ብቻ እንጂ አሕዛቦችን አይመለከታቸውም ብለው ያምኑ ነበር። እንዲያውም አሕዛብን ከንቀት የተነሣ እንደ ውሻ ይቆጥሩአቸው ነበር።

በመሠረቱ ጴጥሮስ በሕልም ያያቸውን ተንቀሳቃሽ ነገሮች አልበላም ብሎ ያለው አይሁዳዊ እንደ መሆኑ መጠን የሙሴን ሕግ መጠበቅ ስለነበረበት ነው። እግዚአብሔር በዘሌ.11፡1-46 በደነገገው መሠረት እስራኤላውያን መብላት የሚችሉትና የማይችሉት የምግብ ዓይነት ነበር። እግዚአብሔር ለጴጥሮስ በሕልም በተገለጠለት ጊዜ ወዲያው ጴጥሮስ «ተነሣና አርደህ ብላ» (ዋሐዋ. 10፡13) በተባለ ጊዜ በአሳቡ ወደ ሙሴ ሕግ ተጉዞ ነበር። የእግዚአብሔር ዓላማ ለጴጥሮስ በሕልም ሲገለጥለትና መልእክት ሲሰጠው ወንጌል ለአይሁድ ብቻ ሳይሆን ለአሕዛብም ጭምር እንደሆነ ለማረጋገጥ ጴጥሮስን ራሱት ለአሕዛብ ወንጌልን እንዲመሰክር መላክ ነበር።

ከዚህ በመነሣት ጴጥሮስ ገና ከድንጋጤ ሳይላቀቅ እስከአለበት ድረስ ከቆርኔሎዎስ ቤት የተላኩ መልእክተኞች መጥተው አነጋገሩት። በነጋታውም ጴጥሮስ ከመልእክተኞቹ ጋር አብሮ ወደ ቆርኔሎዎስ ቤት ሄዶ ወንጌልን ሰበከላቸው። አሕዛብ ደግሞ በእግዚአብሔር መንግሥት ልክ እንደ አይሁዶች ቦታ እንዳላቸው ተረጋገጠ (ዋሐዋ. 10፡9-11፤ 1-18)። እዚህ ላይ በአጭሩ ጴጥሮስ በጊዜው ለራሱ ባይገባውም ወንጌልን ለአሕዛብ እንዲሰጠክ እግዚአብሔር እያዘጋጀው እንዳለ የሚያመለክት ክፍል ነው እንጂ የአሳማ ሥጋ እንዲበላ ቤተ ክርስቲያን እንደ ፈቀደችለት የሚያሳይ ክፍል አይደለም። ስለዚህ የዶ/ር ሙሐመድ ነጥብ ተከክለኛ ስላልሆነ በሐዋ. 10፡9-11፤ 1-18 መሠረት ተቀባይነት ሊኖረው አይችልም።

ምዕራፍ ስምንት

ክርስቲያን የሆንኩት ለምንድን ነው?

«ክርስቲያን የሆንኩት ለምንድን ነው?» የሚል ጥያቄ ለአብዛኞቻችን በመጀመሪያ እይታ ምን ለማለት ተፈልጎ ነው የሚል ነገር ማስነሣቱ አይቀሬ ነው። ለመሆኑ ስለ ራስ ክርስትና ጥያቄ ማንሣት ተገቢ ነው? ምናልባት የእነዚህ ዐይነት ጥያቄዎች ጥቅም አሁን ሳይታየን ይችላል ይሆናል። ለዚህም ምክንያቱ ክርስቲያን መባላችን በራሱ በቂ ሆኖ ስለሚለማን ነው። የሆነ ሆኖ ግን ከወዲሁ አንድ ነገር ግልጽ መሆን አለበት። ይኸውም እግዚአብሔር መጀመሪያ ወደ ቤቱ ሲጠራን ማለትም ጌታን በግል ስናገኘው ለእኛ በሚገባንም በማይገባንም መንገድ የክርስቶስ ደቀ መዝሙር ሆነን ሊሆን ይችላል። እዚህ ላይ እንዴት እንደሆንን የማወቅ ግዴታ የለብንም። ለምሳሌ አንዳንዶቻችን ማንም ሳይመስከርልን ጌታን የግል አዳኞችን አድርገን አውቀው ይሆናል። ሌሎቻችን ደግሞ በሰው በኩል ወይም በሆነ አጋጣሚ ክርስቲያን ሆነን ሊሆን ይችላል። እዚህ በተነሣው ውይይት ትልቁ ነገር እንዴት መጀመሪያ ክርስቲያን እንደሆንን ማወቁ አይደለም። ለእኛ ግልጽ በሆነም ይሁን ባልሆነ መንገድ ክርስቲያን ሆነን ይሆናል። መልካም። በጌታ ቤት መኖር ከጀመርን በኋላ ግን የእምነታችንን ምንነት የማወቅና ክርስቲያን ስለ መሆናችን ምክንያት ሊኖረን ይገባል። ይህም ደግሞ ስንወድ የምናደርገው አሊያም የምንተወው ነገር ሳይሆን መጽሐፍ ቅዱሳዊ ትእዛዝ ነው። «በእናንተ ስላለ ተስፋ ምክንያትን ለሚጠይቁትሁ ሁሉ መልስ ለመስጠት ዘወትር የተዘጋጁትሁ ሁኑ» (1ኛ ጴጥ. 3፡15)።

ስለዚህ ለምን ክርስቲያን እንደሆንን ማወቅ አስፈላጊ ብቻ ሳይሆን ግዴታችን ነው። ለዚህም ደግሞ የእግዚአብሔርን ቃል ማወቅ አለብን። ስለ መሠረታዊ ትምህርት አስተምህሮዎች ጤናማ የሆነ እውቀትና መረዳት ሊኖረን ይገባል።

በአብዛኛው ሰው ለማወቅ የሚፈልገው ምን እንደሆነ እና ምን እያደረገ እንዳለ እንጂ፣ ሰው የሆነውን ለምን እንደሆነ እና የሚያደርገውን ነገር በምን ምክንያት እያደረገ እንዳለ ግን አይደለም። አይዘአችሁ አባባሌ ገና ከጅምሩ ጠንከር ካለባችሁ እኔው ራሴ ኅላፊነቱን ወስጄ ግልጽ አደርገዋለሁ።

ምን ያህሎቻችን ለእምነታችን ምክንያት ሊኖረን ግድ እንደሆነ አስበን እናውቃለን። ለምሳሌ ክርስትና ከሌሎች እምነቶች በምን ይለያል? ጥቅሙስ ምንድን ነው? ክርስቲያን ከመሆን ለምን ቡድኒስት

ወይም ሂንዱ ወይም የደሐዋ ምስክር ወይም የሌላ እምነት ተከታይ አልሆንም? እዚህ ላይ አንድ ሰው የአንድ እምነት ተከታይ መሆኑን ከማወቁ በላይ እምነትን በሚመለከት ሊነሡ ለሚችሉ ጥያቄዎች መሠረታዊ ምላሽ ሊያስገኝ የሚችለው፤ በምን ምክንያት የዚያ እምነት ተከታይ መሆኑን ማወቁ ነው።

እንግዲህ ስለ ምክንያት እያወራን ምክንያት ራሱ ምን እንደሆነ አለማወቅ ለመረዳታችን ዕንቅፋት ሊሆን ስለሚችል የምክንያትን ትርጓሜ ላብራራ። በእኔ አመለካከት «ምክንያት» ማለት አንድ ሰው በአንድ ውሳኔ ላይ ከመድረሱ በፊት በመሠረትነት የሚያገለግል የድርጊት መነሻ መንግሥቱ ነው። በዚህ ትርጓሜ ውስጥ ሦስት ነገሮችን መረዳት አለብን። እነዚህም ውሳኔ፣ ድርጊትና መነሻ ናቸው። ለምሳሌ ምግብ መብላት ያለብኝ መኖር ስላለብኝ ነው ወይም ደግሞ መኖር ስለምፈልግ ነው። ዐላማዬ ግን መኖር ካልሆነ ላለመብላት የመወሰን መብት ደግሞ አለኝ። በሁለቱም መንገድ ማለትም ለመብላት ወይም ላለመብላት የምንወስነው ውሳኔ ለምንወስደው ርምጃ አስፈላጊ ነው። ለአንድ ድርጊት ግን መነሻ ያስፈልገዋል። ለዚህ ሁሉ ግን በቅድሚያ አንድ መንግሥቱ ሊኖር ይገባል። ያለ መንግሥቱ ወይም ምክንያት ብዙ ነገሮች ስለማይከናወኑ ነው። እንግዲህ ምክንያት ምንድን ነው? ለምንወስዳቸው ለአብዛኞቹ ርምጃዎች መሠረት ነው።

ከዚህ በመነሣት አንድ ነገር በምናምንበት ጊዜ ይብዛም ይነስም፣ ብናስተውለውም ባናስተውለውም ምክንያት አለን። ያለምንም ምክንያት አንድን ነገር ማመን በራሱ በመሠረት የለሽ ምክንያት መሠረት የለሽ ነገር እንደ ማመን ሊቆጠር ይችላል። እግዚአብሔር ሰውን ሲፈጥረው የማሰብና የማወዛዘን ችሎታ ስለ ሰጠው ነገሮችን በጭፍን ማድረግ፣ ማመንና መወሰን ያለምንም የማሰብ ኅላፊነት በልቶና ጠጥቶ ከሚኖር እንስሳ ላይለየው ይችላል።

ሰው በሕይወቱ ለሚያደርጋቸው ነገሮች በሙሉ፣ ምክንያት ሊኖረው ይገባል ተብሎ መደምደም ባይቻልም የምክንያት መኖር በጣም አስፈላጊ ነው። ይህ ማለት ደግሞ ያለ ምክንያት በራሱ ሊደረግ የሚችል ነገር ሊኖር እንደሚችል ሊያሳስበን አይችልም። ምክንያት በምክንያትነቱ ቀጥተኛና ተገቢ መሆን ያለመሆኑ ጉዳይ እንጂ፣ ምክንያትነት ሁሌም አለ። እዚህ ላይ መነሣት ያለበት ጥያቄ ሲኖር የትኛው «ምክንያት» አጥጋቢና ተቀባይነት ያለው ነው? ብዙ ምክንያቶች ሊኖሩ ስለሚችሉ ማለት ነው። ነገር ግን ለምን ይህ ምክንያት ከሌላው ተለይቶ እንደ ተገቢ ተቆጠረ?

በጥቅሉ ክርስቲያኖች ስለ እምነታቸው በቂ የሆነ ግንዛቤ ሊኖራቸው ይገባል። ይህ ማለት ግን ክርስቲያኖች ሁሉ ለምን ክርስቲያን እንደሆኑ ቢጠየቁ በቂና በዕውቀት የተካነ ምላሽ ሊሰጡ ብቃት አላቸው ለማለት አይደለም። ክርስቲያን መሆናቸውን እንጂ ለምን እንደሆኑ ቢጠየቁ፣ ምክንያት አለን ባዩቹ የሚያቀርቡት ምክንያት ተቀባይነት ሊኖረውም ላይኖረውም ይችላል። ለማንኛውም በመጀመሪያ ደረጃ ብዙ ጊዜ ሰዎች ለምን ክርስቲያን እንደሆኑ ሲጠየቁ፣ ከሚያቀርቡአቸው አጥጋቢ ካልሆኑና ብቃት ከሚጎድላቸው ምክንያቶች ውስጥ ጥቂቶቹን እንመለከታለን። እነኚህ ምክንያቶች በአገራችን በሚገኘው በሌላ ሃይማኖት ተከታዮችም ጭምር እንደ ምክንያት የሚቀርቡ ናቸው።

1. ቤተ ሰብ፡- «ክርስቲያን ነኝ! ሆኖም ግን ለምን እንደሆንኩ አላውቅም።»

እዚህ ላይ አንድ ሰው ክርስቲያን ለመሆኑ የቤተ ሰብ ክርስቲያን መሆን ምክንያት እንደሆነ መረዳት ይቻላል። እንግዲህ የዚህ ሰው ምክንያት የቤተ ሰብ የክርስትና ሃይማኖት ተከታይ መሆኑ ለእርሱም ተርፎት እንጂ የራሱ የሆነ እግር ኖሮት በራሱ የቆመ ሰው እንዳልሆነ መረዳት እንችላለን። የቤተ ሰብ ክርስቲያን መሆን የዚያን ቤተ ሰብ አባል እምነት ሊያጸድቅለት አይችልም። በአጭሩ ማንም ሰው ቢሆን እምነትን በተመለከተ ራሱን ችሎ እና ወስኖ ነው የክርስትና እምነት ተከታይ መሆን ያለበት። ታዲያ ራሳቸውን ያልቻሉ ሕፃናት ምን ማድረግ ይችላሉ የሚል ነገር ሊነሣ ይችላል። ሕፃናት ራሳቸውን እስከሚችሉ የሆኑትን ቢሆኑ፣ ጠና ካሉ በኋላ ግን የፈለጉትን ለመሆን ቁልፉ በእጃቸው እንደሆነ እና መሆንም እንዳለበት መዘንጋት የለበትም። በአጭሩ ቤተ ሰብ ለቤተሰቡ አባል የሃይማኖት ምርጫ ምክንያት ሊሆን አይችልም። ይህ አባባሉ ብዙ ተቃውሞና አባባሉን አለመረዳትን ከብዙዎች ዘንድ ሊያስነሣ ይችላል። ከአውነቱ ታዲያ ወደት ይሸገዳል? እምነት ንብረት ባለመሆኑ ውርስ ሊሆን አይችልም። የነፍስ ጉዳይ በመሆኑ ግን ጥንቃቄና ማስተዋል የታከለበት ትክክለኛ ውሳኔን መወሰንን ይጠይቃል። እግዚአብሔር ግን ቤተሰብን በመጠቀም በእምነት ጉዳይ እንደሚረዳን መዘንጋት ግን የለብንም።

2. ጓደኛ/ኞች፡- «ጓደኞቼ በሙሉ ክርስቲያን ናቸው! እኔ ብቻዬን ለምን አቀራለሁ?»

ይህ ነጥብ በማስተዋል ከታየ በቀጥታ የሚያተኩረው ራስን ከሌሎች ሰዎች ባለማሳነስ ትግል ላይ ነው። በሌላ አገላለጽ ለክርስትና የጓደኞች

ክርስቲያን መሆን ምክንያት ሊሆን ይችላል። እንዳይሆን የሚከለክለው ምንድን ነው? የሚል ጥያቄ ቢነሣ መልሱ በአጭሩ ትክክለኛ ምክንያት አይደለም። በዚህ መንገድ ክርስቲያን የሆነ ሰው ትልቁ የእምነቱ መሠረት ግን እኩዮቹ ወይም መሰሎቹ ክርስቲያን እስከሆኑ ድረስ ለብቻ ወደ ኋላ መቅረት አሳፋሪ መሆኑ ነው። በርግጥ የአንድ ሰው እምነት ምክንያት የጓደኞቹ ክርስቲያን መሆን ከሆነ፣ የሃይማኖት ምስጢር የገባው ሊሆን አይችልም። ክርስቲያን የሆነው እንዲሆን የሚያሳምኑት የራሱ ወይም የግሉ ምክንያቶች ስላሉት ሳይሆን፣ ከመሰሎቹ ላለመለየት ነው። ይህ ሰው ልብ ባይለውም እምነት ያለው ሰው ሳይሆን፣ ሰው ተከታይ ነው። በሌላ አነጋገር ጓደኞቹን ሲያጣቸው በዚያው የሚቀር ዓይነት ተከታይ ነው። ይህ ሊሆን የሚችለው በጓደኞቹ የሚመራ ነገር ግን እንደ አንድ የሃይማኖት ተከታይ ሊይዘውና ሊጨብጠው የሚገባው ነገር ስለሌለው ነው። ጓደኛ ለሃይማኖት ውሳኔ አጥጋቢ ምክንያት አይደለም። ሃይማኖት ጓደኛ መምስያ ሳይሆን ከፈጣሪ ጋር የሚደረግ ኅብረት ነው። እግዚአብሔር የሚጠቀምባቸው ጓደኞች እንዳሉ ግን አንክድም።

3. ታላላቅ መሪዎች፡- «ስመ ጥር የሆኑ ሰዎች ክርስቲያን ናቸው፤ ስለዚህ ክርስትና ልክ ነው፤ ከዚህም የተነሣ እኔ ራሴ ክርስቲያን ነኝ።»

የአንድ ሰው ክርስቲያን መሆን ምክንያቱ፣ በስመ ጥር ወይም ዝና ባላቸው ሰዎች የሚለካ ከሆነ፣ የእምነቱ ባለቤት የግል መሪዳት የሌለው መሆኑ ግልጽ ነው። እዚህ ላይ የግል መሪዳት ሁሉ አስተማማኝ ነው ማለት ግን አይደለም። ሰው ለክርስትናው ከፊት ለፊት ያሉትን የተከበሩትን ሰዎች እንደ ዋና ምክንያት የሚቆጥር ከሆነ ለውድቀት የተጋለጠ ነው። ይህም የሚሆነው ዝና ያላቸው ሰዎች የሚሆኑትና የሚወስኑት ነገር ሁሉ ልክ ነው ብሎ ስለሚያምን ነው። በአንድ አጋጣሚ እነኚያ ሰዎች ግን እምነታቸውን ቢተዉት መግቢያ ቦታ የለውም፤ እርሱም ይተወዋልና። ዝና ያላቸውን ሰዎች አይቶ ክርስቲያን መሆን የኮንትራት ክርስትናን እንጂ፣ የሕይወት ዘመን ክርስትናን አያስገኝም። በሌላ አባባል የዚህ ዐይነቱ ክርስትና እንደ አንድ የፖለቲካ ፓርቲ ዕድሜው ውስን ነው። ለምሳሌ የዓለማችን ዕውቀት ሰባኪ ወንጌላዊ ቢሊግሮሃም እግዚአብሔርን ቢከዳ፣ እኛ መካድ አለብን? ክርስቲያን ስለሆኑ ክርስቲያን መሆን አለብን? ከታላላቅ መሪዎች መማር የምንችላቸው መልካም ነገሮች እንደተጠበቁ ሆነው ማለት ነው።

4. በሽታ ፈዋሽ፡- «ከሌሎች ሃይማኖቶች ሁሉ ክርስትና ለበሽታ ፍቱን መፍትሔ ያስገኛል።»

አንድ ሰው ክርስቲያን ወይም የክርስትና እምነት ተከታይ የሆነው ካለበት ችግር ለመላቀቅ ከሆነ፣ ትክክለኛ ምክንያት የለውም ማለት ይቻላል። ይህም ለሁለት ምክንያት ሊሆን ይችላል።

ሀ. የክርስትና እምነት ተከታይ የሆነው ምድራዊ ለሆነ የግል ጥቅም እንጂ፣ የክርስትና ምስጢር ከቁሳዊ ጥቅም ጋር ባልተያያዘ መልኩ ገብቶት፣ ክርስቲያን መሆን ስላለበት አይደለም።

ለ. የፈለገውን ነገር ሲያገኝ የያዘው እምነት ላያስፈልገው ይችላል። ይህ ማለት ደግሞ ይህ ሰው በማንኛውም ጊዜ የያዘውን ጥሎ፣ ሌላ ፍለጋ ሊሄድ ይችላል። በአጭሩ የክርስትና እምነት ተከታይ መሆን ያለብን፣ የክርስትናን እምነት ቀጥተኛነት እምነቱ እንዲታመን የሚያስችሉትን መስፈርቶች አይተን፣ ዐውቀንና ተረድተን መሆን ይኖርበታል። ለዚህም የእግዚአብሔር ቃል ዕውቀት ሊኖረን ይገባል። ክርስቲያን ከሆንን በኋላ ሊገኙ የሚችሉትን ጥቅሞች ከወዲሁ አስልተን፣ በእነኚያም ነገሮች ተማርከን ክርስቲያን መሆን አይኖርብንም። የክርስትና እምነት ለመንፈሳዊ ሕይወታችን ብቻ ሳይሆን ለሥጋችንም ጭምር የሚጠቅመን እንደሆነ ግልጽ ነው።

5. አጋንንትን ያንበረከካል፡- «ብቸኛ አጋንንት አጥፊ ሃይማኖት!»

ከክፉ ነገር መሸሽ በራሱ ለመሸሽ በቂ ምክንያት ሆኖ፣ የክርስትና እምነት ባለቤት ለመሆን ግን ዋነኛው ምክንያታችን የአጋንንት ፍርሃት መሆን የለበትም። ለምሳሌ፡- አንድ ሰው ክርስቲያን መሆን የሚኖርበት የኅጢአት ዋጋ ለሕይወቱ በክርስቶስ ሞት የተከፈለለት ከመሆኑ የተነሣ ለመዳን እንጂ፣ ሲጨንቀው ብቻ ከሚያስጨንቀው ነገር ነጻ ለመሆን ፈልጎ መሆን የለበትም። ክርስትና የነጻነት በር ቢሆንም ቅሉ፣ በቀዳሚነት ግን የሕይወት ጉዳይ ነው።

በክርስቶስ አምና ድነትን ባገኘች ነፍስ ላይ አጋንንት ፍላጻዎቿን ቢወረውርም፣ በእግዚአብሔር በመታመን መኖር ይቻላል። ክርስቲያን ለመሆን ደግሞ የአጋንንት ፍራቻ ምክንያት ሊሆን አይችልም። ይህ ማለት እግዚአብሔር በፈለገው መንገድ ማንኛውንም አጋጣሚ ተጠቅሞ ሰውን ማዳን አይችልም ለማለት ሳይሆን፣ ቀዳሚና አንገብጋቢው ምክንያት ለክርስትና የአጋንንት ፍራቻ እንዴት ሊሆን ይችላል?

6. በኅብረተሰብ ውስጥ እየታየ ያለ ለውጥ፡- «በዘመኑ ብዙ ሰው የክርስትናን እምነት መከተል ጀምሮአል፤ ስለዚህ እምነቱ የብዙኃኑን መምሰል አለበት።»

እዚህ ላይ የአንድ ኅብረተሰብ አቋም ታይቶ የግለሰብ እምነት ምን መሆን እንዳለበት የሚወሰን ከሆነ «እስከ መጨረሻ የሚጸና እርሱ ይድናል» የሚል የእግዚአብሔር ቃል መጣሱ አይቀሬ ነው። እግዚአብሔር ስለ እምነታችን በግል እንጂ በኅብረት አይጠይቀንም። ኅብረተሰብ የአንድ ሰው ክርስትና እምነት ምክንያት ከሆነ የአንድ ኅብረተሰብ እምነት በተቀያየረ ወቅት ሁሉ፣ የአንድ ግለሰብም እምነት መቀያየር አለበት ማለት ነው። ይህ ከሆነ ደግሞ አሁን በምዕራቡ ዓለም ክርስትና በጣም እየተጣለ ባለበት ወቅት ክርስቲያን የሆኑ ወገኖች እምነታቸውን ወደ ጎን በመተው የኅብረተሰቡን የእምነት ክሕደት ማስተናገድ አለባቸው? ይህ ማለት «ሃይማኖት የግል ነው፣ አገር የጋራ ነው» የሚለውን አባባል ማጤኑ ተገቢ ሊሆን ቢችልም፣ አባባሉ ሁል ጊዜ በሁሉም ሁኔታ ውስጥ ተቀባይነት አለው ማለት አይደለም። ስለዚህ እምነት የግል እንጂ የኅብረተሰብ ውሳኔ ሊሆን አይችልም። አሁንም እግዚአብሔር በኅብረተሰብ ውስጥ በሚቀሰቅሰው መነቃቃት (Revival) ሰዎችን አይለውጥም ለማለት አይደለም። ሰዎች የሚያምኑትን ነገር ለምን እንደሚያምኑ የሚያቀርቧቸውን ምክንያቶች በተመለከተ በስፋት ለመመልከት በጀምስ ሳይር የተጻፈውን «ማንም ሰው ማንኛውንም ነገር ማመን ያለበት ለምንድን ነው? / "Why Should Anyone Believe Anything at All?" ከገጽ 29-90 ይመልከቱ።

ኅልዮት (Critical thinking)

በሁለተኛ ደረጃ የምንወያየው ስለ ኅልዮት ነው። ኅልዮት ማለት አንድን ነገር መመርመር፣ መፈለግ፣ ማውጣት ወይም ማውረድ የሚል ትርጉም አለው። አሁን እዚህ ከያዝነው ክውይይታችን ጭብጥ አኳያ ግን ኅልዮት መገናኘት ያለበት መመርመር ወይም መፈለግ ከሚለው ሀሳብ ጋር ይሆናል።

ሰው አእምሮ ስላለው ያስባል፤ አለማሰብ ግን አይችልም። እንዲያውም ሰው በሕይወቱ እስካለ ድረስ አለማሰብ ምን እንደሚመስል ማሰብ ሊከበደው ይችላል። ለማንኛውም ኅልዮት ምን ማለት እንደሆነ በአጭሩ እንመልከት። ሰው በተፈጥሮው ማሰብ ይችላል። ሆኖም ግን ስለ አንድ ነገር በጭፍን ነገሮችን ሳያገናዝብ አቅጣጫ የለሽ ማሰብ ባወጣኝ ቦታ እውጣለሁ ብሎ ከማሰብ የተነሣ አስተሳሰቡ ራሱ የጉም/ ጭስ ዐይነት ሊሆን ይችላል። ይህም ከኅልዮት መራቅን ያሳያል። አስተሳሰባችን ከአመክኒዮ እንደ ሆነ ወይም ደግሞ እንዳልሆነ ተለይቶ የሚታወቀው አስተሳሰባችን ከሎጂክ ወይም አቅጣጫ ከሚያስይዙ የአስተሳሰብ መርሆዎች ጋር ሲሰማግ ነው። እነኚህን

መርሆዎች በጥቂቱም ቢሆን በምዕራፍ ሁለትና ስድስት ውስጥ ተመልከተናቸዋል። ለአሁኑ ግን በዚህ በኅልዮት ዙሪያ ዘወትር የሚነሡትን የተሳሳቱ ግንዛቤዎች እንመለከታለን። ነጥቦቹን ከማየታችን በፊት ግን የኅልዮት ትርጓሜ እንደሚከተለው ተብራርቶአል። «ኅልዮት ማለት ስለ አንድ ነገር ምንነት የሚታመነውንና የሚባለውን ነገር እውነትነትና ውሸትነት ለማወቅ በግምገማዊና በትንተናዊ መንገድ የአመክኒዮ መርሆዎችን በመከተልና በመጠበቅ፣ በአንድ ድምዳሜ ላይ ለመድረስ የሚደረግ ጉዞ ነው።»

1. ኅልዮትን እንደ ደካማ መንፈሳዊነት መቆጠር

ብዙ ሰዎች «ፊደል ይገድላል መንፈስ ግን ሕይወትን ይሰጣል» (2ኛ ቆሮ. 3:6) የሚለውን የጳውሎስን ሀሳብ በተሳሳተ መልኩ በመረዳት ስለ ዕውቀት የሚሰጡት ስፍራ ከዚህ ግባ የሚባል አይደለም። መንፈሳዊነት ማለት ምን ማለት እንደሆነ በቅጡ ያለመረዳት፣ መንፈሳዊ ያልሆነውን ነገር እንደ መንፈሳዊ ነገር ቆጥረን አምነን እንድንቀበለው ሊያደርገን ይችላል። ለምሳሌ፦ በጣም በቀላሉ እንኳ ብናይ በዘመናችን አንዳንድ ሰዎች መንፈሳዊነት ማለት መጸለይ፣ መጽም፣ በልሳን መናገርና ሌሎችንም የጸጋ ስጦታዎች ለመተግበር መጣር እንደሆነ ያምናሉ ይናገራሉ። በተቃራኒው ጎኑ ደግሞ የእግዚአብሔርን ቃል ማወቅና መመራመር ለመንፈሳዊ ሕይወት ድርቀትና መቀጫ በር ከፋች እንደሆነ አጽንዖት ስጥተው ይናገራሉ። በሌላ መልኩ ደግሞ ዕውቀት ማጣት ለመንፈሳዊ ሕይወት ጸር እንደሆነ፣ ኢየሱስ ደቀ መዛሙርቱን መጻሕፍት የሚናገሩትን ባለማስተዋላቸው፣ ሲዘልፋቸው እናያለን (ሉቃስ 24:25-27)። ሐዋርያው ጳውሎስ ራሱ ደግሞ በበርካታ መልእክቶቹ ውስጥ ተደራሲያኑ የሐሰት ትምህርትን ለመከላከል በእግዚአብሔር ቃል ዕውቀት ተከነው አስተሳሰባቸው አመክንዮአዊ መሆን እንዳለበት አበክሮ ተናግሮአል። ከዚያም አልፎ ደግሞ ጳውሎስ ራሱ ለዚህ ነገር ዓይነተኛ ምሳሌ ነው (የሐዋ. 14:15-17፣ 17:2-4፣ 16-31፣ 18:4፣ 19:8-9)። ታዲያ እዚህ ላይ ጳውሎስ ዕውቀት በሥርዐት ካልተያዘ የሚያመጣውን አደጋ ነው እያሳየን ያለው? ወይስ ደግሞ ዕውቀት ከቶቀነ እንደማያስፈልገን ነው እየመከረን ያለው? የራሳችንን መረዳት ቆም ብለን እንፈትሽ። ሰዎች በአስተሳሰባቸው አመክንዮአዊ ከሆኑ፣ በቀላሉ ለሚመጣው ለማንኛውም ዐይነት እምነታቸውን ሊያናጋ ለሚችል ለሐሰት ትምህርት ውሹንብር የተጋለጡ አይሆኑም። ይህ ማለት ግን የግድ አመክንዮአዊነት በራሱ የሰው ሕይወት ጠባቂ እንዳልሆነ መታወቅ አለበት። ሰውን የሚያጸናው እግዚአብሔር ብቻ ነው። ዕውቀት በጸሎትና በጸም ሊተካ እንደማይችል ሁሉ ጸሎትም

በራሱ ያለ እውቀት ውጤት አያመጣም። ለዚህ ነው የእግዚአብሔር ቃል «ጌታ አምላክህን በፍጹም ልብህ፤ በፍጹም ነፍስህ በፍጹም ሐሳብህ፤ ውድድ» የሚለው (ማቴ. 22:37)። ይህ አባባል ሁለቱንም ማለትም የዕውቀትንም የመታዘዝንም ነገር በሚገባ የያዘ ትእዛዝ ነው። ስለዚህ ሰው በዕውቀት ሲካን የበለጠውን ለመንፈሳዊ አድናቆት ዕድገትና ብስለት በተመቻቸ ሁኔታ ውስጥ ሊገባ እንደሚችል መታመን አለበት። ይህን ሐሳብ በተመለከተ እውቁ ክርስቲያን ፈላስፋ ጂ.ፒ.ማርላንድ «አምላክህን በፍጹም ሐሳብህ ውድድ» «Love your God with All Your Mind by J.P Moreland» በሚል በ1997 ባሳተሙት መጽሐፋቸው በአስደናቂ ሁኔታ በስፋት ዳስሰዋል።

2. በመንፈስ ቅዱስ ያለመደገፍ /ያለመታመን

አንድ ሰው የሚያስብና ነገሮችን የሚመረምር ከሆነ፤ በመንፈስ ቅዱስ ያለመደገፉን ያሳያል፤ ብሎ ማመን ልክ አይደለም። ይህ የተሳሳተ፤ ከእውነት ፈቀቅ ያለ አመለካከት ሊመነጭ የሚችለው መንፈስ ቅዱስ ሲሠራ ሰውን እንደ አሻንጉሊት አንሥቶ እንዳሻው ይጠቀምበታል ብሎ ከማመን ነው። በጥቅሉ ሰው የራሱ የሆነ ድርሻና የመወሰን መብት የለውም ማለት ነው። እንግዲህ ነገሮችን በጥልቀት ማየትና ማመዛዘን እንደ አላስፈላጊ ነገር መቆጠሩ ከስንፍና ምንጭ የሚቀዳ ውሃ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ አስተማሪያችን ነው (ዮሐንስ 14:25-26)። እኛ ደግሞ ተማሪዎቹ ነን። የምንማረው ግን ያለ ምንም ድርሻ መወጣት ሳይሆን የምንማረው ትምህርት ከመንፈስ ቅዱስ ይሁን ወይም ከሌላ የመጣ መሆኑን ለመለየት፤ ረቀቅ ያለ የአስተሳሰብ ችሎታ ያለን ባለ አእምሮዎች መሆን አስፈላጊ እንጂ፤ የምርጫ ጉዳይ አይሆንም። የእግዚአብሔር ቃል የሚያዘን ይህንኑ እንድናደርግ ነው። በበዓለ ጎምሳ ቀን የሐዋርያው ጴጥሮስ ስብከት አመክንዮአዊ መሆኑ መቼ የመንፈስ ቅዱስን ሥራ አገደው? ይልቅ ውጤቱን በአዎንታዊው ጎነ ሥር ነቀል አደረገው እንጂ (የሐዋ. 2)። መንፈስ ቅዱስ አእምሮአችንን ይፈልገዋል። በዚያውም ልክ ሥራውን ይሠራል። መንፈስ ቅዱስ ደግሞ ለብቻው አይሠራም። እኛንና ያለንን ብቃት ጭምር ይፈልጋል። ከመንፈስ ቅዱስ ጋር አብረን የምንሠራ ነን እንጂ፤ ተለያይተን የየራሳችንን ጉዳይ የምናስፈጽም አይደለንም። በምዕራፍ 1 ውስጥ ስብከትን በሚመለከት በተወያየነው ሐሳብ ውስጥ ይህ ነጥብ በስፋት ተዳስሷል።

3. በባህላችን ውስጥ የሚበረታታ የሚጥጥ አይደለም

ባህል በባህልነቱ ከታየ የሚጠላ ነገር አይደለም። የባህል ምንነት ሊፈተሽ የሚችለው ግን፤ አንድ ባህል ምን ዐይነት ድርጊት

እንዲከናወን ያበረታታል? የትኛውንስ ያወግዛል? ወደሚል ነገር ሲመጣ ነው። ጎልዮትን በሚመለከት የእኛ የኢትዮጵያውያን ባህል እጁን ዘርግቶ የሚቀበለው ነገር አይደለም። ገና ከልጅነታችን ጀምሮ በዕድሜ ጠና ያሉ ሰዎች የሚሉትና ያመት ነገር ልክ ነው ተብለን እናድጋለን። ወጣቶችና ልጆች ምንም አያውቁም በማለት ነገሮችን በግል መረዳትና መቀበል የሚያዛቅ አይደለም የሚል እምነት ይዘን ነው ያደግነው። ለምሳሌ፡- በባህላችን አንድ ትልቅ ሰው የተናገረውን ነገር መገምገምና ልክ በማይሆንበት ጊዜ ልክ ያለመሆኑን መግለጽ በጣም አደገኛና መደረግ የሌለበት ነገር ነው። «እኔ ብያለሁና ይሁን» ስለሚባል ለምን ብሎ ምክንያት መፈለግ የዐመፅ ርምጃ ለመውሰድ እንደ መክፈል ሊቆጠር ይችላልና። በዕድሜ ከአንድ ሰው መብለጥም ሆነ ማነስ ከብስለት አኳያ የራሱ የሆነ ድርሻ ቢኖረውም፤ ጎልዮትን መጻረር ግን የለበትም። ለምሳሌ፡- ባህላችን ማንበብን፤ በመራመርን በአጠቃላይ ለማደግ አዎንታዊ ሂስ መቀበልን ስለማያበረታታ ወይም እነኚህ ነገሮች የባህላችን ግልጽ አካል ባለመሆናቸው ጎልዮት ተዳፍኖአል። ከዚህ የተነሣም አንድን ነገር ሰው ስላመነ ብቻ እናምናለን፤ ሲተው እኛም እንተዋለን። ባህላችን በዚህ ረገድ የሚድንበት መንገድ ቢበጅለት፤ ሊመጣ የሚችለው ለውጥ ከፍተኛ ይሆን ነበር።

4. ስለ እምነት ያሉን የተሳሳቱ አመለካከቶች

ይህ ነጥብ ትልቅ ጥንቃቄ የሚያሻው ሆኖ አግኝቼዋለሁ። ስለዚህም አሳማኝ የሆኑ የማነሣቸው ሐሳቦች አሉኝ። ስለ እምነት ስናስብ እምነት እጅግ በጣም ከሚያስፈልጉን ነገሮች ውስጥ አንዱና የካኛው ነገር ነው። መንፈሳዊ ሕይወታችንን በተመለከተ፤ ስለ ራሳችንም ሆነ ስለ ሌሎች ሰዎች ባለን አመለካከት ወሳኝ ሚና የሚጫወተው ከእምነት ጋር የተያያዘ ነገር ነው። ለምሳሌ፡- በቀላሉ አንድ ሰው እምነት አለው ተብሎ ከታመነ መንፈሳዊ ነው ይባላል። እምነት ከሌለው ግን እንደ ደካማ ክርስቲያን ይታያል። እኛም ብንሆን እንደዚያው፤ ነገር ግን እምነት ምንድን ነው? ምንስ ማለት ነው? መለኪያውስ ምንድን ነው? እነኚህና መሰል ሌሎች ጥያቄዎች በሙሉ በትክክልና በሥርዐት ሊመለሱ የሚችሉ መጀመሪያ «እምነት» ምን እንደሆነ በትክክል ስንረዳ ብቻ ነው።

እምነት በብዙ ሰዎች አመለካከት ያለ ምንም መሠረት ዝም ብሎ አንድ የታሰበ ነገር ይሆናል በማለት ሊሆን እንደሚችል ማመን ነው። እምነት ይህ ከሆነ ደግሞ «እምነት» ጉም ከመዝገን እንዴት ይለያል? ጉም ደግሞ መዝገን ስለማይቻል እምነትንስ ያለ መሠረት እንዴት እምነት ነው ብሎ ማመን ይቻላል? መጽሐፍ ቅዱስ እምነት

አይታይም፤ አይጨበጥም፤ አይዳሰስም የሚል መልእክት እንዳለው ስለሚታሰብ፤ እምነት እንደ ትርጉም የለሽ (absurd) ነገር ሲወሰድ ይታያል። ያም ሆነ ይህ እምነት ምንድን ነው? የሚለው ተገቢ ጥያቄ ነው። ለምሳሌ፦ «ኢየሱስ ዳግም ተመልሶ እንደሚመጣ» እኛ ክርስቲያኖች እናምናለን። ሆኖም ግን ተሞክሮአዊ ማስረጃ (empirical test) ልናቀርብ አንችልም። ይህ ሊሆን የሚችለው የክርስቶስ ዳግም ምጽአት በዓለም ታሪክ ውስጥ አንድ ጊዜ የሚከሠት ጉዳይ በመሆኑ ነው። መጽሐፍ ቅዱስ ስለሚያስተምረን ግን እውነት እንደሆነ እናምናለን። እዚህ ላይ ማጤን ያለብን እምነታችን በሐቅ ላይ የተመሠረተ እንጂ፤ ከአንድ ከማይታወቅ ቦታ ዘሎ የመጣ አለመሆኑን ነው።⁵⁵ አር. ሊ. እስፕሮል የሚባሉ ዕውቅ የነገረ መለኮት አስተማሪ ከወዳጆቻቸው ጋር በጻፉት «ካሳሲካል ኦፖሎጂካስ» Classical Apologetics በሚል መጽሐፋቸው ውስጥ ስለ ትክክለኛው እምነት ምንነት ያነሡትን ሦስት ነጥቦች ላካፍላችሁ።

እምነት ሦስት ገጽታዎች አሉት።

- ሀ. የዕውቀት ገጽታ፦ ይህ ማለት የምናምነው ነገር የሚታወቅ መሆን አለበት። ነገሩ አሁን በአሁን ለእኛ ግልጽ ላይሆን ግን ይችላል። ከመሬት ተነሥተን «ይህን ወይም ያን» አምናለሁ ማለት ሳይሆን ስለምናምነው ነገር በቅድሚያ የጨበጥነው መኖሩ ነው። እምነትን ይዘት ያለው እንዲሆን የሚያደርገው።
 - ለ. የልብ ገጽታ፦ አእምሮአችን ከልባችን ጋር መስማማት አለበት። ማመን የምንችለው ስለ አንድ ነገር እውቀት ስላለን ብቻ ሳይሆን፤ ልባችን ነገሩን ሊተገብረው ከአምሮአችን ጋር ሲስማማ ነው።
 - ሐ. የግል ማመን ገጽታ፦ አእምሮአችን ከልባችን ጋር በተስማማበት ነገር የእኛ የግል ውሳኔ እጅጉን ጠቃሚ ነው። የግል ውሳኔ ሲኖረን ነው «እምነት» ምሉዕ የሚሆነው። ወደ ክርስቶስም የሚያስጠጋን በግል ለማመን የምናደርገው ውሳኔ ብቻ ነው።⁵⁶
- በአጭሩ የእግዚአብሔር ቃል አእምሮአችንን እንድንጠቀም ያበረታታናል እንጂ ወደ ኋላ እንድንል አይገፋፋንም።

ማጠቃለያ

መጽሐፍ ቅዱስ በእግዚአብሔር ቃልነቱ መወሰድ የሚኖርበት በማንም ትእዛዝ ሳይሆን መጽሐፍ ቅዱስ ራሱ ስለ ራሱ የእግዚአብሔር ቃል ስለመሆኑ በሚሰጠን መረጃ ብቻ ነው። በርግጥ እዚህ ላይ ማንም የአንድ ሃይማኖት ተከታይ የሆነ ሰው ያመነበትን ነገር ከእርሱ በተለየ መልኩ የራሳቸው እምነት ካላቸው ከሌሎች

ወገኖች እምነት ጋር ሲያስተያይ የሌሎቹ ሃይማኖት ተቀባይነት ያለው መስሎ ላይታየው ይችላል። ይህ መስሎ ደግሞ አያስደንቅም። በምድር ላይ ያሉ ሃይማኖቶች በሙሉ በየራሳቸው መንገድ እውነታን (reality) ይተረጉሙታል። በሌላ መልኩ ደግሞ ሲታይ በየትኛውም ሃይማኖት ውስጥ ያለ ተከታይ መሻቱ ወደ እግዚአብሔር መቅረብ ነው። እግዚአብሔር ግን በዚያ እምነት / ሃይማኖት መሠረት ተተርጉሞ ማለት ነው።

እንግዲህ ስለ መጽሐፍ ቅዱስ ስናጠና ምንም በማያሻማ መንገድ ስለ ሰው ልጅ አጠቃላይ ገጽታ ማለትም ስለ አፈጣጠሩ፤ ስለ ባሕርዩ፤ ስለ ድነቱና ስለ መድረሻው ግልጽና አሳማኝ የሆነ መረጃ ይሰጠናል። እነኚህን መሠረታዊ የሆኑ ነገሮች በተመለከተ መጽሐፍ ቅዱስ ለአንድ አፍታም ቢሆን ሊረዱት የሚያዳግትና ስሜት ሊሰጥ የማይችል ነገር አያቀርብም። ሐቁን ለማስቀመጥ ቢፈለግ መጽሐፍ ቅዱስ የቱንም ያህል ሎጂካል በሆነ መልኩ ነገሮችን ያስቀምጥ እንጂ እውነት ተቀባይነት ያገኘው መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር ቃል ነው ብለው በሚያምኑ ወገኖች ዘንድ ነው። ይህ ማለት ግን በምንም ዓይነት መልኩ የሌላ ሃይማኖት ተከታዮች መጽሐፍ ቅዱስን በእግዚአብሔር ቃልነቱ ሊረዱትና ሊቀበሉት አይችሉም ማለት አይደለም። ትልቁ ነገር ይህን አሳብ በተመለከተ የእውቀት ማነስና መብዛት ሳይሆን የልብ መከፈትና አለመከፈት ነው። እግዚአብሔር የሰውን ልብ ሲከፍት ማንም ሰው ቢሆን እውነቱን ይረዳዋል። ለዚህም ባለቤቱ ፈቃደኛ ሊሆን ይገባዋል።

እስካሁን ድረስ በዚህ በዶ/ር ሙሐመድ ዓሊ አልቩሊ በተሠራው ንጽጽራዊ ሥራ ላይ ሰፊ ውይይት አካሂደናል። በአጠቃላይ ሥራው ያነጣጠረው በአንድ ትልቅ ነጥብ ላይ እንደሆነ ለማየት ችያለሁ። ይኸውም የክርስትና ሃይማኖት ትክክለኛ ሊሆን የሚችለው ከቁርአን ጋር ሲስማማ ነው። በሌላ አባባል መጽሐፍ ቅዱስ በየትኛውም ነጥብ ላይ ከቁርአን ቢለይ ችግር አለበት ማለት ነው። ይህ ብቻ አይደለም በተለይም ዶክትሪናል የሆኑ ነገሮች የክርስቶስ ማንነት እና ሥላሴን የመሳሰሉ ነገሮች በአጠቃላይ ከቁርአን ጋር የሚያመሳስላቸው ነገር ባለመኖሩ ሙሉ ለሙሉ በእስልምና ሃይማኖት ዘንድ ተቀባይነት ያጡ ናቸው። ክርስቶስ አምላክ አይደለም፤ ለሰው ልጆች ገጠአት አልቀተም፤ ከዚህም የተነሣ ከሞት አልተነሣም። ሥላሴ እውነት ከሆነ ደግሞ የአምላክን አንድነት ሙሉ ለሙሉ ያስወግደዋል የሚል ጠንካራ አቋም በዶ/ር ሙሐመድ ሥራ ውስጥ ተንጸባርቋል። ወጣም ወረደ ግን እነኚህ ነገሮች የክርስትና እምነት ዋና እና መሠረታዊ የሆኑ ትምህርቶች ናቸው። ከዚህም ባሻገር መጽሐፍ ቅዱስ

ያስቀመጠው ይህ እውነት ደግሞ ተቀባይነት ከሌለው በአጭሩ ክርስትና የለም ማለት ነው።

እውነት እንናገር ቢባል የክርስትና እምነት ወይም ደግሞ ሃይማኖት ልክ ሊሆን ከቁርኣን ጋር መመሳሰል የለበትም፤ መጽሐፍ ቅዱስ የራሱ የሆነ መለኪያ አለውና። የክርስትና ሃይማኖት ማለትም ክርስትና የተመሠረተው በአንድ ግለሰብ መመሪያ ሳይሆን፤ እግዚአብሔር የዓለምን ሰው ለማዳን በልጁ በኢየሱስ ክርስቶስ በኩል በሠራው ሥራ ላይ ነው።

ክርስቶስ ሞተ፤ ተነሣ። «በልጁ የሚያምን ሁሉ የዘላለም ሕይወት እንዲኖረው እንጂ እንዳይጠፋ እግዚአብሔር አንድያ ልጁን እስኪሰጥ ድረስ ዓለሙን እንዲሁ ወድክልና።»

ዋቢ መጻሕፍት (Bibliography)

- Bruce, F.F. Guthrie . D and others. *New Bible Dictionary*. Leicester: Inter - Varsity press, 1994.
- F.F. Bruce. *The Canon of Scripture*. Ill: IVP 1988.
- Carson, DA, Moo J. Douglas, and Morris, Leon. *An Introduction to the New Testament*. Michigan: Zondervan Publishing House, 1992.
- Carson, DA, France, RT and others (ed.) *New Bible Commentary*. Leicester. Inter-Varsity Press, 1994.
- Clark, Gordon H. *The Philosophy of Science and Belief in God*. 1994.
- Cooper, O. William. *Did you Know this?* Colorado: Logos Ministries Inc., 1991.
- Criag, William Lane. *Christian Truth and Apologetics*. 2nd ed. Ill: Crossway Books, 1994.
- Fee, D. Gordon. *New Testament Exegesis*. Philadelphia: The West Minister Press, 1983.
- Fee, D. Gordon and Stuart, Douglas. *How to Read the Bible for All Its Worth*. Michigan: Zondervan Publishing House, 1992.
- Frame, John M. *The Doctrine of the Knowledge of God*. New Jersey: Presbyterian and Reformed Publishing Company, 1987.
- Frame, John M. *Apologetics for the Glory of God*. New Jersey: Presbyterian and Reformed Publishing Company, 1987.
- Geisler L. Norman and Feinberg D. Paul. *Introduction to Philosophy*. Michigan: Baker Books, 1980.
- Geisler L. Norman and Saleeb Abdul. *Answering Islam..* Michigan: Baker Books, 1993.
- Geisler, Norman, *Christian Apologetics*. Michigan: Baker Book House, 1976.
- Geisler, Norman and Corduna, Winfried. *Philosophy of Religion*. 2nd ed. Michigan: Baker House, 1988.
- Groothuis, Douglas. *Christianity That Counts*. Michigan: Baker Books, 1994.
- Groothuis, Douglas. *Truth Decay* ILL: IVP, 2000.
- Groothuis Douglas. *Jesus In An Age of Controversy*. Oregon: Harvest House Pub., 1996.
- Hasker, William. *Metaphysics: Constructing a World View*. C. Stephen Evans, (ed.). ILL: IVP, 1983.

Kuiper, K.B. *The Church in History*. Colorado: WMB.EERDMans Publishing, 1994.

Kreeft, Peter and Tacelli, Ronald. *Hand Book of Christian Apologetics*. Downers Grove: IVP, 1994.

Little, Paul E. *Know Why You Believe*. England: Victor Books, 1973.

Millard, J. Erickson. *Chirstian Theology*. Michigan: Baker Book House, 1985.

Milne, Bruce. *Know the Truth*. , For Word by Packer, J.I, Leicester: Inter-Varsity Press 1982.

Miller, L.E.D. *Questions That Matter*. McC Graw: Hill Book Company, 1984.

Millard D. Erickson. *Does It Matter What I Believe?* Michigan: Baker Books House, 1992.

Motz, Arnell. *Preaching for Life Change*. Ethiopia: ETC, Addis Ababa, 1996.

Moreland, J.P. *Love Your God With All Your Mind*. Colorado: Nav Press, 1997.

Moreland, J.P. *Scalling the Secular City. A Defence of Christianity*. Michigan: Baker House, 1990.

Nehls, Gerhard. *Christians Answer Muslims*. Nairobi: Life Challenge (Africa) SIM International, 1992.

Noebel, A.David. *Understanding The Times*. Spring Co.Summit Press, 1991.

Packer, Rene. *The Person and Work of the Holy Spirit*. Chicago: Moody Press, 1954.

Polkinghorne, John. *Quarks, Chaos and Christianity*. Britain: BPC. Paperbacks Ltd. 1994.

Ryrie, C. Charles. *A Survey of Bible Doctrine*. Chicago: Moody Press, 1972.

Stein. H. Robert. *The Method and Message of Jesus Teachings*. Kentucky: West Minster John Knox Press, 1994.

Sterrett, T.Norton. *How To Understand The Bible*. Illinois: Inter- Varsity Press, 1974.

Sproul, R.C., Gerstner, John and Lindsley, Arthur. *Classical Apologetics*. Michigan: Zondervan Publising House, 1984.

Sproul, R.C., *Reason to Belive* Michigan: Lamplighter Books, 1978.

Sire, James. *Why Should Any One Believe Anything At All?* ILL: IVP, 1994.

Sire, James. *The Universe Next Door*. ILL: IVP, 1988.

Uotila, Lea. *Doctrine of Islam*, Paper Submitted to Estifanos, Yohannes. ETC: May 9, 1997.

Van Gemenen, Willem A. (ed). *New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis* by Peter Cotterell: Zondervan, 1997.

Walvoord F. John and Zuck B. Roy (eds). *The Bible Knowledge Commentary*. Illinois: Victor Books, 1985.

Wenham, J.W. *The Elements of New Testament Greek*. Great Britain: Cambridge University Press, 1965.

Wolfe, L.David. *Epistemology: The Justification of Belief*. Illinois: IVP, 1982.

Zecharias, Ravi. Cassette Tape Ministry *On Apologetical Defense for Christianity*.

In Search of Meaning Tape ministry.

The Veritas Forum At Ohio State University. Wosu Radio Interview
Constructing a Coherent World View.

Zecharias, Ravi. *A Shattered Visage, The Real Face of Atheism*. Michigan: Baker Books, 1990.

The World Book *Encyclopedia*. Toronto: World Book Inc. V.2, USA 1990.

Ibid V.9, USA 1990.

Magazines (Amaharic):

- ምህረቱ ኢፕሮስ «ለባኪ ከመድረክ በፊት» ቃለ ሕይወት መጽሔት ሥነ ጽሑፍ አገልግሎት ቁጥር 16 1990 ዓ.ም ገጽ 28-30»
- ምህረቱ ኢፕሮስ «ለባኪ በመድረክ ላይ» ቃለ ሕይወት መጽሔት ሥነ ጽሑፍ አገልግሎት ቁጥር 17 1991 ዓ.ም ገጽ 20-21»
- ምህረቱ ኢፕሮስ «ለባኪ ከመድረክ በኋላ» ቃለ ሕይወት መጽሔት ሥነ ጽሑፍ አገልግሎት ቁጥር 19 1991 ዓ.ም ገጽ 26»
- ምህረቱ ኢፕሮስ ጉታ ከርስቲያን የሆነኩት ለምንድን ነው?» ቃለ ሕይወት መጽሔት ሥነ ጽሑፍ አገልግሎት ቁጥር 22 1993 ዓ.ም ገጽ 15-17»

የግርጌ ግስታወሻዎች (END NOTES)

- 1 Ravi Zecharias, In Search of Meaning. Tape Ministry
- 2 DA. Carson, ed and others, New Bible Commentary. (Leicester: Inter-
varsity Press 1994) p.906.
- 3 DA Carson, Douglas J.Moo and L.Morris, An Introduction to the NT
(Michigan: Zondervan 1992) p.121.
- 4 Geisler, L.Norman and Abdul Saleeb, Answering Islam.(Grand Rapids:
Baker Book, 1993) p.237.
- 5 D.A Carson(ed) and others, New Bible Commentary. (Leicester: Inter-
varsity Press 1994) pp.1021-1022.
- 6 John Polkinghorne, Questions to Science and Religion. (Great Britain:
BPC Paperbacks Ltd. 1994) p.7.
- 7 Ibid p.41
- 8 Norman L.Geisler and Abdul Saleeb, Answering Islam (Michigan. Baker
Book, 1993) pp 215-16.
- 9 Gordon H.clark, The Philosophy of Science and Belief in God. (1964)
p.95.
- 10 Norman L.Geisler and Abdul Saleeb, Answering Islam (Michigan. Baker
Book, 1993) pp 215-16.
- 11 Ibid, p.216.
- 12 Charles C.Ryrie, A Survey of Bible Doctrine. (Chicago: Moody Press,
1972) p.44.
- 13 Ibid, p.43.
- 14 DA Carson, ed and others, New Bible Commentary. (Leicester: Inter
Varsity Press, 1994) p.6.
- 15 Gordon D.Fee, New Testament Exegesis. (Philadelphia: Westminster
Press, 1983) pp. 110-116.
- 16 DA Carson, D.J. Moo and L.Morris, An Intro. to the NT. (Michigan:
Zondervan, 1992) p.31.
- 17 DA Carson, ed and others, New Bible Comm. (Leicester: Inter-varsity
Press, 1994) p.901.
- 18 Ibid. p.901-902
- 19 Gordon D.Fee, New Testament Exegesis. (Philadelphia: Westminster
Press, 1983) pp.52-3.
- 20 Norman L.Geisler and Abdul Saleeb, Answering Islam (Michigan: Baker
Book, 1993) p.236.
- 21 Ibid. p.236.
- 22 Ibid. p.213.
- 23 Ibid. p.232.
- 24 Gerhard Nehles, Christian Answer Muslims. (Nairobi: SIM International,
1992) p.12.
- 25 Norman L. Geisler and Abdul Saleeb, Answering Islam. (Michigan: Baker
Book, 1993) pp. 232-33.
- 26 Erickson J.Millard, Christian Theology. (Michigan: Baker House, 1985)
pp.234-36.
- 27 Gerhard Nehls, Christians Answer Muslims. (Nairobi: SIM International,
1992) p.15.
- 28 John, M.Frame, Apologetics for the Glory of God. (New Jersey: Reformed
Pub.Com.1987) p.59.
- 29 Erickson J.Millard, Christian Theology. (Michigan: Baker House, 1985)
pp.206-07.
- 30 ምህረቱ ኢፕሮስ: «ሰባኪ ከመድረክ በፊት» (ቃለ ሕይወት መጽሐት ሥነ
ጽሑፍ አገልግሎት ቁጥር 16 1990 ዓ.ም) ገጽ 28-30።
- 31 ምህረቱ ኢፕሮስ: «ሰባኪ በመድረክ ላይ» (ቃለ ሕይወት መጽሐት ሥነ
ጽሑፍ አገልግሎት ቁጥር 17 1991 ዓ.ም) ገጽ 20-21።
- 32 ምህረቱ ኢፕሮስ: «ሰባኪ ከመድረክ በኋላ» (ቃለ ሕይወት መጽሐት ሥነ
ጽሑፍ አገልግሎት ቁጥር 19 1991 ዓ.ም) ገጽ 26።
- 33 Norman L.Geisler and Abdul Saleeb, Answering Islam. (Michigan: Baker
Book. 1993) p.261.
- 34 Norman L.Geisler and Paul D.Feinberg, Introduction to Philosophy.
(Michigan: Baker Books, 1980) p.176.
- 35 Robert H.Stein, The Method and Message of Jesus' Teachings. (Kentucky:
Westminster John Knox Press, 1994) p. 135.
- 36 Ibid.p.135.
- 37 Norman L.Geisler and Abdul Saleeb, Answering Islam. (Michigan: Baker
Book,1993) p.258.
- 38 John M.Frame, The Doctrine of the Knowledge of God. (NJ. Reformed
Pub.Comp.,1987) p.11.
- 39 Norman L.Geisler and Abdul Saleeb, Answering Islam. (Michigan:Baker
Book, 1993) p.261.
- 40 John M.Fram, Apologetics for the Glory of God. (New Jersey:
Presbyterian and Reformed P.C.,1987) p.59.
- 41 Norman L. Geisler and Dr. Abdul Saleeb, Answering Islam.
(Michigan:Baker Book, 1993) p.277.
- 42 Ravi Zecharias. In Search of Meaning. Tape Ministry.
- 43 Gerhard Nehls, Christians Answer Muslims. (Nairobi: SIM International,
1992) pp.86-7.
- 44 Erickson J. Millard, Christian Theology. (Michigan: Baker Book, 1985)
pp.703-04.

- 45 Ibid. pp.721-22.
- 46 Norman L. Geisler and D.Feinberg, Introduction to Philosophy. (Grand Rapid: Baker Book, 1980) p.75.
- 47 Norman L. Geisler and Dr. Abdul Saleeb, Answering Islam. (MI. Baker Book, 1993) p.259.
- 48 Bruce Milne, Know the Truth. (Leicester:Inter Varsity, Press1982) p.147.
- 49 Charles C.Ryrie, A Survey of Bible Doctrine. (Chicago: Moody Press,1972) p. 149.
- 50 Robert H.Stein, The Method And Message of Jesus' Teachings. (Kentucky: Westminster John Knox Press, 1994) p.10.
- 51 James W.Sire, The Universe Next Door. (ILL: IVP, 1988) p.18.
- 52 Arlie J Hoover as quoted in Ravi Zecharias, A Shattered Visage: The Real Face of Atheism. (Michigan: Baker Books, 1990) pp. 189-191.
- 53 Ibid p. 193
- 54 William Lane Criag, Christian Truth and Apologetics. 2nd ed. (Ill: Crossway Books, 1994) p.31-49.
- 55 ምህረቱ ጲጥርስ፡ ጉታ <<ከርስቲያን የሆንኩት ለምንድን ነው?>> (ቃለ ሕይወት መጽሐት ሥነ ጽሑፍ አገልግሎት ቁጥር 22 1993 ዓ.ም) ገጽ 15-17።
- 56 R.C. Sproul, John, Gerstner and Arthur Lindsley, Classical Apologetics. (Michigan: Zondervan Pub. Hous, 1984) p21.
- * Source Unknown as quoted Erickson J. Millard, Christian Theology. (Michigan: Baker Book, 1985)

Subject Index

Absolute Monotheism, 41
 Augustinian Proposal, 16
 Apologetics, I,
 Atheists, 79
 Authorship, 39
 Argument, 38
 Bible, 25
 Begotten, 47
 Beatitude, 17
 Blessings, 68
 Budihism, 83
 Codex Vaticanus, 4
 Council of Carthage, 11

Condition, 82, 84, 86
 Canon, 11
 Contradictions, 13
 Chronology, 21
 Christianity, 88, 89, 90
 Consubstantiation, 66
 Critical thinking, 102
 Christian World View, 88
 Depravity, 53, 54,
 Destiny, 83, 84, 86
 Dynamic theory, 27
 Documents, 11, 12, 14
 Dictation theory , 27
 External and Internal evidencies, 6
 Emprical test, 105
 Essence, 43
 Ekmosine, 64
 Emprical Adequacy, 82
 Experiential Relevance, 82
 Faith, 106
 Fifth Gospel, 12
 Functional Subordination, 44, 45
 Grammatical, 17, 20
 Jesus Seminar, 13
 Hinduism, 83
 Humanistic World View, 88
 Ibn, 48
 Inspiration, 27
 Intiuation theory, 27
 Incarnation, 47, 57, 60,
 Kenos, 64
 Kingdom of God, 74
 Lord, 58
 Law of non Contradiction, 44, 89
 Liberals, 20
 Language, 10
 Logical Consistency, 82

Manuscript, 3, 4
 Medieval, 19
 Morphe, 47
 Marxist World View, 88
 Origin, 82, 84, 86,
 Postmodernism, 87
 Polygamy, 93
 Polytheistic, 42
 Preacher, 31, 33, 77
 Premise, 38, 39
 Person, 43
 Plurality, 42
 Reason, 41, 61
 Relativism, 87,
 Reality, I, 79, 106
 Reincarnation, 83
 Skepticism, 3
 Systematic Consistency, 86, 89
 Shema, 43
 Synoptic Gospels, 4, 15
 Science, 7, 8, 9
 Shirk, 43
 Salvation 82, 84, 86
 Septuagint, 23
 Sovereignty, 53, 54
 Supernaturalism, 8
 Textual Criticism, 17
 Text, 19
 Two Gospel" Hypothesis, 16
 Two Source" Hypothesis, 16
 Trinity, 41
 Theophany, 42
 Translation, 10
 Transubstantiation, 66
 Tritheism, 44
 Variations, 18, 20
 Verbal theory, 27
 World View, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90
 Walad, 48
 Yahweh, 49